

Załącznik do uchwały nr
Zarządu Województwa Mazowieckiego
z dnia 2024 r.

Zarząd Województwa Mazowieckiego

Raport o stanie województwa mazowieckiego za rok 2023

Warszawa, 30 kwietnia 2024 r.

**MAZOWIECKIE BIURO
PLANOWANIA REGIONALNEGO
W WARSZAWIE**

**Raport o stanie województwa mazowieckiego
za rok 2023**

Opracowano pod kierunkiem

dr Elżbiety Kozubek

Dyrektora Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego w Warszawie

Przy współpracy

Departamentów i Kancelarii Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie
oraz jednostek organizacyjnych Samorządu Województwa Mazowieckiego

Spis treści

Wstęp	5
1. Ogólna charakterystyka województwa	7
1.1. Podział statystyczny.....	7
1.2. Podział administracyjny i sieć osadnicza	8
1.3. Struktura użytkowania ziemi	8
1.4. Zagadnienia demograficzne	9
1.5. Gospodarka i rynek pracy.....	9
1.6. System transportowy	12
1.7. Infrastruktura energetyczna.....	13
1.8. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna.....	14
1.9. Gospodarka odpadami komunalnymi	15
1.10. Obszary chronione.....	16
1.11. Jakość powietrza.....	17
1.12. Ochrona zdrowia	19
1.13. Pomoc społeczna	20
1.14. Szkolnictwo wyższe i inne formy edukacji.....	21
1.15. Społeczeństwo informacyjne	21
1.16. Kultura	22
1.17. Dziedzictwo kulturowe i dobra kultury współczesnej	23
1.18. Turystyka	24
2. Informacje finansowe.....	24
2.1. Wykonanie budżetu województwa	24
2.1.1. Dochody.....	25
2.1.2. Wydatki	28
2.1.3. Wynik finansowy	29
2.1.4. Przychody	30
2.1.5. Rozchody	30
2.1.6. Kwota długu.....	31
2.1.7. Wskaźnik zadłużenia wynikający z art. 243 ustawy o finansach publicznych	32
2.1.8. Budżet zadaniowy.....	33

2.2.	Stan realizacji wieloletniej prognozy finansowej	34
2.2.1.	Wpływ realizowanych przedsięwzięć majątkowych na finanse województwa	34
2.2.2.	Prognoza kwoty długu	35
2.2.3.	Prognoza limitu zadłużenia.....	36
2.2.4.	Prognoza nadwyżki operacyjnej na najbliższe lata.....	36
2.3.	Informacja o przebiegu realizacji Programu postępowania ostrożnościowego województwa mazowieckiego za IV kwartał 2023 roku	36
2.4.	Informacja o stanie mienia województwa	39
2.5.	Budżet obywatelski	40
3.	Realizacja polityki rozwoju	41
3.1.	Realizacja strategii.....	41
3.1.1.	Realizacja strategii rozwoju województwa mazowieckiego.....	41
3.1.2.	Realizacja pozostałych strategii województwa	43
3.2.	Realizacja polityki przestrzennej	50
3.2.1.	Realizacja kierunków zagospodarowania przestrzennego określonych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa	51
3.2.2.	Instrumenty realizacji polityki przestrzennej	73
3.3.	Realizacja programów	76
3.3.1.	Realizacja regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020.....	78
3.3.2.	Realizacja programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027	82
3.3.3.	Realizacja innych programów.....	83
3.4.	Realizacja innych elementów polityki regionalnej	100
3.5.	Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Mazowieckiego.....	120
3.6.	Realizacja Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Mazowieckiego	121
3.7.	Współpraca zagraniczna.....	122
3.7.1.	Wdrażanie priorytetów współpracy zagranicznej	122
3.7.2.	Udział w międzynarodowych sieciach, stowarzyszeniach i programach współpracy ..	126
4.	Problemy, bariery i wyzwania w realizacji zadań samorządu	129
5.	Najważniejsze osiągnięcia i działania Samorządu Województwa Mazowieckiego	138
6.	Spis rycin i tabel.....	141
7.	Wykaz załączników	143
	Załączniki	144

Wstęp

Niniejszy dokument stanowi szóstą edycję raportu o stanie województwa mazowieckiego. Raporty te opracowywane są zgodnie z ustawą o samorządzie województwa, do której stosowne zapisy zostały wprowadzone ustawą z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 130, 1349). Zakres raportu określa art. 34a ust. 2 ustawy o samorządzie województwa, zgodnie z którym „raport obejmuje podsumowanie działalności zarządu województwa w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał sejmiku województwa i budżetu obywatelskiego”. W raporcie uwzględniono w szczególności zadania samorządu województwa wskazane w art. 14 ustawy o samorządzie województwa i zadania zarządu województwa wymienione w art. 41 ust. 2.

Raport składa się z trzech części, obejmujących następujące elementy:

- Przegląd sytuacji społeczno-gospodarczej województwa oraz w zakresie jakości środowiska z wykorzystaniem opracowań branżowych oraz aktualnych danych statystycznych, w tym z Głównego Urzędu Statystycznego i Eurostatu. W przypadku braku danych za 2023 rok wykorzystano najbardziej aktualne dostępne dane (w większości przypadków – za 2022 rok).
- Opis realizacji kierunków działań, działań i zadań realizowanych w ramach polityki rozwoju, którą Samorząd Województwa Mazowieckiego prowadzi konsekwentnie od momentu jego utworzenia. Polityka ta została wyrażona w dokumentach strategicznych, programowych i planistycznych województwa. W raporcie uwzględniono też aspekty finansowe oraz współpracę z Rządem RP i partnerami zagranicznymi. Ta część dokumentu ma charakter sprawozdawczy i wynika z literalnego brzmienia ww. art. 34a ust. 2 ustawy o samorządzie województwa.
- Podsumowanie działalności Zarządu Województwa Mazowieckiego, obejmujące problemy i bariery zidentyfikowane podczas realizacji zadań, jak również osiągnięte sukcesy.

Raport o stanie województwa został opracowany przy współpracy Zespołu do spraw przygotowania raportu o stanie województwa mazowieckiego, powołanego przez Marszałka Województwa Mazowieckiego zarządzeniem nr 360/21 z dnia 25 stycznia 2021 r., zmienionym zarządzeniem nr 503/22 z dnia 20 stycznia 2022 r. Koordynację prac Zespołu zapewniał Dyrektor Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego w Warszawie, które odpowiadało za przygotowanie projektu raportu.

Ze względu na obszerność dokumentu załączono jego strukturę w formie schematu (Rycina 1).

Raport o stanie województwa										
Część diagnostyczna			Informacje dotyczące działalności Zarządu Województwa Mazowieckiego					Podsumowanie działalności		Załączniki
Ogólna charakterystyka województwa			Informacje finansowe		Realizacja polityki rozwoju			Problemy, bariery i wyzwania	Najważniejsze osiągnięcia i działania	Wykaz uchwał Sejmiku Województwa Mazowieckiego realizowanych przez Zarząd Województwa
Podział statystyczny	Podział administracyjny i sieć osadnicza	Struktura użytkowania ziemi	Wykonanie budżetu	Realizacja wieloletniej prognozy finansowej	Realizacja programu postępowania ostrożnościowego	Realizacja strategii	Współpraca zagraniczna			Stan przygotowań dokumentacji na potrzeby inwestycji z zakresu dróg wojewódzkich
Zagadnienia demograficzne	Gospodarka i rynek pracy	System transportowy	Dochody, wydatki	Wpływ realizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych na finanse województwa	Stan mienia województwa	Realizacja polityki przestrzennej	Wdrażanie priorytetów współpracy zagranicznej			Stan realizacji inwestycji z zakresu dróg wojewódzkich
Infrastruktura energetyczna	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	Gospodarka odpadami komunalnymi	Wynik finansowy		Budżet obywatelski	Realizacja programów	Udział w międzynarodowych sieciach, stowarzyszeniach i programach współpracy			Zestawienie spółek, w których Województwo Mazowieckie posiada udziały lub akcje
Obszary chronione	Jakość powietrza	Ochrona zdrowia	Przychody, rozchody	Prognoza kwoty długu		Realizacja innych elementów polityki regionalnej				Wykaz projektów dofinansowanych z RPO WM, których końcowe wnioski o płatność zostały zatwierdzone w 2023 r.
Pomoc społeczna	Szkolnictwo wyższe i inne formy edukacji	Spółeczeństwo informacyjne	Kwota długu, wskaźnik zadłużenia	Prognoza limitu zadłużenia		Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Mazowieckiego				Przedsięwzięcia realizowane przez samorząd województwa i jednostki podległe, z wyłączeniem inwestycji transportowych
Kultura	Dziedzictwo kulturowe i dobra kultury współczesnej	Turystyka	Budżet zadaniowy	Prognoza nadwyżki operacyjnej na najbliższe lata		Realizacja kontraktu terytorialnego				

9

Rycina 1. Struktura Raportu o stanie województwa mazowieckiego za rok 2023

Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego

1. Ogólna charakterystyka województwa

1.1. Podział statystyczny

Województwo mazowieckie od 2018 r. obejmuje dwie jednostki statystyczne NUTS 2 („regiony” – por. Rycina 2). Dane z regionów NUTS 2 są uwzględniane przy podziale środków Unii Europejskiej. Podział ten został zastosowany w raporcie przy przedstawianiu wybranych informacji statystycznych. Stanowił też podstawę do zakończonego sukcesem ubiegania się przez samorząd województwa o objęcie regionu mazowieckiego regionalnego wsparciem w ramach programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (2,65 mld euro dla 6 regionów NUTS 2). W ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 region mazowiecki regionalny może liczyć na ponad 1,6 mld euro, a region warszawski stołeczny – na ponad 500 mln euro.

Rycina 2. Podział województwa mazowieckiego na jednostki NUTS, obowiązujący od 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego

1.2. Podział administracyjny i sieć osadnicza

W 2023 roku województwo mazowieckie obejmowało, zgodnie z podziałem administracyjnym:

- 37 powiatów i 5 miast na prawach powiatu (Ostrołęka, Płock, Radom, Siedlce, Warszawa),
- 314 gmin – 35 miejskich, 64 miejsko-wiejskie, 215 wiejskich.

Na koniec roku sieć osadniczą województwa tworzyło 99 miast, w tym miasto stołeczne Warszawa, 6 miast subregionalnych (Radom, Płock, Siedlce, Ostrołęka, Ciechanów i Żyrardów), 31 miast powiatowych o znaczeniu lokalnym oraz 61 pozostałych ośrodków miejskich. Mazowsze charakteryzuje się względnie wysokim wskaźnikiem urbanizacji – 64,7% ludności mieszka w miastach.

W 2023 roku w województwie mazowieckim było 8496 miejscowości wiejskich, z których 215 to ośrodki gminne. W stosunku do 2022 roku zmienił się status gmin: Bodzanów, Jadów, Jastrząb, Latowicz – z wiejskiego na miejsko-wiejski, w związku z przyznaniem praw miejskich miejscowościom gminnym.

Sieć osadnicza województwa mazowieckiego ma charakter:

- monocentryczny w regionie warszawskim stołecznym – z dominacją ośrodka metropolitalnego, bez wykształconej struktury hierarchicznej ośrodków osadniczych,
- policentryczny – w pozametropolitalnej części województwa, charakteryzujący się w miarę równomiernym rozmieszczeniem ośrodków o znaczeniu subregionalnym, koncentrycznie położonych wokół Warszawy i wykazujących powiązania ze stolicą. Sieć uzupełniają miasta o znaczeniu powiatowym oraz ośrodki o znaczeniu lokalnym, również równomiernie rozmieszczone.

1.3. Struktura użytkowania ziemi

Powierzchnia województwa wynosi 35 559 km², co stanowi 11,3% powierzchni całego kraju. Powierzchnia regionu warszawskiego stołecznego wynosi 6105 km² (17,2% województwa), natomiast mazowieckiego regionalnego 29 454 km² (82,8%). Kierunki wykorzystania powierzchni województwa w 2023 roku przedstawia Tabela 1. Największą część powierzchni zajmowały użytki rolne (67,5%). Lasy zajmowały 23,6% powierzchni województwa, podczas gdy wartość ta dla kraju wyniosła 30,0%¹. Tereny mieszkaniowe zajmowały 1,7% powierzchni województwa, tereny przemysłowe 0,4%, zaś tereny rekreacji i wypoczynku 0,2%. Udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych wyniósł 6,3% (Polska: 5,8%).

Tabela 1. Kierunki wykorzystania powierzchni w 2023 roku

	Użytki rolne	Lasy	Tereny mieszkaniowe	Tereny przemysłowe	Tereny rekreacji i wypoczynku	Grunty pod wodami	Nieuzytki	Pozostała powierzchnia
Polska	59,4%	30,0%	1,3%	0,4%	0,2%	2,4%	1,5%	4,7%
mazowieckie	67,5%	23,6%	1,7%	0,4%	0,2%	1,2%	1,0%	4,5%

Źródło: BDL GUS

¹ Lesistość, czyli udział powierzchni lasów w powierzchni ogółem, wyniosła w 2022 r. 23,4% dla województwa, 29,7% dla kraju. Różnica względem udziału procentowego lasów w powierzchni kraju i województwa przedstawionego w Tabeli 1 może wynikać z metodyki gromadzenia danych przez GUS.

1.4. Zagadnienia demograficzne

W połowie 2023 roku województwo mazowieckie liczyło 5 511 491 mieszkańców (14,6% ogółu ludności Polski), spośród których 52,1% stanowiły kobiety, a 47,9% – mężczyźni. Liczba mieszkańców województwa spadła o 0,04%, przy czym w regionie warszawskim stołecznym nastąpił wzrost o 0,28%, do poziomu 3 263 611 osób, a w mazowieckim regionalnym – spadek o 0,5%, do 2 245 740 osób. Na poziomie podregionów (NUTS 3) największą liczbą mieszkańców charakteryzowała się Warszawa (1 861 644), a najmniejszą – podregion żyrardowski (255 660).

Gęstość zaludnienia w województwie mazowieckim w połowie 2023 roku wynosiła 155 osób na km² i była wyższa od średniej krajowej (120,9 os./km²). W regionie warszawskim stołecznym kształtowała się na poziomie 534,6 osób na km², zaś w mazowieckim regionalnym – 76,2 osób na km². Spośród podregionów, najwyższą gęstością zaludnienia cechowała się Warszawa (3600,1 os./km²), a najniższą – podregion ostrołęcki (56,8 os./km²).

Populacja osób w wieku przedprodukcyjnym w połowie 2023 roku stanowiła 19,4% ogółu mieszkańców województwa mazowieckiego i wynosiła tyle samo co w 2021 roku (Polska: 18,3%), w wieku produkcyjnym – 58,7% (Polska: 58,6%), a poprodukcyjnym – 22,0% (Polska: 23,1%). Dodatkowe informacje przedstawia Tabela 2.

Tabela 2. Ludność według grup wieku i regionów w województwie, stan na 30 czerwca 2023 roku

Grupa wiekowa	Udział w ludności ogółem	Udział w populacji mężczyzn	Udział w populacji kobiet	Udział w ludności regionu mazowieckiego regionalnego	Udział w ludności regionu warszawskiego stołecznego
Osoby w wieku przedprodukcyjnym	19,4%	20,8%	18,1%	19,2%	19,5%
Osoby w wieku produkcyjnym*	58,7%	63,6%	54,1%	57,9%	59,2%
Osoby w wieku poprodukcyjnym	22,0%	15,7%	27,8%	23,0%	21,3%

*Kobiety: 18-59 lat, mężczyźni: 18-64 lat.

Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego na podstawie danych GUS².

W województwie mazowieckim w pierwszej połowie 2023 roku odnotowano ujemny przyrost naturalny, który wyniósł -6565 osób, czyli -2,38‰ (-1,43‰ w regionie warszawskim stołecznym, -3,76‰ w mazowieckim regionalnym), wobec spadku o 2,65‰ rok wcześniej. Po wzroście spowodowanym pandemią COVID-19, liczba zgonów była o 1,1% niższa od średniej z lat 2017-2019.

Populacja województwa mazowieckiego starzeje się: stopniowo wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym, a maleje udział osób w wieku produkcyjnym. W połowie 2023 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 71 w wieku nieprodukcyjnym, o 1 więcej niż w 2021 roku (przy czym wskaźniki te mogą ulec zmianie po uwzględnieniu migracji związanych z wojną w Ukrainie).

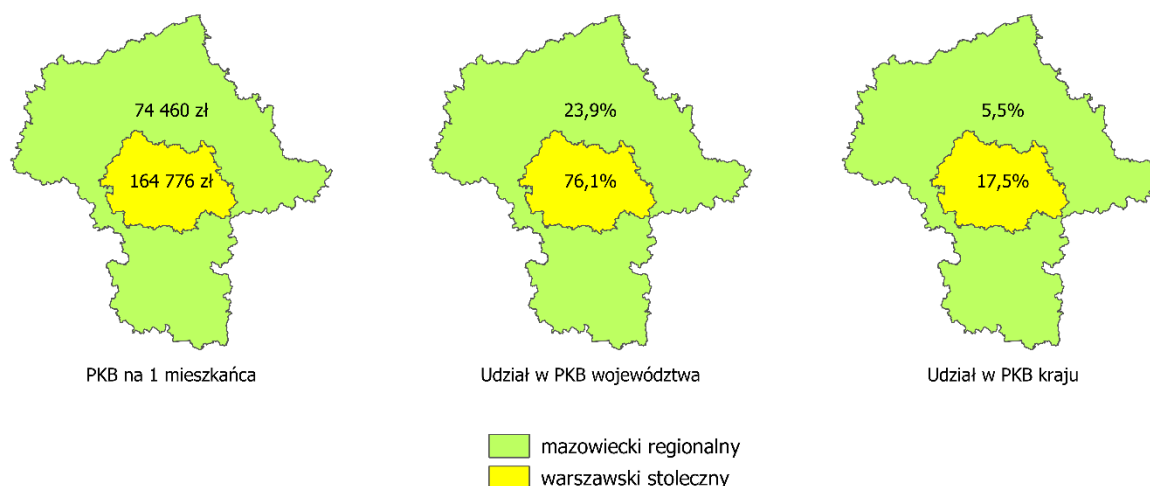
1.5. Gospodarka i rynek pracy

Według szacunków wstępnych GUS, produkt krajowy brutto w cenach bieżących dla województwa mazowieckiego w 2022 roku wyniósł 704,3 mld zł i był najwyższy wśród województw (23% wartości krajowej). 76,1% PKB województwa zostało wytworzone w regionie warszawskim stołecznym, a 23,9% w mazowieckim regionalnym. Po okresie niekorzystnej koniunktury gospodarczej spowodowanej m.in. pandemią COVID-19 (w 2021 roku tempo wzrostu PKB w cenach bieżących wyniosło 10,8%), w 2022 roku nastąpiło wyraźne ożywienie, które zaowocowało wzrostem PKB

² Dane mogą nie sumować się do 100% ze względu na zastosowane zaokrąglenia do najbliższego promila.

województwa o 18,6% (Polska: 16,6%). Region mazowiecki regionalny rozwijał się przy tym szybciej (wzrost o 21,4%) od warszawskiego stołecznego (wzrost o 17,8%).

Wartość PKB na mieszkańca w 2022 roku w województwie wyniosła 127,8 tys. zł (157% średniej dla Polski). Dysproporcje między regionami NUTS 2 są widoczne – 164,8 tys. zł (203% średniej krajowej) w warszawskim stołecznym, zaś w mazowieckim regionalnym 74,5 tys. zł (92%) (por. Rycina 3) – lecz stopniowo maleją.

Rycina 3. Zróżnicowanie produktu krajowego brutto w województwie mazowieckim w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego na podstawie szacunków GUS.

Różnice w poziomie rozwoju regionów Mazowsza, mierzonym wielkością PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej, kwalifikują region stołeczny do regionów lepiej rozwiniętych – 162% średniej UE-27, co plasuje go w ścisłej czołówce – na 12. miejscu wśród 242 unijnych regionów NUTS 2, jeden punkt procentowy za francuskim regionem stołecznym Ile de France, a 2 punkty procentowe przed regionem sztokholmskim. Region mazowiecki regionalny w 2022 roku znalazł się blisko górnej granicy przedziału regionów słabiej rozwiniętych – 73% średniej (por. Tabela 3). Fakt, że już tylko 2 pkt. proc. dzieliły go od kategorii regionów w okresie przejściowym wynika z jego dynamicznego rozwoju. Tylko 17 (7%) spośród 242 unijnych regionów odnotowało w 2022 roku wyższy wzrost PKB według parytetu siły nabywczej względem średniej unijnej niż region mazowiecki regionalny (o 6 pkt. proc.).

Tabela 3. PKB w 2022 roku dla NUTS 1 i NUTS 2 województwa mazowieckiego

Region (NUTS)	PKB w mln euro	PKB na 1 mieszkańca w euro	PKB na 1 mieszkańca wg parytetu siły nabywczej	PKB na 1 mieszkańca wg parytetu siły nabywczej w odniesieniu do średniej UE (UE-27=100%)
Makroregion województwo mazowieckie	150 299	27 300	44 400	125%
Warszawski stołeczny	114 436	35 200	57 200	162%
Mazowiecki regionalny	35 862	15 900	25 900	73%

Źródło: Eurostat, dane przybliżone (ostatnia aktualizacja 20.02.2024 – dostęp 11.04.2024)

Dane w odniesieniu do podregionów udostępniane są z większym opóźnieniem, przez co dotyczą wciąż okresu pandemii. W 2021 roku najwyższą odpornością na trudności z nią związane wykazał się podregion płocki (wzrost PKB na mieszkańca o 30% w stosunku do roku poprzedniego) oraz

podregiony: żyrardowski i ciechanowski (wzrost odpowiednio o 12,1% i 12,9%). W Warszawie PKB na mieszkańca wzrosło o 10%, zaś w pozostałych podregionach województwa o 8,1% – 9,5%.

W odniesieniu do średniej krajowej, w latach 2020-2021 najszybciej rozwijającym się podregionem w województwie był podregion płocki, w którym tak liczona wartość PKB na mieszkańca wzrosła o blisko 21 pkt. proc., do poziomu 161%. Z kolei w dwóch podregionach – żyrardowskim i ciechanowskim – tempo wzrostu zbliżone było do średniej krajowej. W pozostałych podregionach było nieco wolniejsze niż w kraju. Największy spadek odnotowała najbardziej umiędzynarodowiona część województwa, czyli Warszawa (o 7,8 pkt. proc.). Niemniej, stolica nadal cechowała się poziomem PKB na mieszkańca niemal trzykrotnie przewyższającym średnią krajową (por. Tabela 4).

Tabela 4. PKB na mieszkańca w stosunku do średniej krajowej w latach 2020 i 2021 w podregionach województwa (Polska = 100, ceny bieżące)

Rok	Warszawa	warszawski wschodni	warszawski zachodni	ciechanowski	ostrołęcki	radomski	płocki	siedlecki	żyrardowski
2020	284,0	80,7	134,3	81,8	76,7	73,8	140,1	78,7	86,6
2021	276,2	78,1	129,5	81,7	73,7	70,9	161,0	75,1	85,9

Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego na podstawie danych GUS (dostęp 24.01.2024)

Wartość dodana brutto ogółem w 2022 roku w województwie wyniosła, według wstępnych szacunków, 627,5 mld zł (23% wartości krajowej)³. Największy udział w WDB⁴ miały sekcje G, H, I, J: handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja (łącznie 33,4%). Najmniejszy udział (2,6%) miała sekcja A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo). W regionie stołecznym WDB osiągnęła wartość 477,7 mld zł, przy najwyższym wkładzie sekcji G, H, I, J (36,9%), natomiast w mazowieckim regionalnym – 149,7 mld zł, przy najwyższym wkładzie przemysłu i budownictwa (sekcje B, C, D, E, F) – 42,9%.

W 2023 r. liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w województwie w rejestrze REGON przekroczyła milion (wzrost o 43 tys. w stosunku do 2022 roku), w tym 783 tys. w regionie warszawskim stołecznym i 229 tys. w mazowieckim regionalnym (wzrost odpowiednio o 37 tys. i 6 tys.). Ponad połowa przedsiębiorstw (553 tys., wzrost o 27 tys.) zarejestrowana była w Warszawie.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie w grudniu 2023 roku kształtowała się na poziomie 4,1% (w Polsce 5,1%), przy czym w regionie warszawskim stołecznym była najniższa wśród regionów kraju (2,0%), a mazowiecki regionalny plasował się w grupie regionów o najwyższym poziomie wskaźnika (8,6%). Wartości te spadły w stosunku do roku poprzedniego w obu regionach: o 0,2 pkt. proc. w warszawskim stołecznym i o 0,3 pkt. proc. w mazowieckim regionalnym.

Rozkład przestrzenny wskaźnika stopy bezrobocia wyraźnie odzwierciedla znaczące wewnętrzne zróżnicowanie społeczno-gospodarcze województwa. Wśród podregionów (NUTS 3), najniższą stopą bezrobocia charakteryzowała się Warszawa (1,4%), najwyższą zaś podregiony: radomski (12,6%), ciechanowski (9,4%) i ostrołęcki (8,5%). W miastach na prawach powiatu, poza Warszawą, stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła: Siedlce – 3,5%, Płock – 5,4%, Ostrołęka – 7,5%, Radom – 9,4%. Stopa bezrobocia w tych miastach była niższa niż w 2019 roku, czyli w okresie przed pandemią.

Województwo mazowieckie charakteryzuje się korzystną sytuacją ekonomiczną w porównaniu z resztą kraju. Jednocześnie uznawane jest za najbardziej zróżnicowane ze względu na sytuację na lokalnych rynkach pracy. Na dobrą sytuację województwa wpływ ma przede wszystkim region warszawski stołeczny, natomiast wiele powiatów leżących dalej od centrum województwa od lat

³ Źródło: BDL GUS (dostęp 24.01.2024 r.).

⁴ Ze względu na brak danych według sekcji PKD za 2022 r., wyliczenia oparto o dane BDL GUS z 2021 r. (dostęp: 24.01.2024).

zmaga się z niską aktywnością zawodową, wysokim odsetkiem długotrwale bezrobotnych i stopą bezrobocia przewyższającą średnią krajową, w przypadku niektórych powiatów regionu mazowieckiego regionalnego ponad dwukrotnie (m.in. powiat szydłowiecki, przysuski, radomski, makowski). Deficyt siły roboczej, starzenie się społeczeństwa oraz niskie wskaźniki aktywności ekonomicznej wymuszają aktywizację rezerw rynku pracy, m.in. osób z niepełnosprawnościami i w wieku okołoemerytalnym, czy też zatrudnianie cudzoziemców.

1.6. System transportowy

Sieć kolejowa województwa w 2022 roku liczyła 1726 km linii normalnotorowych (w tym 1434 km zelektryfikowanych). Gęstość linii wyniosła 4,9 km na 100 km² (średnia krajowa: 6,2 km). Liczba przystanków i stacji obsługiwanych przez pociągi pasażerskie przy liniach normalnotorowych i wąskotorowych w 2023 roku wzrosła o 23 – do 332, czyli 0,93 przystanku na 100 km². Wzrost liczby przystanków nastąpił w wyniku przywrócenia do ruchu linii: nr 28 Wieliszew – Zegrze oraz nr 35 na odcinku Ostrołęka – Chorzele. Ponadto w 2023 roku udostępniono 5 nowych przystanków kolejowych na funkcjonujących wcześniej liniach kolejowych: Józefin na linii nr 2, Błonie Rokitno na linii nr 3, Dąbrówka Zabłotnia na linii nr 8, Kosów na linii nr 22 oraz Groszowice Wrzosów na linii nr 26. Przywrócono również ruch na linii wąskotorowej Marcule – Iłża.

Na terenie województwa regularne przewozy pasażerskie dalekobieżne realizują przewoźnicy: PKP Intercity, Polregio oraz Łódzka Kolej Aglomeracyjna, a przewozy regionalne i aglomeracyjne: Koleje Mazowieckie, Arriva RP, Polregio, Szybka Kolej Miejska w Warszawie oraz Warszawska Kolej Dojazdowa. Od 11 czerwca 2023 roku Koleje Mazowieckie obsługują zmodernizowany odcinek linii nr 35 z Ostrołęki do Chorzel, a od grudnia 2023 roku odcinek od Chorzel w kierunku Szczytna obsługuje Polregio. Na linii nr 28 do Zegrza od czerwca 2023 roku kursuje Szybka Kolej Miejska w Warszawie.

W województwie mazowieckim w 2023 roku odprawiono 26% pasażerów kolei w kraju. Wysoki jest przy tym udział pasażerów w przewozach regionalnych i aglomeracyjnych – w 2022 roku wyniósł on 85,5% ogółu pasażerów kolei w województwie.

Warszawska Kolej Dojazdowa sp. z o. o. (WKD), w której Województwo Mazowieckie posiada 98% udziałów, obsługuje połączenia pasażerskie aglomeracyjne na liniach nr 47 i 48 za pomocą 21 elektrycznych zespołów trakcyjnych (1 z 2004 roku, 20 z lat 2012-2016). Spółka jest zarządcą 38,7 km linii kolejowych: nr 47, 48 i 512. Wzdłuż linii położone są 4 stacje i 24 przystanki osobowe. WKD posiada dwa zaplecza utrzymania taboru i infrastruktury oraz obsługuje 4 parkingi „Parkuj i jedź”. W 2023 roku WKD przewiozła 6,4 mln pasażerów (o 0,3 mln więcej niż w 2022 roku) i wykonała pracę eksploatacyjną 1,18 mln pociągokilometrów (pockm)⁵, ponownie osiągając najwyższą w kraju punktualność (98,7%)⁶.

Koleje Mazowieckie – KM sp. z o.o., w której Województwo Mazowieckie posiada 100% udziałów, obsługuje połączenia pasażerskie regionalne i aglomeracyjne za pomocą 243 elektrycznych zespołów trakcyjnych, 14 spalinowych pojazdów szynowych, 59 wagonów piętrowych oraz 13 lokomotyw elektrycznych. Spółka posiada 4 sekcje utrzymania taboru – w Sochaczewie, Tłuszczu i Warszawie (na Ochocie i Grochowie), oraz zarządza 9 parkingami „Parkuj i jedź”. W 2023 roku pociągami KM wykonano pracę eksploatacyjną na poziomie 19,56 mln pockm i przewieziono 61,5 mln pasażerów (o 0,26 mln pockm i 2,4 mln pasażerów więcej niż w 2022 roku), zbliżając się do poziomu sprzed pandemii (62,1 mln pasażerów w 2019 roku). Punktualność wyniosła 89,6% (o 0,5 pkt. proc. poniżej średniej).

⁵ Jednostka miary odpowiadająca przemieszczeniu się jednego pociągu na dystansie jednego kilometra.

⁶ Dane za Urzędem Transportu Kolejowego. Punktualność liczona jest przy opóźnieniach nieprzekraczających 5 min 59 sek.

W 2022 roku w przewozach autobusowych międzymiastowych w województwie odprawiono 22,8 mln pasażerów (wzrost o 4,5 mln w stosunku do 2021 roku). Przewozy te nie są organizowane i finansowane w ramach zadań publicznych województwa i opierają się na mechanizmach rynkowych.

Długość dróg publicznych w 2022 roku w województwie wynosiła ogółem 55 617 km, w tym 41 105 km o nawierzchni twardej (wzrost o 521 km w ciągu roku). Łączna długość dróg krajowych na terenie województwa wynosiła 2443 km, w tym 82 km autostrad oraz 477 km dróg ekspresowych. Długość dróg wojewódzkich wynosiła 3020 km (w tym 2864 km w zarządzie województwa), powiatowych – 15 186 km, a gminnych – 34 968 km.

W regionie warszawskim stołecznym funkcjonują dwa komplementarne porty lotnicze obsługujące pasażerski ruch krajowy i międzynarodowy – Lotnisko Chopina w Warszawie oraz Mazowiecki Port Lotniczy Warszawa-Modlin. W 2023 roku na lotnisku w Warszawie obsłużono 18,5 mln pasażerów (wzrost o 22% względem 2022 roku), a w Modlinie – 3,4 mln (wzrost o 9%). Ilość ładunków obsłużonych przez Lotnisko Chopina w 2023 roku wyniosła 104 tys. ton (wzrost o 2% względem roku poprzedniego), co stanowiło 52% ładunków krajowych. W regionie mazowieckim regionalnym 27 kwietnia 2023 roku uruchomiono Port Lotniczy Warszawa – Radom, w którym w 2023 roku odprawiono 105 tys. pasażerów.

1.7. Infrastruktura energetyczna

Województwo mazowieckie zasilane jest w energię elektryczną z elektrowni zlokalizowanych na jego terenie (Kozienice i Ostrołęka) i poza nim (elektrownia Bełchatów w województwie łódzkim i zespół elektrowni Pątnów-Konin w województwie wielkopolskim), opalanych głównie węglem. W 2023 roku Polska nie importowała już surowca z Rosji; został on zastąpiony przez dostawy z innych krajów, niezbędne ze względu na zmniejszone wydobycie krajowe. Istotne znaczenie mają także elektrociepłownie oraz instalacje wykorzystujące odnawialne źródła energii. Produkcja energii elektrycznej ogółem w województwie mazowieckim w 2022 roku osiągnęła 33 601 GWh (wzrost o 2,7% w stosunku do 2021 roku), w tym 2461 GWh z odnawialnych źródeł energii (wzrost o 22,4%). Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej wzrósł tym samym o 1,2 pkt. proc., do 7,3%. Moc zainstalowana w elektrowniach wynosiła 9152 MW, zaś moc osiągalna 9068 MW. Stosunek produkcji energii elektrycznej do jej zużycia w województwie kształtował się na poziomie 111%.

Usytuowane w regionie sieci najwyższych napięć (NN) są elementami krajowego systemu przesyłowego, który poprzez stacje elektroenergetyczne obniżające napięcie z najwyższego na wysokie (NN/WN), zasila sieci dystrybucyjne 110 kV. Część sieci przesyłowych pełni także istotną rolę w uruchomionym w 2015 roku i dalej rozbudowywanym połączeniu elektroenergetycznym Polska-Litwa, realizowanym w celu rozwoju transeuropejskich sieci energetycznych (TEN-E). W ramach tego połączenia zrealizowana została strategiczna inwestycja w postaci linii 400 kV Ostrołęka – Stanisławów (uruchomionej w grudniu 2023 roku), która poprawi niezawodność systemu elektroenergetycznego nie tylko w regionie, ale w całej północno-wschodniej i centralnej Polsce. Sieci najwyższych napięć są sukcesywnie rozwijane, aby docelowo zapewnić odpowiednią przepustowość i niezawodność przesyłu energii z powstałych w ostatnich latach i planowanych nowych źródeł wytwórczych. Systemy dystrybucyjne również muszą zostać dostosowane do wyzwań związanych z rosnącą liczbą rozproszonych i niestabilnych źródeł energii, dążąc do inteligentnych sieci, które pozwolą zintegrować wszystkich przyłączonych użytkowników.

W 2023 roku Polska nie sprowadzała już rosyjskiego gazu ziemnego. Skutecznie zastąpiły go dostawy LNG (głównie z USA i Kataru), nowe gazociągi z Norwegii, Litwy i Słowacji oraz lepiej

wykorzystywane własne złoża gazu. Przez obszar województwa mazowieckiego przebiega międzynarodowa magistrala Jamał-Europa, która nie transportuje już gazu ze wschodu, a dzięki rewersowi umożliwia dostawy od strony Niemiec. Planowane jest włączenie polskiego odcinka gazociągu do krajowego systemu przesyłowego. Zasilanie województwa odbywa się przede wszystkim z punktu wejścia Włocławek (woj. kujawsko-pomorskie) poprzez układ Gustorzyn – Rembelszczyzna. Oddany do użytku pod koniec 2023 roku gazociąg Gustorzyn – Wronów umożliwi przesyłanie większych ilości gazu do aglomeracji warszawskiej oraz Radomia i jego okolic, a w przyszłości dostarczy gaz także do elektrowni w Koziencach. W województwie funkcje przesyłowe pełnią krajowe gazociągi wysokiego ciśnienia (w tym magistralne), z których część należy do operatora systemu dystrybucyjnego. Gazociągi te, oprócz zasilania – poprzez stacje redukcyjne – sieci średniego i podwyższonego średniego ciśnienia w regionie, realizują także transport gazu do sąsiednich województw. Sieci magistralne przebiegają od granicy z Białorusią, od strony województwa lubelskiego oraz głównego węzła Gustorzyn. Długość czynnej sieci gazowej w 2022 roku w województwie wynosiła 19 367 km (wzrost o 659 km), w tym w regionie warszawskim stołecznym 11 125 km, a w mazowieckim regionalnym 8242 km. Z sieci gazowej korzystało 3,1 mln osób (odpowiednio w ww. regionach: 2,3 mln i 0,8 mln).

W systemie paliw płynnych, po wstrzymaniu przez stronę rosyjską dostaw ropy naftowej do Polski rurociągiem „Przyjaźń” w lutym 2023 roku, całość surowca sprowadzana jest drogą morską, głównie z Arabii Saudyjskiej. Województwo mazowieckie (rafineria w Płocku) zaopatrywane jest przez rurociąg pomorski. Za jego pośrednictwem ropa przesyłana jest także do niemieckich rafinerii, poprzez odcinek zachodni rurociągu „Przyjaźń”. Wytwarzane w rafinerii płockiej paliwa przesyłane są do dwóch baz paliwowych w sąsiedztwie Warszawy (gdzie zapewnione są odpowiednie zapasy i rezerwy państwowe) oraz kilku baz w sąsiednich województwach. Podobnie jak w przypadku dostaw ropy, w lutym 2023 roku zakończył się import produktów naftowych z Rosji. Zdolności przerobowe polskich rafinerii nie zaspokajają przy tym w pełni potrzeb paliwowych kraju, dostarczając ok. 66% oleju napędowego i 80% benzyny. Reszta pochodzi z rafinerii Grupy Orlen poza granicami kraju oraz importu.

1.8. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Łączna długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) w województwie mazowieckim w 2022 roku wynosiła blisko 49 tys. km (wzrost o 428 km w stosunku do roku poprzedniego), w tym 34,1 tys. km w regionie mazowieckim regionalnym i 14,6 tys. km w regionie warszawskim stołecznym. Średnia gęstość sieci wodociągowej w województwie kształtowała się na poziomie 137 km/100 km², przy czym w regionie warszawskim stołecznym – 240 km/100 km², a w mazowieckim regionalnym – 116 km/100 km². Podregionem o najniższej gęstości sieci wodociągowej był podregion ostrołęcki (100 km/100 km²), a najwyższej – Warszawa (657 km/100 km²). Z sieci wodociągowej w 2022 roku korzystało prawie 91% ludności województwa, przy czym w regionie warszawskim stołecznym odsetek ten wynosił 92%, a w mazowieckim regionalnym – 90%. Udział korzystających z wodociągu w miastach kształtował się na poziomie 94%, a w przypadku obszarów wiejskich wynosił 86%. Najwyższy stopień dostępności do sieci wodociągowej osiągnęli mieszkańcy miast na prawach powiatu (zwłaszcza Płocka, Warszawy i Siedlec) oraz powiatów: żuromińskiego, przasnyskiego, piaseczyńskiego i sierpeckiego.

Znacznie mniej rozległa niż sieć wodociągowa jest czynna sieć kanalizacyjna w województwie. Jej łączna długość w 2022 roku wynosiła ponad 18,3 tys. km (51 km/100 km²) – wzrost o 522 km w stosunku do roku poprzedniego, przy czym 9,2 tys. km zlokalizowane było w regionie mazowieckim regionalnym (31 km/100 km²), a 9,1 tys. km w regionie warszawskim stołecznym (149 km/100 km²).

Najniższą gęstością sieci kanalizacyjnej charakteryzował się podregion ciechanowski (21 km/100 km²), a najwyższą podregion miasto Warszawa (505 km/100 km²). Z sieci kanalizacyjnej w 2022 roku korzystało 71,2% ludności województwa (wzrost o 0,3 pkt. proc. rok do roku). W regionie warszawskim stołecznym odsetek ten wyniósł prawie 84%, a w mazowieckim regionalnym – blisko 53%. W miastach regionu dostęp do kanalizacji posiadało 91% mieszkańców, niemal dwuipółkrotnie więcej niż na terenach wiejskich (34,6%). Przyczyny tak znacznego zróżnicowania można upatrywać m.in. w silnie rozproszonej strukturze wiejskiej sieci osadniczej, gdzie znaczna część mieszkańców korzysta nadal z przydomowych systemów odprowadzania ścieków, a doprowadzenie nowej infrastruktury liniowej jest ekonomicznie nieuzasadnione. Podobny problem występuje na niektórych obszarach podmiejskich na skutek rozproszonej zabudowy. Najwyższy udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej, przekraczający średnią wojewódzką, osiągnęły wszystkie miasta na prawach powiatu oraz cztery powiaty okołowarszawskie: pruszkowski, piaseczyński, legionowski i wołomiński.

Na koniec 2022 roku w systemie sieciowego oczyszczania ścieków działało w województwie 326 komunalnych oczyszczalni, w tym 68 (21%) dzięki zdolności do podwyższonego usuwania związków biogenych umożliwiła zwiększoną redukcję azotu i fosforu. W wyniku prowadzonych inwestycji, związanych z rozbudową sieci kanalizacyjnej oraz systemów oczyszczania ścieków, systematycznie zmniejsza się skala nieczystości płynnych odprowadzanych do wód i ziemi. W 2022 roku odsetek ścieków oczyszczanych w województwie (przemysłowych i komunalnych) w ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczania wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 2,5 pkt. proc., osiągając poziom 96,4% (tym samym przekraczając średnią wartość dla kraju – 93,6%). Wysoki poziom skuteczności oczyszczania ścieków, przekraczający o niemal 2 pkt. proc. średnią w województwie, osiągnięto w regionie warszawskim stołecznym, zaś w regionie mazowieckim regionalnym poziom ten zbliżony był do średniej wartości w kraju.

Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w 2022 roku był niższy niż średnio w kraju (75,7%) i wynosił 74,2% (spadek o 0,5 pkt. proc. w stosunku do roku poprzedniego). W miastach województwa udział ten wyniósł blisko 96%, a na obszarach wiejskich – prawie 35%. W regionie warszawskim stołecznym z oczyszczalni ścieków korzystało 85,6% mieszkańców, natomiast w mazowieckim regionalnym 57,6%. Najniższym odsetkiem korzystających odznaczał się podregion ciechanowski (48,4%), a najwyższym – Warszawa (97,3%).

1.9. Gospodarka odpadami komunalnymi

W 2022 roku na terenie województwa zebrano ok. 2 mln ton odpadów komunalnych, z czego 68% pochodziło z regionu warszawskiego stołecznego, a 32% – z mazowieckiego regionalnego. Masa ta, w stosunku do 2021 roku, wzrosła o 0,2%, przy czym w regionie warszawskim stołecznym nastąpił wzrost o 1%, a w mazowieckim regionalnym – spadek o 2%. Statystyczny mieszkaniec Mazowsza, tak jak w roku poprzednim, wytworzył w 2022 roku 358 kg odpadów komunalnych (o 3 kg więcej niż statystyczny mieszkaniec kraju), przy czym różnica między regionami warszawskim i mazowieckim wynosiła aż 132 kg na osobę (odpowiednio było to 412 i 280 kg).

Rozwój selektywnej zbiórki odpadów przyczynił się do dalszego zmniejszenia ilości zebranych odpadów zmieszanych przypadających na mieszkańca (z 223,4 kg w 2021 roku do 221,6 kg w 2022 roku) oraz dalszego wzrostu udziału odpadów zebranych selektywnie: z 37,5% do 38,1% (w Polsce pozostał on na tym samym poziomie – prawie 40%). Do 1,2 pkt. proc. zwiększyła się różnica między regionami warszawskim stołecznym i mazowieckim regionalnym, na korzyść pierwszego z nich. Liczba punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) wzrosła w 2022 roku o 7 (do 294).

Głównym sposobem postępowania z odpadami w 2023 roku było ich zagospodarowanie w 29 instalacjach komunalnych: 16 składowiskach oraz 13 instalacjach mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych odpadów i wydzielenia frakcji nadających się do odzysku. W Warszawie funkcjonuje też instalacja do termicznego przekształcania odpadów, która w 2023 roku była w trakcie rozbudowy i modernizacji (zakończenie prac planowane jest w 2024 roku).

Wzrost masy wytwarzanych odpadów komunalnych w 2022 roku częściowo kompensował wzrost udziału odpadów poddanych recyklingowi (o 2 pkt. proc., do 27%). Niemniej, równocześnie o 1 pkt. proc. – do 48% – wzrósł udział odpadów deponowanych na składowiskach, przez co masa odpadów przeznaczonych do składowania wzrosła o 2,4% i zbliżyła się do miliona ton (0,94 mln ton). Na niezmiennym poziomie (13%) pozostał udział odpadów przekształconych biologicznie, spadł zaś udział odpadów przekształconych termicznie (o 3 pkt. proc., do 12%).

Niepokojącym zjawiskiem jest powstawanie dzikich wysypisk. W ciągu 2022 roku zlikwidowano ich 1088 (o 32% mniej niż przed rokiem), wywożąc łącznie 3,4 tys. ton odpadów komunalnych. Na koniec roku pozostało 157 dzikich wysypisk o łącznej powierzchni 86,5 tys. m².

Odpady stanowią poważne zagrożenie dla środowiska przyrodniczego. Tym samym gospodarka odpadami i przeciwdziałanie ich powstawaniu stanowi istotne wyzwanie, szczególnie w zakresie dążenia do przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym.

1.10. Obszary chronione

Obszary prawnie chronione w 2022 roku nadal obejmowały 29,7% powierzchni województwa (Polska: 32,3%), w tym 43,5% powierzchni regionu warszawskiego stołecznego i 26,9% powierzchni regionu mazowieckiego regionalnego. System prawnej ochrony przyrody w województwie tworzą:

- Kampinoski Park Narodowy (wraz z otuliną uznany przez UNESCO za Rezerwat Biosfery Puszcza Kampinoska),
- 190 rezerwatów przyrody,
- 9 parków krajobrazowych, w tym 5 wchodzących w skład Mazowieckiego Zespołu Parków Krajobrazowych (Mazowiecki, Nadbużański, Kozienski, Chojnowski, Brudzeński) oraz 4 parki położone na granicy z innymi województwami (Gostynińsko-Włocławski, Górznieńsko-Lidzbarski, Bolimowski i Podlaski Przełom Bugu),
- 30 obszarów chronionego krajobrazu, w tym 9 wyznaczonych uchwałami Sejmiku Województwa Mazowieckiego⁷, 1 uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego, 19 w drodze rozporządzeń Wojewody Mazowieckiego oraz 1 wyznaczony w drodze uchwały rady gminy;
- obszary Natura 2000: 16 obszarów specjalnej ochrony ptaków, 63 wyznaczone na podstawie dyrektywy siedliskowej (24 obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i 39 specjalnych obszarów ochrony siedlisk⁸) oraz 1 obszar (Puszcza Kampinoska PLC140001) chroniony zarówno na mocy dyrektywy ptasiej, jak i siedliskowej,
- indywidualne formy ochrony przyrody: użytki ekologiczne (902), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (35), stanowiska dokumentacyjne (6) oraz pomniki przyrody (4149).

⁷ W 2023 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego podjął uchwałę nr 141/23 z dnia 11 lipca 2023 r. w sprawie Nadwiślańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu położonego na terenie powiatów garwolińskiego, mińskiego i otwockiego oraz uchwałę nr 225/23 z dnia 19 grudnia 2023 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Przysowy. Obie uchwały zastępują analogiczne rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego z lat 2005-2006.

⁸ W 2023 roku 4 obszary zmieniły status z obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty na specjalne obszary ochrony siedlisk: Dolina Zwoleńki, Olszyny Rumockie, Bory bagienne i torfowiska Karaska, Torfowisko Serafin.

Utrzymanie systemu obszarów chronionych służy ochronie bogactwa przyrodniczego województwa oraz powstrzymaniu degradacji zasobów przyrodniczych. W celu odpowiedniego zarządzania tymi obszarami istotne jest ustanawianie dla nich właściwych zasad ochrony. W ramach aktualizacji polskiej sieci Natura 2000 Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w 2022 roku opracowała propozycje utworzenia 3 nowych obszarów oraz zmianę granic 10 istniejących. Na Mazowszu planowano powiększenie obszaru Mopki w Naruszewie (z 217 do 2054 ha) oraz utworzenie nowego obszaru Murawy nad Dolną Narwią o powierzchni 1546 ha, jednak w 2023 roku administracja rządowa zrezygnowała z tych zamiarów. Propozycja zmian – zgłoszona przez Polskę do Komisji Europejskiej na początku 2023 roku – została ograniczona do 7 pozycji spoza Mazowsza, w tym utworzenia 1 nowego obszaru.

1.11. Jakość powietrza

Jakość powietrza na terenie województwa mazowieckiego zależy przede wszystkim od wielkości emisji ze źródeł na jego terenie, napływu zanieczyszczeń spoza województwa oraz warunków meteorologicznych. Dwa pierwsze czynniki mają charakter antropogeniczny i mogą być kształtowane poprzez działania zmierzające do redukcji emisji poszczególnych zanieczyszczeń. Strategie i polityki na poziomie europejskim i krajowym definiują głównie poziom stężeń tła zanieczyszczeń. Natomiast działania podejmowane na poziomie lokalnym, w tym z wykorzystaniem funduszy krajowych i unijnych, wpływają bezpośrednio na jakość powietrza. Samorząd województwa wspierał takie działania przy pomocy programów i instrumentów (por. Rozdz. 3.3.3.2 i 3.4.1.7).

Na terenie województwa mazowieckiego podstawowym problemem związanym z jakością powietrza jest nadmierne zanieczyszczenie pyłem zawieszonym PM10⁹ oraz zawartym w nim benzo(a)pirenem, a na terenie strefy aglomeracji warszawskiej – także dwutlenkiem azotu. Poziomy dopuszczalne średnioroczne stężenia substancji w powietrzu określone w polskim prawie (20 µg/m³ – PM2,5, 40 µg/m³ – PM10 i NO₂), do których odniesiono się poniżej, są 2,5-4-krotnie wyższe od wytycznych jakości powietrza ogłoszonych w 2021 roku przez Światową Organizację Zdrowia (WHO). Wytyczne te, opracowane na podstawie analizy wyników kilkuset badań naukowych, mają być punktem wyjścia do określenia unijnych norm jakości powietrza do 2030 roku.

W 2022 roku na terenie strefy aglomeracji warszawskiej zarejestrowano przekroczenia średniodobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i średniorocznego – dwutlenku azotu. Średnioroczny poziom docelowy benzo(a)pirenu w pyłe PM10 został przekroczony w 2 z 4 stref (miasto Radom i strefa mazowiecka). Przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10 zanotowano w ok. 50% stacji pomiarowych w województwie, co wskazuje na potrzebę działań naprawczych. Ponadto, dla wszystkich stref województwa przekroczony został poziom celu długoterminowego ozonu ze względu na ochronę zdrowia ludzi, a w strefie mazowieckiej – odnośnie kryterium ochrony roślin. W części strefy mazowieckiej graniczącej z Płockiem wciąż dochodzi do podwyższonych stężeń dwutlenku siarki, które należy łączyć z emisją przemysłową.

Podstawowym źródłem zanieczyszczenia powietrza pyłami i benzo(a)pirenem w województwie mazowieckim jest emisja antropogeniczna, pochodząca w większości z indywidualnego ogrzewania budynków. Od początku 2023 roku na terenie województwa obowiązuje zakaz eksploatacji kotłów bezklasowych na węgiel i drewno oraz miejscowych ogrzewaczy powietrza (w tym kominków) niespełniających wymogów ekoprojektu. W praktyce wciąż funkcjonują lokalne kotłownie i domowe piece grzewcze, w których spalane jest paliwo o wysokiej zawartości popiołu i siarki. W dalszym ciągu

⁹ Mieszanka zawieszonych w powietrzu cząsteczek o średnicy nie większej niż 10 µm.

dość powszechny jest zwyczaj spalania śmieci w domowych piecach, przez co do powietrza przedostaje się wiele toksycznych substancji (m.in. tlenki azotu, dwutlenek siarki, metale ciężkie, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, dioksyny czy cyjanowodór). Od 1 października 2023 roku w granicach Warszawy nie wolno stosować węgla kamiennego oraz paliw stałych produkowanych z jego wykorzystaniem.

Na jakość powietrza w województwie wpływa też emisja z transportu drogowego (emisja liniowa), uciążliwa w szczególności na obszarach w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu. Ze smogiem komunikacyjnym borykają się przede wszystkim centra dużych miast. Transport drogowy odpowiadał w 2022 roku za niemal jedną trzecią (32%) emisji tlenków azotu w aglomeracji warszawskiej i niemal połowę (ponad 49%) w Radomiu (w skali województwa: 37%). Przyczyną skali tego zjawiska jest m.in. wzrost liczby pojazdów samochodowych oraz ciągników (w 2022 roku o 3,3%), skutkujący zwiększeniem emisji zanieczyszczeń w wyniku spalania paliw (tlenki azotu, dwutlenek węgla, metan, amoniak) oraz ścierania się nawierzchni dróg, opon oraz hamulców (pyły).

Niska emisja w połączeniu z niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi prowadzi do powstania zjawiska smogu, wpływając negatywnie na zdrowie ludzi, żywotność ekosystemów oraz poszczególnych roślin i zwierząt.

Przemysł zlokalizowany na obszarze województwa mazowieckiego, ze względu na dużą wysokość kominów, w znacznym stopniu eksportuje zanieczyszczenia poza granice województwa. W 2022 roku utrzymał się trend spadkowy emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych: pyłowych o 7,5% oraz gazowych (bez CO₂) o 9% w stosunku do roku poprzedniego.

Czynnikami wpływającym na jakość powietrza są też uciążliwości zapachowe (odorowe). Do najbardziej uciążliwych i jednocześnie najpowszechniej występujących źródeł emisji odorów należą chów i hodowla trzody chlewnej oraz drobiu, oczyszczalnie ścieków i obiekty gospodarki odpadami, jak też rozwinięty w województwie mazowieckim sektor przetwórstwa rolno-spożywczego. Punktowym źródłem istotnych uciążliwości w tym zakresie jest rafineria ropy naftowej w Płocku.

W 2022 roku we wszystkich 4 strefach oceny jakości powietrza w województwie został dotrzymany poziom dopuszczalny dla dwutlenku siarki, który w roku poprzednim, w zakresie średniodobowego poziomu dopuszczalnego, został przekroczony na obszarze strefy mazowieckiej w pobliżu Płocka (stacja Biała), co wiązało się z koniecznością opracowania w 2023 roku przez Zarząd Województwa Mazowieckiego i przyjęcia przez sejmik programu ochrony powietrza w odniesieniu do dwutlenku siarki (por. Rozdz. 3.3.3.2). W ostatnich latach występowały także przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5}¹⁰, których w 2022 roku nie odnotowano. Poprawa warunków aerosanitarnych w 2022 roku stanowi wypadkową działań podejmowanych na rzecz ochrony powietrza, wynikających m.in. z realizacji uchwały antysmogowej, programu ochrony powietrza dla województwa mazowieckiego, a także korzystnych warunków meteorologicznych (cieplejsze miesiące zimowe obfitujące w opady, częstsze występowanie okresów wietrznych). Dla pozostałych zanieczyszczeń, tj. tlenku węgla, benzenu, ołowiu, arsenu, kadmu, niklu w pyłe zawieszonym PM₁₀ i tlenków azotu, poziomy dopuszczalne czy też docelowe zostały dotrzymane (strefy zaliczono do klasy A).

Zanieczyszczone powietrze przyczynia się do występowania szeregu chorób cywilizacyjnych, takich jak choroby układu oddechowego i odpornościowego czy nowotwory. Uzyskanie zdecydowanej poprawy jakości powietrza na Mazowszu wymaga dalszych działań, w szczególności w zakresie redukcji niskiej emisji: rozbudowy miejskich sieci ciepłowniczych, wymiany indywidualnych źródeł ciepła, termomodernizacji budynków, zwiększania udziału odnawialnych źródeł energii w ciepłownictwie

¹⁰ Mieszanina zawieszonych w powietrzu cząsteczek o średnicy nie większej niż 2,5 µm.

systemowym i indywidualnym, zwiększania udziału transportu zbiorowego (w szczególności szynowego) i rowerowego oraz zwiększania powierzchni terenów zieleni.

1.12. Ochrona zdrowia

W 2022 roku w województwie funkcjonowało 115 szpitali ogólnych (z 896 w kraju), dysponujących 23,7 tys. łóżek (14,4% łóżek w kraju). Liczba szpitali w województwie zmniejszyła się o 3 w stosunku do roku poprzedniego, a liczba łóżek zmalała o 5,4%. Spadki te związane były z połączeniem Mazowieckiego Szpitala Bródnowskiego z Centrum Leczniczo-Rehabilitacyjnym i Medycyny Pracy ATTIS, likwidacją Szpitala Solec, którego oddziały zostały przeniesione do Warszawskiego Szpitala Południowego oraz przejęciem warszawskiego Szpitala Specjalistycznego „Inflancka” przez Szpital Bielański w Warszawie. Na 10 tys. ludności przypadają 43,0 łóżka w szpitalach (w kraju: 43,5), przy czym w regionie warszawskim stołecznym wskaźnik wynosił 47,8, zaś w mazowieckim regionalnym – 36,2. Liczba leczonych (bez ruchu międzyoddziałowego) wzrosła o 9,9% w porównaniu z 2021 rokiem.

W województwie funkcjonowało 9 (z 61 w Polsce) szpitali psychiatrycznych (dysponujących 2,7 tys. łóżek), w których w 2022 roku przyjęto 34,6 tys. pacjentów (19,3% sumy krajowej). Działało również niecałe 3,6 tys. podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym 3,4 tys. przychodni (6 na 10 tys. ludności) oraz 226 praktyk lekarskich. Na 10 tysięcy mieszkańców województwa przypadało 43,1 lekarzy oraz 70,3 pielęgniarek i położnych¹¹, odpowiednio o 23,9% i 9,3% więcej niż średnia krajowa. W regionie warszawskim stołecznym wartości wskaźników wyniosły odpowiednio 58,2 i 79,7, zaś w mazowieckim regionalnym – 21,1 i 56,8.

W 2023 roku funkcjonowało 214 zespołów ratownictwa medycznego, w tym 37 specjalistycznych oraz 177 podstawowych. Zespoły Lotniczego Pogotowia Ratunkowego dysponowały trzema śmigłowcami ratowniczymi w Warszawie, Płocku i Sokołowie Podlaskim. W 2022 roku w województwie funkcjonowały 33 szpitalne oddziały ratunkowe (powstał nowy SOR w Grójcu), a liczba osób przypadających na szpitalny oddział ratunkowy wynosiła 167,0 tys. (odpowiednio: Polska – 244 SOR, 154,8 tys. osób, region warszawski stołeczny – 16 SOR, 203,7 tys. osób, region mazowiecki regionalny – 17 SOR, 132,5 tys. osób).

W 2023 roku Samorząd Województwa Mazowieckiego był podmiotem tworzącym lub posiadał udziały w 25 podmiotach leczniczych, w tym w 17 samodzielnych publicznych zakładach opieki zdrowotnej i 8 spółkach (por. Załącznik 4). Wśród nich znajdowało się 9 szpitali wielospecjalistycznych (4,3 tys. łóżek), 10 szpitali specjalistycznych (łącznie 3,8 tys. łóżek), w tym 7 o profilu psychiatrycznym (łącznie 2,6 tys. łóżek), 2 podmioty ambulatoryjno-specjalistyczne (Mazowieckie Centrum Stomatologii i Mazowiecki Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Płocku) oraz 4 stacje pogotowia ratunkowego i transportu sanitarnego. W podmiotach leczniczych samorządu województwa w 2023 roku hospitalizowano ponad 321 tys. pacjentów, natomiast w poradniach specjalistycznych tych podmiotów udzielono ponad 2,4 mln porad i świadczeń.

Na stan zdrowia mieszkańców województwa ma wpływ zanieczyszczenie powietrza, przyczyniające się do większej zachorowalności (por. Rozdz. 1.11). Do głównych przyczyn zgonów w województwie w 2022 roku należały choroby układu krążenia, odpowiedzialne za 29% zgonów, nowotwory (24%) – w tym najczęściej złośliwe tchawicy, oskrzeli i płuc – oraz choroby układu oddechowego (8%). Najwyższe współczynniki zgonów z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności odnotowano w powiatach żuromińskim, przysuskim i mławskim, z powodu nowotworów –

¹¹ Personel pracujący według podstawowego miejsca pracy.

w Płocku, Ostrołęce i w powiecie grodziskim, zaś z powodu chorób układu oddechowego – w powiatach łosickim, mińskim i wyszkowskim.

Z dniem 1 lipca 2023 roku na obszarze Polski został zniesiony stan zagrożenia epidemicznego spowodowanego wirusem SARS-CoV-2. Samorząd Województwa Mazowieckiego kontynuował w ciągu roku unijny projekt „Zakup niezbędnego sprzętu oraz adaptacja pomieszczeń w związku z pojawieniem się koronawirusa SARS-CoV-2 na terenie województwa mazowieckiego”, w ramach którego środki przeznaczone m.in na zakup aparatury medycznej, środków ochrony indywidualnej i ambulansów oraz adaptację pomieszczeń. Projekt realizowany był przez podmioty lecznicze prowadzące działalność na obszarze województwa mazowieckiego, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy oraz stacje pogotowia ratunkowego i transportu sanitarnego.

1.13. Pomoc społeczna

W zakresie aktywizacji i integracji społecznej, w 2023 roku w województwie nastąpiła zmiana liczby dziennych domów pomocy (z 61 do 60), klubów samopomocy (ze 116 do 126), ośrodków interwencji kryzysowej (z 16 do 15), mieszkań treningowych i wspomaganych (z 63 do 64), placówek opiekuńczo-wychowawczych (ze 143 do 140) oraz podmiotów reintegracyjnych (ze 130 do 133). Te ostatnie obejmowały 17 centrów i 19 klubów integracji społecznej, 10 zakładów aktywności zawodowej oraz 87 warsztatów terapii zajęciowej.

Tak jak w 2022 roku, w województwie funkcjonowało 40 placówek specjalistycznego poradnictwa, 4 ośrodki adopcyjne (w tym 3 niepubliczne), Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny w Otwocku, Regionalna Placówka Opiekuńczo-Terapeutyczna w Kraszewie-Czubakach, Regionalny Ośrodek Wsparcia i Integracji Społecznej w Płocku oraz biuro Pełnomocnika Zarządu Województwa Mazowieckiego ds. Osób Niepełnosprawnych.

Samorząd Województwa Mazowieckiego powołał w 2023 roku Radę Seniorów Województwa Mazowieckiego, mającą na celu reprezentowanie interesów seniorów, wspieranie inicjatyw i projektów do nich skierowanych, jak również Wojewódzką Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych – organ opiniodawczo-doradczy przy Marszałku Województwa Mazowieckiego.

W 2023 roku osobom z zaburzeniami psychicznymi udzielano wsparcia w 79 środowiskowych domach samopomocy (34 w regionie warszawskim stołecznym; 45 w mazowieckim regionalnym). Z kolei pomoc dla osób starszych z chorobami otępiennymi, w tym chorobą Alzheimera, zapewniała funkcjonująca od 2020 roku i rozwijana w kolejnych latach sieć wsparcia w postaci 12 dziennych domów pobytu w: Serocku (pow. legionowski), Ostrołęce, Zalesiu Górnym (pow. piaseczyński), Płocku, Myśliborzycach (pow. płocki), Klukówku (pow. pułtusi), Radomiu, Siedlcach, Zamościu (pow. sierpecki), Kuznociu (pow. sochaczewski) i Ząbkach (pow. wołomiński, 2 placówki).

Samorząd województwa przeznaczył również środki z budżetu województwa na utworzenie w 2023 roku 12 ośrodków wsparcia dla dzieci i młodzieży z potrzebami wynikającymi z zaburzeń psychicznych: w Ciechanowie, Gostyninie, Jaktorowie (pow. grodziski), Płocku, Strupczewie, Myśliborzycach, Nowych Proboszczewicach i Bodzanowie (pow. płocki), Czerwińsku nad Wisłą (pow. płoński), Radomiu, Ligowie (pow. sierpecki) oraz Wyszkowie.

W 2023 roku świadczeniami pomocy społecznej objęto 112,2 tys. osób, w tym 45% z regionu warszawskiego stołecznego i 55% z mazowieckiego regionalnego. Tym samym utrzymał się wieloletni trend zmniejszania się grupy świadczeniobiorców, w tym długotrwale korzystających z pomocy społecznej. Świadczenia w formie pieniężnej otrzymało 66 tys. osób, natomiast niepieniężnej – 56 tys.

Pracą socjalną objętych zostało 96 tys. rodzin. Głównymi powodami przyznania świadczeń społecznych były długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezrobocie.

Institutionalną pomoc społeczną na koniec 2023 roku w województwie świadczyło 107 domów pomocy społecznej (DPS) z ok. 10 tys. miejsc. W regionie warszawskim stołecznym zlokalizowanych było 46 DPS, a w mazowieckim regionalnym 61 (nowy DPS powstał we Wsoli w powiecie radomskim). Tego typu placówki znajdowały się na terenie wszystkich powiatów poza łosickim i ostrołęckim. W Dąbku (gmina Stupsk, powiat mławski) funkcjonował jedyny w województwie DPS przeznaczony dla osób chorych na stwardnienie rozsiane.

1.14. Szkolnictwo wyższe i inne formy edukacji

W 2022 roku w województwie funkcjonowało 81 uczelni i 17 filii, w których studiowało 265 tys. studentów (o 10 tys. więcej niż w 2021 roku). Region warszawski stołeczny skupiał większość szkół wyższych (67 uczelni i 7 filii) i studentów (242 tys.), głównie za sprawą Warszawy, będącej głównym ośrodkiem akademickim w województwie i kraju (64 uczelnie, 5 filii, 238 tys. studentów). Wysoką liczbą studentów wyróżniały się również Radom (7,9 tys.), Siedlce (6,0 tys.) oraz Płock (3,9 tys.).

Na 10 tys. mieszkańców województwa przypadało 481 studentów (Polska: 324). W regionie warszawskim stołecznym wskaźnik ten wynosił 744, a w mazowieckim regionalnym – 101. Spośród osób w wieku 15-64 lat, 39,7% w województwie miało wyższe wykształcenie (Polska: 29,6%), przy czym w regionie warszawskim stołecznym wskaźnik ten wyniósł 50,1%, a w mazowieckim regionalnym – 26,0%. Ponadto wysoki był udział osób w wieku 25-64 lat podnoszących kompetencje poprzez uczestnictwo w kształceniu lub szkoleniu, który wyniósł 8,8% (Polska: 7,6%). Wskaźnik ten w regionie warszawskim stołecznym osiągnął wartość 12,4%, a w regionie mazowieckim regionalnym – 3,9%.

Sieć szkół podstawowych i ponadpodstawowych w 2022 roku w województwie składała się z placówek, do których uczęszczało 798 tys. osób – o 33 tys. więcej niż w 2021 roku (por. Tabela 5).

Tabela 5. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w 2022 roku

Rodzaj szkoły	Podstawowa		Liceum ogólnokształcące		Technikum	Branżowa I stopnia	Branżowa II stopnia	Specjalna przysposabiająca do pracy	Po-licealna
	dla dzieci i młodzieży	dla dorosłych	dla młodzieży	dla dorosłych	dla młodzieży	dla młodzieży	dla młodzieży		
placówek	1905	4	438	100	222	186	19	75	167
uczniów	494 013	98	141 940	14 601	87 563	18 018	1040	1788	39 189

Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego na podstawie danych GUS (dostęp 10.01.2024)

Samorząd Województwa Mazowieckiego był w 2023 roku organem prowadzącym dla 35 jednostek oświatowych, w tym 6 bibliotek pedagogicznych z 25 filiami oraz 2 publicznych placówek doskonalenia nauczycieli: Ośrodka Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie oraz Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli z wydziałami w Warszawie i miastach subregionalnych (z wyjątkiem Żyrardowa).

1.15. Społeczeństwo informacyjne

W 2023 roku dostęp do internetu szerokopasmowego posiadało 95% gospodarstw domowych w województwie (bez zmian w stosunku do 2022 roku). Szerokopasmowe łącze stacjonarne posiadało 73% mieszkańców (wzrost o 3 pkt. proc.), w tym w regionie warszawskim stołecznym 77%, a w regionie mazowieckim regionalnym 66%. Szerokopasmowe łącze mobilne posiadało 75% mieszkańców (wzrost o 3 pkt. proc.), w tym w regionie warszawskim stołecznym 72%, a w mazowieckim regionalnym 79%.

Mieszkańcy Mazowsza powszechnie korzystali z internetu i narzędzi cyfrowych w celu komunikowania się (84% mieszkańców). 18% osób podjęło się uczestnictwa w sprawach społecznych i politycznych z wykorzystaniem narzędzi internetowych (25% w regionie warszawskim stołecznym, 11% w regionie mazowieckim regionalnym). 9% mieszkańców Mazowsza szukało pracy lub aplikowało o pracę przez internet (11% w regionie warszawskim stołecznym i 6% w mazowieckim regionalnym).

Odsetek przedsiębiorców z dostępem do szerokopasmowego internetu w województwie wzrósł w 2023 roku do niemal 99% (64% z maksymalną prędkością powyżej 100 Mb/s), a udział posiadających stałe łącze szerokopasmowe – do 86%. Sprzedaż przez internet w 2022 roku (ostatnim, za który dostępne były dane) prowadziło 20,4% przedsiębiorców (wzrost o 0,9 pkt. proc.). Otwarte dane publiczne wykorzystywało 19% przedsiębiorstw w województwie, w tym 7% otwarte dane przestrzenne. W 2023 roku 7,5% przedsiębiorstw w województwie wykorzystywało technologie sztucznej inteligencji, w tym 3,7% do wspomaganie marketingu lub sprzedaży.

Odsetek mieszkańców województwa korzystających z usług administracji publicznej za pomocą internetu stale rósł: do 65% w 2023 roku (60% w 2022 roku), w tym 80% w regionie warszawskim stołecznym i 50% w mazowieckim regionalnym. W 2022 roku elektroniczną skrzynkę podawczą na platformie ePUAP posiadało już 100% urzędów w województwie (wzrost o 1 pkt. proc.), a 23% jednostek administracji publicznej stosowało własne rozwiązania elektronicznej skrzynki podawczej.

W 2023 roku 99% urzędów Mazowsza posiadało strony internetowe spełniające ustawowe kryteria dostępności cyfrowej (wzrost o 3 pkt. proc.), a 99% udostępniało usługi administracji publicznej drogą elektroniczną (bez zmian). Wskaźnik dostosowania internetowych stron urzędowych do urządzeń mobilnych wyniósł 95% (wzrost o 3 pkt. proc.). Odsetek urzędów korzystających z systemu elektronicznego zarządzania dokumentami utrzymał się na poziomie 94% w skali województwa. W 2022 roku był to podstawowy sposób dokumentowania przebiegu i rozstrzygania spraw w większości (66%) urzędów w regionie warszawskim stołecznym i 38% w mazowieckim regionalnym.

W 2022 roku odsetek jednostek administracji samorządowej udostępniających dane przestrzenne obywatelom wyniósł w regionie warszawskim stołecznym 90%, a w mazowieckim regionalnym 84%.

1.16. Kultura

W 2022 roku, tak jak w poprzednim, w województwie funkcjonowało 28 teatrów i 6 instytucji muzycznych, w tym 1 filharmonia (Warszawa), 1 chór (Płock) oraz 4 orkiestry symfoniczne i kameralne (2 w Warszawie i po 1 w Płocku i Radomiu). Spośród placówek teatralnych, tylko 2 funkcjonowały poza stolicą (Płock, Radom). Na jedno miejsce w teatrach i instytucjach muzycznych w 2022 roku przypadały 282 osoby (Polska: 385).

W 2023 roku w województwie działało 140 muzeów i oddziałów muzealnych (bez zmian względem 2022 roku). W regionie warszawskim stołecznym funkcjonowały 82 tego typu instytucje, natomiast w mazowieckim regionalnym 58. W 2023 roku w województwie muzea i ich oddziały odnotowały ponad 14 mln zwiedzających (w tym 92% w Warszawie), o 6% więcej niż w 2022 roku.

W województwie w 2022 roku funkcjonowały 83 kina (o 2 więcej niż w 2021 roku) – 50 w regionie warszawskim stołecznym i 33 w mazowieckim regionalnym. Na jedno miejsce w kinach przypadały w 2022 roku 103 osoby w województwie (78 w regionie stołecznym i 187 w regionalnym).

Sieć placówek bibliotecznych w 2022 roku w województwie składała się z 1030 bibliotek publicznych, łącznie z filiami i punktami bibliotecznymi, w tym 469 w regionie warszawskim stołecznym i 561 w mazowieckim regionalnym. Na 1 placówkę biblioteczną w województwie

przypadało 5,4 tys. osób (w regionie warszawskim stołecznym – 6,9 tys., w mazowieckim regionalnym – 4,0 tys.). W województwie z bibliotek publicznych korzystały 152 osoby na 1000 ludności (wzrost o 13 osób w stosunku do 2021 roku); w regionie stołecznym 179 osób (+20), a w regionalnym 114 (+4).

Sieć centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic składała się z 301 obiektów, z czego większość (166) zlokalizowana była w regionie mazowieckim regionalnym. Na jedną tego typu placówkę w województwie w 2022 roku przypadało 18,3 tys. mieszkańców (Polska: 9,5 tys.), w regionie warszawskim stołecznym 24,1 tys., a w regionie mazowieckim regionalnym 13,6 tys.

1.17. Dziedzictwo kulturowe i dobra kultury współczesnej

Zasoby dziedzictwa kulturowego województwa w 2023 roku stanowiły:

- Historyczne Centrum Warszawy – zabytek o randze światowej, wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO;
- pomniki historii (bez zmian): Warszawa – historyczny zespół miasta z traktem królewskim i Wilanowem, Warszawa – Zespół Stacji Filtrów Williama Lindleya, Żyrardów – XIX-wieczna Osada Fabryczna, Warszawa – zespół zabytkowych cmentarzy wyznaniowych na Powązkach, Płock – Wzgórze Tumskie, Pułtusk – kolegiata pod wezwaniem Zwiastowania Najświętszej Marii Panny, Sulejówek – Milusin, zespół domu Marszałka Józefa Piłsudskiego, Czerwińsk nad Wisłą – dawne opactwo Kanoników Regularnych, Radom – zespół klasztorny Bernardynów, Warszawa – gmach dawnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego;
- parki kulturowe: Ossów Wrota Bitwy Warszawskiej 1920 roku (gm. Wołomin, Zielonka), Park Kulturowy Stary Radom, Wilanowski Park Kulturowy, Park Kulturowy Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Andrzejewie (gm. Andrzejewo) oraz Historyczne Centrum Warszawy (od 2023 roku);
- zabytki wpisane do rejestru zabytków, w tym:
 - 8171 zabytków nieruchomości¹² (2. miejsce w Polsce; o 51 więcej niż w 2022 roku), z czego najwięcej w kategorii mieszkalne, sakralne oraz zieleń. W regionie warszawskim stołecznym wpisane do rejestru były 3922 zabytki nieruchome (48% zabytków województwa). Największa liczba zabytków znajdowała się w podregionach: Warszawa (2438), warszawski zachodni (958), ciechanowski (881) i siedlecki (845). W ujęciu powiatowym największą liczbą (poza stolicą) odznaczały się powiaty: piaseczyński (341), żyrardowski (287), ciechanowski (271), grójecki (261), Radom (246), płoński (225), Płock (216) i płocki (210),
 - 22 701 zabytków ruchomych (5. miejsce w Polsce; o 377 więcej niż w 2022 roku), spośród których najwyższy odsetek (64%) stanowiło wyposażenie świątyń,
 - 409 zabytków archeologicznych (8. miejsce w Polsce; bez zmian), w tym 136 (33%) w regionie warszawskim stołecznym. Największy udział miały osady i obozowiska.

W województwie do końca 2023 roku zidentyfikowano 176 obszarów i obiektów uznanych za dobra kultury współczesnej, w tym 128 (73%) w regionie warszawskim stołecznym¹³. Najliczniejsze były obiekty małej architektury (64)¹⁴, pomniki i tablice pamiątkowe (50) oraz budynki, ich wnętrza i detale (26). Najwięcej dóbr kultury współczesnej znajdowało się w gminach Konstancin-Jeziorna i Izabelin oraz miastach: Warszawa, Sokołów Podlaski, Sierpc i Piastów.

¹² W tym 138 obiektów w kategorii „urbanistyka”.

¹³ W oparciu o studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz gminne ewidencje zabytków.

¹⁴ Obiekty nie objęte ustawową definicją dóbr kultury współczesnej.

1.18. Turystyka

W województwie w 2023 r. funkcjonowało 541 turystycznych obiektów noclegowych dysponujących co najmniej 10 miejscami, w tym 315 w regionie warszawskim stołecznym (172 w Warszawie), a 226 w regionie mazowieckim regionalnym. Spośród obiektów noclegowych, 48% stanowiły hotele (259 – 3. pozycja w kraju, z czego 253 skategoryzowane). Najwięcej było hoteli trzy- i czterogwiazdkowych (odpowiednio 45% i 21%). Uzupełnieniem bazy noclegowej w województwie było 37 kwater agroturystycznych (12 w regionie warszawskim stołecznym i 25 w regionie mazowieckim regionalnym). W 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim liczba turystów korzystających z noclegów w województwie wzrosła o 6%, w tym turystów zagranicznych o 12% (w Polsce odpowiednio o 6% i 21%). Z noclegów w województwie skorzystało 6,3 mln turystów (17% wielkości krajowej), w tym 1,6 mln zagranicznych (23% wielkości krajowej – spadek o 2 pkt. proc.).

Infrastrukturę konferencyjno-kongresową w 2023 r. stanowiły 352 obiekty konferencyjne¹⁵, z których prawie połowa zlokalizowana była w Warszawie. Funkcjonowało również co najmniej 75 obiektów hotelowych (36 w Warszawie) świadczących usługi spa i wellness¹⁶.

Długość szlaków turystycznych w 2022 r. wynosiła prawie 8 tys. km (wzrost o 13%, z 3. na 2. pozycję w skali kraju), z czego ponad połowa (61%) znajdowała się w regionie warszawskim stołecznym. 56% stanowiły szlaki piesze, a 33% szlaki rowerowe (w regionie warszawskim stołecznym odpowiednio 67% i 33%). W 2023 roku w województwie funkcjonowały koleje wąskotorowe¹⁷ i szlaki wodne wykorzystywane turystycznie. O atrakcyjności województwa stanowiły również produkty turystyczne: 15 certyfikowanych przez Polską Organizację Turystyczną, 8 sieciowych produktów turystycznych¹⁸ oraz 166 tradycyjnych produktów kulinarnych wpisanych na listę Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (o 3 więcej niż w roku poprzednim).

2. Informacje finansowe¹⁹

2.1. Wykonanie budżetu województwa

Na sesji w dniu 20 grudnia 2022 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwalił budżet Województwa Mazowieckiego na 2023 rok (uchwała nr 199/22). **Dochody** zostały zaplanowane w kwocie 5,67 mld zł, a w toku wykonywania plan został zwiększony o 4,59% – do 5,93 mld zł. **Wydatki** zostały zaplanowane w kwocie 6,76 mld zł, a w toku wykonywania plan zostały zmniejszone o 4,82%, zamykając się kwotą 6,43 mld zł. **Deficyt budżetowy** został zaplanowany w kwocie 1,09 mld zł.

Przychody zostały zaplanowane w kwocie 1,50 mld zł, w tym:

- 1,02 mld zł kredytu długoterminowego na rynku zagranicznym,
- 300,0 mln zł kredytu krótkoterminowego na pokrycie przejściowego deficytu w ciągu roku,
- 152,0 mln zł wolnych środków, przeznaczonych na sfinansowanie deficytu (66,8 mln zł), udzielenie pożyczek długoterminowych (7,5 mln zł) i spłatę długu (77,6 mln zł),

¹⁵ Dane za Confero.pl, styczeń 2024 r.

¹⁶ Na podstawie stron internetowych, w tym portali o charakterze informacyjno-rezerwacyjnym.

¹⁷ Sochaczewska Kolej Wąskotorowa, Piaseczyńsko-Grójecka Kolej Wąskotorowa, Starachowicka Kolej Wąskotorowa.

¹⁸ Industrialne Mazowsze, Wielki Gościniec Litewski, Szlak Chopinowski, Szlak Bitwy Warszawskiej 1920 r., Szlak Książąt Mazowieckich, Mazowsze na Filmowo, Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej, Szlak kulinarny Mazowiecka Micha Szlachecka.

¹⁹ Kwoty zostały zaokrąglone do pełnych złotych/euro, a wartości procentowe do pełnych promili.

- 20,4 mln zł ze spłat pożyczek udzielonych z budżetu województwa w poprzednich latach,
- 2,8 mln zł z przychodów JST z niewykorzystanych środków pieniężnych na rachunku bieżącym budżetu, z przeznaczeniem na sfinansowanie deficytu
- 17,4 tys. zł rozliczeń środków z budżetu Unii Europejskiej oraz państw Europejskiego Stowarzyszenia o Wolnym Handlu (EFTA) i dotacji na realizację projektów finansowanych z ich udziałem, przeznaczone na sfinansowanie deficytu.

Rozchody zostały zaplanowane w kwocie 405,6 mln zł, w tym:

- 312,0 mln zł spłaty otrzymanych krajowych pożyczek i kredytów,
- 86,1 mln zł spłaty otrzymanych zagranicznych pożyczek i kredytów,
- 7,5 mln zł pożyczek udzielanych z budżetu województwa.

2.1.1. Dochody

Strukturę dochodów województwa w podziale na dochody bieżące i majątkowe oraz pokryte dotacjami i środkami własnymi, z uwzględnieniem zmian w ciągu roku, przedstawia Tabela 6.

Tabela 6. Struktura dochodów województwa

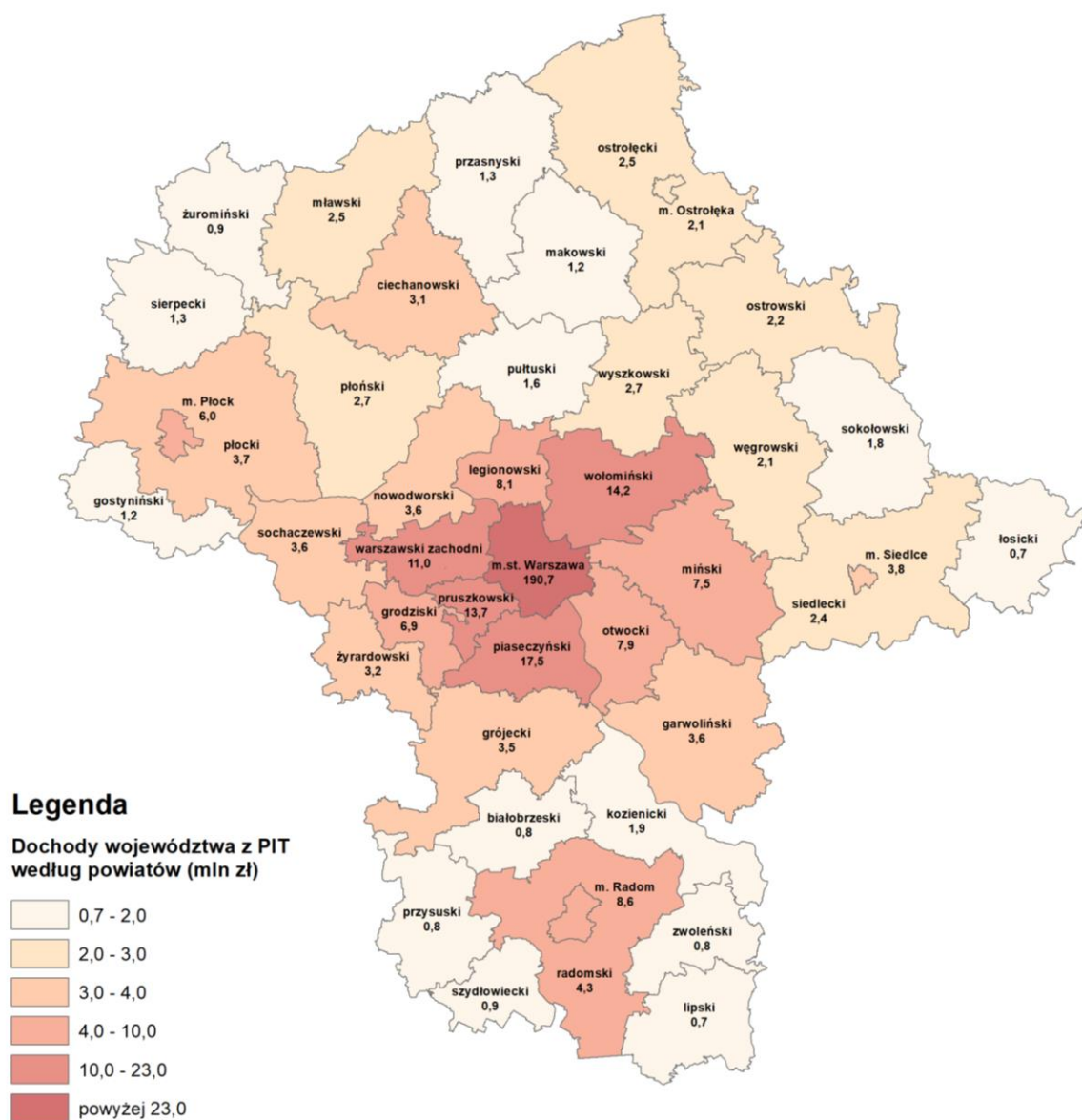
Wyszczególnienie	Plan (zł)	Zmiany (zł)	Plan po zmianach (zł)	Wykonanie na koniec 2023 r. (zł)	Wykonanie (%)	Udział w wykonaniu (%)
Dochody ogółem	5 666 080 371	260 168 979	5 926 249 350	5 889 990 028	99,4	100,0
- pokryte dotacjami	457 700 495	185 546 459	643 246 954	605 249 867	94,1	10,3
- pokryte środkami własnymi	5 208 379 876	74 622 520	5 283 002 396	5 284 740 160	100,0	89,7
Dochody bieżące	5 468 742 013	157 056 677	5 625 798 690	5 601 849 394	99,6	100,0
- pokryte dotacjami	295 521 218	112 644 539	408 165 757	385 841 780	94,5	6,9
- pokryte środkami własnymi	5 173 220 795	44 412 138	5 217 632 933	5 216 007 614	100,0	93,1
Dochody majątkowe	197 338 358	103 112 302	300 450 660	288 140 634	95,9	100,0
- pokryte dotacjami	162 179 277	72 901 920	235 081 197	219 408 087	93,3	76,1
- pokryte środkami własnymi	35 159 081	30 210 382	65 369 463	68 732 547	105,1	23,9

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Dochody zostały zrealizowane na kwotę 5 889 990 028 zł, co stanowi 99,4% planu w tym:

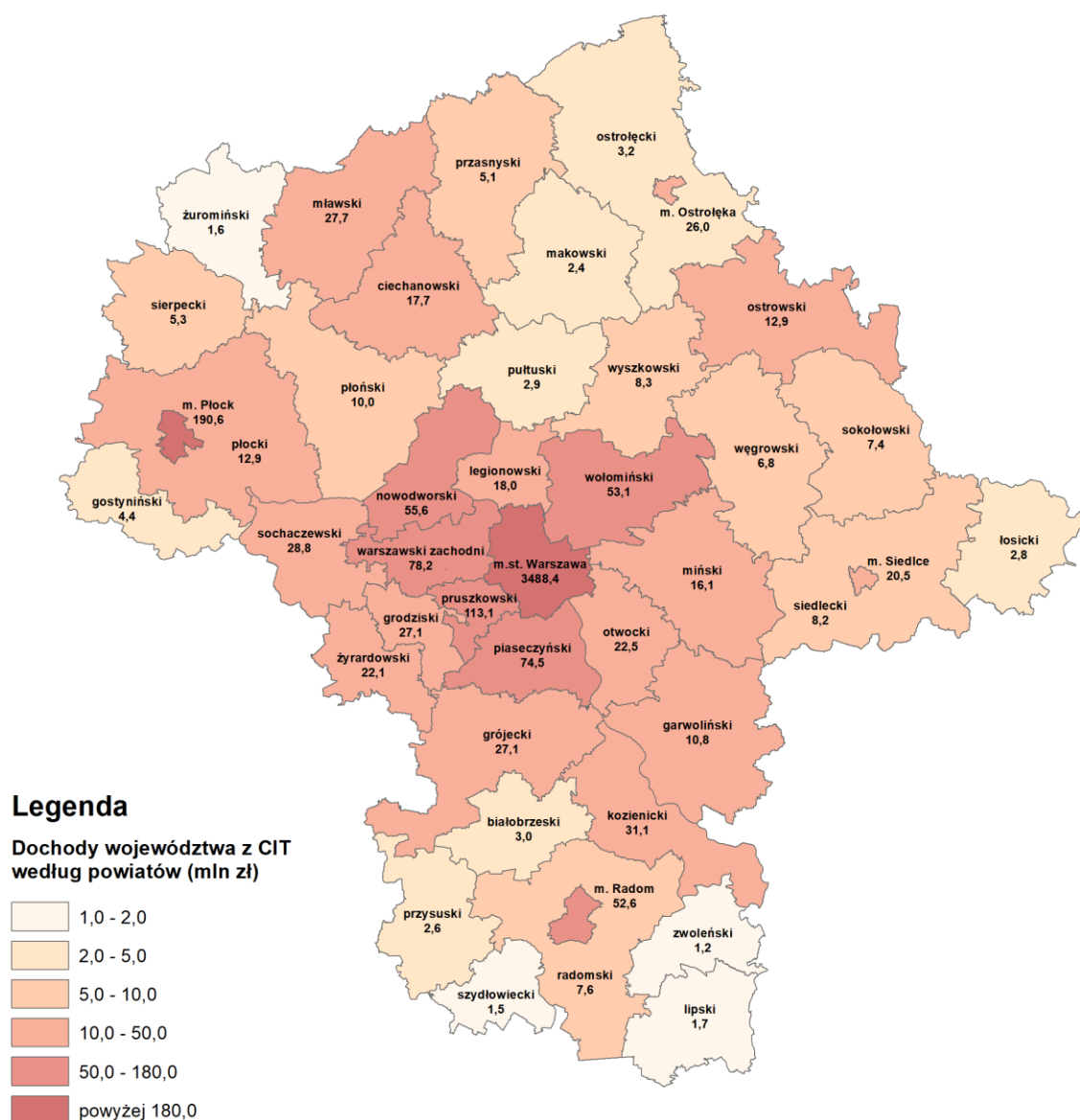
- dochody pochodzące z dotacji celowych oraz z płatności z UE, które stanowią 10,3% ogółu dochodów, zostały wykonane w kwocie 605 249 867 zł, co stanowi 94,1% planu,
- dochody własne, stanowiące 89,7% ogółu dochodów, zostały zrealizowane w wysokości 5 284 740 160 zł, co stanowi 100,0% planu, w tym:
 - dochody z udziałów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa – zrealizowane w kwocie 4 873 252 047 zł (w tym 92,6% z CIT i 7,4% z PIT), co stanowi 100,0% planu,
 - dochody z tytułu subwencji ogólnej – zrealizowane 175 910 428 zł (100,0% planu),
 - pozostałe dochody własne – zrealizowane 235 577 685 zł, czyli 100,7% planu, w tym dochody ze sprzedaży majątku – 4 135 010 zł (103,8% planu).

Na rycinach poniżej przedstawiono dochody z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) i podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) w 2023 roku według powiatów. W 2023 roku wykonanie PIT było o 23,6% niższe w stosunku do roku poprzedniego, a wykonanie CIT o 39,6% wyższe (por. Tabela 7). Niższe wpływy z PIT są konsekwencją zmian w systemie podatkowym wprowadzonych programem Polski Ład.

Rycina 4. Dochody województwa z PIT pozyskane w 2023 roku według powiatów

Źródło: Departament Cyfryzacji, Geodezji i Kartografii na podstawie danych Departamentu Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Rycina 5. Dochody województwa z CIT pozyskane w 2023 roku według powiatów

Źródło: Departament Cyfryzacji, Geodezji i Kartografii na podstawie danych Departamentu Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Tabela 7. Wykonanie PIT i CIT przez Województwo Mazowieckie w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	Wykonanie na koniec 2021 r. (zł)	Zmiana 2020/2021	Wykonanie na koniec 2022 r. (zł)	Zmiana 2021/2022	Wykonanie na koniec 2023 r. (zł)	Zmiana 2022/2023
Dochody z PIT	430 286 733	13,2%	470 661 137	9,4%	359 763 985	-23,6%
Dochody z CIT	2 586 245 840	7,2%	3 232 304 038	25,0%	4 513 448 062	39,6%
Wykonanie dochodów ogółem	3 945 568 552	11,9%	4 494 528 433	13,9%	5 899 990 027	31,3%
Wykonanie wydatków ogółem	3 760 455 321	13,3%	4 524 337 584	20,3%	6 216 924 914	37,4%

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

2.1.2. Wydatki

Wydatki zostały zrealizowane w kwocie 6 216 924 914 zł, co stanowi 96,7% planu, w tym:

- wydatki bieżące – 4 480 816 516 zł, co stanowi 96,8% planu,
- wydatki majątkowe – 1 736 108 398 zł, co stanowi 96,4% planu.

Wydatki niewygasające z upływem 2023 roku wyniosły 3 675 359 zł. W tabelach poniżej przedstawiono szczegółowe informacje dotyczące wydatków, źródeł ich finansowania oraz kierunków wydatkowania.

Tabela 8. Plan i wykonanie wydatków województwa

Wyszczególnienie	Plan (zł)	Zmiany (zł)	Plan po zmianach (zł)	Wykonanie na koniec 2023 r. (zł)	W tym: niewygasające (zł)	Wykonanie (%)	Udział w wykonaniu (%)
Wydatki ogółem	6 757 743 041	-325 552 085	6 432 190 956	6 216 924 914	3 675 359	96,7	100,0
- pokryte dotacjami	457 700 495	184 414 395	642 114 890	612 861 696	0	95,4	9,9
- pokryte środkami własnymi	6 300 042 546	-509 966 480	5 790 076 066	5 604 063 217	3 675 359	96,8	90,1
Wydatki bieżące	4 601 423 116	29 520 932	4 630 944 048	4 480 816 516	1 471 167	96,8	100,0
- pokryte dotacjami	295 521 218	111 512 475	407 033 693	384 413 090	0	94,4	8,6
- pokryte środkami własnymi	4 305 901 898	-81 991 543	4 223 910 355	4 096 403 426	1 471 167	97,0	91,4
Wydatki majątkowe	2 156 319 925	-355 073 017	1 801 246 908	1 736 108 398	2 204 192	96,4	100,0
- pokryte dotacjami	162 179 277	72 901 920	235 081 197	228 448 607	0	97,2	13,2
- pokryte środkami własnymi	1 994 140 648	-427 974 937	1 566 165 711	1 507 659 791	2 204 192	96,3	86,8

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Tabela 9. Wydatki majątkowe – kierunki wydatkowania środków

Kierunek wydatkowania środków majątkowych	Wykonanie za 2023 rok (zł)	W tym niewygasające (zł)	Struktura (%)
Ochrona zdrowia	592 069 028	551 357	34%
Transport i łączność	547 946 936	755 411	32%
Oświata i wychowanie	194 685 227	0	11%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	103 043 537	897 424	6%
Rolnictwo i łowiectwo	66 991 877	0	4%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	60 935 257	0	4%
Kultura fizyczna	50 388 112	0	3%
Działalność usługowa	37 815 155	0	2%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona ppoż.	30 042 542	0	2%
Gospodarka mieszkaniowa	20 855 340	0	1%
Administracja publiczna	12 338 088	0	1%
Inne zadania	18 997 299	0	1%
Suma	1 736 108 398	2 204 192	100%

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

W 2023 roku zrealizowano wydatki ujęte w wykazie **wydatków niewygasających z upływem 2022 roku** ustalonym na łączną kwotę 128 016 260 zł. W sprawozdaniu z wykonania budżetu

za 2023 rok wydatki te zostały, zgodnie z zasadami sporządzania sprawozdań, umieszczone jako wykonane w 2022 roku, mimo że faktyczny wydatek nastąpił w 2023 roku. W 2023 roku na ich realizację wydano 117 247 000 zł, co stanowi 91,6% planu.

Tabela 10. Wykonanie w 2023 roku wydatków niewygasających z upływem 2022 roku

Dział	Treść	Plan (zł)	Wykonanie (zł)
010	Rolnictwo i łowiectwo	2 413 157	2 274 956
600	Transport i łączność	49 121 157	48 530 091
630	Turystyka	33 948	33 948
700	Gospodarka mieszkaniowa	198 976	193 143
750	Administracja publiczna	1 788 428	1 787 249
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona ppoż.	734 000	690 780
801	Oświata i wychowanie	2 635 874	2 635 607
851	Ochrona zdrowia	45 623 633	39 327 043
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 108 722	2 051 679
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	13 902 676	10 279 843
925	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne	1 620 339	1 620 320
926	Kultura fizyczna	7 835 350	7 822 340
Razem		128 016 260	117 247 000

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Wykaz **wydatków niewygasających z upływem 2023 roku** został ustalony na łączną kwotę 3 675 359 zł z terminem realizacji 30 czerwca 2024 roku. W sprawozdaniu z wykonania budżetu wydatki te zostały, zgodnie z zasadami sporządzania sprawozdań, umieszczone jako wykonane w 2023 roku, mimo że faktyczny wydatek nastąpi w 2024 roku.

Tabela 11. Wykaz wydatków niewygasających z upływem 2023 roku

Dział	Treść	Plan (zł)
600	Transport i łączność	755 411
750	Administracja publiczna	1 278 987
851	Ochrona zdrowia	551 357
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 089 604
Razem		3 675 359

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

2.1.3. Wynik finansowy

2023 rok zamknął się **deficytem budżetowym** w wysokości 326 934 886 zł (por. Tabela 12). Nadwyżka budżetowa, wraz z nierozdysponowanymi „wolnymi środkami” w kwocie 229 450 758 zł, może stanowić źródło pokrycia deficytu w następnych latach.

Tabela 12. Rozliczenie wyniku budżetowego

Wyszczególnienie	Plan pierwotny na 2023 r.	Plan po zmianach na 31.12.2023 r. (zł)	Wykonanie na 31.12.2023 r. (zł)	Wykonanie (% planu)
DOCHODY OGÓŁEM	5 666 080 371	5 926 249 350	5 889 990 028	99,4
Dochody bieżące	5 468 742 013	5 625 798 690	5 601 849 394	99,6
Dochody majątkowe, w tym:	197 338 358	300 450 660	288 140 634	95,9
- dochody ze sprzedaży majątku	1 361 468	4 135 010	4 292 876	103,8

Wyszczególnienie	Plan pierwotny na 2023 r.	Plan po zmianach na 31.12.2023 r. (zł)	Wykonanie na 31.12.2023 r. (zł)	Wykonanie (% planu)
WYDATKI OGÓŁEM	6 757 743 041	6 432 190 956	6 216 924 914	96,7
Wydatki bieżące	4 601 423 116	4 630 944 048	4 480 816 516	96,8
Wydatki majątkowe	2 156 319 925	1 801 246 908	1 736 108 398	96,4
WYNIK (DOCHODY – WYDATKI) (deficyt/nadwyżka budżetu)	-1 091 662 670	-505 941 606	-326 934 886	
PRZYCHODY OGÓŁEM	1 497 239 124	1 006 518 060	752 055 295	74,7
Przychody z kredytu zaciągniętego na pokrycie występującego w ciągu roku przejściowego deficytu budżetu	300 000 000	300 000 000	0	0,0
Kredyty i pożyczki	1 022 000 000	450 000 000	450 000 000	0,0
Spłata udzielonych pożyczek	20 440 854	0	0	0,0
Wolne środki	151 972 001	231 124 193	271 124 193	117,3
Nadwyżka z lat ubiegłych – środki na pokrycie deficytu	2 826 269	25 393 867	30 931 103	121,8
ROZCHODY OGÓŁEM	405 576 454	500 576 454	195 669 652	39,1
Kredyt krótkoterminowy	300 000 000	300 000 000	0	0,0
Spłaty kredytów i pożyczek	98 076 454	98 076 454	93 169 652	95,0
Udzielone pożyczki	7 500 000	102 500 000	102 500 000	100,0

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

2.1.4. Przychody

Zaplanowano przychody (po zmianach) na kwotę 1 006 518 060 zł, które zrealizowano w wysokości 752 055 295 zł. Na kwotę zrealizowanych przychodów składają się następujące pozycje:

- kredyty i pożyczki – zaplanowano i zaciągnięto w 2023 roku na kwotę 450 000 000 zł;
- przychody z tytułu wolnych środków w kwocie 271 124 193 zł. Środki zostały zaangażowane do budżetu w wysokości 231 124 193 zł;
- przychody z tytułu nadwyżki z lat ubiegłych – środki na pokrycie deficytu, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 8 ustawy o finansach publicznych – w kwocie 30 931 103 zł. Środki zostały zaangażowane do budżetu w wysokości 25 393 867 zł.

2.1.5. Rozchody

Zaplanowano rozchody (po zmianach) na kwotę 500 576 454 zł, które wykonano w wysokości 195 669 652 zł. Na kwotę rozchodów składają się następujące pozycje:

- spłata kredytu w rachunku bieżącym – zaplanowano w kwocie 300 000 000 zł. W 2023 roku nie zaciągnięto kredytu;
- spłata kredytów pożyczek, wykup papierów wartościowych – zaplanowano 98 076 454 zł, wykonano 93 169 652 zł;
- udzielone pożyczki – zaplanowano kwotę 102 500 000, udzielono pożyczek w wysokości 105 340 000 zł, z czego przekazano 102 500 000 zł.

Pożyczek udzielono następującym podmiotom:

- Mazowiecki Port Lotniczy Warszawa-Modlin Sp. z o.o. – 5,7 mln zł;

- Specjalistyczny Szpital Wojewódzki w Ciechanowie – 12,0 mln zł;
- Szpital Dziecięcy im. prof. dr. med. Jana Bogdanowicza Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – 10,0 mln zł;
- Wojewódzki Szpital Zespolony w Płocku – 10,0 mln zł;
- Międzyleski Szpital Specjalistyczny w Warszawie – 10,0 mln zł;
- Mazowiecki Szpital Specjalistyczny im. dr. Józefa Psarskiego w Ostrołęce – 10,0 mln zł;
- Instytucja Filmowa MAX-FILM S.A. – 3,0 mln zł – w 2023 r. przekazano 2,0 mln zł;
- Wojewódzki Samodzielny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. E. Wilczkowskiego w Gostyninie – 4,6 mln zł;
- Samodzielny Wojewódzki Zespół Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Warszawie – 6,0 mln zł;
- Mazowieckie Centrum Leczenia Chorób Płuc i Gruźlicy w Otwocku – 2,7 mln zł;
- Mazowieckie Specjalistyczne Centrum Zdrowia im. prof. Jana Mazurkiewicza w Pruszkowie – 434,7 tys. zł;
- Mazowiecki Szpital Bródnowski w Warszawie Sp. z o.o. – 4,0 mln zł;
- Mazowieckie Centrum Neuropsychiatrii Sp. z o.o. – 3,0 mln zł;
- Centrum Rehabilitacji „STOCER” Sp. z o.o. – 18,0 mln zł;
- Wojewódzki Szpital Zespolony w Płocku – 4,0 mln zł.

W ciągu 2023 roku spłacono raty kapitałowe następujących tytułów dłużnych:

- pożyczki z budżetu państwa w wysokości 247 mln zł: spłata raty w wysokości 12 000 000 zł,
- kredyt zaciągnięty w Europejskim Banku Inwestycyjnym (kredyt EBI Infrastruktura, I i II transza) w wysokości 310 mln zł: spłata rat w wysokości 20 473 118 zł;
- kredyt zaciągnięty w Europejskim Banku Inwestycyjnym (kredyt EBI Infrastruktura B, I i II transza) w wysokości 360 mln zł: spłata rat w wysokości 36 000 000 zł;
- kredyt zaciągnięty w Banku Rozwoju Rady Europy (kredyt CEB) w wysokości 83 mln euro:
 - I transza (46 mln euro) – spłata raty w wysokości 3 066 667 euro po kursie wymiany PLN/EUR 4,4055, równowartość – 13 510 200 zł,
 - II transza (37 mln euro) – spłata raty w wysokości 2 466 667 euro po kursie wymiany PLN/EUR 4,845, równowartość – 11 186 333 zł.

2.1.6. Kwota długu

Kwota długu województwa na dzień 31.12.2022 roku wynosiła 839 729 448 zł, co stanowi 18,7% wykonanych dochodów. Natomiast na dzień 31.12.2023 roku wynosiła 1 186 051 456 zł, co stanowi 20,1% wykonanych dochodów (por. Tabela 13).

Na dzień 31 grudnia 2023 roku:

- łączna kwota kredytów złotówkowych wynosiła 898 365 591 zł, w tym:
 - kredyt z EBI Infrastruktura – kwota 102 365 591 zł,
 - kredyt z EBI Infrastruktura B – kwota 46 000 000 zł,
 - kredyty z EBI (300 i 150 mln zł) – kwota 450 000 000 zł,
 - pożyczka z Banku Gospodarstwa Krajowego – kwota 300 000 000 zł;
- z zobowiązań w euro pozostał kredyt długoterminowy z CEB wynoszący na dzień 31.12.2023 roku 27 066 666 euro, w przeliczeniu na PLN – 117 685 865 zł;
- pożyczka z budżetu państwa – kwota pozostała do spłaty wynosi 170 000 000 zł.

Tabela 13. Udział zaciągniętych kredytów i pożyczek w dochodach w 2023 roku

Wyszczególnienie	31.12.2022	31.12.2023	Różnica
Kredyty w zł	504 838 710	898 365 591	393 526 882
Kredyty i obligacje w euro w przeliczeniu na zł	152 890 739	117 685 865	-35 204 873
Średni kurs euro NBP	4,6899	4,3480	0
Pożyczka z budżetu państwa	182 000 000,00	170 000 000	-12 000 000
Zobowiązania wymagalne	0,00	0,00	0
RAZEM	839 729 448	1 186 051 456	346 322 008
Dochody wykonane	4 494 528 433	5 889 990 028	1 395 461 595
Dochody planowane	4 521 125 321	5 926 249 350	1 405 124 029
Udział długu w dochodach ogółem	18,68%	20,14%	1,46 pkt. proc.

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

2.1.7. Wskaźnik zadłużenia wynikający z art. 243 ustawy o finansach publicznych

Art. 243 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych mówi, iż organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego nie może uchwalić budżetu, którego realizacja spowoduje, że relacja łącznej kwoty przypadających w danym roku budżetowym określonych w ustawie kosztów obsługi długu do planowanych dochodów bieżących budżetu przekroczy średnią z obliczonych dla ostatnich lat relacji dochodów bieżących powiększonych o dochody ze sprzedaży majątku oraz pomniejszonych o wydatki bieżące, do dochodów bieżących.

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, do 2025 roku wskaźnik spłaty zobowiązań ustalany będzie w oparciu o wartości budżetowe z poprzednich 3, a od 2026 roku – 7 lat. W 2021 roku ustawa o zmianie ustawy o dochodach JST z 14 października umożliwiła jednak samorządom wybór okresu siedmioletniego również w latach 2022-2025. Uchwałą nr 1790/270/21 z dnia 15 listopada 2021 r. Zarząd Województwa Mazowieckiego wybrał taki okres. Tym samym ww. relacja obliczana jest według wzoru:

$$\frac{R + O}{Db} \leq \frac{1}{7} * \sum_{i=1}^7 \frac{Dbei - Wbei + Dsm_i}{Dbi}$$

gdzie lewa strona przedstawia wskaźnik planowanej spłaty w roku, na który ustalana jest relacja, a prawa strona wskaźnik dopuszczalnej spłaty. Poszczególne symbole oznaczają:

R – planowane spłaty rat kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych z wyłączeniem zobowiązań zaciągniętych na pokrycie występującego w ciągu roku przejściowego deficytu budżetu oraz zobowiązań krótkoterminowych, jeżeli podlegają spłacie w roku zaciągnięcia,

O – planowane wydatki na obsługę długu, w tym odsetki od kredytów i pożyczek i papierów wartościowych oraz dyskonto od papierów wartościowych oraz spłaty kwot wynikających z udzielonych poręczeń i gwarancji,

Db – planowane dochody bieżące pomniejszone o dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące,

Dbei – dochody bieżące w roku poprzedzającym o *i* lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o dotacje i środki o charakterze bieżącym na realizację projektów unijnych,

Wbei – wydatki bieżące w roku poprzedzającym o *i* lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o wydatki bieżące na realizację projektów unijnych oraz wydatki bieżące na obsługę długu,

Dsm_i – dochody ze sprzedaży majątku w roku poprzedzającym o *i* lat rok, na który ustalana jest relacja,

Dbi – dochody bieżące w roku poprzedzającym o *i* lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące.

Wskaźnik spłaty zobowiązań dla Województwa Mazowieckiego dla 2023 roku wyniósł 3,16% i był ponad dziewięciokrotnie niższy od dopuszczalnego pułapu (por. tabele poniżej). Tym samym województwo spełnia wymogi w zakresie pułapu obciążeń budżetu w związku z obsługą zadłużenia.

Tabela 14. Wskaźnik spłaty zobowiązań województwa (lewa strona wzoru) dla 2023 roku

Wyszczególnienie	Plan
Spłaty rat pożyczek i kredytów	98 076 454 zł
Poręczenia	17 115 275 zł
Obsługa długu	49 628 971 zł
Dochody bieżące (pomniejszone o dochody z tytułu dotacji i środków przeznaczonych na cele bieżące)	5 212 200 491 zł
Wskaźnik spłat kredytów i pożyczek	3,16%

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Tabela 15. Dopuszczalny limit spłaty zobowiązań województwa (prawa strona wzoru) dla 2023 roku

Wyszczególnienie	n-7 (2016)	n-6 (2017)	n-5 (2018)	n-4 (2019)	n-3 (2020)	n-2 (2021)	n-1 (2022)
Wartość jednoroczna wskaźnika	18,84%	33,43%	37,48%	33,24%	28,13%	29,95%	30,28%
Wartość dopuszczalna (średnia z 7 ostatnich lat)	30,19%						

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

2.1.8. Budżet zadaniowy

Budżet zadaniowy to zestawienie wydatków sporządzone według obszarów, zadań i działań wraz z określeniem celów, a także z bazowymi i docelowymi miernikami stopnia realizacji celów. Poniższa tabela przedstawia statystyczne ujęcie budżetu zadaniowego na koniec 2023 r.

Tabela 16. Budżet zadaniowy Województwa Mazowieckiego na 31 grudnia 2023 roku

Obszary	Liczba zadań	Plan wydatków (zł)	Udział w planie	Wykonanie (zł)	Wykonanie (%)
1. Bezp. publiczne, sprawy obronne i zarz. kryzysowe	4	49 968 650	1%	44 731 381	90%
2. Edukacja	6	448 474 093	7%	424 416 590	95%
3. Cyfryzacja, geodezja i infrastruktura informacji przestrzennej	3	66 856 565	1%	64 257 715	96%
4. Gospodarka nieruchomościami	2	62 872 174	1%	50 274 626	80%
5. Gospodarowanie zasobami wodnymi	1	190 558	0%	190 558	100%
6. Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki	4	37 731 839	0%	28 583 071	76%
7. Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	8	474 769 118	8%	471 375 189	99%
8. Ochrona zdrowia	10	870 646 076	14%	851 782 502	98%
9. Polityka społeczna	4	118 463 005	2%	112 229 015	95%
10. Rolnictwo i ochrona środowiska	4	207 310 940	3%	197 553 157	95%
11. Rozwój regionalny i planowanie przestrzenne	3	476 732 897	8%	470 023 000	99%
12. Rynek pracy	2	71 128 215	1%	63 528 408	89%
13. Sport, turystyka i promocja województwa	3	138 561 393	2%	132 783 385	96%
14. Transport	4	1 809 746 298	28%	1 759 298 356	97%
15. Zarządzanie finansami województwa	6	1 259 256 479	20%	1 237 640 134	98%
16. Zarządzanie strukturami samorządowymi	9	192 481 338	3%	168 368 715	87%
17. Zarządzanie środkami UE	5	147 001 318	2%	139 889 112	95%
Razem	78	6 432 190 956	100%	6 216 924 914	97%

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

2.2. Stan realizacji wieloletniej prognozy finansowej

Wieloletnia prognoza finansowa jest dokumentem obejmującym ogół dochodów i wydatków, a jednocześnie planem działania, uwzględniającym priorytetowe projekty i możliwości ich finansowania. Prognoza opracowywana jest na cały okres, na jaki przyjmuje się limity wydatków oraz planowana jest spłata zaciągniętych i planowanych zobowiązań. W wieloletniej prognozie finansowej województwa na lata 2023-2038 ujętych było 518 przedsięwzięć wieloletnich. Na ich realizację zaplanowano w 2023 roku kwotę blisko 3 mld zł, z czego wydano 2,9 mld zł (97,3% planu, por. tabela poniżej).

Tabela 17. Plan i wykonanie wydatków na realizację przedsięwzięć w WPF w 2023 roku

Sektor	Liczba przedsięwzięć	Plan na 2023 r. (zł)	Wykonanie na koniec roku (zł)	Wykonanie (%)
Drogi wojewódzkie	116	507 876 469	497 701 288	98,0%
Kultura	62	31 606 454	31 574 613	99,9%
Ochrona zdrowia	121	539 981 750	529 411 449	98,0%
Polityka społeczna	44	58 776 656	53 685 317	91,3%
Transport	9	820 121 994	812 753 591	99,1%
Administracja publiczna	34	30 159 212	25 216 686	83,6%
Edukacja i sport	27	166 867 001	150 315 397	90,1%
Rozwój regionalny	64	179 514 185	166 052 772	92,5%
Ochrona środowiska	16	2 118 336	2 087 231	98,5%
Programy wsparcia	25	636 276 540	624 447 006	98,1%
Razem	518	2 973 298 597	2 893 245 350	97,3%

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

2.2.1. Wpływ realizowanych przedsięwzięć majątkowych na finanse województwa

W 2023 roku przedsięwzięcia o charakterze majątkowym ujęte w wieloletniej prognozie finansowej stanowiły prawie 90% wydatków majątkowych. Zrealizowano je na poziomie 98,1% założonego planu. Największe nakłady w 2023 roku przeznaczono na wydatki w zakresie programów wsparcia (35,7% sumy wydatków rocznych), ochrony zdrowia (31,6%) oraz dróg wojewódzkich (21,2%) (por. Tabela 18).

Tabela 18. Łączne nakłady oraz plan i wykonanie w 2023 roku wydatków majątkowych w WPF

Sektor	Łączne nakłady w WPF	Udział	Plan na 2023 rok (zł)	Wykonanie na koniec roku (zł)	Wykonanie (%)
Drogi wojewódzkie	2 897 006 704	21,2%	343 044 024	333 972 732	97,4%
Kultura	297 510 909	1,9%	29 157 478	29 126 164	99,9%
Ochrona zdrowia	2 819 044 255	31,6%	503 194 425	497 972 173	99,0%
Transport	934 733 931	0,0%	0	0,0	0,0%
Administracja publiczna	588 869 319	0,7%	11 715 052	10 633 915	90,8%
Edukacja i sport	216 419 776	5,8%	94 325 283	90 700 112	96,2%
Rozwój regionalny	608 423 199	3,3%	53 941 242	51 968 097	96,3%
Ochrona środowiska	429 654	0,0%	279 340	274 407	98,2%
Programy wsparcia	2 030 687 590	35,7%	571 729 302	562 593 735	98,4%
RAZEM	10 393 125 337	100,0%	1 607 386 146	1 577 241 334	98,1%

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

W WPF na lata 2023-2038 szacowano, że wydatki majątkowe stanowić będą od 15% do 36% wydatków ogółem, w puli tej zabezpieczono m.in. środki na wkłady własne, niezbędne do realizacji

projektów niekonkurencyjnych planowanych w ramach perspektywy finansowej FEM 2021-2027. Głównym źródłem finansowania wydatków majątkowych będą środki własne oraz płatności z Unii Europejskiej i dotacje celowe przyznane w ramach nowej perspektywy finansowej UE.

Stale rosnące koszty realizacji inwestycji, spowodowane rekordową inflacją, determinowały wzrost tytułów dłużnych w wieloletniej prognozie finansowej w trakcie 2023 r. O ile na początku roku, pozycja ta wynosiła ok 2,9 mld, zł to na koniec 2023 r. planowane przychody z tytułów dłużnych w latach 2023-2027 wynosiły już ponad 4,8 mld zł. Pomimo że spłata zobowiązań obciąża budżety w kolejnych latach, zarówno udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem jak i poziom nadwyżki operacyjnej, w każdym roku pozostają na stabilnym, bezpiecznym poziomie.

2.2.2. Prognoza kwoty długu

Na dług województwa w 2023 r. składały się kredyty, zaciągnięte w poprzednich latach w Europejskim Banku Inwestycyjnym (EBI), w Banku Rozwoju Rady Europy (CEB) oraz pożyczka z budżetu państwa. Ponadto w 2023 r. zaciągnięto nowe tytuły dłużne w wysokości 450 mln zł: kredyt w EBI (150 mln zł) oraz pożyczkę w Banku Gospodarstwa Krajowego (300 mln zł). W Wieloletniej Prognozie Finansowej zaplanowano również przychody z tytułu kredytów i pożyczek w latach 2024-2027, które zostaną przeznaczone na sfinansowanie potrzeb rozwojowych regionu.

Zobowiązania walutowe województwa stanowiły mniej niż 10% ogółu zobowiązań, w związku z czym nie było potrzeby przyjmowania 15% deprecjacji kursu walutowego względem scenariusza bazowego Ministra Finansów. W latach 2024-2029 przyjęto kurs euro na poziomie 4,90 zł. Na koniec roku dług został przeliczony według kursu NBP z 29 grudnia 2023 roku, tj. 4,3480 zł.

Spłatę długu zaplanowano do 2038 r. Spłata kredytu CEB nastąpi w 2029 r., a pożyczki, kredyty EBI oraz nowe tytuły dłużne, zostaną spłacone do 2038 r. Prognozę kwoty długu według stanu na koniec 2023 roku przedstawia Tabela 19.

Tabela 19. Dług Województwa Mazowieckiego

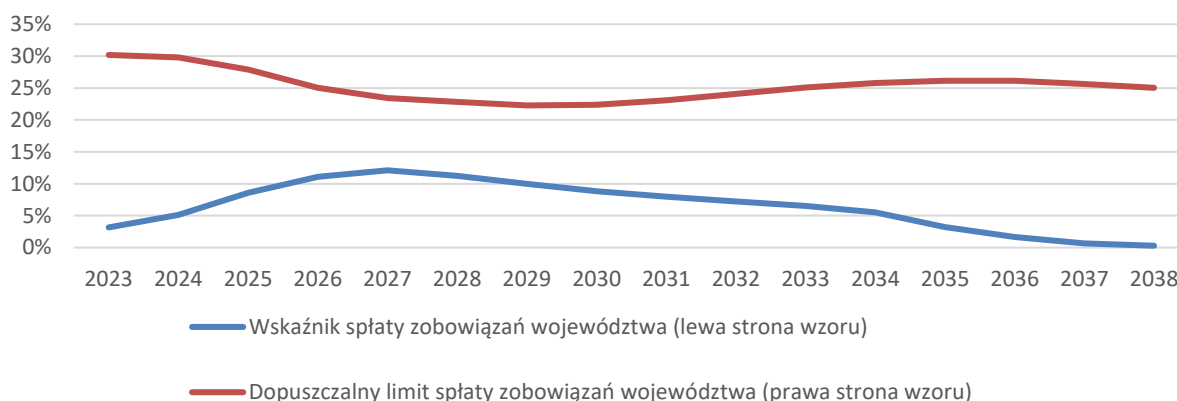
Lata	Kwota kredytów i pożyczek w zł	Kredyt walutowy (w euro)	Kurs euro	Kredyt walutowy 83 mln EUR	Wartość kredytu walutowego w zł	Przychody	Rozchody	Różnice kursowe	Razem dług na koniec roku budżetowego (zł)
2023	686 838 704	32 600 000	4,3480	32 600 000	142 382 404	450 000 000	93 169 652	-10 508 340	1 186 051 456
2024	1 068 365 585	27 066 666	4,90	27 066 666	132 626 673	1 830 000 000	155 586 457	14 940 801	2 875 405 801
2025	2 769 892 466	21 533 333	4,90	21 533 333	105 513 335	1 330 000 000	312 586 450	0	3 892 819 351
2026	3 814 419 347	16 000 000	4,90	16 000 000	78 400 004	980 000 000	435 586 450	0	4 437 232 901
2027	4 385 946 228	10 466 666	4,90	10 466 666	51 286 673	239 000 000	533 586 456	0	4 142 646 445
2028	4 118 473 109	4 933 333	4,90	4 933 333	24 173 336		542 459 777	0	3 600 186 668
2029	3 588 100 000	2 466 667	4,90	2 466 667	12 086 668		521 986 668	0	3 078 200 000
2030	3 078 200 000						509 900 000	0	2 568 300 000
2031	2 568 300 000						509 900 000	0	2 058 400 000
2032	2 058 400 000						509 900 000	0	1 548 500 000
2033	1 548 500 000						509 900 000	0	1 038 600 000
2034	1 038 600 000						479 900 000	0	558 700 000
2035	558 700 000						296 900 000	0	261 800 000
2036	261 800 000						163 900 000	0	97 900 000
2037	97 900 000						65 900 000	0	32 000 000
2038	32 000 000						32 000 000	0	0

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

2.2.3. Prognoza limitu zadłużenia

We wszystkich latach objętych wieloletnią prognozą finansową (WPF) województwa, relacja spłat zobowiązań do dochodów, obliczona na podstawie art. 243 ustawy o finansach publicznych, wykazuje poziom zgodny z przepisami tego artykułu (por. wykres poniżej oraz Rozdz. 2.1.7). We wszystkich latach objętych prognozą spełniony został też obowiązek zachowania zasady równoważenia dochodów i wydatków bieżących wynikający z art. 242 ustawy.

Rycina 6. Prognoza limitu spłat zobowiązań oraz wskaźnik spłaty zobowiązań na lata 2023-2038, określone według wzoru, o którym mowa w art. 243 ustawy o finansach publicznych

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

2.2.4. Prognoza nadwyżki operacyjnej na najbliższe lata

Nadwyżka operacyjna Województwa Mazowieckiego wyniosła w 2023 roku ponad 1,1 mld zł, przewyższając ponad siedmiokrotnie poniesione koszty obsługi długu. W kolejnych latach również szacuje się solidne wyniki budżetowe, odzwierciedleniem czego są nadwyżki operacyjne na wysokim poziomie, w tym w latach 2024-2038 w wysokości od 937 mln zł do 1,57 mld zł. We wszystkich latach objętych prognozą spełniony został tym samym obowiązek zachowania zasady równoważenia dochodów i wydatków bieżących wynikający z art. 242 ustawy.

2.3. Informacja o przebiegu realizacji Programu postępowania ostrożnościowego województwa mazowieckiego za IV kwartał 2023 roku

Program postępowania ostrożnościowego województwa mazowieckiego²⁰ przewiduje, że w trakcie jego realizacji dopuszcza się możliwość:

- realizacji nowych zadań, w tym zarówno o charakterze bieżącym, jak i majątkowym,
- przeznaczania pojawiających się w trakcie realizacji programu oszczędności i dodatkowych dochodów na inne, w tym nowe, zadania o charakterze bieżącym i majątkowym,
- zaciągania nowych kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji na realizację zadań związanych z wdrażaniem programów finansowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
- zaciągania nowych kredytów i pożyczek, emisji obligacji lub przystępowania do długu w celu finansowania zadań własnych oraz spłaty wcześniejszych zobowiązań,

²⁰ Przyjęty uchwałą sejmiku nr 139/14, zmieniony uchwałami sejmiku nr 12/15, 113/15, 215/16 i 108/17.

- zaciągnięcia pożyczki z budżetu państwa w wysokości 246 527 895 zł,
- zaciągania kredytów, pożyczek, emisji obligacji lub przystępowania do długu w związku z realizacją programów restrukturyzacyjnych podmiotów leczniczych oraz pożyczek z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, a także w związku z realizacją zadań własnych województwa,
- planowania rezerwy celowej z przeznaczeniem na współfinansowanie projektów własnych wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych realizowanych przy udziale środków pochodzących z UE, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i EOG, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy oraz innych programów – zagranicznych i krajowych, pod warunkiem, że w wyniku takich działań:
 1. zachowana zostanie zdolność terminowego regulowania zobowiązań i realizowania ustawowych zadań własnych samorządu, co stanowi cel programu ostrożnościowego,
 2. zachowane zostaną zasady wynikające z art. 242-244 ustawy o finansach publicznych najpóźniej na koniec roku, w którym upływa termin spłaty pożyczki z budżetu państwa,
 3. nie zostaną naruszone warunki przewidziane umową pożyczki zawartej pomiędzy Skarbem Państwa oraz Województwem Mazowieckim,
 4. w każdym z lat objętych wieloletnią prognozą finansową, nadwyżka dochodów bieżących nad wydatkami bieżącymi nie będzie niższa niż roczna obsługa zadłużenia, tj. suma wydatków na odsetki od kredytów i pożyczek, planowanych wydatków z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji oraz rocznych spłat rat kredytów długoterminowych i pożyczek długoterminowych oraz wykupu obligacji,
 5. planowana kwota długu w poszczególnych latach objętych wieloletnią prognozą finansową nie przekroczy 90% planowanych dochodów bieżących w roku budżetowym.

Na koniec 2023 roku Województwo Mazowieckie wypełniało wszystkie ww. warunki.

Ad. 1. (zachowanie zdolności terminowego regulowania zobowiązań i realizowania zadań własnych).

W IV kwartale 2023 roku wszystkie zobowiązania województwa regulowane były terminowo.

Ad. 2. (zachowanie zasad wynikających z art. 242-244 ustawy o finansach publicznych).

Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2038²¹ przewidywała, że we wszystkich latach objętych prognozą Województwo Mazowieckie będzie spełniać warunek z art. 242 ustawy o finansach publicznych, dotyczący równoważenia budżetu w części dotyczącej dochodów i wydatków bieżących. Również normy wynikające z art. 243 ustawy o finansach publicznych związane z indywidualnym limitem wydatków na obsługę długu zostaną spełnione we wszystkich latach objętych prognozą.

Ad. 3. (wypełnianie warunków przewidzianych umową pożyczki zawartą ze Skarbem Państwa).

Województwo Mazowieckie terminowo wywiązuje się z zobowiązań nałożonych umową, w tym z obowiązków informacyjno-sprawozdawczych. Na IV kwartał 2023 roku nie przypadała płatność odsetek ani rat kapitałowych od pożyczki.

²¹ Zgodnie z uchwałą nr 207/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2023 r. zmieniającą uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2038.

Ad. 4. (zachowanie nadwyżki operacyjnej).

Wielkość prognozowanej w latach 2023-2038 nadwyżki operacyjnej oraz rocznej obsługi zadłużenia zgodną z danymi wynikającymi z Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2038 w poszczególnych latach prezentuje tabela poniżej. Nadwyżka operacyjna we wszystkich latach objętych prognozą jest większa niż roczna obsługa zadłużenia.

Tabela 20. Wielkość prognozowanej w latach 2023-2038 nadwyżki operacyjnej oraz rocznej obsługi zadłużenia (w zł)

Rok	Nadwyżka operacyjna	Roczna obsługa zadłużenia	W tym: wydatki na obsługę długu (odsetki, rozliczenia z bankami)	W tym: spłaty rat kredytów, pożyczek długoterminowych, wykup obligacji	W tym: wydatki z tytułu poręczeń i gwarancji	Różnica między nadwyżką operacyjną a roczną obsługą zadłużenia
	1	2=3+4+5	3	4	5	6=1-2
2023	1 121 032 878*	159 192 718	48 929 498**	93 169 652*	17 093 569**	961 840 160
2024	979 083 686	325 506 729	152 454 641	155 586 457	17 465 631	653 576 957
2025	936 477 610	564 415 819	240 098 249	312 586 450	11 731 120	372 061 791
2026	1 096 679 369	756 406 817	310 728 208	435 586 450	10 092 159	340 272 552
2027	1 300 657 517	872 361 375	332 594 918	533 586 456	6 180 001	428 296 142
2028	1 571 414 292	854 540 603	306 980 826	542 459 777	5 100 000	716 873 689
2029	1 765 724 639	793 830 337	266 843 669	521 986 668	5 000 000	971 894 302
2030	1 895 424 515	739 328 200	228 428 200	509 900 000	1 000 000	1 156 096 315
2031	2 106 044 510	700 400 900	190 500 900	509 900 000	0	1 405 643 610
2032	2 259 543 000	662 480 696	152 580 696	509 900 000	0	1 597 062 304
2033	2 409 543 000	624 546 300	114 646 300	509 900 000	0	1 784 996 700
2034	2 479 543 000	556 619 000	76 719 000	479 900 000	0	1 922 924 000
2035	2 596 543 000	337 941 700	41 041 700	296 900 000	0	2 258 601 300
2036	2 463 543 000	182 991 894	19 091 894	163 900 000	0	2 280 551 106
2037	2 465 543 000	73 012 100	7 112 100	65 900 000	0	2 392 530 900
2038	2 431 633 136	34 484 800	2 484 800	32 000 000	0	2 397 148 336

* dane według sprawozdania Rb-NDS o nadwyżce/deficycie za okres od początku roku do 31 grudnia 2023 roku

** dane według sprawozdania Rb-28S z wykonania planu wydatków budżetowych od początku roku do 31 grudnia 2023 roku

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Ad. 5. (zachowanie kwoty długu na poziomie nieprzekraczającym 90% dochodów bieżących).

Relację planowanej kwoty długu w poszczególnych latach objętych wieloletnią prognozą finansową do planowanych dochodów bieżących prezentuje tabela poniżej (dane na lata 2024-2038²²). W żadnym z lat objętych Wieloletnią Prognozą Finansową Województwa Mazowieckiego planowana kwota długu nie przekracza 90% planowanych dochodów bieżących.

Tabela 21. Relacja planowanej kwoty długu do planowanych dochodów bieżących (w zł)

Rok	Kwota długu (lata 2024-2038 – prognoza)	Dochody bieżące (lata 2024-2038 – prognoza)	Kwota długu/ dochody bieżące (lata 2024-2038 – prognoza)
2023	1 186 051 456	5 601 849 394	21,2%
2024	2 875 405 801	6 427 321 774	44,8%
2025	3 892 819 351	6 770 518 628	57,5%
2026	4 437 232 901	7 168 313 777	61,9%
2027	4 142 646 445	7 429 661 756	55,8%

²² Zgodnie z uchwałą Nr 207/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2023 r. zmieniającą uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2038. Wykonanie roku 2023 przedstawiono zgodnie z danymi ze sprawozdań budżetowych województwa.

Rok	Kwota długu (lata 2024-2038 – prognoza)	Dochody bieżące (lata 2024-2038 – prognoza)	Kwota długu/ dochody bieżące (lata 2024-2038 – prognoza)
2028	3 600 186 668	7 801 268 595	46,2%
2029	3 078 200 000	8 159 615 574	37,7%
2030	2 568 300 000	8 558 371 319	30,0%
2031	2 058 400 000	8 953 060 026	23,0%
2032	1 548 500 000	9 374 246 292	16,5%
2033	1 038 600 000	9 799 833 652	10,6%
2034	558 700 000	10 261 571 403	5,4%
2035	261 800 000	10 729 654 378	2,4%
2036	97 900 000	11 225 584 481	0,9%
2037	32 000 000	11 707 359 246	0,3%
2038	0	12 215 201 013	0,0%

Źródło: Departament Budżetu i Finansów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

2.4. Informacja o stanie mienia województwa

Zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa mieniem województwa jest własność i inne prawa majątkowe nabyte przez województwo lub inne wojewódzkie osoby prawne. Zarząd Województwa Mazowieckiego 25 marca 2024 roku podjął uchwałę nr 625/482/24 w sprawie informacji o stanie mienia Województwa Mazowieckiego na dzień 31 grudnia 2023 roku. Wartość mienia, którego własność została potwierdzona ostatecznymi decyzjami Wojewody Mazowieckiego lub nabyta w drodze umów cywilno-prawnych przedstawia Tabela 22.

Tabela 22. Mienie województwa otrzymane na podstawie ostatecznych decyzji komunalizacyjnych Wojewody Mazowieckiego lub nabyte w drodze umów cywilno-prawnych, stan na koniec 2023 roku

Podmioty	Wartość łączna (zł)
Samorządowe jednostki budżetowe	9 115 372 301
Zakłady opieki zdrowotnej (podmioty lecznicze)	2 181 840 771
Spółki (nieruchomości przekazane w użyczenie lub dzierżawę)	173 986 357
Instytucje kultury	901 060 728
Samorządowy zakład budżetowy	4 696 908
Nieruchomości oddane w użytkowanie wieczyste, użyczenie oraz działki pod drogami wojewódzkimi	54 242 937
Mienie Województwa Mazowieckiego nabyte w innym trybie aniżeli w drodze komunalizacji (nieruchomości nie stanowią własności Województwa Mazowieckiego)	147 346 489

Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego na podstawie uchwały Zarządu Województwa Mazowieckiego nr 625/482/24

Różnica pomiędzy wartością mienia województwa określoną w informacji według stanu na 31 grudnia 2022 roku a sporządzonej według stanu na 31 grudnia 2023 roku wynika z:

1. wydania przez Wojewodę Mazowieckiego nowych decyzji stwierdzających nabycie własności mienia Skarbu Państwa przez Województwo Mazowieckie;
2. sprzedaży nieruchomości w Sokołowie Podlaskim przy ul. Repkowskiej;
3. nabycia nieruchomości w Kałuszynie (ul. Barlickiego), Ciechanowie (ul. 17 Stycznia 7 – udział 84%, ul. Niechodzka 2a), Gołotczyźnie (ul. Ciechanowska 8), Płocku (ul. Kolejowa), Radzyminie (al. Jana Pawła II 64 – udział 60%), Nowych Wymyślach (gm. Gąbin), Radomiu (ul. Starokrakowska, ul. Mikołaja Kopernika 5);

4. zamiany nieruchomości z osobą fizyczną (przy ul. Kobyłkowskiej w Wołominie);
5. przekazania Gminie Brwinów nieruchomości przy ul. Malinowej w Otrębusach w postaci darowizny;
6. otrzymania nieruchomości niezbędnych pod poszerzenie dróg wojewódzkich lub pod istniejącymi drogami wojewódzkimi – na podstawie art. 60 i art. 73 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną oraz ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych;
7. wydawania decyzji podziałowych przez wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, zgodnie z którymi Województwo Mazowieckie stało się właścicielem nieruchomości wydzielonych pod drogi publiczne;
8. różnic w wartości budynków i budowli wynikających z odpisów amortyzacyjnych i ruchach w majątku powodujących jego zwiększenie (np. budowa nowych budynków lub budowli i modernizacja już istniejących) lub zmniejszenie (likwidacja);
9. działań podejmowanych przez kierowników wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych w zakresie gospodarowania powierzonym majątkiem.

Na koniec roku województwo posiadało udziały lub akcje w 18 spółkach o łącznej wartości 1,67 mld zł. W 13 spółkach samorząd województwa był jedynym wspólnikiem/udziałowcem, a w 3 wspólnikiem większościowym. W przypadku Mazowieckiego Funduszu Poręczeń Kredytowych, Mazowieckiego Portu Lotniczego Warszawa-Modlin oraz Warszawskiej Kolei Dojazdowej, udział Województwa Mazowieckiego wzrósł w 2023 roku. W przypadku WKD, nowe udziały o łącznej wartości 164,9 mln zł objęte przez Województwo Mazowieckie zostały pokryte wkładem niepieniężnym w postaci nieruchomości stanowiących część linii kolejowych. Zestawienie spółek zawiera Załącznik 4 do Raportu.

2.5. Budżet obywatelski

W 2023 roku przeprowadzono czwartą edycję budżetu obywatelskiego Województwa Mazowieckiego (BOM) oraz rozpoczęto realizację piątej edycji. Czwarta edycja realizowana była od końca 2022 roku do połowy 2023 roku: w listopadzie 2022 r. zorganizowano kampanię informacyjno-promocyjną, od listopada 2022 r. do stycznia 2023 r. trwał nabór projektów, od stycznia do marca przeprowadzono ocenę projektów, a od maja do czerwca – po odwołaniach – głosowanie. Ogłoszenie wyników nastąpiło 16 czerwca. W trakcie etapów zgłaszania projektów i głosowania realizowana była kampania informacyjno-promocyjna obejmująca reklamy, plakaty, ulotki, działania PR oraz konferencje prasowe.

W czwartej edycji BOM złożono 475 projektów, z czego 3 zostały wycofane przez autorów. Ocenie poddano 472 projekty, w tym 114 z puli ogólnowojevodzkiej i 358 w ramach puli podregionalnych. Do głosowania, po ocenie formalnej i merytorycznej oraz rozpatrzeniu odwołań przez Zarząd Województwa Mazowieckiego, dopuszczonych zostało 335 projektów, w tym 73 projekty z puli ogólnowojevodzkiej i 262 projekty z puli podregionalnej (najwięcej projektów w podregionie siedleckim – 54, a najmniej w ostrołęckim – 18).

Na etapie głosowania, w każdym podregionie zorganizowano stacjonarne punkty do głosowania, które spotkały się z pozytywnym odbiorem mieszkańców, jak też autorów projektów, którzy chętnie angażowali się w taką inicjatywę i promowali swoje projekty. W efekcie, w głosowaniu wzięła udział rekordowa liczba osób: 68,1 tys. mieszkańców Mazowsza (o 72% więcej niż rok wcześniej). Łączna liczba oddanych głosów wyniosła 103,7 tys. (głosujący mieli możliwość oddania po 1 głosie na projekty z puli ogólnowojevodzkiej i projekty z puli podregionalnej). Najwięcej głosów oddano na projekty

z podregionu płockiego (15,5 tys.) i warszawskiego wschodniego (8,5 tys.), a najmniej z ostrołęckiego i ciechanowskiego (po 2,9 tys.).

W czwartej edycji Budżetu Obywatelskiego Mazowsza mieszkańcy wybrali 82 projekty:

- 10 projektów z puli ogólnowojewódzkiej,
- 16 projektów z podregionu ciechanowskiego,
- 14 projektów z podregionu ostrołęckiego,
- 12 projektów z podregionu radomskiego,
- 9 projektów z podregionu żyrardowskiego,
- 8 projektów z podregionu siedleckiego,
- 5 projektów z podregionu płockiego,
- 4 projekty z podregionu warszawskiego wschodniego,
- 3 projekty z podregionu warszawskiego zachodniego,
- 1 projekt z Warszawy.

Na wybrane projekty została rozdysponowana kwota 25,0 mln zł. Pozostała kwota 2,0 mln zł nie była wystarczająca na realizację w całości żadnego projektu.

6 grudnia 2023 roku rozpoczął się nabór projektów do 5. edycji BOM, na którą – ze względu na coraz większą popularność budżetu obywatelskiego wśród mieszkańców – zwiększono pulę środków do 30 mln zł. Na potrzeby 5. edycji zaktualizowano też informator, prezentujący w prosty sposób, jak zgłaszać projekty do BOM i na co zwrócić uwagę.

W 2023 roku trwała również realizacja projektów z 3. edycji BOM. Z 67 projektów wybranych w 2022 roku do realizacji, w 2023 roku zrealizowano 56. Opóźnienia w realizacji pozostałych 11 projektów wynikają z tego, że są to projekty inwestycyjne, dotyczące m.in. infrastruktury drogowej, cechujące się czasochłonnym postępowaniem przetargowym oraz ponadrocznym czasem oczekiwania na wykonanie przyłącza energetycznego. Realizacja projektów jest monitorowana.

3. Realizacja polityki rozwoju

3.1. Realizacja strategii

3.1.1. Realizacja strategii rozwoju województwa mazowieckiego

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze (SRWM) została przyjęta przez Sejmik Województwa Mazowieckiego w 2022 roku. Jest ona najważniejszym i podstawowym dokumentem strategicznym województwa, określającym cele i kierunki polityki rozwoju regionu oraz obszary, do których adresowane są poszczególne działania.

Strategia podlega monitorowaniu na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 4a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa. Głównym narzędziem realizacji SRWM są środki rozdysponowywane w ramach Regionalnego Planu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (RPO WM 2014-2020) oraz Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027 (FEM 2021-2027). Na podstawie danych przekazanych przez Mazowiecką Jednostkę Wdrażania Programów Unijnych przygotowano zestawienie projektów realizowanych z RPO, których końcowe wnioski o płatność zostały zatwierdzone w 2023 r., w podziale na obszary tematyczne i działania SRWM.

W 2023 r. rozliczono 247 projektów o łącznej wartości ponad 1,3 mld zł, z czego dofinansowanie ze środków UE wyniosło 861,4 mln zł (por. Tabela 23):

- Najwięcej (149) projektów zostało rozliczonych w obszarze „Społeczeństwo”. Ich łączna wartość wyniosła ponad 279 mln zł (21% wartości rozliczonych projektów). Projekty dotyczyły głównie wspomagania włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu, upowszechniania opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego, wspierania kształcenia uczniów, poprawy jakości i dostępności usług zdrowotnych i społecznych oraz podnoszenia umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Najdroższy projekt dotyczył utworzenia Multidyscyplinarnego Centrum Badawczego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (79,5 mln zł).
- Ponad 487 mln zł (blisko 37% wartości rozliczonych projektów) przeznaczono na realizację działań w obszarze „Gospodarka”, co stanowiło największą pulę środków finansowych wśród wszystkich obszarów tematycznych. Większość spośród 47 projektów służyła wspieraniu przedsiębiorstw na etapie *start-up* i *scale-up* oraz we wdrażaniu nowych technologii i rozwoju produktów. Najdroższym projektem, zarówno w tym obszarze, jak i wśród wszystkich obszarów, było wdrożenie przez Bank Gospodarstwa Krajowego instrumentów finansowych służących wsparciu rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (282,2 mln zł).
- W obszarze „Środowisko i energetyka” rozliczono 34 inwestycje o łącznej wartości 255,3 mln zł (19% wartości rozliczonych projektów). W większości służyły one kompleksowej termomodernizacji budynków. Najdroższy projekt w tym obszarze dotyczył rozwoju zrównoważonej mobilności miejskiej na terenie Miasta Płocka – etap II (73,2 mln zł).
- Blisko 238,7 mln zł (18% wartości rozliczonych projektów) zostało przeznaczonych na realizację 5 inwestycji z obszaru „Dostępność”. Dotyczyły one w większości rozbudowy i poprawy konkurencyjności multimodalnego, zintegrowanego systemu ekologicznego transportu zbiorowego. Dwie trzecie środków z tego obszaru tematycznego przeznaczono na budowę zachodniej obwodnicy Grodziska Mazowieckiego w ciągu DW 579 (157 mln zł).
- Najmniejszą pulę środków wśród wszystkich obszarów tematycznych (ponad 65 mln zł) przeznaczono na realizację 12 inwestycji z obszaru „Kultura i dziedzictwo”. W większości projekty te polegały na wspieraniu prac konserwatorskich, rewitalizacji obiektów i obszarów zabytkowych oraz kulturowych. Główną inwestycją w tym obszarze było zagospodarowanie dawnego browaru przyklasztornego do nowych funkcji usługowo-gastronomicznych wraz z zagospodarowaniem Parku im. Armii Krajowej w Węgrowie (17,3 mln zł).

Tabela 23. Liczba i wartość rozliczonych w 2023 roku projektów dofinansowanych z RPO WM 2014-2020 w poszczególnych obszarach tematycznych Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+²³

Obszar	Liczba projektów (szt.)	Liczba projektów (udział)	Wartość ogółem (mln złotych)	Wartość ogółem (udział)	W tym dofinansowanie UE (mln złotych)	W tym dofinansowanie UE (udział)
Gospodarka	47	19,0%	487,3	36,8%	322,0	37,4%
Dostępność	5	2,0%	238,7	18,0%	173,5	20,1%
Środowisko i energetyka	34	13,8%	255,3	19,3%	135,1	15,7%
Społeczeństwo	149	60,3%	279,0	21,0%	205,1	23,8%
Kultura i dziedzictwo	12	4,9%	65,1	4,9%	25,8	3,0%
RAZEM	247	100%	1325,4	100%	861,4	100%

Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego na podstawie danych Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych

²³ Kwoty całkowite mogą nieznacznie różnić się od sumy wartości częściowych ze względu na zastosowane zaokrąglenia.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego realizowana jest również poprzez pozostałe strategie i programy, plan zagospodarowania przestrzennego województwa i inne elementy polityki regionalnej opisane w niniejszym rozdziale.

3.1.2. Realizacja pozostałych strategii województwa

3.1.2.1. Regionalna strategia innowacji dla Mazowsza do 2030 roku

Regionalna strategia innowacji dla Mazowsza do 2030 roku (RIS) została przyjęta przez Sejmik Województwa Mazowieckiego 16 marca 2021 roku. Dokument, będący kontynuacją poprzedniej strategii innowacji, stanowi podstawę rozwoju regionalnego systemu wspierania innowacyjności i jednocześnie pełni funkcję regionalnej strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji. W 2023 roku w ramach wdrażania regionalnej strategii innowacji podjęto następujące działania.

1. Najważniejsze przedsięwzięcia realizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie:

- wzmocnianie kapitału społecznego, promocja postaw innowacyjnych, w szczególności w środowisku naukowym i biznesowym, propagowanie współpracy pomiędzy światem nauki, biznesu oraz samorządu m.in. przez organizację XV edycji konkursu „Innowator Mazowsza”;
- wspieranie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw innowacyjnych, m.in. przez organizację V edycji konkursu „Startuj z Mazowsza” oraz realizację zadania „Tworzenie mazowieckiego ekosystemu wspierania start-upów poprzez dofinansowanie programów akceleracji”;
- organizacja otwartych konkursów ofert:
 - „Wzmocnienie roli regionalnych animatorów rozwoju gospodarczego”, służącego doskonaleniu procesu wdrażania koncepcji inteligentnej specjalizacji poprzez decentralizację procesu przedsiębiorczego odkrywania,
 - „Wspieranie i rozwój klastrów i inicjatyw klastrowych oraz wzmocnienie ich pozycji konkurencyjnej na rynku, w tym promowanie współpracy między strefą nauki i biznesu”,
 - „Wspieranie przedsiębiorczości akademickiej w województwie mazowieckim poprzez dofinansowanie programu inkubacji”;
- opracowanie „Wykazu kompetencji społecznych i osobistych na potrzeby inteligentnej specjalizacji województwa mazowieckiego – mapy potrzeb w zakresie kompetencji”;
- zakończenie w 2023 roku realizacji projektów:
 - „Modelowanie Systemu Ofert Dla Innowacji” mającego na celu zwiększenie dostępności dla MŚP wysokiej jakości usług doradczych o charakterze proinnowacyjnym,
 - „Integracja wymiaru terytorialnego na rzecz spójności strategii inteligentnych specjalizacji (S3). COHES3ION”, którego celem było zbadanie modeli zarządzania regionalną strategią inteligentnej specjalizacji; w ramach projektu opracowano Inteligentną Mapę Terytorialną, której celem było zidentyfikowanie atutów i luk w zarządzaniu RIS oraz film informacyjno-promocyjny dotyczący tego narzędzia,
 - „Smart SMEs for Industry 4.0” mającego na celu poprawę zdolności partnerów do projektowania i realizacji polityk wspierających projekty innowacyjne MŚP,
 - „Smart Chemistry Specialisation Strategy (S3Chem)”, mającego na celu poprawę wdrażania strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji w obszarze sektora chemicznego i sektorów powiązanych;
- realizacja projektów:
 - „Mazowsze akceleratorem globalnych przedsiębiorstw” finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju,

- „Wieloletni Plan Działań Pomocy Technicznej UMWM na lata 2019-2023 w zakresie zapewnienia monitoringu, ewaluacji i aktualizacji regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji” w ramach RPO WM 2014-2020,
- „IMproving local PoliciEs on Temporary Uses” (IMPETUS), służącego udoskonaleniu wdrażania lokalnych polityk miejskich oraz regionalnych polityk i programów Funduszy Strukturalnych związanych z planowaniem urbanistycznym i rewitalizacją miast,
- „Social Innovation in Renewable Energies” (SIRENERGY) służącego poprawie polityki regionalnej zwiększającej udział energii ze źródeł odnawialnych na obszarach wiejskich,
- „Regional Policies for supporting the Social Economy” (SECON) służącego wsparciu regionów UE w wymianie doświadczeń i ulepszaniu polityk w oparciu o zidentyfikowane najlepsze praktyki w zakresie wspierania i rozwijania ekonomii społecznej,
- „Applied Data-Science and AI for proactive SME service” (PROACTsme), mającego na celu zastosowanie nauki o danych i sztucznej inteligencji dla proaktywnej obsługi MŚP;
- uczestnictwo w projekcie pilotażowym na rzecz partnerstwa i innowacji regionalnych, prowadzonym we współpracy między Europejskim Komitetem Regionów i Wspólnym Centrum Badawczym Komisji Europejskiej pn.: „Strategie innowacji na rzecz zrównoważonego rozwoju (S4)”;
- realizacja zadań wynikających z członkostwa województwa w Europejskiej Sieci Regionów Chemicznych (ECRN), w tym powołanie i realizacja spotkań Grupy roboczej ds. ECRN;
- organizacja posiedzeń Forum Instytucji Otoczenia Biznesu, obsługa mazowieckiego systemu akredytacji IOB, audyt akredytowanych mazowieckich IOB;
- organizacja konferencji pt. „Czy warto się dziś rozwijać?” dotyczącej prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego polityki innowacyjności oraz perspektyw rozwoju regionalnego ekosystemu innowacji;
- realizacja „Mazowieckich spotkań sieciujących dla przedsiębiorczych”;
- opracowanie „Programu Wdrożeniowego na lata 2023-2025 dla Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku”;
- opracowanie „Planu Ewaluacji Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku (RIS) na lata 2023-2025”;
- przygotowanie sprawozdania z realizacji „Programu Wdrożeniowego na lata 2021-2022 dla Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku”;
- aktualizacja „Planu komunikacji Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku”.

2. Najważniejsze badania i analizy na potrzeby realizacji RIS:

- „Określenie aktualnych i przyszłych potrzeb oraz możliwości technologicznych w zakresie transformacji cyfrowej przedsiębiorstw w kierunku Przemysłu 4.0 w ramach następujących branż na Mazowszu: budowlana, logistyczna, medyczno-farmaceutyczna i rolno-spożywcza”;
- „Identyfikacja nisz rozwojowych i obszarów działalności badawczo-rozwojowej (B+R) podmiotów gospodarczych na obszarze województwa mazowieckiego przeprowadzona z wykorzystaniem badania bibliometrycznego”;
- „Badanie ścieżek rozwoju laureatów konkursów Startuj z Mazowsza i Innowator Mazowsza”.

3. Najważniejsze działania zrealizowane w zakresie procesu przedsiębiorczego odkrywania przeprowadzanego w ramach RIS

Na początku 2023 roku zakończono, prowadzony z udziałem interesariuszy, proces opracowania nowego dokumentu kierunkowego dla inteligentnej specjalizacji. Dokument pn. „Wykaz kompetencji społecznych i osobistych na potrzeby inteligentnej specjalizacji województwa mazowieckiego – mapa

potrzeb w zakresie kompetencji”, podobnie jak „Priorytetowe kierunki badań w ramach inteligentnej specjalizacji – wersja 4.0” posłuży do określenia kryteriów wyboru projektów w niektórych konkursach FEM 2021-2027, stanowiąc pomost pomiędzy RIS a programem regionalnym.

W 2023 roku zorganizowano dwa posiedzenia Mazowieckiej Rady Innowacyjności. Podczas spotkań dyskutowano m.in. na temat konkursów ofert dla organizacji pozarządowych, których realizacja ma wspierać rozwój ekosystemu innowacyjności, projektów Interreg Europa z udziałem Województwa Mazowieckiego oraz możliwości wspierania innowacyjności i przedsiębiorczości ze środków programów: Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej oraz FEM 2021-2027. Dyskutowano także na temat programu wdrożeniowego RIS na lata 2023-2025 oraz przeprowadzonych badań dotyczących nisz rozwojowych i transformacji cyfrowej mazowieckich przedsiębiorstw.

W listopadzie odbyło się spotkanie grup roboczych ds. inteligentnej specjalizacji województwa dotyczące założeń konkursu dla projektów modułowych w Działaniu 1.1 FEM 2021-2027.

4. Realizacja RIS 2030 a warunkowość podstawowa w zakresie polityki spójności 2021-2027

Uruchomienie regionalnej alokacji funduszy europejskich na lata 2021-2027 w części dotyczącej badań, rozwoju, innowacji, cyfryzacji i przedsiębiorczości wymaga spełnienia warunku podstawowego: dobre zarządzanie regionalną strategią inteligentnej specjalizacji. Spełnienie warunków podstawowych i ich stosowanie przez cały okres programowania analizuje Komitet Monitorujący. Status spełnienia ww. warunku, na bieżąco monitorowany przez Instytucję Zarządzającą RIS, jest przedstawiany co najmniej raz w roku Komitetowi Monitorującemu program Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027. 23 marca 2023 roku komitet nie zgłosił uwag do informacji o jego spełnieniu.

3.1.2.2. Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego województwa mazowieckiego na lata 2020-2030

W 2020 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął Strategię rozwoju społeczeństwa informacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2020-2030. W dokumencie uszczegółowiono działania prowadzące do osiągnięcia celów określonych w strategii rozwoju województwa, oparte na rozwoju technologicznym i wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), w kierunku wsparcia wzrostu konkurencyjności regionu. Struktura, cele i zadania określone w Strategii rozwoju społeczeństwa informacyjnego pozostają komplementarne względem Regionalnej strategii innowacji dla Mazowsza do roku 2030 w zakresie działań związanych z rozwojem TIK. Dokumentami wdrożeniowymi strategii są dwuletnie programy transformacji cyfrowej (por. Rozdz. 3.3.3.16).

W styczniu 2024 roku opublikowany został raport z realizacji strategii w 2023 roku, zawierający podsumowanie wdrażanych rozwiązań, wyniki przeprowadzonych analiz statystycznych, badań trendów i zmian szesnastu wskaźników realizacji, a także zbiór rekomendacji.

3.1.2.3. Strategia polityki społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2030

Strategia polityki społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2030 została przyjęta przez Sejmik Województwa Mazowieckiego w dniu 21 czerwca 2022 roku. Jest ona kluczowym dokumentem programowym oraz istotnym narzędziem realizacji regionalnej polityki społecznej. Główny cel w dokumencie określono jako wzmacnianie kapitału ludzkiego, społecznego i kulturowego, a także osiągnięcie większej spójności społecznej poprzez inwestycje społeczne. Realizacja przyjętych założeń strategicznych odbywać się będzie z uwzględnieniem trzech celów szczegółowych:

- zapobieganie pogłębianiu się problemów społecznych poprzez wdrażanie programów i projektów na rzecz ogółu mieszkańców i wybranych grup (w tym mniejszości narodowych i etnicznych) oraz sprawne realizowanie polityki społecznej na Mazowszu,
- deinstytucjonalizacja i rozwój spersonalizowanych, zintegrowanych usług społecznych, w tym o charakterze środowiskowym,
- inwestycje w służby społeczne i zawody pomocowe, poprawa wizerunku pomocy społecznej.

Strategia przewiduje działania w obszarach: aktywizacji zawodowej i wsparcia zatrudnienia, aktywizacji i integracji społecznej seniorów, wsparcia rodzin i przeciwdziałania negatywnym zjawiskom, wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi, profilaktyki uzależnień, wzmocnienia kadr pomocy społecznej, rozwoju ekonomii społecznej, wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ze szczególnymi potrzebami, wzmocnienia lokalnych społeczności, gotowości na sytuacje kryzysowe.

Proces monitorowania realizacji strategii obejmuje coroczną analizę wskaźników, a w cyklu trzyletnim ich monitoring z uwzględnieniem nowych uwarunkowań i wyzwań. Na tej podstawie formułowane są rekomendacje w zakresie aktualizacji założeń strategicznych.

W 2023 roku, w ramach monitoringu za rok 2022, analiza wartości wskaźników dla poszczególnych priorytetów wykazała, że osiągnięcie większości wielkości docelowych do 2030 roku nie jest zagrożone. Natomiast niektóre ze wskaźników wykazują negatywne trendy pomiarowe, co może skutkować nieosiągnięciem zakładanych celów w ramach następujących priorytetów:

- I.2 Podejmowanie działań na rzecz mieszkańców województwa w zakresie przeciwdziałania rozwojowi wybranych problemów społecznych,
- I.3 Podejmowanie działań na rzecz osób umieszczonych w pieczy zastępczej,
- II.1 Zwiększanie dostępności usług społecznych, w szczególności w formie środowiskowej,
- II.2 Inwestowanie w nowe formy instytucjonalne w zakresie usług społecznych,
- II.4 Rozwój personalnych i środowiskowych usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców Mazowsza.

W przypadku utrzymania się negatywnych trendów podczas 3-letniej kwerendy, podmioty wdrażające ww. priorytety powinny zostać poinformowane o potrzebie podjęcia odpowiednich działań. Należy też rozważyć przeformułowanie wskaźników lub weryfikację wartości docelowych.

3.1.2.4. Strategia rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2023-2027

Pierwsza połowa 2023 roku była poświęcona konsultacjom związanym z przygotowaniem nowej Strategii rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2023-2027. Po rozpatrzeniu propozycji i uwag mieszkańców województwa, instytucji kultury i innych podmiotów związanych z dziedziną kultury, nowa strategia została przyjęta przez Sejmik Województwa Mazowieckiego 19 września 2023 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 155/23. Do tego czasu, Departament Kultury, Promocji i Turystyki kontynuował programy zgodnie z wcześniejszym dokumentem – Strategią rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2015-2022.

Zapisy strategii rozwoju kultury na lata 2015-2022 wdrażano poprzez projekty własne i mazowieckich instytucji kultury (Tabela 24), jak też w drodze otwartych konkursów ofert (Tabela 25).

Tabela 24. Projekty realizujące programy Strategii rozwoju kultury w 2023 roku

Program Strategii rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2015-2022	Nazwa i opis projektu, przez który realizowano strategię
Program A.5.1. Innowacyjne zarządzanie w kulturze – 110 tys. zł	Konkurs Mazowiecki Menedżer Kultury upowszechnia wiedzę o innowacyjnych rozwiązaniach zarządczych w kulturze i promuje ich autorów. W ramach konkursu jest przyznawana nagroda za wyróżniające się i skuteczne zarządzanie, wykorzystujące potencjał instytucji, uwzględniające zespół oraz odpowiadające na wyzwania czasu. Zadanie zrealizowane przez Mazowiecki Instytut Kultury.
Program A.7.1. Mazowieckie Obserwatorium Kultury – 100 tys. zł	Projekt „Bardzo Młoda Kultura 2023-2025” rozwija podmiotowe uczestnictwo młodzieży w kulturze poprzez podnoszenie kompetencji kadr pracujących z młodzieżą, budowanie i wspieranie sieciowania oraz realizację inicjatyw lokalnych, których młodzież jest aktywnym pomysłodawcą i współtwórcą. W ramach projektu przewidziano wsparcie eksperckie i warsztatowe dla partnerstw lokalnych, które chcą włączyć młodzież w działania kulturalne. Zadanie zrealizowane przez Mazowiecki Instytut Kultury.
Program A.4.3 Kompetentni edukatorzy kulturalni – 70 tys. zł	Mazowiecka Akademia Kadr Kultury – program szkoleniowo- warsztatowy dla praktyków, osób pracujących w kulturze i sektorach pokrewnych. Oferuje mazowieckim kadrom kultury nowoczesną ofertę szkoleniowo-warsztatową, która odpowiada na ich potrzeby, pozwala na doskonalenie warsztatu, umiejętności miękkich, ale także stwarza przestrzeń do wymiany doświadczeń. Zadanie zrealizowane przez Mazowiecki Instytut Kultury.
Program B.1.1. Wypracowanie koncepcji Wojewódzkiego Programu Edukacji Kulturalnej – 250 tys. zł	Mazowiecki Program Edukacji Kulturalnej – zadanie ma na celu wsparcie merytoryczne i organizacyjne podmiotów publicznych i niepublicznych w obszarze edukacji kulturalnej i animacji kultury. Działania edukacyjne, warsztaty, konkursy. Zadanie zrealizowane przez Mazowiecki Instytut Kultury.
Program D.3.1: Edukacja wbrew schematom – 62 tys. zł	Konkurs „Edukreator na Mazowszu”. Zadanie zrealizowane przez Departament Kultury, Promocji i Turystyki.
Program D.4.1: Program wojewódzkich stypendiów i nagród twórczych – 67 tys. zł	Stypendia wojewódzkie dla studentów uczelni artystycznych, zajmujących się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury oraz opieką nad zabytkami. Zadanie zrealizowane przez Departament Kultury, Promocji i Turystyki.
Program D.4.1: Program wojewódzkich stypendiów i nagród twórczych – 30 tys. zł	Nagroda twórcza za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury. Zadanie zrealizowane przez Departament Kultury, Promocji i Turystyki.

Źródło: Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Na projekty własne realizujące założenia i cele strategii przeznaczono łącznie kwotę 159 tys. zł, a na projekty realizowane przez Mazowiecki Instytut Kultury – 530 tys. zł.

Tabela 25. Liczba projektów dofinansowanych w ramach otwartego konkursu ofert realizujących programy Strategii rozwoju kultury w 2023 roku

Program Strategii rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2015-2022	Liczba projektów dofinansowanych w ramach otwartego konkursu ofert w obszarze „Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego”
Program B.2.1: Kultura puka do drzwi	26
Program B.2.2: Kultura łączy pokolenia	50
Program B.2.3: Kultura buduje spójność	4
Program B.3.1: Kultura zaprasza	12
Program B.3.2: Kultura podniebna – kultura podziemna	3
Program C.1.1: Zabytki i muzea – żywe atrakcje	9
Program C.1.2: To także nasze dziedzictwo	38
Program C.2.1: Niech nas poznają	1
Program C.2.2: Kto ty jesteś?	3
Program C.3.1: Wokół wspólnoty	6
Program D.2.1: Mazowieckie kłasty kreatywne	0
Program D.2.1: Wyobrażenia i wiedza	1

Źródło: Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

W ramach otwartych konkursów ofert wdrażano 12 programów strategicznych poprzez dofinansowanie 153 różnorodnych projektów o tematyce kulturalnej na łączną kwotę 3,8 mln zł.

W 2023 roku rozpoczęto wdrażanie 6 programów strategicznych Strategii rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2023-2027. Na przedsięwzięcia realizowane wspólnie z innymi podmiotami przeznaczono łączną kwotę 697 tys. zł (por. Tabela 26).

Tabela 26. Projekty realizowane we współpracy z innymi podmiotami kultury i jednostkami samorządu terytorialnego w 2023 roku

Program Strategii rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2023-2027	Nazwa projektu realizowanego w ramach strategii
B.1.2. Kultura łączy pokolenia	17. Grand OFF
B.2.1. Kultura dla każdego	Mazowiecki Jazz Jam Legionowo
B.1.3. Kultura buduje spójność	1. Jarmark bożonarodzeniowy 2. Tradycje polskie w muzyce i poezji
B.3.1. Kultura edukuje	Dragi donikąd – spektakl dla młodzieży
C.2.1. Żywe dziedzictwo	1. Chanuka 2023 2. Zdigitalizowanie i cyfrowe udostępnienie zasobów dziedzictwa kulturowego Twierdzy Modlin
C.2.2. Kultura w sercu regionu	1. Usłyszeli, zatańczyli i... 2. Nasze Radziwie 3. Wokół tradycji – kurpiowskie zimowe zwyczaje

Źródło: Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

3.1.2.5. Strategia rozwoju turystyki w województwie mazowieckim na lata 2014-2022

Pierwsza połowa 2023 roku była poświęcona konsultacjom związanych z przygotowaniem nowej Strategii rozwoju turystyki w województwie mazowieckim na lata 2023-2027. Po rozpatrzeniu propozycji i uwag mieszkańców województwa i innych podmiotów związanych z dziedziną turystyki, nowa strategia została przyjęta przez Sejmik Województwa Mazowieckiego 19 września 2023 roku uchwałą nr 157/23. Do tego czasu, Departament Kultury, Promocji i Turystyki kontynuował programy zgodnie z wcześniejszym dokumentem – Strategią rozwoju turystyki w województwie mazowieckim na lata 2014-2022.

Zapisy strategii rozwoju turystyki na lata 2014-2022 wdrażano poprzez projekty własne i wspólnie z innymi podmiotami, w tym organizacjami pozarządowymi. W ramach otwartych konkursów ofert wdrażano 5 programów strategicznych i dofinansowano 83 projektów na łączną kwotę 2,5 mln zł (Tabela 27).

Tabela 27. Zadania zlecane w ramach otwartego konkursu ofert na realizację Strategii rozwoju turystyki w województwie mazowieckim w obszarze „Turystyka i krajoznawstwo” w 2023 roku

Program Strategii rozwoju turystyki w województwie mazowieckim na lata 2014-2022	Zadanie otwartego konkursu ofert w obszarze „Turystyka i krajoznawstwo”, przez które realizowano strategię i liczba projektów
Program A.3.1: Przegląd szesnastu kluczowych produktów turystycznych	Zadanie nr 3 – Produkt turystyczny (14 projektów)
Program A.3.2: Program uporządkowania systemu szlaków turystycznych	Zadanie nr 1 – Szlaki turystyczne (6 projektów) Zadanie nr 2 – Zintegrowany system szlaków turystycznych Mazowsza (1 projekt)
Program C.1.1: Mazowieckie kłustry turystyczne	Zadanie nr 7 – Mazowieckie kłustry turystyczne (0 projektów)

Program Strategii rozwoju turystyki w województwie mazowieckim na lata 2014-2022	Zadanie otwartego konkursu ofert w obszarze „Turystyka i krajoznawstwo”, przez które realizowano strategię i liczba projektów
Program D.2.1: „Jazda na kulturę”	Zadanie nr 6 – Jazda na kulturę (14 projektów)
Program D.3.1: „Zdrowo się sponiewialiliśmy” – program wycieczek z elementami survivalu	Zadanie nr 5 – Aktywna turystyka (35 projektów)
Program E.2.2: Wsparcie promocyjne produktów turystycznych opartych o atrakcyjność sieci rzek Mazowsza	Zadanie nr 4 – Rzeki łącznikiem Mazowsza (13 projektów)

Źródło: Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Ponadto w 2023 roku rozpoczęto wdrażanie programu A.1. Strategii rozwoju turystyki w województwie mazowieckim na lata 2023-2027 – Rozwój kluczowych produktów turystycznych. Zrealizowano zadanie polegające na promocji i rozwoju szlaku turystycznego „Mazowsze na filmowo”. Na jego realizację przeznaczono 89 tys. zł.

3.1.2.6. Strategia marki województwa mazowieckiego na lata 2022-2025

Celem Strategii marki Województwa Mazowieckiego na lata 2022-2025 jest zwiększenie roli marki Mazowsze. Wzrost znaczenia marki regionu ma być odzwierciedlony nie tylko w promocji Mazowsza, ale również w usprawnieniu systemu zarządzania marką oraz w koncentracji na doświadczeniach i produktach marki, w tym na produktach flagowych. Strategia marki została opracowana w zgodzie ze Strategią rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ i ma za zadanie wspierać realizację Regionalnej strategii innowacji dla Mazowsza do 2030 roku w obszarze marketingu.

Biuro Marki i Wizerunku stosuje się do wskazań odnośnie planów komunikacyjnych, kampanii edukacyjnych oraz realizuje założenia Mazowsza jako marki parasolowej. System Identyfikacji Wizualnej Marki Mazowsze sprzyja wykorzystaniu efektu synergii promocyjnej.

Strategia rozwoju marki realizowana jest na podstawie rocznych planów wykonawczych, wskazujących konkretne kierunki i podmioty działań. Plan na 2023 rok został przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 16 stycznia 2023 r. Łączne wydatki na realizację strategii w 2023 roku wyniosły 67,3 mln zł (por. Tabela 28).

Tabela 28. Wykonanie zadań przewidzianych w Planie wykonawczym na 2023 rok

Nazwa celu	Nazwa zadania	Miernik	Poziom wykonania
I. Wzrost wiedzy i kompetencji partnerów marki oraz poprawa komunikacji pomiędzy marką a partnerami	Sejmik Turystyczny Województwa Mazowieckiego	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak
	Kongres Promocji Mazowsza	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Kongres odbędzie się w 2024 roku
	Targi turystyczne	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak
	Badania ruchu turystycznego na Mazowszu	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak
	Aktualizacja Systemu Identyfikacji Wizualnej	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Częściowo (kontynuacja w 2024 roku)
	Badania wizerunku i rozpoznawalności marki Mazowsze	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Zadanie zostanie zrealizowane w 2024 roku
	Szkolenia z zakresu marki regionu	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak
	System koordynacji działań promocyjnych – zakup i wdrożenie	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Zadanie zostanie zrealizowane w 2024 roku

Nazwa celu	Nazwa zadania	Miernik	Poziom wykonania	
II. Wzrost zainteresowania ofertami: turystyczną, kulturową, rekreacyjną i edukacyjną Mazowsza – „Odpocznij na Mazowszu”	Kampania promocyjna Odpocznij na Mazowszu	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak	
	Nagroda Marszałka	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak	
Liczba uczestników konkursu		6		
Konkurs „Lekcje o Mazowszu”	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak		
	Liczba zgłoszonych projektów	22		
Konkurs „Mazowsze Bliskie Sercu”	Zrealizowanie przedsięwzięcia	254		
	Dożynki Wojewódzkie	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak	
Pikniki „Odpocznij na Mazowszu” w ramach Jubileuszu 25-lecia samorządu	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak		
	Liczba pikników rodzinnych	15		
III. Wzmocnienie poczucia integralności regionu oraz wyjątkowej tożsamości wspólnoty mieszkańców Mazowsza	Konkurs „Mazowiecka Szkoła Aktywna Turystycznie”	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Częściowo (rozstrzygnięcie w 2024 roku)	
	Rok Aleksandra Sochaczewskiego i Powstania Styczniowego	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak	
	Artykuły sponsorowane w ramach zadania „Kreowanie marki Mazowsze”	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak	
	Gadżety promocyjne	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak	
	Działania informacyjno-promocyjne realizowane poprzez m.in. media regionalne (radio, prasa, portale, telewizja)	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak	
	Obchody 25-lecia Samorządu województwa Mazowieckiego – wydarzenia i działania promocyjne	Zrealizowanie przedsięwzięcia	Tak	
	V. Wsparcie lokalnych i regionalnych inicjatyw tworzących markę Mazowsza	Kultura	Liczba inicjatyw, którym udzielono wsparcia	298
			Kwota udzielonego wsparcia	7,4 mln
Promocja		Liczba pakietów promocyjnych	1103	
		Kwota udzielonego wsparcia	37,4 mln zł	

Źródło: Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

3.2. Realizacja polityki przestrzennej

Głównym dokumentem polityki przestrzennej Samorządu Województwa Mazowieckiego jest Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego (Plan lub PZPWM) formułujący zasady, kierunki i zadania polityki przestrzennej województwa oraz uwzględniający zasady, kierunki i zadania polityki przestrzennej państwa, które przenoszone zostają w stosownym zakresie do dokumentów gmin. Plan łączy planowanie poziomu krajowego i regionalnego z planowaniem miejscowym, poprzez przenoszenie ustaleń, przekazywanie informacji i postulatów dotyczących kierunków wojewódzkiej i krajowej polityki przestrzennej w formie wniosków składanych

do projektów dokumentów gmin oraz ich uzgadnianie i opiniowanie w zakresie właściwości rzeczowej dla zarządu województwa oraz marszałka województwa, określonej w ustawach szczegółowych.

Zarząd Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 1913/448/23 z dnia 13 listopada 2023 r. przyjął okresową ocenę Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego.

3.2.1. Realizacja kierunków zagospodarowania przestrzennego określonych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa

3.2.1.1. Podstawowe elementy sieci osadniczej i ich obszary funkcjonalne – działania

Zarząd Województwa Mazowieckiego podejmował działania służące podniesieniu atrakcyjności i konkurencyjności miast województwa i ich obszarów funkcjonalnych. Działania te dotyczyły realizacji inwestycji, zadań organizacyjno-promocyjnych oraz działań administracyjnych skierowanych do obszarów funkcjonalnych Warszawy i ośrodków subregionalnych. Zarząd Województwa Mazowieckiego realizował działania dedykowane ośrodkom miejskim w ramach poszczególnych branż (zagadnień planu zagospodarowania przestrzennego województwa, które zostały omówione poniżej) oraz zadań wymienionych w załącznikach nr 2, 3, 5 i 6.

3.2.1.2. Wiejskie obszary funkcjonalne – działania

Zarząd Województwa Mazowieckiego podejmował działania skierowane do obszarów wiejskich stanowiących ponad 90% powierzchni województwa. Działania te miały na celu zrównoważone kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wykorzystanie walorów krajobrazowych i kulturowych obszarów wiejskich, a w przypadku obszarów wymagających wsparcia procesów rozwojowych – również poprawę dostępności komunikacyjnej oraz poprawę dostępu do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i energetycznej. Istotnym działaniem na poziomie regionu jest kształtowanie ładu przestrzennego, w tym racjonalne przeznaczanie gruntów rolnych na cele nierolnicze. Szczególne znaczenie ma ochrona najcenniejszych elementów rolniczej przestrzeni produkcyjnej, tj. gruntów rolnych klas I-III będących nieodnawialnym dobrem służącym produkcji żywności. Samorząd województwa, w ramach kompetencji ustawowych, realizował szereg działań w tym zakresie, w szczególności poprzez:

- uzgadnianie projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP) i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP);
- opiniowanie wniosków wójtów gmin do ministra rolnictwa w sprawie przeznaczania gruntów rolnych klas I-III w MPZP na cele nierolnicze;
- składanie uwag i wniosków do SUiKZP oraz MPZP; wskazywanie na potrzebę ochrony obszarów predestynowanych do pełnienia funkcji życiowych o strategicznym znaczeniu dla województwa;
- realizację zapisów Programu ochrony środowiska dla województwa mazowieckiego do 2030 roku, w tym zapisów dotyczących ochrony wartościowych gruntów rolnych i leśnych przed zmianą zagospodarowania w dokumentach planistycznych.

Powyższe działania miały na celu ograniczanie presji inwestycyjnej na najcenniejszą przestrzeń produkcyjną województwa. Równolegle w ramach realizacji zapisów Planu podejmowano działania służące wykorzystaniu walorów krajobrazowych i kulturowych, poprawie warunków i jakości życia, poprawie warunków gospodarowania rolniczą przestrzenią produkcyjną oraz rozbudowie lokalnego potencjału przemysłowego i wspieraniu innowacyjności obszarów wiejskich.

Na Mazowszu funkcjonują strategiczne obszary żywicielskie (SOŻ), które obejmują około 1/3 powierzchni województwa. Nie tylko stanowią one o samowystarczalności żywnościowej województwa, ale są również obszarami o znaczeniu ponadregionalnym. Cechą charakterystyczną SOŻ jest wysoki potencjał przyrodniczy, wykształcone specjalizacje oraz ponadprzeciętna towarowość produkcji rolniczej. Zaliczają się do nich obszary: płocki, opinogórski, nadbużański, sochaczewsko-grójecki, garwolińsko-kozienicki i lipski. W obowiązującym Planie zostały wskazane działania w zakresie zrównoważonego kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Działania te są tożsame z działaniami dedykowanymi dla wiejskich obszarów funkcjonalnych i dotyczą m.in. ochrony przed presją urbanizacyjną najcenniejszej rolniczej przestrzeni produkcyjnej Mazowsza, ograniczania nadmiernego przeznaczania gruntów rolnych na inne cele, a także wzmacniania wykształconych kierunków produkcji rolniczej oraz zwiększania towarowości gospodarstw rolnych.

Samorząd Województwa Mazowieckiego wspierał rozwój obszarów wiejskich również poprzez Mazowiecki instrument aktywizacji sołectw Mazowsze 2023, którego ideą było udzielanie wsparcia finansowego gminom realizującym zadania istotne dla lokalnych sołeckich społeczności. Dofinansowanie mogły otrzymać zadania takie jak: tworzenie nowych oraz utrzymanie istniejących terenów zielonych, remont i wyposażenie obiektów oraz miejsc publicznych pełniących funkcje rekreacyjne i sportowe, remont i wyposażenie gminnych bibliotek publicznych, wsparcie rozwoju i promocja twórczości folklorystycznej, rękodzieła i innej twórczości kulturalnej. Ponadto Samorząd Województwa Mazowieckiego wykonuje zadania instytucji wdrażającej dla wybranych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, w tym inicjatywy LEADER.

Samorząd województwa organizował również, wspólnie z samorządami lokalnymi, wydarzenia służące m.in. zwiększeniu zainteresowania mieszkańców Mazowsza wytwarzaniem produktów tradycyjnych oraz popularyzacji mazowieckiej kuchni, folkloru i twórczości Kół Gospodyń Wiejskich. Łącznie w 2023 roku dofinansowano z budżetu województwa 21 przedsięwzięć.

W 2023 zakończono realizację inicjatywy polegającej na wdrożeniu w województwie koncepcji Smart Villages. Celem przedsięwzięcia było wsparcie społeczności i rozwój obszarów wiejskich Mazowsza, a także wzmacnianie sieci powiązań między interesariuszami. Efektem prac realizowanych we współpracy z Politechniką Warszawską była identyfikacja elementów spowalniających rozwój rolnictwa i ocena warunków gospodarowania, oraz przedstawienie optymalnych rozwiązań dla terenów wiejskich. Opracowana została aplikacja mobilna dla rolników indywidualnych udostępniająca usługi badania gleby oraz certyfikacji (nadawania mazowieckiego znaku jakości związanego z produkcją żywności). Ponadto aplikacja umożliwiała monitorowanie stanu upraw (wskaźniki teledetekcyjne) i zarządzania nimi (agrodziennik).

Zarząd Województwa Mazowieckiego realizował działania dedykowane ośrodkom wiejskim w ramach poszczególnych branż (zagadnień planu zagospodarowania przestrzennego województwa, które zostały omówione poniżej) oraz zadań wymienionych w załącznikach nr 2, 3, 5 i 6.

3.2.1.3. Kształtowanie struktur przestrzennych jednostek osadniczych i ich obszarów funkcjonalnych

Zarząd Województwa Mazowieckiego prowadził działania związane z instrumentami administracyjnymi dotyczącymi kształtowania prawidłowych struktur przestrzennych jednostek osadniczych oraz ich powiązań funkcjonalno-przestrzennych, które omówione zostały w Rozdz. 3.2.2.

Istotnym działaniem, mającym wpływ na przekształcanie obszarów zdegradowanych, jest realizacja programów rewitalizacji, sporządzanych przez gminy. Projekty rewitalizacyjne są dofinansowywane z RPO WM 2014-2020, a niezbędnym warunkiem aplikowania o środki jest

zgodność programów z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020²⁴, potwierdzona wpisem do Wykazu programów rewitalizacji województwa mazowieckiego, prowadzonego przez zarząd województwa. W 2023 roku do wykazu zostały wpisane 4 nowe lub zaktualizowane programy²⁵. Wykaz dla perspektywy 2014-2020 obowiązywał do końca 2023 r. Znajdujące się w nim gminne programy rewitalizacji z terminem realizacji po 2023 r. zostaną automatycznie przeniesione do nowego wykazu, przyjętego uchwałą Zarządu Województwa Mazowieckiego z 21 marca 2023 roku²⁶, a zapisane w nich przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą mogły być współfinansowane z FEM 2021-2027 (por. Rozdz. 3.3.2).

3.2.1.4. Infrastruktura transportowa

Działania Samorządu Województwa Mazowieckiego w zakresie infrastruktury transportowej realizowane są przez zarządcę dróg wojewódzkich, spółki Koleje Mazowieckie i Warszawska Kolej Dojazdowa i Mazowiecki Port Lotniczy Warszawa-Modlin, w których województwo posiada udziały. Ponadto, Województwo Mazowieckie dofinansowuje zadania zarządców linii kolejowych i dróg lokalnych w zakresie budowy i modernizacji infrastruktury²⁷. Realizacja polityki przestrzennej w tym zakresie ma na celu zwiększenie dostępności transportowej województwa, poprawę spójności wewnętrznej i konkurencyjności regionu oraz integrację różnych systemów transportowych w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju.

Transport kolejowy

W 2023 roku realizowano następujące przedsięwzięcia, w tym w ramach inwestycji wskazanych w PZPWM oraz finansowanych lub współfinansowanych ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego i RPO WM 2014-2020:

- **Budowa i rozbudowa zapleczy technicznych do utrzymania taboru Kolei Mazowieckich**
 - Dla inwestycji dotyczącej budowy nowej hali utrzymaniowo-naprawczej pojazdów kolejowych w Sochaczewie, zamieszczono w październiku 2023 r. ogłoszenie o zamówieniu na projekt i budowę. W poprzednim roku oddano do użytku halę utrzymaniowo-naprawczą, która powstała w wyniku umowy zawartej w 2020 r. pomiędzy Kolejami Mazowieckimi i firmą Stadler.
 - Dla inwestycji dotyczącej budowy bazy utrzymaniowo-naprawczej w Radomiu, podpisano w październiku 2023 r. umowę na projekt i budowę. Termin realizacji wynosi 24 miesiące. Zakończono też postępowanie przetargowe na nadzór inwestorski.
 - Budowy baz utrzymaniowo-naprawczych taboru w Radomiu i Sochaczewie zostały wpisane na listę wstępnie zweryfikowanych projektów EFRR wybieranych do dofinansowania w sposób niekonkurencyjny w ramach FEM 2021-2027, Działanie 4.1 Transport regionalny i lokalny.

²⁴ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020 wydane 3 lipca 2015 r. przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju (obecnie Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej) na podstawie ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie 2014-2020.

²⁵ Wykaz programów rewitalizacji województwa mazowieckiego stanowiący załącznik do uchwały nr 1917/448/23 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 13 listopada 2023 r.

²⁶ Uchwała nr 438/392/23 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 21 marca 2023 r. w sprawie Regulaminu prowadzenia wykazu gminnych programów rewitalizacji województwa mazowieckiego

²⁷ W przypadku inwestycji rządowych w zakresie linii kolejowych oraz dróg krajowych, przedstawiciele Samorządu Województwa Mazowieckiego biorą też udział w konsultacjach, mając na uwadze zapisy planu zagospodarowania przestrzennego województwa i zawarte w nim zapisy dot. inwestycji celu publicznego i postulowanych z poziomu krajowego.

- **Dostawa dla Kolei Mazowieckich 16 pięciocłonowych elektrycznych zespołów trakcyjnych FLIRT.** Wykonano także naprawy 43 pojazdów kolejowych na 4 (z 5) poziomie utrzymania. Spółka podjęła działania w celu pozyskania, przy wsparciu z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności, 82 elektrycznych zespołów trakcyjnych, w tym 6 pojazdów elektryczno-akumulatorowych. Złożono także wniosek w ramach FEM 2021-2027 na dofinansowanie 15 pojazdów kolejowych.
- **Modernizacja linii Warszawskiej Kolei Dojazdowej (WKD)** poprzez budowę drugiego toru od Podkowy Leśnej do Grodziska Mazowieckiego. W grudniu 2023 r. zakończono prace i wdrożono nowy rozkład jazdy.
- **Naprawa na 4 poziomie utrzymania 5 pojazdów kolejowych EN100 WKD.** Zakończono naprawę 1 pojazdu, 4 są w trakcie naprawy.
- **Inne prace budowlane w zakresie infrastruktury WKD,** w tym przebudowa urządzeń sterowania ruchem kolejowym na stacji Podkowa Leśna Główna oraz wykonanie oznakowania dla osób niewidomych na 14 peronach.
- **Budowa linii kolejowej od stacji Modlin do lotniska Warszawa/Modlin** oraz budowa stacji kolejowej Mazowiecki Port Lotniczy Warszawa/Modlin. W grudniu 2023 r. zawarto umowę na opracowanie dokumentacji projektowej dla budowy linii wraz z pełnieniem nadzoru autorskiego. Zakończenie etapu projektowania i pozyskiwania decyzji administracyjnych planowane jest w IV kw. 2025 r. Roboty budowlane planowane są do dofinansowania w ramach programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027.
- **Linia Modlin – Płock.** Dla części korytarza planowanej linii w 2023 roku toczyły się prace nad studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowym dla budowy linii kolejowej nr 5 i 50 na odcinku Centralny Port Komunikacyjny – Płock – Włocławek²⁸. Na wniosek Samorządu Województwa Mazowieckiego budowa linii na odcinku Modlin – Wyszogród (z połączeniem z linią nr 5) została ujęta przez PKP PLK w opracowaniu „Kierunki rozwoju sieci kolejowej w Warszawskim Węźle Kolejowym. Master Plan dla transportu kolejowego w aglomeracji warszawskiej”. Odcinek został przewidziany do realizacji po roku 2027 jako brakujący północny odcinek towarowej obwodnicy kolejowej Warszawy. W 2021 roku PKP PLK S. A. opracowała „Zamierzenia inwestycyjne na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku”, w których uwzględniono budowę linii na odcinku Modlin – Wyszogród. Dla wskazanego odcinka w 2023 roku nie prowadzono żadnych prac.
- **Prace na linii nr 28 Wieliszew – Zegrze.** Inwestycja została zrealizowana. Linia została ponownie zelektryfikowana i dostosowana do ruchu pociągów pasażerskich z prędkością do 80 km/h. Wybudowano także nowy przystanek Wieliszew Centrum. W czerwcu 2023 roku wprowadzono ruch pasażerski pociągów spółki SKM Warszawa.
- **Modernizacja linii nr 35 na odcinku Ostrołęka – Chorzele.** Inwestycja została zrealizowana. Efektem prac jest infrastruktura kolejowa dostosowana do ruchu pociągów pasażerskich z prędkością do 120 km/h, a towarowych do 80 km/h. Zakończenie prac umożliwiło uruchomienie połączeń Ostrołęki z Olsztynem (z przesiadką w Chorzelach) i lotniskiem w Szymanach. Dodatkowo usprawniono połączenie z bocznicą kolejową do strefy ekonomicznej w Chorzelach. Od czerwca 2023 r. na linii kursują pociągi Kolei Mazowieckich.

²⁸ Wymieniona w Koncepcji przygotowania i realizacji inwestycji Port Solidarność-Centralny Port Komunikacyjny dla Rzeczypospolitej Polskiej.

- **Program uzupełniania lokalnej i regionalnej infrastruktury kolejowej „Kolej+” do 2028 roku.** Na zlecenie Samorządu Województwa Mazowieckiego (jako lidera projektu) opracowano studia wykonalności dla linii kolejowych nr 34 na odcinku Ostrów Mazowiecka – Małkinia oraz nr 55 Sokołów Podlaski – Siedlce, wskazując preferowane warianty realizacji.
 - Dla **linii kolejowej nr 34** w kwietniu 2023 roku wszczęto postępowanie przetargowe w formule „projektuj i buduj”. Realizacja umowy planowana jest na lata 2024 – 2029.
 - Dla **linii kolejowej nr 55** w październiku 2023 roku podpisano z umowę na zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych (w formule „projektuj i buduj”).
 - Samorząd Województwa Mazowieckiego jest ponadto partnerem w projekcie **budowy linii kolejowej Zegrze – Przasnysz**, dla której w sierpniu 2023 roku ogłoszono postępowanie przetargowe na opracowanie dokumentacji projektowej wraz z pełnieniem nadzoru autorskiego dla budowy ok. 73 km jednotorowej (częściowo dwutorowej) zelektryfikowanej linii kolejowej. Opracowanie dokumentacji projektowej planowane jest w latach 2024-2028.
 - Samorząd województwa dofinansował wkład własny samorządów do projektu **budowy linii kolejowej Kozienice – Dobieszyn**, dla której w maju 2023 roku zawarto umowę z wykonawcą na opracowanie dokumentacji projektowej. Realizacja robót budowlanych planowana jest w latach 2026-2029.

Transport lotniczy

W 2023 roku w zakresie infrastruktury lotniska Warszawa/Modlin wykonano remonty dróg kołowania, które pozwoliły na utrzymanie bezpiecznego ruchu kołowego statków powietrznych.

Stan realizacji inwestycji, w tym inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu infrastruktury transportu kolejowego i lotniczego, przedstawia Tabela 29. Zaznaczono w niej inwestycje ujęte w planie wykonawczym do strategii rozwoju województwa w obszarze „Przestrzeń i transport”, Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020, Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Mazowieckiego i programie „Kolej+” oraz wskazane do realizacji ze środków Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027.

Tabela 29. Stan realizacji inwestycji w zakresie transportu kolejowego i lotniczego

Lp.	Nazwa inwestycji	Źródło (program/dokument)*				Stopień realizacji
		PW PT SRWM 2030	RPO WM/ FEM	KT	Kolej+	
Inwestycje spółek z udziałem Samorządu Województwa Mazowieckiego						
1	Zakup bazy utrzymaniowo-naprawczej w Tłuszczu w celu poprawy jakości przewozów pasażerskich Kolei Mazowieckich poprzez zakup i modernizację pojazdów kolejowych wraz z inwestycjami w zaplecza techniczne	X	X/-	X		Zrealizowano
2	Budowa bazy utrzymaniowo-naprawczej w Radomiu w celu poprawy jakości przewozów pasażerskich Kolei Mazowieckich poprzez zakup i modernizację pojazdów kolejowych wraz z inwestycjami w zaplecza techniczne	X	-/X	X		W trakcie realizacji: podpisano umowę na dokumentację projektową i budowę
3	Modernizacja infrastruktury kolejowej linii WKD – poprzez budowę drugiego toru linii kolejowej nr 47 od Podkowy Leśnej do Grodziska Mazowieckiego	X		X		Zrealizowano

Lp.	Nazwa inwestycji	Źródło (program/dokument)*				Stopień realizacji
		PW PT SRWM 2030	RPO WM/ FEM	KT	Kolej+	
4	Zakup i rozbudowa bazy utrzymaniowo-naprawczej w Sochaczewie w celu poprawy jakości przewozów pasażerskich Kolei Mazowieckich poprzez zakup i modernizację pojazdów wraz z inwestycjami w zaplecza	X	-/X	X		Hala 1: zrealizowano (we współpracy z firmą Stadler)
						Hala 2: w trakcie realizacji: ogłoszono przetarg na dokumentację projektową i budowę
5	Rozbudowa MPL Warszawa/Modlin poprzez inwestycje związane z uruchomieniem terminala CARGO, rozbudową terminala pasażerskiego, budową parkingu wielopoziomowego	X				W trakcie realizacji: wykonano prace studialne
6	Rozbudowa infrastruktury lotniczej MPL Warszawa/Modlin w tym: zwiększenie liczby płyt postojowych dla statków powietrznych, budowa stanowiska do odladzania samolotów bliżej progu stacji drogi startowej, rozbudowa dróg kołowania	X				W trakcie realizacji: wykonano prace studialne
Inwestycje współfinansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego						
1	Budowa odcinka linii kolejowej od stacji Modlin do Mazowieckiego Portu Lotniczego (MPL) Warszawa/Modlin oraz budowa stacji kolejowej MPL Warszawa/Modlin	X	-/X	X		W trakcie realizacji: podpisano umowę na dokumentację projektową
2	Budowa nowej linii kolejowej w relacji Modlin – Płock	X		X		Nie zrealizowano
3	Prace na linii kolejowej nr 28 Wieliszew – Zegrze	X	X/-	X		Zrealizowano
4	Modernizacja linii nr 35 na odcinku Ostrołęka – Chorzele	X	X/-	X		Zrealizowano
5	Prace na linii kolejowej nr 55 Siedlce – Sokołów Podlaski			X	X	W trakcie realizacji: podpisano umowę na dokumentację projektową i roboty budowlane
6	Prace na linii kolejowej nr 34 na odcinku Ostrów Mazowiecka – Małkinia				X	W trakcie realizacji: wybrano ofertę na dokumentację projektową i roboty budowlane
7	Budowa linii kolejowej Zegrze – Przasnysz				X	W trakcie realizacji: ogłoszono przetarg na dokumentację projektową
8	Budowa linii kolejowej Kozienice – Dobieszyn				X	W trakcie realizacji: podpisano umowę na dokumentację projektową

* PW PT SRWM 2030 – Plan wykonawczy do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku w obszarze „Przestrzeń i transport”, RPO WM – Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020, FEM – Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027, KT – Kontrakt Terytorialny dla Województwa Mazowieckiego, Kolej+ – Program uzupełniania lokalnej i regionalnej infrastruktury kolejowej – Kolej+ do 2028 roku
Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego

Transport drogowy

W 2023 roku wybudowano 7 km nowych dróg wojewódzkich. Przebudowano i wyremontowano 164 km dróg oraz 49 obiektów inżynierskich. W zakresie infrastruktury dla niezmotoryzowanych

wybudowano bądź wyremontowano 69 km chodników i dróg dla rowerów. Ponadto opracowano 9 dokumentacji projektowych dla planowanych inwestycji drogowych oraz uzyskano 8 decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia, w tym dla rozbudowy drogi wojewódzkiej nr 577. Uzyskano też 19 decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowych, w tym dla budowy zachodniej obwodnicy Mławy.

Szczegółowy stan realizacji inwestycji w zakresie dróg wojewódzkich, w tym inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, przedstawia Załącznik 3 do Raportu. Natomiast wykaz przygotowywanych dokumentacji projektowych dla inwestycji planowanych przedstawia Załącznik 2.

Samorząd Województwa Mazowieckiego współpracuje z zarządcami dróg niższego szczebla w celu budowy przepraw mostowych, w tym realizowanych w ramach Rządowego Programu Uzupelniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Drogowej – Mosty dla Regionów. W 2023 roku realizowane były następujące inwestycje przy wsparciu samorządu województwa:

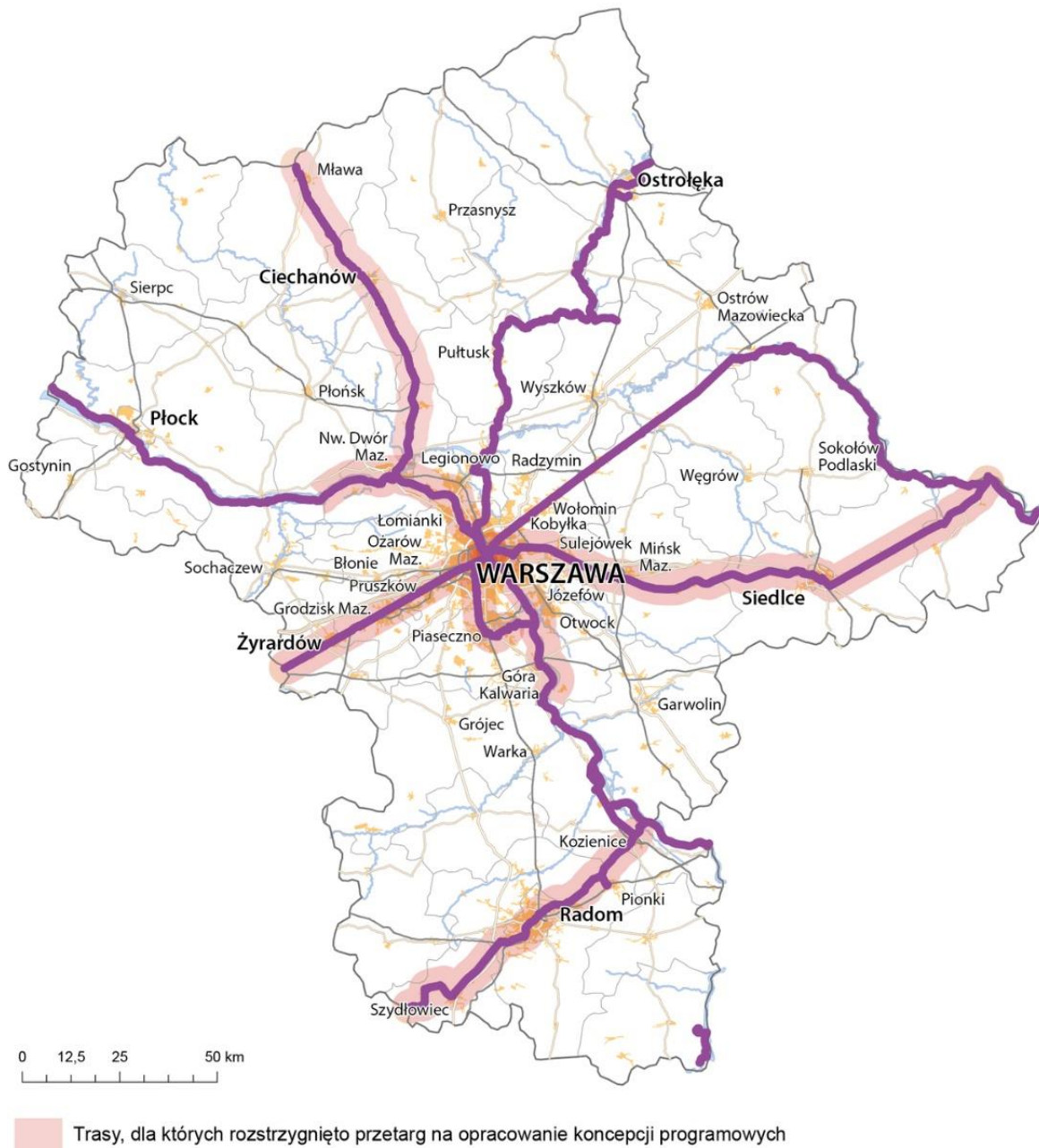
- **Budowa mostu na Narwi pomiędzy Nowymi Łachami w powiecie makowskim a Nowym Lubielem w powiecie wyszkowskim.** Prace projektowe zostały rozpoczęte w 2022 roku. W październiku 2023 roku podpisano porozumienie o współpracy w zakresie finansowania budowy, a w lutym 2024 roku – umowę na dofinansowanie inwestycji z liderem projektu – gminą Rzewnie. Całkowita wartość projektu to 50 mln zł, Samorząd Województwa Mazowieckiego sfinansuje 80% kosztów budowy mostu, czyli 40 mln zł.
- **Budowa mostu przez Bug wraz z drogami dojazdowymi w Krzemieniu-Wsi i Grannem.** We wrześniu 2023 roku ogłoszono przetarg na budowę mostu, natomiast w grudniu wyłoniono wykonawcę, który do końca 2025 roku zrealizuje inwestycję. Liderem projektu jest powiat siemiatycki, biorą w nim udział dwa samorządy wojewódzkie: podlaski i mazowiecki. W lutym 2024 roku podpisano z liderem umowę na dofinansowanie inwestycji w wysokości 13,5 mln zł. Całkowity koszt projektu to ponad 151 mln zł.
- **Budowa mostu na rzece Wiśle pomiędzy Antoniówką Świerżowską a Świerżami Górnymi wraz z drogami dojazdowymi.** W 2023 roku opracowano koncepcję programową oraz uzyskano decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach. Budowa przeprawy mostowej powinna rozpocząć się na początku 2025 roku. Liderem inwestycji jest powiat garwoliński. Koszt zadania to blisko 650 mln zł. Samorząd województwa zapisał 100 mln zł jako dofinansowanie inwestycji w wieloletniej prognozie finansowej na lata 2024-2038.

Transport rowerowy

W celu zapewnienia efektywnej komunikacji rowerowej w województwie, w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego wyznaczono planowaną sieć szkieletową tras rowerowych. W 2022 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego przyjął uchwałą nr 1100/333/22 Standardy infrastruktury rowerowej i koncepcję tras rowerowych wskazanych do realizacji w perspektywie do 2030 roku, przygotowane przez Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego. Dokument uszczegóławia przebieg tras ujętych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego, kluczowych z punktu widzenia połączenia Warszawy i ośrodków subregionalnych oraz województwa mazowieckiego z województwami sąsiednimi. Budowa tras została ujęta w regionalnym planie transportowym.

W 2023 roku Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego ogłosiło przetargi na opracowanie koncepcji programowych budowy tras rowerowych ujętych we wspomnianej powyżej uchwale. Trasy te zapewnią połączenia pomiędzy wszystkimi miastami subregionalnymi i Warszawą, jak też województwa mazowieckiego ze wszystkimi województwami sąsiednimi, zgodnie z ustaleniami

podjętymi na poziomie Konwentu Marszałków Związku Województw RP. Przetargi dla części tras zostały rozstrzygnięte w I kwartale 2024 roku (por. Rycina 7), a w przypadku pozostałych tras przetarg został powtórzony. Jego rozstrzygnięcie planowane jest na II kwartał 2024 roku.

Rycina 7. Trasy ujęte w Koncepcji tras rowerowych wskazanych do realizacji w perspektywie do 2030 roku, w tym trasy, dla których trwa opracowywanie koncepcji programowych

Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie

3.2.1.5. Infrastruktura energetyczna

Udział Zarządu Województwa Mazowieckiego w procesie realizacji inwestycji celu publicznego z zakresu systemów energetycznych polegał – zgodnie z kompetencjami ustawowymi – na opiniowaniu projektów planów rozwoju w zakresie zaspokojenia zapotrzebowania na energię i paliwa gazowe (zawierających wykaz planowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne inwestycji)

oraz materiałów do wniosków o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji, realizowanych w trybie specustaw, przy czym opinie te nie odnosiły się do ich szczegółowego usytuowania. Opinie wydawane na podstawie specustaw energetycznych są obligatoryjnymi załącznikami do wniosków o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji, składanych przez inwestorów do właściwego miejscowo wojewody (por. Rozdz. 3.2.2).

3.2.1.6. Infrastruktura sieci szerokopasmowego internetu

Realizacja projektu „Internet dla Mazowsza” (IDM), współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013 dobiegła końca w 2015 roku. Od tego czasu trwa faza utrzymania trwałości rezultatów projektu.

Województwo Mazowieckie utrzymuje i eksploatuje Regionalną Sieć Szerokopasmową „Internet dla Mazowsza” liczącą 3762 km. Zadania operatorskie i utrzymaniowe sieci IDM wykonuje Agencja Rozwoju Mazowsza S.A. Dyżurni techniczni agencji pełnią stały monitoring sieci, a w sytuacji wystąpienia awarii podejmują działania mające na celu naprawę uszkodzeń. W 2023 roku przeprowadzono 39 napraw elementów sieci.

W 2023 roku zawarto w imieniu Województwa Mazowieckiego 89 nowych umów szczegółowych na usługi sieci IDM, przedłużono 29 umów szczegółowych oraz wykonano 94 podłączenia techniczne.

3.2.1.7. Gospodarka odpadami

W zakresie gospodarki odpadami w 2023 roku kontynuowano prace nad wdrażaniem zintegrowanego systemu gospodarowania odpadami, zmierzającego w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. Uzyskanie oczekiwanych efektów w zakresie gospodarki odpadami, w tym redukcja ilości powstających odpadów, wzrost poziomu recyklingu czy selektywnego zbierania odpadów ze szczególnym uwzględnieniem odpadów ulegających biodegradacji, wymaga dalszych działań, zarówno inwestycyjnych – w kierunku rozbudowy i modernizacji infrastruktury, jak i edukacyjno-informacyjnych – mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej i wiedzy społeczeństwa. Działania w tym zakresie podejmowane są na podstawie wojewódzkiego planu gospodarki odpadami i zostały opisane w Rozdziale 3.4.1.3.

3.2.1.8. Infrastruktura społeczna

Działania w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej dotyczyły poprawy jej jakości i dostępności. Poniżej wskazano przedsięwzięcia inwestycyjne i organizacyjne dotyczące placówek kulturalnych, medycznych, oświatowych i naukowo-badawczych finansowane lub współfinansowane przez Samorząd Województwa Mazowieckiego, które zostały zrealizowane w 2023 roku.

Budowa i rozbudowa instytucji kultury o znaczeniu regionalnym i sieci muzeów, rewitalizacja oraz adaptacja zasobów dziedzictwa kultury, w tym obiektów zabytkowych, dla potrzeb kultury

Przedsięwzięcia dotyczyły m.in. (gwiazdką oznaczono przedsięwzięcia w trakcie realizacji w 2023 r.):

- **budowy:** budynku na cele pracowni stolarsko-malarskiej dla Teatru Dramatycznego w Płocku przy ul. Harcerskiej 39*, Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 r. w Radzyminie (jako oddziału Muzeum Niepodległości w Warszawie, wspólne przedsięwzięcie samorządu województwa i gminy Radzymin), obiektu wystawienniczo-edukacyjnego w „Muzeum Treblinka. Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy (1941-1944)”*, nowej siedziby Biblioteki Publicznej im. Wacława Wernera w Brwinowie* (powiat pruszkowski);

- **adaptacji** (w tym obiektów zabytkowych): leśnej architektury drewnianej na terenie Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego Kampinoskiego Parku Narodowego w Granicy do celów muzealnych i edukacyjnych*, kamienicy przy ul. Warszawskiej 2 w Płońsku na Dom dobrej pamięci, zabudowań przy ul. Floriańskiej 23 w Gostyninie (zabytkowych jatek miejskich) na potrzeby utworzenia Muzeum Ziemi Gostynińskiej – oddziału Muzeum Mazowieckiego w Płocku*, obiektu dawnego Kasyna Oficerskiego w Twierdzy Modlin na cele turystyczne oraz kulturalno-edukacyjne, budynku starej Plebanii przy kościele św. Anny w Piasecznie na siedzibę Muzeum Piaseczna (w trakcie organizacji);
- **rozbudowy, przebudowy lub modernizacji instytucji kultury** (w tym obiektów zabytkowych): budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Białobrzegach, skrzydeł północnego i wschodniego Arsenалу Warszawskiego Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie*, zabytkowego dworu w Ostrówku k. Siedlec z przeznaczeniem na Centrum Kultury, Sportu i Turystyki, letniego pałacyku w zespole pałacowo-parkowym w Korczewie (pow. siedlecki), oficyny wchodzącej w skład zespołu dworsko-parkowego Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie, rewitalizacji parku i rozbudowy kompleksu budynków muzealnych Muzeum Ziemiaństwa w Dąbrowie (powiat siedlecki);
- **poprawy infrastruktury i wyposażenia instytucji kultury oraz zakupu i ochrony eksponatów**: realizacja platformy edukacyjnej oraz modernizacja windy towarowo-osobowej w Teatrze Polskim im. Arnolda Szyfmana w Warszawie, utworzenie interaktywnej wystawy XVIII-wiecznego dworu w Zespole Pałacowo-Parkowym w Sannikach, realizacja „Regionalnej Platformy Informacyjnej – Kultura na Mazowszu”, rozbudowa systemu monitoringu oraz wymiana strzechy na budynkach w zagrodzie z Solca w Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu, doposażenie świetlicy wiejskiej w Ludwinowie (pow. radomski), budowa systemu awaryjnego zasilania kina i zmiana aranżacji strefy wejściowej Mazowieckiego Centrum Sztuki Współczesnej „Elektrownia” w Radomiu oraz zakup dzieł do jego kolekcji, wymiana pokrycia dachowego na budynku Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu oraz zakup obrazów i prasy introligatorskiej na potrzeby muzeum, utworzenie pracowni edukacyjnej w Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, a także konserwacja zabytkowego fortepianu pionowego „Żyrafa” oraz zakup obrazu Wojciecha Kossaka dla muzeum, zakup: eksponatów do Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie, strojów reprezentacyjnych dla Orkiestry Dętej Boni Angeli z Jedlni (pow. radomski), fortepianu dla Muzeum im. Oskara Kolberga w Przysusze (oddział Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu), systemu dozoru wizyjnego i stacji roboczej do projekcji dla Teatru Dramatycznego im. Jerzego Szaniawskiego w Płocku, makiety kościoła św. Marcina w Gostyninie na potrzeby stałej ekspozycji w planowanym Muzeum Ziemi Gostynińskiej, zakup wyposażenia oraz wykonanie wystaw stałych w nowym oddziale Muzeum Niepodległości w Warszawie – Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 r. w Radzyminie*, programu do ewidencji i zarządzania zbiorami Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu wraz z budową portalu do prezentacji zbiorów online, zestawu mobilnego oświetlenia scenicznego oraz zestawu nagłośnieniowego na potrzeby Mazowieckiego Teatru Muzycznego im. Jana Kiepury, kolekcji japońskiej ze zbiorów gen. Sławomira Petelickiego oraz komputerów dla Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie, sprzętu i wyposażenia na potrzeby Warszawskiej Opery Kameralnej, skanerów i stacji roboczych oraz oprogramowania dla Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy – Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego, digitalizacja i udostępnianie zbiorów Muzeum Azji i Pacyfiku im. Andrzeja Wawrzyniaka w Warszawie oraz zakup systemu monitorowania parametrów środowiskowych w magazynach i na ekspozycji.

Samorząd Województwa Mazowieckiego, mając na względzie rozwój instytucji kultury, zakupił:

- zabytkową willę „Alma” znajdującą się przy ul. Ciechanowskiej 8 w Gołotczyźnie dla Muzeum Pozytywizmu w Gołotczyźnie (Oddział Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie),
- nieruchomość gruntową (o powierzchni bliskiej 4 ha) pod powiększenie Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu i realizację zespołu małomiasteczkowego,
- nieruchomość przy ul. Kopernika w Radomiu sąsiadującą z Mazowieckim Centrum Sztuki Współczesnej „Elektrownia”, co umożliwi rozbudowę placówki oraz budowę dodatkowego dojazdu,
- nieruchomość sąsiadującą ze Zborem Mennonitów w Nowym Wymyśle (pow. płocki) na potrzeby Muzeum Mazowieckiego w Płocku i jego oddziału – Skansenu Osadnictwa Nadwiślańskiego w Wiączeminie Polskim.

Ponadto w lipcu 2023 roku władze Płocka oficjalnie przekazały Samorządowi Województwa Mazowieckiego zabytkowy młyn przy ulicy Kolejowej na Radziwiu, który Muzeum Mazowieckie w Płocku planuje zagospodarować na cele kulturalne.

Działania Samorządu Województwa Mazowieckiego na rzecz kultury realizowano m.in. w ramach uruchomionego w 2023 r. programu „Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych 2023”, z którego udzielana jest pomoc finansowa dla gmin (ponad 200 projektów) na budowę i rozwój tzw. centrów integracyjno-kulturalnych, np. świetlic, ośrodków czy domów kultury na terenach wiejskich i miejskich. Działalność kulturalną wspierano także w ramach programów: „Mazowsze dla kół gospodyń wiejskich”, „Mazowsze dla orkiestr” oraz „Mazowsze dla równomiernego rozwoju”.

W celu promocji oferty mazowieckich instytucji kultury i upowszechniania dziedzictwa kulturowego wśród dzieci i młodzieży, jak też wsparcia jednostek kulturalnych, kontynuowano realizację programu „Kulturalna szkoła na Mazowszu”. Program umożliwił mazowieckim uczniom szkół podstawowych i ponadpodstawowych zwiedzanie instytucji kultury Samorządu Województwa Mazowieckiego za symboliczną złotówkę. W związku z rosnącą popularnością programu, objęto nim też dzieci z zerówek. Rozpoczęto także realizację programu „Wsparcie osób z niepełnosprawnościami na Mazowszu”, mającego ułatwić osobom z niepełnosprawnościami korzystanie z oferty mazowieckich instytucji kultury, zwiększając ich udział w życiu społecznym. Do projektów propagujących uczestnictwo w kulturze w 2023 r. należał także projekt „OPEROBUS” Warszawskiej Opery Kameralnej finansowany ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego, umożliwiający ponad 50 grupom dwoz i uczestnictwo w spektaklach operowych wystawianych na deskach Teatru Warszawskiej Opery Kameralnej w preferencyjnej cenie biletów. Istotne znaczenie dla zwiększenia dostępności mazowieckich instytucji kultury miała również realizacja projektu pn. „Regionalna Platforma Informacyjna – Kultura na Mazowszu”, będącego największym w kraju projektem dotyczącym digitalizacji zbiorów oraz tworzenia spacerów wirtualnych w samorządowych instytucjach kultury.

Z okazji trwających obchodów 25-lecia Samorządu Województwa Mazowieckiego we wrześniu 2023 r. Samorząd Województwa Mazowieckiego zorganizował (przy współpracy z mazowieckimi samorządowymi instytucjami kultury, kołami gospodyń wiejskich, twórcami ludowymi i rzemieślnikami) wydarzenie pn. „Festiwal Kultury na Mazowszu”, które miało na celu przybliżenie bogatej tradycji muzycznej, tanecznej i kulturalnej województwa.

Ponadto Samorząd Województwa Mazowieckiego organizował (i współorganizował) konkursy oraz przyznawał nagrody w sferze kultury, edukacji kulturalnej i działalności twórczej, m.in.: „Mazowieckie Zdarzenia Muzealne – Wierzba”, „IMPULS KULTURY – Mazowiecka Nagroda Inspiracji

Kulturalnych”, „Edukreator na Mazowszu”, Nagroda Marszałka Województwa Mazowieckiego, Nagroda Literacka im. Witolda Gombrowicza, Nagroda Samorządu Województwa Mazowieckiego im. Cypriana Kamila Norwida, Nagroda Twórcza. Samorząd Województwa Mazowieckiego udzielił również wsparcia finansowego na realizację przedsięwzięć kulturalnych laureatowi cyklicznego konkursu „Stolica Kultury Mazowsza”, którym w 2023 r. był powiat grójecki.

Samorząd podejmował również działania dotyczące realizacji zadań wskazanych w strategii rozwoju kultury w województwie mazowieckim, które zostały zestawione w rozdziale 3.1.2.4.

Rozbudowa infrastruktury ochrony zdrowia (w tym szpitali wojewódzkich), zakładów opieki długoterminowej, paliatywno-hospicyjnej i rehabilitacyjnej oraz obiektów pomocy społecznej

Działania Samorządu Województwa dotyczyły poprawy jakości i dostępności do infrastruktury ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej, w tym poprzez zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa w kontekście obowiązującego stanu zagrożenia epidemicznego, niesienie pomocy humanitarnej w związku z agresją zbrojną Rosji na Ukrainę, jak również likwidację barier architektonicznych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Przedsięwzięcia dotyczyły m.in. (gwiazdką oznaczono przedsięwzięcia w trakcie realizacji w 2023 r.):

- **budowy, rozbudowy i modernizacji:** Ośrodka Radioterapii w Płocku wraz z wyposażeniem*, budynku Oddziału Obserwacyjno-Zakaźnego, Oddziału Dziecięcego i Oddziału Chirurgii I i II* w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Płocku; ośrodka zdrowia – Centrum Medyczno-Rehabilitacyjnego w Rybnie (pow. sochaczewski); budynku głównego Szpitala w Rudce; budynku D w Mazowieckim Szpitalu Wojewódzkim im. Jana Pawła II w Siedlcach*; Podstacji Ratownictwa Medycznego w Kałuszynie (pow. miński) dla SPZOZ RM-Meditrans Stacja Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Siedlcach; Oddziału Zakaźnego w Specjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim w Ciechanowie*; Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej pod Gminne Centrum Integracji Zawodowej i Społecznej w Gliniojecku; nowego budynku dla Szpitalnego Oddziału Ratunkowego i lądowiska przy Mazowieckim Szpitalu Specjalistycznym w Radomiu; skrzydła zachodniego i centralnego Pawilonu Głównego* i Pawilonu C przy ulicy Reymonta 83/91 w Mazowieckim Centrum Leczenia Chorób Płuc i Gruźlicy w Otwocku; nowego budynku szpitalnego wraz z otoczeniem i komunikacją*, pomieszczeń serwerowni oraz sieci światłowodowej, sieci szkieletowej w Międzyleskim Szpitalu Specjalistycznym w Warszawie; Oddziału Urologicznego Szpitala Kolejowego im. dr n. med. Włodzimierza Roeflera w Pruszkowie, budynku głównego w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Długiej 40/42*, istniejącego budynku szpitala przy ul. Barskiej 16/20 w Warszawie* na potrzeby Mazowieckiego Centrum Rehabilitacji STOCER; oddziałów szpitalnych wraz z zakupem wyposażenia w budynku Centrum Lecznico-Rehabilitacyjnego i Medycyny Pracy ATTIS przy ul. Górczewskiej 89, pomieszczeń II piętra budynku „C” dla potrzeb Zespołu Oddziałów Kardiologii, Chorób Wewnętrznych i Nadciśnienia Tętniczego*, pomieszczeń Oddziału COVID-19 w budynku C dla potrzeb Poradni Zdrowia Psychicznego w ramach Centrum Zdrowia Psychicznego oraz Nocnej Pomocy Lekarskiej (NPL) w Mazowieckim Szpitalu Bródnowskim w Warszawie; Oddziału Kardiologii Interwencyjnej, Sali Zabiegowej Pracowni Hemodynamicznej wraz z zapleczem* w Mazowieckim Szpitalu Specjalistycznym im. dr. Józefa Psarskiego w Ostrołęce; budynku przy ul. Skorochód-Majewskiego w Warszawie na potrzeby Ośrodka Pomocy Społecznej*; Stołecznego Centrum Opiekuńczo-Leczniczego przy ul. Mehoffera w Warszawie; budynku

„Hostel” na terenie Domu Pomocy Społecznej w Bramkach (pow. warszawski zachodni); Domu Pomocy Społecznej w Brwinowie*; nowego budynku mieszkalnego w Domu Pomocy Społecznej w Pruszkowie*; Centrum Usług Medycznych w Myszyńcu (pow. ostrołęcki); trzech placówek opiekuńczo-wychowawczych – budynków Domu Dziecka oraz budynku administracyjnego w Lipsku*; domu dla osób z niepełnosprawnościami w Moczarzewie* (pow. gostyniński); pomieszczeń budynku przy ul. Prusa 16/18 z przeznaczeniem na potrzeby Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Siedlcach; Domu Pomocy Społecznej w Bądzynie (pow. żuromiński); Domu Pomocy Społecznej w Nasielsku; budynku byłej szkoły w Gorzewie Kolonia (pow. gostyniński) wraz ze zmianą sposobu użytkowania na centrum opiekuńczo-mieszkalne dla dorosłych z niepełnosprawnościami*; istniejącego budynku z przeznaczeniem na działalność Środowiskowego Domu Dziennego Pobytu w Olszance* (pow. żyrardowski); budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej pod Gminne Centrum Integracji Zawodowej i Społecznej w Gliniojecku; stacji wyczekiwania karetek dla Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego „Meditrans” SPZOZ w Warszawie w dzielnicach: Wawer i Ursynów; bloku operacyjnego w Nowodworskim Centrum Medycznym w Nowym Dworze Mazowieckim; Oddziału Chorób Wewnętrznych z Pododdziałem Intensywnego Nadzoru Kardiologicznego w Powiatowym Centrum Medycznym w Grójcu; Regionalnego Centrum Wsparcia dla Osób z Niepełnosprawnościami w Zwoleniu*;

- **adaptacji i remontu:** budynków w Gostyninie na potrzeby Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej oraz na Dom Pomocy Społecznej; IV piętra budynku „C” dla potrzeb Zespołu Oddziałów Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej i Rehabilitacji wraz z realizacją sali operacyjnej oraz zakupem wyposażenia, V piętra budynku „C” dla potrzeb Zespołu Oddziałów Okulistyki wraz z realizacją sali operacyjnej oraz zakupem wyposażenia, pomieszczeń SOR w Mazowieckim Szpitalu Bródnowskim w Warszawie; budynku dla potrzeb Oddziału Dziennego w Mazowieckim Specjalistycznym Centrum Zdrowia w Pruszkowie; Bloku Operacyjnego Ogólnego, pomieszczeń dla potrzeb Pracowni Angiografii i Hemodynamiki w Międzyleskim Szpitalu Specjalistycznym w Warszawie; Kliniki Neurochirurgii w Mazowieckim Szpitalu Bródnowskim w Warszawie*; pomieszczenia w zakresie cyberbezpieczeństwa, Oddziału Dermatologii, budynku H w Szpitalu Dziecięcym im. prof. dr. med. Jana Bogdanowicza w Warszawie;
- **utworzenia:** świetlicy integracyjnej w Pionkach (pow. radomski), Centrum Integracji Społecznej w Kobiernikach (pow. płocki); 12 ośrodków wsparcia dla dzieci i młodzieży zagrożonych kryzysami psychicznymi i uzależnieniami w: Płocku, Nowych Proboszczewicach (pow. płocki), Bodzanowie (pow. płocki), Czerwińsku nad Wisłą, Radomiu, Wyszowie, Ciechanowie, Jaktorowie, Ligowie (pow. sierpecki), Strupczewie (pow. płocki), Myśliborzycach (pow. płocki) i Gostyninie; 6 ośrodków wsparcia dla osób starszych z chorobami otępiennymi, w tym chorobą Alzheimera w: Kuznociu (pow. sochaczewski), Ostrołęce, Zalesiu Górnym (pow. piaseczyński), Klukówku (pow. pułtusi), Zamościu (pow. sierpecki) oraz Ząbkach (pow. wołomiński); Oddziału Rehabilitacji Ogólnoustrojowej z Pododdziałem Rehabilitacji Neurologicznej w Mazowieckim Szpitalu Specjalistycznym im. dr. Józefa Psarskiego w Ostrołęce; pracowni rezonansu magnetycznego w SPZOZ w Sokołowie Podlaskim; Klubu Seniora w: Bulkowie (pow. płocki), Płocku i Sierpcu; Centrum Usług Społecznych w gm. Parysów oraz gm. Zbuczyn;

- **zakupu sprzętu, aparatury medycznej i ambulansów** dla: WSZPZOZ im. prof. E. Wilczkowskiego w Gostyninie, Mazowieckiego Szpitala Wojewódzkiego im. św. Jana Pawła II w Siedlcach (w tym dla Siedleckiego Centrum Onkologii), Mazowieckiego Szpitala Specjalistycznego im. dr. Józefa Psarskiego w Ostrołęce, Specjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego w Ciechanowie, Mazowieckiego Szpitala Specjalistycznego w Radomiu, SZPZOZ im. Dzieci Warszawy w Dziekanowie Leśnym, Mazowieckiego Centrum Rehabilitacji „STOCER” w Konstancinie-Jeziornie (w tym dla: Szpitala Kolejowego w Pruszkowie, Szpitala Chirurgii Urazowej św. Anny w Warszawie, Szpitala im. prof. M. Weissa w Konstancinie-Jeziornie), Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego „Meditrans” SPZOZ w Warszawie, SPZOZ „MEDITRANS OSTROŁĘKA” Stacji Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Ostrołęce, SPZOZ „RM-MEDITRANS” Stacji Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Siedlcach, SPZOZ Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Płocku, Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu, SWPZZPOZ im. dr. Barbary Borzym w Radomiu, SPZZOZ Szpitala w Iłży, Krajowego Ośrodka Mieszkalno-Rehabilitacyjnego dla Osób Chorych na Stwardnienie Rozsiane w Dąbku, Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Płocku, Szpitala Mazowieckiego w Garwolinie, Stowarzyszenia Honorowych Dawców Krwi Legion Oddział w Płocku; znajdujących się w Warszawie: Warszawskiego Centrum Opieki Medycznej „Kopernik”, Szpitala Grochowskiego im. dr med. Rafała Masztaka, Szpitala Czerniakowskiego, Szpitala Południowego, Centrum Medycznego „Żelazna”, Szpitala Specjalistycznego im. Świętej Rodziny, Szpitala Praskiego pw. Przemienienia Pańskiego, Szpitala Wolskiego im. dr Anny Gostyńskiej SPZOZ, Szpitala Bielańskiego im. ks. Jerzego Popiełuszki SPZOZ, Samodzielnego Wojewódzkiego Zespołu Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej, przychodni przy ul. Przy Agorze 16B, Mazowieckiego Szpitala Bródnowskiego, Szpitala Dziecięcego im. prof. dr. med. Jana Bogdanowicza, Międzyleskiego Szpitala Specjalistycznego, SPZOZ Wojewódzkiego Szpitala Zakaźnego;
- **informatyzacji**, w tym poprzez:
 - **wsparcie funkcjonowania aptek szpitalnych** w: Mazowieckim Szpitalu Wojewódzkim im. św. Jana Pawła II w Siedlcach, Specjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim w Ciechanowie*, Mazowieckim Szpitalu Specjalistycznym w Radomiu*, Mazowieckim Centrum Rehabilitacji STOCER, Mazowieckim Szpitalu Bródnowskim w Warszawie*;
 - **rozbudowę medycznego systemu informatycznego** w: Mazowieckim Centrum Leczenia Chorób Płuc i Gruźlicy w Otwocku; Mazowieckim Szpitalu Bródnowskim w Warszawie*; Szpitalu Czerniakowskim w Warszawie; Szpitalu Dziecięcym im. prof. dr Jana Bogdanowicza w Warszawie;
 - modernizację infrastruktury serwerowni w Samodzielnym Wojewódzkim Zespole Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Warszawie;
- **zwiększenia efektywności energetycznej (termomodernizacji)** budynków należących m.in. do: Mazowieckiego Szpitala Specjalistycznego w Radomiu, Mazowieckiego Szpitala Specjalistycznego Centrum Zdrowia im. prof. Jana Mazurkiewicza w Pruszkowie*, Mazowieckiego Szpitala Wojewódzkiego im. św. Jana Pawła II w Siedlcach, SPZZOZ w Płońsku, ZOZ Szpitala Powiatowego w Sochaczewie, budynków Samodzielnego Wojewódzkiego Zespołu Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Warszawie*, NZOZ Centrum w Sulejówku, Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Lecznictwa Otwartego

Warszawa – Mokotów, WSPZPOZ im. prof. Eugeniusza Wilczkowskiego w Gostyninie, SWPZZPOZ im. dr Barbary Borzym w Radomiu*.

Samorząd Województwa Mazowieckiego, w celu wsparcia inteligentnego rozwoju oraz zwiększenia dostępności do usług opieki zdrowotnej, realizował następujące projekty, programy i zadania, m.in.:

- „E-zdrowie dla Mazowsza 2” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020;
- Wspólna inicjatywa Mazowieckiego Szpitala Specjalistycznego im. dr. Józefa Psarskiego w Ostrołęce i Lwowskiego Obwodowego Dziecięcego Szpitala Klinicznego OHMATDYT jako zwiększenie dostępności do usług opieki zdrowotnej w zakresie współczesnej chirurgii, w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020;
- Mazowiecko-Izraelskie Forum Technologii Cyfrowych w Medycynie w Warszawie, którego celem było omówienie możliwości współpracy mazowieckich podmiotów działających w branży medycznej z podmiotami naukowo-gospodarczymi z Izraela, szczególnie w zakresie wykorzystania w medycynie zaawansowanych systemów cyfrowych i sztucznej inteligencji;

Ponadto, realizowano Kierunki działań w zakresie polityki zdrowotnej Województwa Mazowieckiego (por. Rozdz. 3.4.1.4), Program polityki senioralnej Województwa Mazowieckiego (por. Rozdz. 3.3.3.8), Mazowiecki program ochrony zdrowia psychicznego (por. Rozdz. 3.3.3.12) oraz Regionalny plan rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji (por. Rozdz. 3.4.1.6).

W związku ze stanem zagrożenia epidemicznego spowodowanym zakażeniami wirusem SARS-CoV-2²⁹, samorząd województwa kontynuował działania na rzecz bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców, realizując:

- projekt „Zakup niezbędnego sprzętu oraz adaptacja pomieszczeń w związku z pojawieniem się koronawirusa SARS-CoV-2 na terenie województwa mazowieckiego” realizowany z RPO WM 2014–2020 (wartość projektu w 2023 r. – 99 mln zł) wspólnie z podmiotami leczniczymi z obszaru województwa mazowieckiego, Państwowym Zakładem Higieny – Instytut Zdrowia Publicznego oraz 5 stacjami pogotowia ratunkowego i transportu sanitarnego,
- Program polityki zdrowotnej w zakresie fizjoterapii u pacjentów z powikłaniami po przebyłym zachorowaniu na COVID-19.

W odpowiedzi na wojnę na terytorium Ukrainy, Samorząd Województwa Mazowieckiego podjął działania pomocowe, m.in. poprzez:

- kontynuację projektu Mazowsze dla Ukrainy (realizacja przez MCPS), w ramach którego możliwe było uzyskanie różnych form wsparcia: psychologicznego i terapeutycznego, prawnego, doradztwa zawodowego, kursów zawodowych, kursów języka polskiego. Zorganizowano warsztaty w zakresie uświadamiania zagrożeń: oszustwa czy handlu ludźmi;
- przekazanie 8 ambulansów i 3 innych pojazdów wycofanych z eksploatacji przez podmioty lecznicze Samorządu Województwa Mazowieckiego;
- przekazanie na rzecz Fundacji Rozwoju Regionów wyposażenia przez 7 podmiotów leczniczych, dla których województwo jest podmiotem tworzącym lub w których ma udziały;
- kontynuację akcji żywieniowej przez mazowieckie podmioty ekonomii społecznej;

²⁹ Z dniem 1 lipca 2023 r. w Polsce zniesiono stan zagrożenia epidemicznego obowiązujący od 16 maja 2022 r.

- współorganizowanie szkoleń z zakresu tzw. medycyny taktycznej – opieki medycznej w warunkach działań militarnych.

Rozbudowa placówek i bazy dydaktycznej uczelni, infrastruktury naukowo-badawczo-rozwojowej oraz placówek oświatowych, w tym szkolnictwa zawodowego

Przedsięwzięcia dotyczyły m.in. (gwiazdką oznaczono przedsięwzięcia w trakcie realizacji w 2023 r.):

- **budowy:** Centrum Medycyny Regeneracyjnej w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, nowej siedziby dla Zespołu Szkół Drzewnych i Leśnych im. Jana Kochanowskiego w Garbatce-Letnisku, nowego budynku Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Pruszkowie (obecnie Zespół Szkół Specjalnych im. Jana Twardowskiego w Pruszkowie), nowej siedziby Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Koźmierzynie, przedszkola w Rybnie (pow. sochaczewski), przedszkola miejskiego w Łomiankach, żłobka w Kadzidle (pow. ostrołęcki), ogrodu sensorycznego w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla dzieci niesłyszących im. M. Grzegorzewskiej w Radomiu; **boisk** przy: Szkole Podstawowej w miejscowości Zakrzówek – Wieś (pow. zwoleński), Zespole Szkół Ekonomiczno-Kupieckich w Płocku, Szkole Podstawowej nr 3 w Przasnyszu, Zespole Szkół w Repkach (pow. sokołowski)*, Liceum XLI Ogólnokształcącym im. Joachima Lelewela w Warszawie, Szkole Podstawowej w Szewnicy (pow. wołomiński), Szkole Podstawowej w Dębem Wielkim (pow. miński), Szkole Podstawowej w Janówku Pierwszym (pow. legionowski)*, **hali sportowej** przy: Szkole Podstawowej w Stróżewie (pow. płoński)*, Szkole Podstawowej nr 158 im. Jana Kilińskiego w Warszawie*, Zespole Szkół nr 1 w Łaskarzewie; **basenu** przy Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Dąbrowskiej w Żurominie*; **infrastruktury sportowo-rekreacyjnej** przy Liceum Ogólnokształcącym w Ostrowi Mazowieckiej;
- **rozbudowy, przebudowy lub modernizacji:** zaplecza badawczego Politechniki Warszawskiej w celu utworzenia Centrum Naukowych Analiz Geoprzestrzennych i Obliczeń Satelitarnych wraz z laboratoriami testowania/certyfikacji produktów geomatycznych (CENAGIS), kampusu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w celu utworzenia Centrum Badawczo-Rozwojowego Żywności i Żywienia (CŻiŻ), Zespołu Szkół nr 39 im. prof. Edmunda Jankowskiego w Warszawie*, kuchni wraz z zapleczem w Bursie Regionalnej w Ostrołęce*; **budynków:** Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Jana Kochanowskiego w Wyszku, Szkoły Podstawowej w Gawłowie (pow. sochaczewski)*, Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Żyrardowie wraz z budową boiska wielofunkcyjnego, Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Rogozinie (pow. płocki), Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Radomiu*, dwóch placówek w Warszawie przy ul. Żytniej 40 – Szkoły Podstawowej nr 166 oraz Filii Szkoły Podstawowej Specjalnej nr 147*, szkoły w miejscowości Otdaki – Polonia (pow. ostrowski)*; **boisk sportowych** przy: Zespole Szkół Nr 1 im. Marii Skłodowskiej-Curie w Wyszku, Zespole Szkół im. Wincentego Witosa w Jasieńcu (pow. grójecki)*, Zespole Szkół nr 1 im. W. Pileckiego w Ostrowi Mazowieckiej; **sal gimnastycznych** w: Szkole Podstawowej w Bądkowie (pow. ciechanowski), Szkole Podstawowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Drobinie*, Szkole Podstawowej w Starym Lubotyniu (pow. ostrołęcki), Szkole Podstawowej w Rzućcu (pow. przysuski); **hali sportowej** przy Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Parznicach (pow. radomski)*; **basenu** przy Szkole Podstawowej nr 8 w Siedlcach*;
- **termomodernizacji:** Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Poświętnem, Szkoły Podstawowej nr 1 im. ks. Piotra Skargi

w Milanówku, Szkoły Podstawowej nr 3 im. Fryderyka Chopina w Milanówku*, Szkoły Podstawowej im. ks. Jana Twardowskiego w Samogoszczy (powiat garwoliński);

- **utworzenia** Mazowieckiego Laboratorium Nowych Mediów w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Radomiu,
- **utworzenia nowego kierunku** – lekarskiego na Uniwersytecie w Siedlcach³⁰.

Ponadto rozpoczęto kształcenie w Medycznej Szkole Policealnej w Wołominie (kierunki kształcenia: asystent osoby starszej, asystentka stomatologiczna, opiekun medyczny, opiekun osoby starszej, opiekunka dziecięca, opiekunka środowiskowa, podolog, technik BHP, technik elektroniki i informatyki medycznej, technik elektroradiolog, technik farmaceutyczny, technik masażysta, technik sterylizacji medycznej, technik usług kosmetycznych, terapeuta zajęciowy).

W odpowiedzi na ograniczenia w funkcjonowaniu szkół na skutek pandemii, Samorząd Województwa Mazowieckiego w 2023 roku kontynuował realizację projektu „Mazowiecki program przygotowania szkół, nauczycieli i uczniów do nauczania zdalnego” (por. Rozdz.3.4.1.10). Projekt finansowany z RPO WM 2014-2020 miał na celu podniesienie jakości nauczania poprzez zakup sprzętu IT i oprogramowania oraz szkolenia dla nauczycieli i uczniów. Projekt realizowano w 552 szkołach.

Pozostałe przedsięwzięcia w zakresie wsparcia edukacji dotyczyły:

- kontynuacji programu „Autobusy dla mazowieckich szkół” umożliwiającego gminom zabieganie o dotację na zakup autobusów do dowozu dzieci i młodzieży (por. Rozdz. 3.4.1.11);
- realizacji projektów w ramach RPO WM 2014-2020:
 - „Zintegrowany rozwój szkolnictwa zawodowego” o wartości 111 mln zł wspierającego szkoły w zakresie zwiększenia potencjału szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe, poprzez zwiększenie kwalifikacji i umiejętności łącznie ponad 10 tysięcy uczniów i nauczycieli, organizację staży i praktyk zawodowych dla uczniów oraz szkoleń zawodowych dla uczniów i nauczycieli, a także doradztwa zawodowego;
 - „Mazowiecki program stypendialny dla uczniów szczególnie uzdolnionych – najlepsza inwestycja w człowieka” skierowanego do uczniów VII i VIII klas szkół podstawowych oraz uczniów liceów ogólnokształcących. Wsparcie przeznaczone było dla uczniów uzdolnionych w zakresie przedmiotów ogólnych rozwijających kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne, tj. przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych nowożytnych, matematyki i przedsiębiorczości. W roku szkolnym 2022/2023 w ramach VIII edycji projektu stypendia w wysokości 6 tys. zł otrzymało 1100 uczniów;
- realizacji projektów w ramach FEM 2021-2027:
 - Mazowiecki program stypendialny dla uczniów uzdolnionych, którego celem jest rozwijanie zdolności uczniów liceów i ostatnich klas szkół podstawowych oraz ich motywowanie do dalszego rozwoju, z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych. Wsparcie adresowane jest do uczniów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji materialnej, z wysokimi osiągnięciami w nauce;
- kontynuacji programu stypendialnego dla studentów kierunku lekarskiego V i VI roku, wspierającego i zachęcającego młodych lekarzy do podjęcia pracy w wojewódzkich podmiotach leczniczych w ramach co najmniej jednej z wybranych specjalizacji deficytowych;
- kontynuacji programu stypendialnego dla studentów III roku studiów pierwszego stopnia z kierunków: pielęgniarstwo, położnictwo i ratownictwo medyczne;

³⁰ Do 30 września 2023 roku uczelnia funkcjonowała jako Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach.

- przyznania m.in.: stypendiów studentom uczelni artystycznych, nagród laureatom VI edycji konkursu „Opiekun Stypendysty Roku 2022/2023” dla opiekunów dydaktycznych stypendystów realizujących projekty edukacyjne w ramach Mazowieckiego programu stypendialnego dla uczniów szczególnie uzdolnionych, nagród dla laureatów VII edycji konkursu „Edukreator na Mazowszu”, nagrody dla nauczycieli z okazji Dnia Edukacji Narodowej, nagród dla 49 najlepszych maturzystów w konkursie „Matura na 100 procent”.

Kontynuowana była również współpraca z Polsko-Japońską Akademią Technik Komputerowych w sprawie przyznawania bezpłatnych miejsc na uczelni.

3.2.1.9. Ochrona środowiska i zasobów przyrody

W 2023 r. w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego Samorząd Województwa Mazowieckiego realizował działania dotyczące ochrony zasobów i walorów przyrodniczych oraz poprawy stanu środowiska. W ramach zarządzania zasobami przyrodniczymi na obszarach chronionych Sejmik Województwa Mazowieckiego zaktualizował zakazy w Obszarach Chronionego Krajobrazu: Dolina Przysowy i Nadwiślańskim, a także wprowadzono ich uszczegółowione granice do systemu informacji przestrzennej województwa. Zaktualizowano również wyłączenia z zakazów w Mińskim, Siedlecko-Węgrowskim i Zieluńsko-Rzęgnowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu. Uzgodniono z Samorządem Województwa Kujawsko-Pomorskiego nadanie statutu Gostynińsko-Włocławskiemu Parkowi Krajobrazowemu.

Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza do poziomu nie powodującego negatywnego wpływu na zdrowie ludzi i środowisko wymaga redukcji emisji z systemu transportowego oraz indywidualnych systemów grzewczych opartych na spalaniu paliw stałych w kotłach o niskiej efektywności, jak też kontynuowania działań edukacyjnych w tym zakresie. Dzięki wprowadzonym w 2022 r. zmianom obowiązującej od 2017 r. uchwały antysmogowej³¹, od 1 października 2023 r. wszedł w życie zakaz palenia węglem kamiennym oraz paliwem stałym produkowanym z wykorzystaniem tego węgla w urządzeniach grzewczych na terenie Warszawy. W dalszej kolejności, od stycznia 2028 r., mieszkańców pozostałych powiatów z regionu warszawskiego stołecznego będzie obowiązywać tożsamy zakaz. Działania te przyczynią się do poprawy jakości życia oraz zmniejszenia zachorowalności na schorzenia, będące konsekwencją złej jakości powietrza.

Ponadto, w 2023 roku zakończono 117 projektów dofinansowanych z RPO WM 2014-2020:

- 80 polegających na instalacji odnawialnych źródeł energii: paneli fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych, pomp ciepła oraz kotłów na biomasę (29 projektów w regionie warszawskim stołecznym, 51 w mazowieckim regionalnym),
- 3 polegających na kompleksowej termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, w większości przypadków obejmujących również instalację odnawialnych źródeł energii (1 projekt w regionie warszawskim stołecznym, 2 w mazowieckim regionalnym),
- 33 w dwóch zakresach: ograniczenia zanieczyszczeń powietrza i rozwoju mobilności miejskiej (poddziałanie 4.3.1, 20 projektów) oraz mobilności miejskiej w ramach ZIT (poddz. 4.3.2, 13 projektów), w 9 powiatach w regionie stołecznym i w 11 w mazowieckim regionalnym,
- 1 projekt przebudowy wałów przeciwpowodziowych Wisły w ramach poddz. 5.1 w mazowieckim regionalnym.

Dzięki funduszom z nowej perspektywy programowania na lata 2021-2027, z programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza (poddz. 2.4) rozpoczęto realizację doposażania 27 lokalnych OSP

³¹ Uchwała 162/17 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 października 2017 r.

(w 2 powiatach w regionie stołecznym i w 25 w mazowieckim regionalnym) w odpowiedni sprzęt, potrzebny w wypadku wystąpienia klęsk i katastrof związanych m.in. z postępującymi zmianami klimatu. Jeden z tych projektów z regionu mazowieckiego regionalnego zakończono w 2023 roku.

Pozostałe działania podjęte w 2023 roku w celu ograniczenia zanieczyszczenia powietrza opisano w Rozdziale 3.3.3.2.

Dla poprawy klimatu akustycznego regionu konieczne jest wdrożenie programów ochrony środowiska przed hałasem oraz prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w tym zakresie. Działania w zakresie ochrony przed hałasem w 2023 roku zostały opisane w Rozdziale 3.3.3.3.

3.2.1.10. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego

Przedsięwzięcia inwestycyjne i organizacyjne, które były finansowane lub współfinansowane przez Samorząd Województwa Mazowieckiego, dotyczyły kształtowania krajobrazu i ochrony dziedzictwa kulturowego, prac konserwatorskich, rewitalizacji obiektów zabytkowych oraz ich adaptacji na potrzeby turystyki i kultury.

Działania dotyczące zachowania i kreowania ładu przestrzennego, walorów krajobrazu kulturowego oraz kształtowania pasm przyrodniczo-kulturowych były realizowane poprzez m.in. (gwiazdką oznaczono przedsięwzięcia w trakcie realizacji w 2023 r.):

- **wzmacnianie przestrzennych walorów obiektów oraz układów przestrzennych** (w tym przemysłowych) **poprzez rewitalizację, restaurację oraz rekultywację**: zabytkowego młyna w Ciechanowie wraz z zagospodarowaniem terenu na cele publiczne*, placu Chopina i parku Paciorkiewicza w Sierpcu wraz z remontem architektury zabytkowej*, zabytkowego parku miejskiego w Raciążu (pow. płoński)*, parku podworskiego w Zielonej (pow. żuromiński)*, nagrobków na cmentarzu w Opinogórze oraz alejek parkowych i prac pielęgnacyjnych drzewostanu w Muzeum Romantyzmu w Opinogórze;
- **ochronę, rewitalizację i rewaloryzację obiektów i obszarów historycznych** (zwłaszcza architektury drewnianej, przemysłowej, dworskiej, obronnej, dorobku nauki i techniki) poprzez:
 - renowację i rewaloryzację, m.in.: zabytkowych kamienic przy ulicy Warszawskiej 2 i Grunwaldzkiej 1* w Płońsku, dawnego szpitala dla Starozakonnych im. Izaaka w Płocku*, jatek miejskich w Gostyninie*, zabytkowego dworca kolejowego w Sierpcu* oraz „Starego Muzeum” – Muzeum Diecezjalnego w Płocku;
 - remont, m.in.: zabytkowych obiektów mieszkalnych na obszarze rewitalizacji w Żyrardowie, willi Ekiertów w Radomiu, zabytkowego dworku w Ostrówku (pow. siedlecki) oraz budynków: XIX-wiecznej plebanii w Niedzborzu (pow. mławski) – etap III, przy ulicy Fabrycznej 2 w Ciechanowie*, Urzędu Stanu Cywilnego w Siedlcach*, kamienicy przy ul. Kwiatka 55 w Płocku*, dachu kamienicy przy ul. Krakowskie Przedmieście 41 w Warszawie, zabytkowej stolarki otworowej w Pałacu Zamoyskich w Warszawie, ogrodzenia Miejskiej Biblioteki Publicznej przy ul. Piłsudskiego w Radomiu, stolarki XV-wiecznej gotyckiej kanonii – siedziby Towarzystwa Naukowego Płockiego w Płocku – etap IV;
 - rewitalizację, m.in.: zabytkowej oficyny dworskiej zespołu dworsko-parkowego Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie, zabytkowego zespołu parkowo-pałacowego w Bieżuniu*, dworku Ryxa w Prażmowie* (pow. piaseczyński) oraz budynku „Bramy Zachodniej” szpitala przy ul. Reymonta w Otwocku;

- modernizację i adaptację zabytkowych obiektów, m.in.: dworku „Poniatówka” w Piasecznie*, dwóch budynków: Browaru i Manufaktury w Węgrowie, zabytkowego kantoru w Żyrardowie na Centrum Obsługi Mieszkańca wraz z wyposażeniem, części obiektu przy ul. Iwonickiej 40 w Warszawie*, budynku dozorczy cmentarza – Domu Pielgrzyma w Radzyminie i Arsenалу Warszawskiego Państwowego Muzeum Archeologicznego*;
- rewitalizację, renowację, modernizację zabytkowych obiektów sakralnych, w tym: budynku starej plebani w parafii pw. św. Anny w Piasecznie*, ołtarza w kaplicy Kochanowskich w kościele pw. św. Jana Chrzciciela w Radomiu (etap II), elewacji dzwonnicy przy kościele pw. św. Dominika w Płocku (etap II)*, ołtarza głównego w kościele pw. św. Trójcy w Bieżuniu, malowideł Jerzego Nowosielskiego w cerkwi pw. św. Jana Klimaka na Woli w Warszawie, szczytu północnego kaplicy św. Anny w Radomiu w formie pseudokopuły z tamburem i latarnią (etap I), elewacji cerkwi pw. św. Marii Magdaleny w Warszawie (etap I), nagrobka biskupa Hieronima Cieleckiego w katedrze płockiej, fragmentu muru kościelnego od strony północnej przy kościele pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika w Chlewiskach, dachu synagogi im. Nożyków w Warszawie, kaplicy grobowej rodziny Braeunigów na cmentarzu ewangelicko-ugsburskim przy ul. Młynarskiej w Warszawie oraz wnętrza kaplicy pw. św. Antoniego w Górze Kalwarii;
- **tworzenie muzeów** poprzez:
 - zakup zabytkowej nieruchomości przy ul. Ciechanowskiej 8 w Gołotczyźnie (willa Alma) należącej do Aleksandra Świętochowskiego na potrzeby Muzeum Pozytywizmu w Gołotczyźnie – oddziału Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie;
- **ochronę regionów etnograficznych oraz krain historycznych** jako cennych krajobrazów kulturowych, również jako element współpracy z sąsiadującymi województwami, w tym:
 - rewitalizacja zabytkowych obiektów leśnej architektury drewnianej na terenie Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego Kampinoskiego Parku Narodowego w Granicy oraz ich adaptacja do celów muzealnych i edukacyjnych*;
 - realizacja projektu Jartypory nad Liwcem – nekropolia lokalnych elit ze schyłku starożytności przez Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie (współpraca z MKiDN),
 - organizacja przedsięwzięć, m.in.: warsztatów etnograficznych, np. „Podróże z antropologią” realizowanych przez Stowarzyszenie „Pracownia Etnograficzna” im. Witolda Dynowskiego „Ginące Zawody” organizowane przez Stowarzyszenie Artystów Kurpiowskich, wydarzenia „Mazowieckie Forum Dziedzictwa”, projektu „Mazowiecki Szlak Tradycji” oraz konkursów, np. „Lekcje o Mazowszu”, „Konkursu wiedzy o Mazowszu” i konkursu fotograficznego „Odkrywamy nasze dziedzictwo”.

Ważnym obszarem działań Samorządu Województwa jest dbałość o zachowanie i przywracanie świetności zabytkom, jak też podtrzymywanie i promowanie tradycji kulturowych województwa. Przykładem działań w tym zakresie jest program „Mazowsze dla zabytków”, w ramach którego zawarto 142 umowy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane. Samorząd Województwa, w celu upowszechniania dobrych praktyk związanych z utrzymaniem zabytków, zorganizował dla właścicieli obiektów zabytkowych III edycję konkursu „Renowacja Roku Zabytków Mazowsza”.

W 2023 roku uruchomiono Mazowiecki Instrument Wsparcia Zachowania i Tworzenia Miejsc Pamięci Narodowej „Mazowsze dla miejsc pamięci”, którego celem jest wsparcie miejsc będących

świadectwem wydarzeń o szczególnym znaczeniu dla kształtowania się tożsamości narodowej Polaków. Dofinansowano 41 zadań.

Działania dotyczące realizacji zadań wskazanych w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami zostały zestawione w rozdziale 3.3.3.5. Ponadto w ramach konkursu na realizację zadania pn.: „Upowszechnienie produktów tradycyjnych, regionalnych i lokalnych Mazowsza” przyznano 22 dotacje na kwotę 250 tys. zł.

3.2.1.11. Turystyka

W zakresie kształtowania atrakcyjności turystycznej i okołoturystycznej Samorząd Województwa Mazowieckiego finansował lub współfinansował działania o charakterze inwestycyjnym i organizacyjnym dotyczące m.in. (gwiazdką oznaczono przedsięwzięcia w trakcie realizacji w 2023 r.):

- **rozwój stref rekreacji oraz infrastruktury sportowo-rekreacyjnej** poprzez m.in. budowę lub modernizację: kompleksu sportowego w Mińsku Mazowieckim*, Centrum Sportu, Rekreacji i Zarządzania Kryzysowego w Łachach Włociańskich (gm. Rzewnie), Mini Centrum Sportu w Kadzidle, Centrum Edukacyjno-Rekreacyjnego w Lelisie, parku miejskiego w Węgrowie, siłowni plenerowej w Sierpcu, parku linowego w Rościszewie, skateparków w: Wieliszewie, Wyszowie* i Ostrowie (gm. Celestynów)*, pumtracka w Nowym Mieście i Kosowie Lackim*, pumtracka i boiska do streetballu w Górze Kalwarii* oraz boisk: w Jasieńcu Kolonii (gm. Zwolen), w Działkach (gm. Wiskitki), wielofunkcyjnego w Ryni (gm. Nieporęt), w Woli Żelechowskiej (gm. Żelechów), przy Mazowieckim Specjalistycznym Centrum Zdrowia w Pruszkowie, ścieżki rowerowej typu singletrack w gminie Rząśnik i Zalesiu Górnym (gm. Piaseczno)*, tężni solankowych w Wyszogrodzie, Młodzieszynie oraz Świętym Miejscu (gm. Przasnysz), tężni solankowej i strefy workout w Brwinowie*; przebudowę stadionu leśnego w Gąbinie*, rewitalizację ogródka Jordanowskiego w Sochaczewie*, jak również poprzez programy: Mazowiecki instrument aktywizacji sołectw i Mazowiecki instrument wsparcia infrastruktury sportowej oraz Instrument wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego (por. Rozdz. 3.4.1.12, 3.4.1.14 i 3.4.1.15);
- **zagospodarowania turystycznego zbiorników i rzek wraz z otoczeniem** poprzez: budowę ścieżki edukacyjno-przyrodniczej wraz z drewnianą architekturą towarzyszącą (m.in. taras widokowy i kładka) przy siedzibie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego wzdłuż brzegu rzeki Liwiec oraz ścieżki dydaktyczno-ekologicznej nad Zwolenką wraz z zagospodarowaniem parku i terenu n. Zalewem Zwoleńskim*, zagospodarowanie brzegów Pilicy w Warce oraz terenów: wokół Stawów Walczewskiego w Grodzisku Mazowieckim, nad zalewem w Szydłowcu*, nadpilicznych w Białobrzegach* oraz, nad rzeką Kobylanką w Skaryszewie (pow. radomski)*, renowację jeziora zamkowego w Gostyninie*, a także remont zbiornika wodnego w Pogorzeli (gm. Sokołów Podlaski)*;
- **kształtowania sieci tras i szlaków turystycznych i kulturowych** poprzez budowę: Zintegrowanego Systemu Tras Rowerowych w ramach ZIT WOF, m.in.: w Żyrardowie, Wiązownej, Granicy (gm. Michałowice), Ryni (gm. Nieporęt)*, Markach*, Kobyłce*, Ząbkach, Radzyminie*, Ożarowie Mazowieckim*, Starych Babicach*, Lesznie* i Piasecznie; jak również realizację ścieżek rowerowych w Ciechanowie, Płońsku* i Gąbinie*;
- **rozwój infrastruktury towarzyszącej dla tras i szlaków turystycznych oraz utworzenia spójnego ich oznakowania** poprzez budowę: kładki pieszo-rowerowej z tarasem widokowym nad Zalewem Żyrardowskim oraz wiaduktu pieszo-rowerowego w Ciechanowie*;

- **podniesienia atrakcyjności turystycznej obiektów zabytkowych**, w tym przemysłowych, elementów dziedzictwa kulturowego i kultu religijnego oraz obiektów kultury i ich wykorzystania na cele turystyczne poprzez rozbudowę, remonty, renowację, rewitalizację, modernizację i adaptację zabytkowych budynków, w tym kościołów i obiektów sakralnych oraz budynków i obiektów na potrzeby muzeów (por. Rozdz. 3.2.1.8 i 3.2.1.10);
- **rozwoju ośrodków rekreacji wodnej** z zapleczem w sąsiedztwie rzek i zbiorników wodnych poprzez wykonanie przystani kajakowej w Łęgu Starościńskim (gm. Lelis) i renowację pomostu nad zalewem w Siedlcach*;
- **wykorzystania rzek jako turystycznych szlaków wodnych**, przepraw promowych i tras tramwajów wodnych poprzez organizację rejsów na Bugu, Narwi i Wiśle oraz spływów kajakowych Świdrem, Pisią Gągoliną, Bzurą, Wkrą, Narwią, Pilicą, Liwcem, Bugiem, Skrwą i Jeziorką;
- **zapewnienie właściwego poziomu dostępności komunikacyjnej do atrakcji turystycznych** poprzez: budowę parkingu oraz rozbudowę parku kulturowo-historycznego przy Muzeum Zbrojownia Na Zamku w Liwie, przebudowę drogi prowadzącej do Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu*, budowę parkingu typu „Parkuj i jedź” w Mińsku Mazowieckim i Nowym Dworze Mazowieckim;
- **budowę i rozwój infrastruktury do uprawiania sportów zimowych** poprzez: budowę zadaszego lodowiska w Garwolinie i sztucznego mobilnego lodowiska w Zwoleniu.

Samorząd Województwa realizował również zadania wskazane w strategii rozwoju turystyki w województwie mazowieckim, które zostały zestawione w rozdziale 3.1.2.5. Samorząd organizował cykliczne konkursy fotograficzne „Mazowsze Bliskie Sercu” i „Podróże z flagą Mazowsza” mające na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej mieszkańców województwa. Współpracował z Mazowiecką Regionalną Organizacją Turystyczną w celu rozwoju turystyki i promocji walorów turystycznych województwa mazowieckiego, m.in. poprzez:

- kontynuację kampanii „Odpocznij na Mazowszu”, w ramach której w 2023 r. zorganizowano piętnaście MAZOpikników stanowiących cykl plenerowych imprez rodzinnych;
- organizację dwutygodniowych kolonii dla dzieci z Ukrainy w ramach programu „Mazowsze dla Ukrainy”.

Ponadto w ramach 12 edycji konkursu Róża Regionów organizowanego przez redakcję „Wiadomości Turystycznych” Samorząd Województwa Mazowieckiego otrzymał wyróżnienie w kategorii „Projekt Specjalny” za kampanię promocyjną „Odpocznij na Mazowszu”. Zorganizowano również 15. Sejmik Turystyczny Województwa Mazowieckiego stanowiący płaszczyznę współpracy i wymiany doświadczeń w zakresie rozwoju turystyki na terenie województwa mazowieckiego.

3.2.1.12. Bezpieczeństwo

W 2023 roku Samorząd Województwa Mazowieckiego w ramach Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi (por. Rozdz. 3.3.3.6) dofinansował realizację zadania pn. „Inicjatywy edukacyjne podnoszące świadomość mieszkańców Mazowsza w zakresie poprawy ich bezpieczeństwa” oraz „Wdrożenie młodzieży w bezpieczeństwo mieszkańców Mazowsza”. Oba zadania polegały na organizacji działań edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa, w tym pokazów działania sprzętu specjalistycznego i ochronnego, pokazów na symulatorach i ćwiczeń. Na 30 umów zawartych w celu realizacji obu zadań przyznano łącznie 654 tys. zł.

W obszarze „Ratownictwo i ochrona ludności” dofinansowano zadanie: „Utrzymanie gotowości ratowniczej na obszarach wodnych województwa mazowieckiego”. Na doposażenie stanic wodnego ochotniczego pogotowia ratunkowego, szkolenie ratowników i utrzymanie gotowości ratowniczej przeznaczono 1,4 mln zł.

Samorząd Województwa Mazowieckiego oraz Mazowiecka Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w porozumieniu z wojewódzkimi ośrodkami ruchu drogowego od 2014 roku prowadzą kampanię społeczną „Jesteś widoczny, jesteś bezpieczny”. Kampania jest skierowana szczególnie do uczniów klas IV i V, w których odbywa się przygotowanie do egzaminu na kartę rowerową. Podczas spotkań młodzi Mazowszanie poznają m.in. zasady udzielania pierwszej pomocy czy bezpiecznego poruszania się na hulajnogach elektrycznych, rolkach czy deskorolkach. Otrzymują też odblaski. W 2023 r. w spotkaniach udział wzięło 8 tys. uczniów z 78 szkół. Na zakup elementów odblaskowych oraz okularów VR przeznaczono 1,6 mln zł.

W czerwcu 2023 r. w ramach projektu wybranego w ramach budżetu obywatelskiego otwarto pracownię wyposażoną m.in. w symulatory dachowania, zderzenia i jazdy oraz alko- i narkogogle. W 2023 r. prowadzono także kampanię informacyjną skierowaną do kierowców w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego. Kampania prowadzona była przy pomocy billboardów oraz filmów.

Ponadto Samorząd Województwa Mazowieckiego kontynuował szkolenia dla dorosłych kierujących pojazdami (por. Rozdz. 3.3.3.14) oraz program udzielania pomocy finansowej gminom na realizację zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej (por. Rozdz. 3.3.3.1).

3.2.2. Instrumenty realizacji polityki przestrzennej

Instrumentem realizacji polityki przestrzennej jest opiniowanie i uzgadnianie gminnych projektów: dokumentów planowania miejscowego, decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz innych projektów dokumentów, a także wniosków w sprawie decyzji lokalizacyjnych wydawanych przez administrację rządową w oparciu o ustawy szczególne. Instytucja uzgodnień i opinii daje Zarządowi i Marszałkowi Województwa Mazowieckiego możliwość egzekwowania ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz innych regionalnych dokumentów planowania strategicznego i programów rozwoju, szczególnie poprzez składanie wniosków do gminnych dokumentów planowania przestrzennego oraz dokonywanie ich uzgodnień, a także wydawanie zgód administracyjnych na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze i leśnych na cele nieleśne. Ma to wpływ na realizację następujących sposobów zagospodarowania:

- kształtowanie zwartych jednostek osadniczych poprzez uzupełnianie zabudowy w istniejących strukturach przestrzennych o wykształconym układzie komunikacyjnym,
- przeciwdziałanie rozlewaniu i rozpraszaniu zabudowy na terenach podmiejskich,
- wzmacnianie powiązań komunikacyjnych, w tym międzyregionalnych i transgranicznych,
- kształtowanie powiązań funkcjonalno-przestrzennych między Warszawą a Łodzią,
- zmiany strukturalne obszarów zdegradowanych,
- zachowywanie korytarzy dla planowanych liniowych inwestycji celu publicznego o charakterze ponadlokalnym (planowany sposób zagospodarowania przestrzennego realizowany na poziomie gmin badany jest pod względem braku kolizji z tymi korytarzami),
- zmiana przeznaczenia terenów rolnych na cele nierolnicze i leśnych na cele nieleśne, czego akceptacja uzależniona jest od wyników analiz w zakresie:
 - wielkości powierzchni gruntów rolnych i leśnych objętej zmianą przeznaczenia;

- przyszłej funkcji przeznaczenia terenu;
- kontekstu sąsiedztwa terenów przylegających do obszaru objętego wnioskiem;
- zachowania powiązań pomiędzy poszczególnymi formami ochrony przyrody lub obszarami predystynowanymi do objęcia ochroną prawną;
- nierozcinania i nierozczłonkowania zwartych kompleksów glebowo-rolniczych klas I-III oraz zwartych kompleksów leśnych, ze szczególnym uwzględnieniem lasów ochronnych, jeśli nie wynika to z ważnych względów społecznych lub brak jest innych gruntów;
- względów społecznych, za które przyjmuje się inwestycje z zakresu: komunikacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, sportu i rekreacji, wymiaru sprawiedliwości i administracji (warunku tego nie spełnia zabudowa mieszkaniowa i usługowa);
- braku kolizji z obszarami i strefami ochronnymi ustanowionymi przepisami prawa miejscowego, na których obowiązuje zakaz wprowadzania inwestycji.

W 2023 roku Zarząd i Marszałek Województwa Mazowieckiego zrealizowali poniższe zadania.

a) W zakresie projektów gminnych dokumentów planistycznych i programowych:

- **na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:**
 - Zarząd Województwa Mazowieckiego złożył wnioski do 37 studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP) gmin, dotyczące uwzględnienia ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego województwa (art. 11 pkt 2 – w brzmieniu obowiązującym do 24.09.2023 r.);
 - Zarząd województwa złożył wnioski do 384 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dotyczące uwzględnienia zadań samorządowych (art. 17 pkt 2);
 - Zarząd województwa wydał postanowienia uzgadniające 74 projekty SUiKZP gmin, w zakresie zgodności z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa (art. 11 pkt 5 – w brzmieniu obowiązującym do 24.09.2023 r.), w tym 1 postanowienie o odmowie uzgodnienia;
 - Zarząd województwa wydał postanowienia uzgadniające 484 projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie zadań samorządowych (art. 17 pkt 6 lit. b tiret pierwsze), w tym 10 postanowień o odmowie uzgodnienia;
 - Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał opinie pozytywne do 5 uchwał rad gmin określających zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń (art. 37b ust. 2 pkt 7).
- **na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych:**
 - Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał 90 decyzji administracyjnych dotyczących zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne gruntów leśnych niestanowiących własności Skarbu Państwa, wyrażając zgodę dla 97 ha gruntów leśnych oraz odmawiając wyrażenia zgody dla 109 ha gruntów leśnych (art. 7 ust. 2 pkt 5);
 - Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał 49 opinii dotyczących zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne gruntów rolnych kl. I-III: pozytywne opinie dotyczyły 41 ha, natomiast negatywne 300,5 ha gruntów (art. 7 ust. 4 wz. z art. 7 ust. 2 pkt. 1). Wszystkie sprawy zostały przekazane do ostatecznego rozstrzygnięcia Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgodnie z art. 7 ust. 4;
 - Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał 17 opinii dotyczących zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne gruntów leśnych Skarbu Państwa: pozytywne

opinie dotyczyły 10 ha, natomiast negatywne 8,5 ha gruntów leśnych (art. 7 ust. 4 w zw. z art. 7 ust. 2 pkt. 2). Wszystkie sprawy zostały przekazane do rozstrzygnięcia Ministrowi Klimatu i Środowiska, zgodnie z art. 7 ust. 4.

- **na podstawie ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji:**
 - Zarząd Województwa Mazowieckiego wydał opinie pozytywne do 13 projektów gminnych programów rewitalizacji w zakresie zgodności z planem zagospodarowania przestrzennego województwa i strategią rozwoju województwa (art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a).
- **na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym:**
 - Zarząd Województwa Mazowieckiego wydał opinie pozytywne do 40 projektów strategii rozwoju gmin w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa (art. 10f ust. 2).

b) W zakresie decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego:

- **na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:**
 - Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał postanowienia uzgadniające 202 projekty decyzji o warunkach zabudowy (art. 53 ust. 4 pkt 10a w związku z art. 60 ust. 1) w zakresie zadań samorządowych, w tym odmówiono uzgodnienia 15 projektów;
 - Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał postanowienia uzgadniające 258 projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w zakresie zadań samorządowych (art. 53 ust. 4 pkt 10a, art. 51 ust. 1 pkt 1).

c) W zakresie ustaw o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji („specustaw”) transportowych:

- **na podstawie ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych:**
 - Zarząd Województwa Mazowieckiego wydał opinie pozytywne do 532 wniosków o wydanie decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej w zakresie zgodności z dokumentami strategicznymi województwa mazowieckiego (art. 11b ust. 1);
- **na podstawie ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym:**
 - Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał opinie pozytywne do 9 wniosków o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej w zakresie zadań rządowych albo samorządowych, służących realizacji inwestycji celu publicznego w odniesieniu do terenów nieobjętych aktualnymi MPZP (art. 9o ust. 3 pkt 4 lit. g);
 - Zarząd Województwa Mazowieckiego wydał opinie pozytywne do 10 wniosków o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej w odniesieniu do ochrony samorządowych obiektów infrastruktury (art. 9o ust. 3 pkt 4 lit. h);
- **na podstawie ustawy z dnia 12 lutego 2009 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie lotnisk użytku publicznego:**
 - Zarząd Województwa Mazowieckiego wydał opinie pozytywne do 2 wniosków o wydanie decyzji w przedmiocie zezwolenia na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 5 ust. 1).

d) W zakresie ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne

- Zarząd województwa wydał opinie pozytywne do 21 projektów założeń do planów zaopatrzenia gmin w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe w zakresie zgodności z polityką energetyczną państwa oraz koordynacji współpracy gmin (art. 19 ust. 5);
- Zarząd województwa wydał opinie pozytywne do 14 projektów planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe lub energię (art. 23 ust. 3);
- Zarząd województwa wydał opinie pozytywne do 54 wniosków dotyczących udzielania i cofania koncesji na wytwarzanie, magazynowanie, przesyłanie, dystrybucję i obrót paliwami lub energią oraz przesyłanie CO₂ (art. 23 ust. 3).

e) W zakresie specustaw energetycznych:

- **na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu:**
 - Zarząd Województwa Mazowieckiego wydał opinie pozytywne do materiałów do 13 wniosków o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu (art. 6 ust. 3 pkt 11) oraz inwestycji towarzyszących (art. 39 ust. 1);
- **na podstawie ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych:**
 - Zarząd Województwa Mazowieckiego wydał 2 opinie pozytywne oraz 1 negatywną do materiałów do 3 wniosków o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych (art. 4 ust. 2 pkt 9).

f) W zakresie specustawy mieszkaniowej:

- **na podstawie ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz inwestycji towarzyszących**
 - Marszałek województwa wydał opinię pozytywną do 1 wniosku o ustalenie lokalizacji inwestycji mieszkaniowej w zakresie zadań samorządowych (art. 7 ust. 12 pkt 11).

Łącznie w 2023 r. Marszałek i Zarząd Województwa Mazowieckiego rozpatrzyli 2315 spraw.

3.3. Realizacja programów

W 2023 roku obowiązywały 24 programy przyjęte na poziomie województwa (por. Tabela 30).

Tabela 30. Wykaz programów obowiązujących w 2023 roku

Lp.	Tytuł	Jednostka odpowiedzialna	Horyzont czasowy	Organ przyjmujący
1	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020	Departament Rozwoju Regionalnego i Funduszy Europejskich	2014-2020	zarząd
2	Program Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027	Departament Rozwoju Regionalnego i Funduszy Europejskich	2021-2027	zarząd
3	Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego do roku 2030	Departament Polityki Ekologicznej, Geologii i Łowiectwa	2023-2030	sejmik

Lp.	Tytuł	Jednostka odpowiedzialna	Horyzont czasowy	Organ przyjmujący
4	Program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2020-2026	sejmik
5	Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom docelowy ozonu w powietrzu	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2018-2025	sejmik
6	Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny dwutlenku siarki w powietrzu	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2023-2027	sejmik
7	Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, tj. obszarów dróg krajowych [...] których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2020-2024	sejmik
8	Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, tj. obszarów linii kolejowych [...] których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2019-2024	sejmik
9	Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami [...], tj. obszarów dróg wojewódzkich [...] których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływania akustyczne	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2018-2024	sejmik
10	Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, tj. obszarów dróg położonych na terenie miast Siedlce i Ostrołęka	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2020-2024	sejmik
11	Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, tj. obszaru Portu Lotniczego im. F. Chopina w Warszawie [...]	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2020-2024	sejmik
12	Program ochrony i rozwoju zasobów wodnych województwa mazowieckiego w zakresie udroźnienia rzek dla ryb dwuśrodowiskowych	Departament Polityki Ekologicznej, Geologii i Łowiectwa	2006+	sejmik
13	Program opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025	Departament Kultury, Promocji i Turystyki	2022-2025	sejmik
14	Roczny program współpracy woj. mazowieckiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2023 rok	Biuro Dialogu i Inicjatyw Społecznych (Departament Organizacji)	2023	sejmik
15	Wojewódzki program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2025	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	2021-2025	zarząd
16	Program polityki senioralnej Województwa Mazowieckiego na lata 2022-2026	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	2022-2026	zarząd
17	Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim na lata 2022-2025	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	2022-2025	zarząd
18	Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2025	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	2021-2025	zarząd
19	Mazowiecki program ochrony zdrowia psychicznego na lata 2018-2023	Departament Zdrowia i Polityki Społecznej	2018-2023	zarząd
20	Wojewódzki program pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi Województwa Mazowieckiego na lata 2023-27	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	2023-2027	zarząd
21	Wojewódzki program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii Województwa Mazowieckiego na lata 2022-2025	Departament Zdrowia i Polityki Społecznej, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	2022-2025	sejmik

Lp.	Tytuł	Jednostka odpowiedzialna	Horyzont czasowy	Organ przyjmujący
22	Wojewódzki program przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu na lata 2023-2026	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	2023-2026	zarząd
23	Wojewódzki program rozwiązywania kryzysu bezdomności Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2027	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	2023-2027	zarząd
24	Program transformacji cyfrowej województwa mazowieckiego na lata 2023-2024	Departament Cyfryzacji, Geodezji i Kartografii	2023-2024	zarząd

Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego

3.3.1. Realizacja regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020³²

W ramach RPO WM 2014-2020 województwo miało do rozdysponowania 2,12 mld euro środków unijnych (kwota alokacji z rezerwą wykonania oraz środkami z dwóch transz inicjatywy REACT-EU³³), w tym 1,54 mld euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), 545 mln euro z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i 29 mln euro z inicjatywy REACT-EU. Dla celów monitoringowych wykorzystywana jest wartość urealnionej alokacji wyrażonej w złotych uwzględniająca zmiany kursowe środków już certyfikowanych, która do końca 2023 roku wynosiła 9,37 mld zł (bez pomocy technicznej – 9,01 mld zł).

W ramach Osi Priorytetowych I-X, do końca 2023 roku zaangażowano łącznie środki unijne w wysokości 9,00 mld zł (bez pomocy technicznej), w tym 6,93 mld zł z EFRR i 2,07 mld zł z EFS (z pomocą techniczną – 2,42 mld zł).

Poniżej przedstawiono poziom realizacji ram wykonania, które wykorzystywane są do mierzenia postępu we wdrażaniu środków unijnych na poziomie osi priorytetowych.

Stopień realizacji celów końcowych na 2023 roku dla wskaźników objętych ramami wykonania RPO WM na lata 2014-2020 (stan na koniec 2023 roku)³⁴:

1. **Oś priorytetowa I – Wykorzystanie działalności badawczo-rozwojowej w gospodarce**
 - Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub badań i rozwoju – cel w wysokości 28,6 mln euro zrealizowano w 124% (35,6 mln euro);
 - Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) – cel określony na poziomie 74 mln euro został zrealizowany w 122% (90,0 mln euro);
 - Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych – cel w wysokości 294,0 mln euro został zrealizowany w 102% (299,5 mln euro).
2. **Oś priorytetowa II – Wzrost e-potencjału Mazowsza**
 - Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 3 – określony cel w wysokości 1300 szt. został zrealizowany w 123% (1605 szt.);
 - Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych – cel określony na poziomie 187,9 mln euro został zrealizowany w 84% (157,1 mln euro).
3. **Oś priorytetowa III – Rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości**
 - Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie – cel w wysokości 3020 przedsiębiorstw został zrealizowany w 116% (3515 przedsiębiorstw);

³² Wykaz zakończonych w 2023 roku projektów realizowanych przy udziale środków pochodzących z RPO WM, przekazany przez Mazowiecką Jednostkę Wdrażania Programów Unijnych, przedstawia Załącznik 55.

³³ Inicjatywa Komisji Europejskiej REACT-EU (Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe) miała na celu ograniczenie negatywnych skutków społecznych i gospodarczych pandemii COVID-19.

³⁴ Wartości niektórych celów końcowych różnią się od podawanych w poprzednim roku na skutek re negocjacji regionalnego programu operacyjnego.

- Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych – cel w wysokości 236,3 mln euro został zrealizowany w 120% (282,7 mln euro).
- 4. Oś priorytetowa IV – Przejście na gospodarkę niskoemisyjną**
- Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – cel określony na poziomie 390 szt. został zrealizowany w 125% (486 szt.);
 - Liczba wybudowanych lub przebudowanych obiektów „Parkuj i jedź” – cel w wysokości 35 szt. został zrealizowany w 183% (64 szt.);
 - Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg dla rowerów – określony cel w wysokości 400 km został zrealizowany w 134% (537 km);
 - Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych – cel w wysokości 490,7 mln euro został zrealizowany w 93% (454,5 mln euro).
- 5. Oś priorytetowa V – Gospodarka przyjazna środowisku**
- Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – cel 30 szt. zrealizowano w 207% (62 szt.);
 - Liczba obiektów zabytkowych objętych wsparciem – cel 30 szt. zrealizowano w 173% (52 szt.);
 - Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych – cel w wysokości 85,4 mln euro został zrealizowany w 113% (96,3 mln euro).
- 6. Oś priorytetowa VI – Jakość życia**
- Liczba podpisanych umów na wsparcie podmiotów leczniczych – cel określony na poziomie 36 szt. został zrealizowany w 128% (46 szt.);
 - Liczba wspartych podmiotów leczniczych – cel 112 szt. zrealizowano w 39% (44 szt.)³⁵;
 - Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – cel w wysokości 40 szt. został zrealizowany w 320% (128 szt.);
 - Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych – cel w wysokości 308,5 mln euro został zrealizowany w 102% (313,7 mln euro).
- 7. Oś priorytetowa VII – Rozwój regionalnego systemu transportowego**
- Całkowita długość nowych dróg – cel 47 km został zrealizowany w 109% (51 km);
 - Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg – cel w wysokości 25 km został zrealizowany w 768% (192 km);
 - Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych – cel w wysokości 327,9 mln euro został zrealizowany w 97% (318,6 mln euro).
- 8. Oś priorytetowa VIII – Rozwój rynku pracy**
- Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie – cel na poziomie 34 986 osób został zrealizowany w 123% (43 126 osób);
 - Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych – cel w wysokości 164,1 mln euro został zrealizowany w 97% (159,3 mln euro).
- 9. Oś priorytetowa IX – Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem**
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – cel w wysokości 29 425 osób został zrealizowany w 142% (41 761 osób);
 - Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych – cel w wysokości 218,8 mln euro został zrealizowany w 91% (198,4 mln euro).
- 10. Oś priorytetowa X – Edukacja dla rozwoju regionu**
- Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – cel na poziomie 75 108 osób zrealizowano w 238% (178 504 osoby);

³⁵ Wartość docelowa uwzględnia podmioty lecznicze wsparte w ramach 2 projektów realizowanych w związku z pandemią COVID-19. Poziom realizacji wskaźnika wzrosła po zatwierdzeniu końcowych wniosków o płatność – pośrednie wnioski o płatność wskazują, że osiągnie on 112 szt., tj. 108%,

- Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie – cel określony w wysokości 20 024 osób został osiągnięty w 122% (24 407 osób);
- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – cel 10 083 osób został osiągnięty w 184% (18 602 osoby);
- Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych – cel w wysokości 207,3 mln euro został zrealizowany w 93% (192,7 mln euro).

W tabeli poniżej przedstawiono rozkład przestrzenny wartości umów dofinansowanych z RPO, których końcowe wnioski o płatność zostały rozliczone w 2023 roku, w podziale na podregiony. Należy podkreślić, że istotny wpływ na wartości roczne mają przypadające na dany rok rozliczenia projektów wieloletnich, w szczególności w przypadku, gdy perspektywa finansowa formalnie dobiegła końca.

Tabela 31. Wartość rozliczonych w 2023 roku umów współfinansowanych z RPO w podregionach

Region	Podregion	Wartość umów (zł)	Dofinansowanie UE (zł)	Wartość umów na mieszkańca (zł)
(projekty ogólnowojevodzkie i dotyczące obu regionów)		404 963 111	310 104 548	-
mazowiecki regionalny	(proj. dotyczące >1 podregionu)	12 996 130	10 341 283	-
	ciechanowski	43 839 241	24 391 328	135
	ostrołęcki	112 441 287	70 102 153	305
	płocki	96 580 252	52 728 334	309
	radomski	94 998 518	40 014 215	164
	siedlecki	92 088 153	50 930 676	360
	żyrardowski	37 944 433	17 979 705	148
warszawski stołeczny	(proj. dotyczące >1 podregionu)	6 481 672	5 185 337	-
	Warszawa	71 731 330	38 923 658	39
	warszawski wschodni	69 260 970	36 388 578	100
	warszawski zachodni	282 088 859	204 317 125	397
Razem		1 325 413 956	861 406 941	241

Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego na podstawie danych Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych i BDL GUS (stan ludności na połowę 2022 roku)

Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT)

Regionalne inwestycje terytorialne były mechanizmem realizującym podejście terytorialne w oparciu o projekty strategiczne zidentyfikowane subregionalnie. Mechanizm ten, stworzony przez Samorząd Województwa Mazowieckiego i skierowany do 5 subregionów (NUTS 3) służył realizacji polityki rozwoju opisanej w Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku, mającej na celu wsparcie obszarów strategicznej interwencji (OSI): ostrołęcko-siedleckiego, płocko-ciechanowskiego oraz radomskiego, które zostały określone w SRWM 2030 jako problemowe. Instrument służył przy tym realizacji działania 14.1. „Poprawa dostępności komunikacyjnej zapóźnionych podregionów do ośrodków regionalnych i subregionalnych”. Dla subregionów objętych OSI problemowymi przygotowane zostały plany inwestycyjne służące wzmocnieniu relacji małych miast oraz obszarów wiejskich z miastami stanowiącymi centra rozwoju OSI problemowych.

Do końca 2023 roku w ramach Regionalnych Inwestycji Terytorialnych rozliczono 101 umów na łączną wartość 1,31 mld zł (5 umów o wartości 11,5 mln zł zostało rozwiązanych), z czego dofinansowanie wynosiło łącznie 841,8 mln zł.

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)

Istotnym elementem polityki terytorialnej RPO WM 2014-2020 była realizacja Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla m.st. Warszawy i jej obszaru funkcjonalnego (ZIT WOF). Funkcjonowanie

ZIT WOF na Mazowszu opierało się na zinstytucjonalizowanej partnerskiej współpracy 40 JST, które podpisały porozumienie o współpracy w zakresie realizacji ZIT³⁶.

Dokumentem warunkującym realizację ZIT WOF była Strategia ZIT WOF 2014-2020+. W dokumencie tym określono zestaw powiązanych ze sobą działań, a także zasady wyboru projektów dla ZIT, stanowiące podstawę do opracowania szczegółowych kryteriów wyboru ustanawianych przez Komitet Monitorujący RPO WM 2014-2020. Celem głównym strategii był rozwój i wykorzystanie potencjałów WOF ZIT poprzez integrację obszaru i budowanie jego przewag konkurencyjnych.

Na finansowanie ZIT została wydzielona kwota 166,9 mln euro (wraz z rezerwą wykonania), co po uwzględnieniu algorytmu przeliczenia środków unijnych stanowi wartość 724,7 mln zł. W osiach priorytetowych wydzielone zostały poddziałania dedykowane mechanizmowi ZIT WOF.

Łączne zaangażowanie dla projektów ogłoszonych w trybie konkursowym oraz ogłoszonych i zidentyfikowanych projektów pozakonkursowych wyniosło 724,1 mln zł, co stanowi 100% alokacji (bez rezerwy wykonania) przeznaczanej na finansowanie projektów realizowanych w ramach ZIT. Do końca 2023 roku ogłoszono wszystkie planowane nabory i zawarto wszystkie umowy.

Instrumenty finansowe

Ze środków instrumentów finansowych RPO WM 2014-2020 udzielano wsparcia w formie preferencyjnych pożyczek z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W ramach działania **3.3 Innowacje w MŚP** do końca 2023 roku udzielono pożyczek 1136 przedsiębiorcom na kwotę 275,1 mln zł na wsparcie aktywności inwestycyjnej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, m.in. przez rozwój produktów, procesów i rozwiązań marketingowych. Wartość inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne wyniosła 143,1 mln zł, co stanowi 138% wartości docelowej.

W ramach działania **4.2 Efektywność energetyczna** do końca 2023 roku udzielono 31 pożyczek (w 2 przypadkach umowy zostały rozwiązane lub odbiorcy wycofali się z realizacji) na kwotę 27,1 mln zł na zwiększenie efektywności energetycznej poprzez głęboką termomodernizację budynków wielorodzinnych skorelowaną z wykorzystaniem ciepła użytkowego i odnawialnymi źródłami energii. Zmodernizowano 31 budynki, ograniczając energochłonność 1098 gospodarstw domowych.

W ramach działania **6.2 Rewitalizacja obszarów miejskich** podpisano 13 umów, w ramach których wypłacono 143,6 mln zł na ożywienie obszarów zmarginalizowanych poprzez przywrócenie ich funkcji społeczno-gospodarczych lub nadanie nowych. Inwestycje wspierające objęły powierzchnię 105 ha, na której zrewitalizowano 43 obiekty infrastruktury o łącznej powierzchni 19 606 m².

Badania ewaluacyjne

Do najważniejszych badań przeprowadzanych w 2022 roku na potrzeby realizacji RPO WM należą:

- Ewaluacja podsumowująca postęp rzeczowy i rezultaty RPO WM 2014-2020,
- Ewaluacja wpływu RPO WM 2014-2020 na rozwój społeczno-gospodarczy województwa i realizację celów Strategii Europa 2020.

³⁶ Warszawa oraz gminy: Błonie, Brwinów, Czosnów, Góra Kalwaria, Grodzisk Mazowiecki, Halinów, Izabelin, Jabłonna, Jaktorów, Józefów, Karczew, Kobyłka, Konstancin-Jeziorna, Legionowo, Leszno, Lesznowola, Łomianki, Marki, Michałowice, Milanówek, Nadarzyn, Nieporęt, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Ożarów Mazowiecki, Piaseczno, Piastów, Podkowa Leśna, Pruszków, Radzymin, Raszyn, Stare Babice, Sulejówkę, Wiązowna, Wieliszew, Wołomin, Ząbki, Zielonka, Żyrardów.

3.3.2. Realizacja programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027

Program regionalny Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 (FEM 2021-2027) został przyjęty przez Komisję Europejską 2 grudnia 2022 roku. Całkowita wartość środków UE przewidzianych na realizację programu wynosi 2,10 mld euro (ok. 9,09 mld zł), w tym 1,51 mld euro z EFRR i 590,5 mln euro z EFS+. W podziale na jednostki statystyczne NUTS 2, alokacja wynosi 501,5 mln euro dla regionu warszawskiego stołecznego i 1,60 mld euro dla regionu mazowieckiego regionalnego.

Do końca 2023 roku ogłoszono nabory na łączną kwotę środków UE 2,25 mld zł (25% dostępnej alokacji), w tym:

- w ramach EFRR – 27 naborów na łączną kwotę 1,89 mld zł (29% alokacji),
- w ramach EFS+ – 27 naborów na łączną kwotę 363,3 mln zł (14% alokacji).

Podpisane zostały 43 umowy na łączną kwotę środków UE 399,1 mln zł, co stanowi 32% zatwierdzonych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego wniosków o dofinansowanie, w tym:

- w ramach EFRR – 4 umowy dla Instrumentów Finansowych na łączną kwotę 271,1 mln zł,
- w ramach EFS+ – 39 umów z powiatowymi urzędami pracy na łączną kwotę 128,0 mln zł.

Kontynuacja prac nad instrumentami terytorialnymi

W FEM 2021-2027 planowane jest wdrażanie inwestycji za pomocą instrumentów terytorialnych. Istotą wdrażania instrumentów będzie dobranie pakietu działań adekwatnych do charakteru terytorium, dla którego dany instrument będzie wskazany.

W przypadku Warszawy i jej obszaru funkcjonalnego, realizowane będą **zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT)**. Funkcjonowanie ZIT opiera się na zinstytucjonalizowanej partnerskiej współpracy gmin i powiatów położonych w miejskim obszarze funkcjonalnym Warszawy (region warszawski stołeczny, zidentyfikowany w SRWM 2030+). Warunkami realizacji ZIT są: powołanie związku ZIT oraz opracowanie i uchwalenie strategii ZIT. Realizacja ZIT będzie odbywała się poprzez stowarzyszenie „Metropolia Warszawa”, pełniące rolę związku ZIT. Wyzwaniem dla ZIT jest integracja regionu warszawskiego stołecznego, szczególnie w zakresie transportu publicznego, infrastruktury pieszo-rowerowej, poprawy jakości powietrza oraz kształcenia i kompetencji mieszkańców.

W przypadku stolic sześciu podregionów³⁷ i ich obszarów funkcjonalnych, realizowane będą **Mazowieckie strukturalne inwestycje terytorialne (MSIT)**. Podstawowym dokumentem realizacji działań poprzez MSIT jest strategia rozwoju ponadlokalnego lub strategia terytorialna, pozytywnie zaopiniowana przez instytucję zarządzającą programem FEM 2021-2027. Realizacja MSIT będzie odbywała się dzięki współpracy JST w formie stowarzyszenia, porozumienia międzygminnego lub związku – międzygminnego, powiatowego lub powiatowo-gminnego. W ramach MSIT, podobnie jak w przypadku ZIT, mogą być realizowane wyłącznie projekty zintegrowane, rozwiązujące wspólne problemy i realizujące wspólne cele.

Trzecim instrumentem terytorialnym będzie **rewitalizacja** gmin, rozumiana jako skoordynowany wielopłaszczyznowy i wielowątkowy proces, prowadzony wspólnie przez władze samorządowe, społeczność lokalną i innych uczestników. Proces ten, będący elementem polityki rozwoju, ma na celu przeciwdziałanie degradacji przestrzeni zurbanizowanej i zjawiskom kryzysowym, pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych poprzez wzrost aktywności społecznej i gospodarczej, poprawę środowiska zamieszkania oraz ochronę dziedzictwa narodowego, z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Podstawowym dokumentem realizacji działań rewitalizacyjnych są gminne programy rewitalizacji,

³⁷ Ciechanowa, Ostrołęki, Płocka, Radomia, Siedlec i Żyrardowa.

opracowane na podstawie ustawy o rewitalizacji i wpisane do Wykazu gminnych programów rewitalizacji województwa mazowieckiego.

3.3.3. Realizacja innych programów

3.3.3.1. Realizacja w 2023 roku Programu ochrony środowiska województwa mazowieckiego do roku 2030

17 stycznia 2023 roku został przyjęty nowy Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego – do 2030 roku. Program został przyjęty uchwałą nr 2/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego.

Programy ochrony środowiska realizują krajową politykę ochrony środowiska na poziomie wojewódzkim, zgodnie z dokumentami strategicznymi i programowymi, jak też stanowią podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem w regionie. Raporty z realizacji programu przygotowywane są co dwa lata; ostatni, za lata 2019-2020, został przyjęty 24 stycznia 2022 roku.

W ramach raportu z realizacji programu ochrony środowiska raportowany jest również Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla województwa mazowieckiego. Program jest koncepcją możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii i zawiera potencjał odnawialnych źródeł energii określony przed 2006 rokiem.

W ramach programu ochrony środowiska Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie realizował w 2023 roku następujące przedsięwzięcia.

- Dofinansowanie 97 przedsięwzięć w ramach Mazowieckiego Instrumentu Aktywizacji Działkowców – Mazowsze dla działkowców 2023, m.in. w celu zachęcenia do ochrony przyrody oraz efektywnego wykorzystywania terenów zielonych (por. Rozdz. 3.4.1.19).
- Dofinansowanie 104 projektów w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Adaptacji do Zmian Klimatu – Mazowsze dla klimatu 2023, mających na celu ochronę przed skutkami zmian klimatu i zapobieganie zagrożeniom naturalnym (por. Rozdz. 3.4.1.8).
- Dofinansowanie 175 projektów w ramach Mazowieckiego Programu Wsparcia Zapobiegania Bezdomności Zwierząt - Mazowsze dla zwierząt 2023, mające na celu opiekę nad bezdomnymi zwierzętami, sterylizację i kastrację (por. Rozdz. 3.4.1.20).
- Organizacja otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych w obszarze ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego. W wyniku organizacji konkursu 17 organizacji pozarządowych otrzymało dotację i podejmowało działania publiczne na rzecz lokalnej społeczności we współpracy z Województwem Mazowieckim w zakresie edukacji przyrodniczo-leśnej, zielono-błękitnej infrastruktury oraz opieki nad bezdomnymi zwierzętami. Dzięki zaangażowaniu coraz większej liczby organizacji, samorząd województwa ma możliwość dotarcia do obszarów, które najbardziej tego potrzebują.

W ramach konkursu realizowane były zadania polegające na:

- prowadzeniu działań związanych z edukacją przyrodniczą, ze szczególnym uwzględnieniem parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu,
 - prowadzeniu działań edukacyjnych w zakresie zielono-błękitnej infrastruktury.
- Zorganizowanie seminarium „Mała retencja – duże możliwości dla samorządów”, w którym wzięło udział blisko 80 przedstawicieli samorządów z terenu województwa. Seminarium zostało zorganizowane we współpracy ze Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz fundacją REC Polska, w ramach projektu LIFE „Kampinoskie Bagna II”.

- Zorganizowanie, w ramach Porozumienia Burmistrzów na rzecz Klimatu i Energii, we współpracy z Mazowiecką Agencją Energetyczną, webinaru pt. „Transformacja energetyczna, efektywność energetyczna budynków i społeczności energetyczne”, podczas którego poruszono m.in. kwestie audytów i świadectw energetycznych, a także energetyki obywatelskiej.
- Prowadzenie, w ramach Misji UE „Adaptacja do zmian Klimatu”, działań w zakresie wymiany wiedzy i doświadczeń z innymi sygnatariuszami.
- Prowadzenie, w ramach partnerstwa tematycznego Agendy Miejskiej UE dotyczącego zazieleniania miast, działań w zakresie zielonej i niebieskiej infrastruktury w miastach.
- Przystąpienie Województwa Mazowieckiego do grup roboczych platformy współpracy na rzecz dostosowania polityki spójności do wymogów Zielonego Ładu (Cohesion for Transition).
- Udział jako partner w Wielkim Teście Wiedzy o Klimacie, organizowanym przez Agora S.A.
- Kontynuacja prac nad projektami uchwał sejmiku dotyczących parków krajobrazowych: nadbużańskiego, mazowieckiego, chojnowskiego, brudzeńskiego i kozienickiego.
- Podjęcie prac nad projektami uchwał sejmiku dotyczących obszarów chronionego krajobrazu: Doliny Bugu i Nurca, Naruszewskiego, Nadbużańskiego, Międzyrzecza Skrwy i Wkry, Doliny rzeki Zwolenki, Solca nad Wisłą i Nasielsko-Karniewskiego.
- Realizacja dwóch projektów „Drugie życie mazowieckiej deszczówki”: wykonano systemy zbierania wody deszczowej na działce Mazowieckiego Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy, oddziału w Radomiu oraz w siedzibie Mazowieckiego Instytutu Kultury.

W ramach działania „Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków” Województwo Mazowieckie udzieliło wsparcia finansowego gminom na:

- zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych, sprzętu specjalistycznego oraz odzieży ochronnej dla jednostek ochotniczych straży pożarnych, w ramach zadania „OSP-2023”;
- wykonanie prac budowlanych w budynkach strażnic ochotniczych straży pożarnych, w szczególności w ramach zadania „Mazowieckie strażnice OSP-2023”.

Wysokość wsparcia w ramach ww. zadań wyniosła blisko 26 mln zł. Przyznane dotacje celowe dla gmin poprawiły standard wyposażenia jednostek OSP, poprawiając bezpieczeństwo w regionie. Dopuszono 577 jednostek OSP z terenu województwa mazowieckiego, w tym zakupiono: 98 samochodów ratowniczo-gaśniczych, liczny specjalistyczny sprzęt przeciwpożarowy i odzież ochrony indywidualnej; dodatkowo wyremontowano 5 samochodów. Ponadto przeprowadzono prace budowlane w 238 strażnicach.

3.3.3.2. Realizacja w 2023 roku programów ochrony powietrza

W celu ograniczenia zanieczyszczenia powietrza do poziomu nie powodującego negatywnego wpływu na zdrowie ludzi i środowisko, Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjmuje programy ochrony powietrza. W 2020 roku przyjął, a w 2023 roku zaktualizował uchwałą nr 204/23, program dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne lub docelowe pyłów zawieszonych (PM_{2,5}, PM₁₀), benzo(a)pirenu lub dwutlenku azotu w powietrzu. Uchwałą nr 134/23 z dnia 11 lipca 2023 roku przyjęty został program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej ze względu na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego dwutlenku siarki w powietrzu. Ponadto obowiązuje przyjęty w 2018 roku program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom ozonu w powietrzu oraz plany działań krótkoterminowych dla stref mazowieckiej (z 2015 roku) i warszawskiej (z 2016 roku) podjęte ze względu na ryzyko przekroczenia poziomu ozonu w powietrzu w tych strefach.

Zarząd województwa monitoruje realizację działań naprawczych w ramach programów ochrony powietrza, w tym poprzez przyjmowanie i weryfikację sprawozdań. Ponadto od 2017 roku obowiązują ograniczenia i zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw wprowadzone przez sejmik uchwałą nr 162/17, znowelizowaną uchwałą nr 59/22 z 2022 roku.

W 2023 roku w celu dotarcia do wszystkich mieszkańców Mazowsza oraz przeciwdziałania zanieczyszczeniu powietrza na terenie województwa prowadzono następujące działania:

- uruchomiono V edycję programu pn. Mazowsze dla czystego powietrza (por. Rozdz. 3.4.1.7);
- uruchomiono kolejną edycję programu samorządu województwa pn. Mazowiecki instrument wsparcia adaptacji do zmian klimatu (por. Rozdz. 3.4.1.8);
- uruchomiono nowy program pn. Mazowsze dla czystego ciepła, wspierający samorządy w podniesieniu efektywności energetycznej (por. Rozdz. 3.4.1.9);
- współorganizowano VI Kongres Czystego Powietrza, który odbył się w formule hybrydowej; zarejestrowało się 816 uczestników, a udział na żywo wzięło ok. 60 prelegentów, moderatorów i panelistów oraz po ok. 150 słuchaczy w każdym z dwóch dni kongresu;
- zorganizowano szkolenia dla pracowników mazowieckich gmin i starostw w zakresie:
 - wdrażania programu ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych oraz obsługi internetowej platformy do przekazywania sprawozdań z realizacji programu,
 - kontroli przestrzegania uchwały antysmogowej (adresowane też do straży gminnych),
 - aktów prawa miejscowego związanych z ochroną powietrza oraz wsparcia z FEM;
- kontynuowano współpracę ze stowarzyszeniem Krakowski Alarm Smogowy w sprawie prowadzenia akcji informacyjno-edukacyjnej. W 2023 roku:
 - kolportowano ulotki nt. uchwały antysmogowej, dostępnego dofinansowania, powiadomień o jakości powietrza i działań w planie krótkoterminowym,
 - kolportowano naklejki na urzędnia grzewcze z informacją o terminie ich wymiany,
 - opracowano i opublikowano na stronie internetowej poradniki dla jednostek samorządu terytorialnego dotyczące ubóstwa energetycznego i uchwały antysmogowej,
 - zorganizowano cykl 5 warsztatów dla 125 pracowników mazowieckich gmin nt. efektywnej komunikacji z mieszkańcami w kontekście wyzwań w zakresie poprawy jakości powietrza;
- kontynuowano współpracę z gminami w zakresie dystrybucji materiałów wśród mieszkańców. W 2023 roku przekazano ok. 26 tys. materiałów edukacyjno-informacyjnych (ulotek, plakatów, naklejek na kotły);
- prowadzono skierowaną do mieszkańców kampanię społeczną na temat uchwały antysmogowej i programów ochrony powietrza w celu zachęcenia do wymiany nieekologicznych źródeł ciepła, jak też wzmocnienia wizerunku samorządu województwa jako podejmującego działania na rzecz poprawy jakości powietrza. Kampania realizowana jest w różnych mediach, jak też poprzez wydarzenia plenerowe i potrwa do końca 2026 roku;
- wprowadzono internetowy system informacyjno-ostrzegawczy (SYSLOP - System Lokalnych Ostrzeżeń Publicznych), mający na celu dotarcie z informacją o złej jakości powietrza do wszystkich interesariuszy. Samorządy, gminy oraz lokalne centra zarządzania kryzysowego mają obowiązek ogłosić w nim ryzyko zaistnienia przekroczeń;
- przeprowadzono konkurs pt. „Najlepsze praktyki na rzecz poprawy jakości powietrza 2023”, którego celem było docenienie wysiłków mazowieckich gmin w działaniach na rzecz poprawy

jakości powietrza, w tym wdrażania zapisów programu ochrony powietrza i uchwały antysmogowej. Wpłynęło 39 wniosków konkursowych, z których wyłoniono 9 laureatów.

W ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi (por. Rozdz. 3.3.3.6), prowadzono akcje promocyjno-edukacyjno-informacyjne w zakresie ochrony powietrza oraz ochrony środowiska przed hałasem skierowane do mieszkańców województwa. Samorząd województwa udzielił dotacji w wysokości 490 tys. zł na realizację 13 zadań na podstawie otwartego konkursu ofert.

3.3.3.3. Realizacja w 2023 roku programów ochrony środowiska przed hałasem

Zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska, programy ochrony środowiska przed hałasem uchwalone na podstawie art. 119 ust. 2 zmienianej ustawy, których termin uchwalenia przypadają na 18 lipca 2018 r., zachowują moc do 18 lipca 2024 r.

Obszary dróg krajowych

3 marca 2020 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego podjął uchwałę nr 27/20 w sprawie określenia programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, tj. obszarów dróg krajowych zaliczanych do obiektów, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne. Zidentyfikowano w nim odcinki dróg, dla których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu i wskazano działania naprawcze, które pozwolą w jak największym stopniu dostosować poziom hałasu do dopuszczalnego. Głównym realizatorem działań wskazanych w programie jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.

Obszary dróg wojewódzkich

Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął uchwałę nr 48/18 program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, o których mowa w art. 179 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska, tj. obszarów dróg wojewódzkich zaliczanych do obiektów, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne. Głównym realizatorem działań naprawczych jest Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich.

Obszary dróg w Siedlcach i Ostrołęce

Uchwałę nr 1/20 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 stycznia 2020 roku przyjęty został program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, tj. obszarów dróg położonych na terenie miast Siedlce i Ostrołęka, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne. Realizacja działań określonych w programie przyczyni się do poprawy klimatu akustycznego w otoczeniu dróg, co przełoży się na zmniejszenie liczby osób narażonych na negatywne oddziaływanie hałasu.

Obszar Portu Lotniczego im. Fryderyka Chopina w Warszawie

Uchwałę nr 29/20 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 3 marca 2020 roku przyjęty został program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, tj. obszaru Portu Lotniczego im. F. Chopina w Warszawie zaliczanego do obiektów, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne. Zidentyfikowano w nim obszary narażone na oddziaływanie hałasu lotniczego oraz wskazano działania naprawcze pozwalające ograniczyć poziom hałasu w otoczeniu lotniska.

Obszary linii kolejowych

Uchwałą nr 169/19 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 15 października 2019 roku przyjęty został program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, o których mowa w art. 179 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska, tj. obszarów linii kolejowych, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne. Wskazano w nim naruszenia dopuszczalnych poziomów hałasu i ich zakres, przeanalizowano dostępne metody redukcji uciążliwości, a następnie wskazano działania naprawcze oraz terminy i koszty ich realizacji.

Działania Departamentu Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych

W 2023 roku przeanalizowano sprawozdania z realizacji ww. programów składane przez zarządzających drogami, liniami kolejowymi oraz portem lotniczym. Weryfikowano, czy realizacja działań naprawczych wskazanych w programach odbywa się zgodnie z harmonogramem oraz czy pojawiają się trudności w realizacji zadań. Ponadto zweryfikowano 12 sprawozdań (przekazanych przez Port Lotniczy im. F. Chopina w Warszawie) z pomiarów ciągłych hałasu pod kątem przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu oraz liczby operacji lotniczych w podziale na doby.

Wydano 8 decyzji w sprawie ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko w zakresie hałasu, o których mowa w art. 362 ustawy Prawo ochrony środowiska oraz decyzji zobowiązujących do wykonania przeglądu ekologicznego. Ponadto weryfikowano realizację obowiązków ograniczenia oddziaływania akustycznego, nałożonych decyzjami Marszałka Województwa Mazowieckiego.

Zlecono również całodobowe pomiary hałasu na terenach chronionych akustycznie w celu identyfikacji ewentualnych przekroczeń dopuszczalnych poziomów oraz weryfikacji spełnienia nałożonych wcześniej obowiązków.

Weryfikowano strategiczne mapy hałasu na potrzeby sporządzenia programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa mazowieckiego w 2024 roku. W sierpniu 2023 roku rozstrzygnięto przetarg na wykonawcę opracowania stanowiącego podstawę do określenia programu. Termin realizacji (w tym konsultacje społeczne i opiniowanie programu) przypada na III kwartał 2024 roku.

3.3.3.4. Realizacja w 2023 roku Programu ochrony i rozwoju zasobów wodnych województwa mazowieckiego w zakresie udroźnienia rzek dla ryb dwuśrodowiskowych

Program stanowi zestawienie znajdujących się na rzekach województwa mazowieckiego przegród wymagających udroźnienia i może być wykorzystany przez właścicieli urządzeń wodnych przy pozyskiwaniu środków w ramach programów unijnych. Program, ze względu na charakter dokumentu, nie podlega raportowaniu.

3.3.3.5. Realizacja w 2023 roku Programu opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025

Program opieki nad zabytkami na lata 2022-2025 został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego 21 grudnia 2021 roku uchwałą nr 169/21. Głównym celem programu jest przyczynienie się do otoczenia dziedzictwa województwa właściwą opieką, przy jednoczesnym włączeniu obiektów zabytkowych i niematerialnych elementów dziedzictwa w nurt współczesnego życia mieszkańców województwa. W ramach realizacji programu w 2023 roku zrealizowano przedsięwzięcia o wartości 14,5 mln zł, zgodnie z poniższą tabelą.

Tabela 32. Działania służące realizacji Programu opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025 w 2023 roku

Przedsięwzięcie	Opis podjętych działań i wartość dofinansowania
Dokumentacja zabytków architektury XX wieku województwa mazowieckiego (przedsięwzięcie C.1.1) oraz architektury drewnianej województwa (przedsięwzięcie C.1.2)	Inwentaryzacja i dokumentacja dziedzictwa najbardziej zagrożonego utratą ma przyczynić się do jego ochrony, a także budowania społecznej świadomości. W 2023 roku kontynuowano inwentaryzację architektury województwa mazowieckiego 1945-89 – część II dotyczyła południowej części województwa (85 tys. zł) oraz audyt tradycyjnego budownictwa drewnianego – w powiatach: łosickim, siedleckim, sokołowskim, węgrowskim i Siedlcach (60 tys. zł)
III edycja konkursu „Renowacja roku zabytków Mazowsza”	Konkurs ma na celu promocję opieki nad zabytkami, dobrych praktyk konserwatorskich, renowacyjnych i adaptacyjnych oraz uhonorowanie osób i podmiotów dbających o obiekty zabytkowe. (87 tys. zł)
II edycja Mazowieckiego Forum Dziedzictwa	Głównym celem forum jest stworzenie platformy wymiany doświadczeń ekspertów z osobami zajmującymi się szeroko rozumianym dziedzictwem w formie szkoleń, wykładów lub warsztatów, budowanie świadomości o wartościach lokalnego dziedzictwa i podnoszenie wiedzy z zakresu opieki nad zabytkami. Motywu przewodnim konferencji, która odbyła się na terenie Twierdzy Modlin, było trudne dziedzictwo. (91 tys. zł)
Program „Mazowsze dla zabytków”	W ramach programu Samorząd Województwa Mazowieckiego troszczy się o zabytki na terenie województwa, udzielając dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane. W 2023 roku w ramach programu Mazowsze dla zabytków przyznano 151 dotacji na przeprowadzenie prac na obiektach wpisanych do rejestru zabytków z obszaru województwa na kwotę 13,8 mln zł. Po uwzględnieniu rezygnacji z przyznanych dotacji, ostatecznie zawarto 142 umowy.
Mazowiecki Szlak Tradycji	<p>Mazowiecki Szlak Tradycji to projekt poświęcony kulturze tradycyjnej województwa mazowieckiego. W ramach szlaku podejmowane są działania łączące badania, inwentaryzację zasobów, dokumentację i prezentację elementów dziedzictwa, projekty edukacyjne, artystyczne i naukowe, a także promocję województwa przez materiały popularyzujące najciekawsze zjawiska. Miejszem prezentacji elementów kultury jest serwis internetowy www.mazowieckiszlaktradycji.pl, stanowiący największą, usystematyzowaną bazę informacji na temat regionalnych tradycji w Polsce.</p> <p>W 2023 roku zrealizowano przedsięwzięcia związane z zachowaniem i upowszechnianiem elementów kultury tradycyjnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wydanie drugiej części publikacji „Czesława Kaczyńska. Życie i twórczość”, • przeprowadzenie cyklu autorskich warsztatów bursztyniarskich oraz pikniku rodzinnego w Muzeum Kurpiowskim w Wachu, • organizacja wydarzenia pn. Tabor Sannicki w Grzybowie, • opracowanie oraz druk i dostawa publikacji “Wycinanki kurpiowskie z kolekcji Karola Tchorka”, • realizacja dwóch edukacyjnych filmów dokumentalnych o regionalnych twórcach: Władysławie Murzynie i Stanisławie Kądzieli, • realizacja widowiska pn. Kapela ze Wsi Warszawa i Mistrzowie Tradycji, • wykonanie eksperckich badań i opracowanie materiałów dotyczących tradycji muzycznych województwa mazowieckiego, • opracowanie materiałów na temat elementów niematerialnego dziedzictwa (rękodzieło, kulinaria, zwyczaje i obrzędy) na stronę internetową Mazowieckiego Szlaku Tradycji. <p>Ponadto wykupiono usługi niezbędne do utrzymania i promocji strony internetowej projektu. Łączne wydatki wyniosły 329 tys. zł.</p>
IV edycja konkursu fotograficznego „Odkrywamy nasze dziedzictwo”	Zorganizowano IV edycję konkursu fotograficznego. Tematem przewodnim było dziedzictwo zieleni. (11 tys. zł)
Katalog „Dom w krajobrazie”	W 2023 roku kontynuowano prace nad katalogiem z wyłonionymi w konkursie koncepcjami architektonicznymi. (14 tys. zł)

Źródło: Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

3.3.3.6. Realizacja w 2023 roku Roczego programu współpracy województwa mazowieckiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2023 rok

Sejmik Województwa Mazowieckiego co roku uchwała program współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Program, będący realizacją zapisów ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, określa zasady, formy, kierunki i obszary współpracy samorządu województwa i organizacji pozarządowych.

Dokument tworzony jest w oparciu o wiedzę i praktykę pracowników urzędu marszałkowskiego, wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych oraz organizacji pozarządowych, które zgodnie z zasadą partnerstwa zapraszane są do pomocy w identyfikowaniu i definiowaniu problemów społecznych oraz zgłaszania propozycji rozwiązań. Dzięki temu w programie uwzględniane są bieżące problemy, potrzeby i możliwości podejmowania wspólnych działań. Sukcesywnie wzrasta wysokość dotacji dla trzeciego sektora, odsetek organizacji ubiegających się o środki z budżetu województwa, skuteczność ich pozyskiwania i zadowolenie organizacji ze współpracy z samorządem województwa.

Współpraca Województwa Mazowieckiego z organizacjami pozarządowymi w obszarze finansowym polegała na zleceniu realizacji zadań publicznych w wielu dziedzinach, w szczególności pomocy społecznej, edukacji, kulturze czy sporcie. Województwo odpowiadając na potrzeby i oczekiwania mieszkańców, wyłaniało i wspierało najlepsze projekty na realizację zadań publicznych.

Samorząd wybiera organizacje, którym zleca zadania publiczne i przekazuje dotacje, w trybie otwartego konkursu ofert. Środki niewykorzystane w ramach konkursów samorząd rozdysponowuje w trybie określonym w art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego, czyli jako tzw. „małe dotacje”. W 2023 roku na realizację programu przeznaczono ponad 88 mln zł.

Jeden ze zorganizowanych konkursów służył wzmocnieniu potencjału mazowieckich organizacji pozarządowych oraz budowaniu postaw aktywności obywatelskiej. Na realizację działań przeznaczono kwotę 550 tys. zł, z której zostało dofinansowanych 17 spośród 73 zgłoszonych ofert. Zleceniobiorcy realizowali szkolenia i doradztwo indywidualne, ale również konkursy dotacyjne, gale, konferencje, seminaria, fora współpracy, spotkania sieciujące, wyjazdy studyjne, wydawane były publikacje. Pozwoliło to m.in. na integrację organizacji pozarządowych w województwie, rozwoju partnerstw wewnątrz- i międzysektorowych, jak też wzrost kompetencji, wiedzy i zaangażowania przedstawicieli mazowieckiego trzeciego sektora.

Na wspieranie rozwoju aktywnych społeczności lokalnych przez mikrodotacje przeznaczono 500 tys. zł, do rozdysponowania przez dwóch operatorów wybranych w konkursie ofert. Projekt polegał na wsparciu inicjatyw grup nieformalnych, wspólnot lokalnych i nowopowstałych organizacji pozarządowych poprzez mikrodotacje na realizację lokalnych inicjatyw. Takie działania przyczyniają się do wzrostu zaangażowania mieszkańców i organizacji w działalność obywatelską i społeczną – szczególnie w miejscach, w których ta aktywność jest wciąż bardzo mała – wspierając jednocześnie integrację terytorialną i kulturową województwa.

W celu zapewnienia możliwości wykorzystania środków pozyskanych spoza Województwa Mazowieckiego, przeznaczono 150 tys. zł. na Fundusz wkładów własnych. W ramach konkursu wpłynęły 31 oferty, z których dofinansowano 9 zadań.

W 2023 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego przeznaczył 500 tys. zł na dotacje celowe na realizację w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego zadania pn. „Wsparcie organizacji pozarządowych w trybie "małych dotacji" na rzecz uchodźców z Ukrainy”. W ramach naboru wpłynęły 72 oferty, z których dofinansowano 55 zadań dotyczących pomocy socjalno-bytowej dla uchodźców

z Ukrainy, organizacji wypoczynku dla dzieci i młodzieży, działań integracyjnych dla dzieci i młodzieży oraz seniorów, programów adaptacyjnych, wsparcia dla pomagających i koordynacji wolontariatu.

Program współpracy przewidywał ponadto szeroką współpracę pozafinansową obejmującą:

- opiniowanie i konsultowanie opracowań, analiz, programów i aktów prawa miejscowego,
- wymianę informacji między samorządem województwa a organizacjami poprzez strony internetowe samorządu województwa, newsletter i spotkania informacyjne,
- honorowe patronaty, nagrody i wyróżnienia dla przedstawicieli organizacji pozarządowych,
- udział przedstawicieli organizacji pozarządowych w komisjach konkursowych,
- wsparcie merytoryczne organizacji pozarządowych,
- podejmowanie i prowadzenie bieżącej współpracy z organizacjami pożytku publicznego.

W 2023 roku odbyła się XIII edycja konkursu Mazowieckie Barwy Wolontariatu organizowanego przez Województwo Mazowieckie pod auspicjami Mazowieckiej Rady Działalności Pożytku Publicznego. Celem konkursu było nagrodzenie wolontariuszy i liderów społecznych za ich działalność na rzecz województwa i jego mieszkańców, popularyzowanie aktywności wolontariackiej i zachęcanie mieszkańców Mazowsza do podejmowania działalności wolontariackiej. Spośród 72 złożonych zgłoszeń, 63 przeszło weryfikację formalną. Kapituła wyłoniła 7 laureatów i 7 wyróżnionych w trzech kategoriach wolontariatu (w podziale na indywidualny i grupowy): młodzieży, dorosłych i seniorów oraz w kategorii specjalnej – pomoc Ukrainie. Dodatkowo, po raz pierwszy w historii konkursu, laureata wybierali także mieszkańcy województwa, głosując na kandydatów w kategorii „Nagroda mieszkańców Mazowsza”. Łącznie oddano 5 200 głosów.

Ważnym elementem współpracy jest funkcjonowanie Mazowieckiej Rady Działalności Pożytku Publicznego. Rada jest ciałem konsultacyjnym i opiniodawczym powoływanym przez marszałka na wniosek organizacji pozarządowych. W jej skład wchodzi przedstawiciele wojewody, marszałka i sejmiku oraz osoby reprezentujące organizacje pozarządowe. W 2023 roku zakończyła się V kadencja rady, a rozpoczęła VI. Rada podejmowała tematy związane ze współpracą samorządu województwa z trzecim sektorem – w trakcie roku rada V kadencji spotkała się na 1 posiedzeniu i podjęła 17 uchwał, a rada VI kadencji spotkała się na 7 posiedzeniach i podjęła 54 uchwały.

3.3.3.7. Realizacja w 2023 roku Wojewódzkiego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2025

Celem strategicznym Wojewódzkiego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2025 (przyjętego 25 maja 2021 roku uchwałą nr 781/232/21 Zarządu Województwa Mazowieckiego) jest zapewnienie stabilnych warunków dla bezpiecznego funkcjonowania rodzin oraz rozwoju dzieci, przy wykorzystaniu innowacyjnego potencjału regionu. Program bezpośrednio odnosi się do sytuacji związanej z pandemią i jej wpływu na funkcjonowanie rodzin oraz instytucji. Wyróżniono dwa cele główne: bezpieczeństwo w czasach niepewności oraz spójność dzięki innowacyjności. W 2023 roku były one realizowane poprzez:

- organizowanie spójnego, sprawnego i powszechnie dostępnego systemu adopcji – zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej, na realizację którego przeznaczono 7,3 mln zł. Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny oraz trzy niepubliczne ośrodki adopcyjne prowadzone przez organizacje pozarządowe lub kościelne osoby prawne w 2023 roku przeprowadziły adopcje krajowe, w ramach których zaadoptowanych zostało 321 dzieci. Dodatkowo, Katolicki Ośrodek Adopcyjny przeprowadził na podstawie upoważnienia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej adopcje zagraniczne, w ramach których zaadoptowano 15 dzieci;

- prowadzenie interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego (placówka całodobowa dla dzieci do 1. roku życia wymagających specjalistycznej opieki ze względu na stan zdrowia i potrzebę diagnostyki). W 2023 roku objęto opieką specjalistyczną, opiekuńczą i diagnostyką 61 mazowieckich dzieci. Na prowadzenie placówki wydano 2,0 mln zł uzyskane od powiatów zobowiązanych w ramach zadań własnych do finansowania świadczeń dotyczących dzieci z terenu powiatu umieszczonych w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- prowadzenie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej (całodobowej placówki specjalistycznej dla dzieci od 3 do 18 roku życia o specjalnych potrzebach zdrowotnych, edukacyjnych, terapeutycznych i społecznych, które ze względu na stan zdrowia nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej). W placówce zapewniona jest specjalistyczna opieka, wychowanie, terapia i możliwość edukacji dzieci, których rodzice mają ograniczoną lub odebraną władzę rodzicielską. Na prowadzenie placówki w latach 2021-2023 przeznaczono kwotę 4,2 mln zł, z czego w 2023 wydatkowano 1,7 mln zł. W placówce przebywało 33 dzieci;
- organizację otwartych konkursów ofert w obszarze „Wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej”, dzięki którym udzielono dotacji 41 organizacjom pozarządowym działającym w obszarze wsparcia dziecka i rodziny na kwotę 2,7 mln zł w następujących zadaniach:
 - realizacja programów profilaktycznych i specjalistycznych służących ochronie dziecka i wzmocnieniu rodziny, wzrostowi kompetencji rodziców i opiekunów zagrożonych dysfunkcją w zakresie funkcji rodzicielskich, w tym skierowanych do rodzin zastępczych (21 umów dotacyjnych na łączną kwotę 1,2 mln zł),
 - wspieranie rozwoju poradnictwa rodzinnego i usług specjalistycznych wzmocniających samodzielność rodzin z dziećmi (13 umów dotacyjnych na łączną kwotę 700 tys. zł),
 - zorganizowanie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego dla rodzin adopcyjnych i zastępczych (2 umowy dotacyjne na lata 2021-2023 na łączną kwotę 300 tys. zł),
 - zorganizowanie specjalistycznego poradnictwa dla rodzin z dziećmi z FAS/FASD (2 umowy dotacyjne na lata 2021-2023 na łączną kwotę 250 tys. zł);
- zwiększanie kompetencji kadr odpowiedzialnych za wspieranie rodzin z dziećmi – w 2023 roku zorganizowano 2 szkolenia stacjonarnie jednodniowe i 2 seminaria on-line dla kadry pieczy zastępczej;
- monitorowanie pieczy zastępczej, m.in. poprzez „Ocenę zasobów pomocy społecznej”.

Realizacja programu w 2023 roku wykazała konieczność zwrócenia uwagi na działania profilaktyczne wzmocniające społeczne funkcjonowanie rodzin, dalszą deinstytucjonalizację pieczy zastępczej, rozwój specjalistycznych usług i poradnictwa na rzecz rodzin z dziećmi, rodzin ze szczególnymi potrzebami, rozwój placówek specjalistycznych w środowisku zamieszkania, w tym placówek wsparcia dziennego, szerszej oferty szkoleń dla gmin i powiatów związanych z realizacją pieczy zastępczej, promowanie nowych rozwiązań dotyczących wsparcia rodziców i pieczy zastępczej.

3.3.3.8. Realizacja w 2023 roku Programu polityki senioralnej Województwa Mazowieckiego na lata 2022-2026

Regionalna polityka senioralna to polityka publiczna realizowana przez podmioty samorządu terytorialnego funkcjonujące na obszarze województwa we współpracy z podmiotami rządowymi, samorządowymi, obywatelskimi i rynkowymi. Jest to polityka horyzontalna, obejmująca liczne polityki szczegółowe. Nadrzędnymi celami regionalnej polityki senioralnej w województwie mazowieckim są:

- poprawa jakości życia osób starszych poprzez utrzymanie ich samodzielności,
- zwiększenie dostępności i poprawa jakości usług na rzecz seniorów oraz ich opiekunów,
- wspieranie procesu deinstytucjonalizacji, poprawa koordynacji działań na rzecz seniorów na Mazowszu oraz rozwój kompetencji pracowników instytucji pomocy społecznej.

W ramach realizacji zadań w obszarze polityki senioralnej zrealizowano następujące działania.

- Przekazano 125 dotacji dla organizacji pozarządowych (w tym 41 w trybie pozakonkursowym) na kwotę 3,3 mln zł na realizację zadań publicznych w celu zwiększania samodzielności i przeciwdziałania marginalizacji społecznej oraz wsparcia aktywizacji seniorów w ramach działalności kół gospodyń wiejskich.
- Przekazano 13 dotacji dla organizacji pozarządowych na kwotę 1,0 mln zł na realizację zadań publicznych realizowanych w cyklu trzyletnim, w tym na: partycypację seniorów w życiu społecznym (1 dotacja; 73 tys. zł), pomoc niemedyzną w zakresie ochrony zdrowia psychicznego seniorów (9 dotacji; łącznie 268 tys. zł), internetową platformę informacyjno-poradnikową (1 dotacja; 95 tys. zł), edukację w „trzecim wieku” (1 dotacja; 300 tys. zł) oraz bony społeczne dla seniorów polegające na wsparciu finansowym aktywności nieformalnych grup osób starszych (1 dotacja; 300 tys. zł).
- W trybie zdalnym odbyło się 1 posiedzenie Mazowieckiej Rady Seniorów, utworzonej w 2018 roku jako organ konsultacyjny, doradczy i inicjatywny Marszałka Województwa Mazowieckiego, działający na rzecz wzmocnienia i rozwoju regionalnej polityki senioralnej. W połowie 2023 roku zakończyła się kadencja powołanej w 2019 roku rady. We wrześniu, sejmik podjął uchwałę nr 163/23 w sprawie utworzenia Rady Seniorów Województwa Mazowieckiego, a w listopadzie Zarząd Województwa Mazowieckiego ustalił jej skład na podstawie kandydatów rekomendowanych przez komisję spośród 52 zgłoszonych kandydatów. Członkowie nowego ciała doradczo-inicjatywnego odebrali akty powołania podczas uroczystości, która odbyła się 15 grudnia 2023 roku.
- Zapewniono udział specjalistów i wykładowców współpracujących z Polską Akademią Nauk w wykładach i wydarzeniach adresowanych do osób starszych w ramach zadania publicznego „Pakiety edukacyjne dla mazowieckich seniorów”. Podpisane w 2019 roku porozumienie pomiędzy Województwem Mazowieckim a Polską Akademią Nauk pozwala zapewnić wysokiej jakości zajęcia w ramach m.in. uniwersytetów trzeciego wieku oraz wzbogacić ofertę spotkań organizowanych przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej. Naukowcy z PAN popularyzują wiedzę z różnych dziedzin w zależności od zgłaszanych potrzeb.
- Zorganizowano „Ósmy Sejmik Senioralny Województwa Mazowieckiego”, w którym uczestniczyli przedstawiciele rad seniorów, uniwersytetów trzeciego wieku, klubów seniora, organizacji pozarządowych i Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Podczas wydarzenia zostały przeprowadzone wykłady oraz dyskusja, które były poświęcone pozamedycznemu wymiarowi profilaktyki zdrowotnej oraz roli czasu wolnego seniora.
- Zorganizowano Czwarty Przegląd Artystyczny Twórczości Osób Starszych dla 305 osób. Celem przeglądu była integracja społeczna i aktywizacja osób starszych, możliwość wymiany doświadczeń poprzez prezentację dorobku artystycznego seniorów z województwa.
- Realizowano zadania w ramach Instrumentu Wsparcia Inicjatyw Rad Seniorów 2023, którego ideą była aktywizacja osób starszych, zapobieganie ich wykluczeniu i utracie samodzielności. Wsparcie finansowe otrzymało 67 gmin i dzielnic, przy których powołane zostały rady seniorów, na łączną kwotę 2,3 mln zł. Dofinansowane zostały m.in. zajęcia integracyjne

(np. warsztaty rękodzieła, warsztaty edukacyjne, nauka tańca, wyjścia do teatru), wydarzenia dla seniorów (np. festyny, koncerty, potańcówki, wycieczki, zajęcia sportowo-rekreacyjne, konkursy), wykłady dotyczące zdrowego stylu życia oraz treningi pamięci i koncentracji.

- Zorganizowano 2 szkolenia jednodniowe stacjonarne oraz 3 wydarzenia on-online (1 szkolenie i dwa seminaria) dla kadry pracującej z seniorami.

Realizacja programu i postępujące zmiany demograficzne wskazują na konieczność szerszego udziału seniorów w życiu zawodowym i społecznym. W najbliższych dekadach w populacji województwa najbardziej wzrośnie udział najstarszych grup wiekowych, tj. 75+. Do 2050 roku liczba osób powyżej 75 roku życia wzrośnie o ok. 100%. Nasili się zatem proces „podwójnego starzenia się” ludności polegający na wzroście liczby i udziału osób w sędziwym wieku.

3.3.3.9. Realizacja w 2023 roku Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim na lata 2022-2025

27 grudnia 2022 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego przyjął wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz ich zatrudnienia. W 2023 roku w ramach realizacji programu:

- zawarto 73 umowy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie w trybie konkursowym, na realizację zadań publicznych w zakresie działalności na rzecz osób niepełnosprawnych. Ponadto kontynuowano realizację 5 umów wieloletnich zawartych w 2022 roku. Przekazano środki w wysokości 5,3 mln zł (w tym 4,3 mln zł z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – PFRON);
- dofinansowano roboty budowlane dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych – przyznano dofinansowanie 16 podmiotom i przekazano otrzymane z PFRON środki w wysokości 6,2 mln zł;
- dofinansowano działanie 10 zakładów aktywności zawodowej, przekazując 3 mln zł ze środków województwa i 13,4 mln zł z PFRON;
- w lipcu rozpoczęto realizację programu „Wsparcie osób z niepełnosprawnościami na Mazowszu” zwanego Programem N, przyjętego uchwałą nr 1106/417/23 Zarządu Województwa Mazowieckiego. W ramach programu osoby z niepełnosprawnościami wraz z opiekunem mogły skorzystać z oferty 28 wojewódzkich instytucji kultury, kupując bilet za 1 zł. W 2023 na realizację programu przeznaczono 2 mln zł;
- zorganizowano obchody Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych na Mazowszu wraz z widowiskiem w wykonaniu zespołu „Mazowsze”. W wydarzeniu uczestniczyło ponad 530 osób z 35 placówek, m.in. środowiskowych domów samopomocy.

3.3.3.10. Realizacja w 2023 roku Wojewódzkiego programu przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2026

23 kwietnia 2023 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 704/403/23 przyjął Wojewódzki program przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2026.

W 2023 r. w ramach realizacji programu opracowano Mazowiecki Barometr Ubóstwa i Wykluczenia Społecznego. Narzędzie to jest próbą implementacji wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym AROPE (skrót od ang. *at risk of poverty or social exclusion*) na poziomie samorządów lokalnych województwa i umożliwia weryfikowanie postępów gmin w realizacji europejskiego filaru praw socjalnych. Informacje o opracowaniu przestano do miast i gmin województwa. Ponadto, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej przeprowadziło diagnozę przyczyn ubóstwa energetycznego w województwie mazowieckim. Badanie było próbą oszacowania skali tego zjawiska na Mazowszu, jego scharakteryzowania i sformułowania rekomendacji dla instytucji publicznych. Diagnoza przedstawia m.in. obraz sytuacji energetycznej mieszkańców województwa i osób otrzymujących pomoc społeczną, uwarunkowania różnych wymiarów deprivacji energetycznej oraz opinie respondentów na temat form pomocy wykorzystywanych w jej zwalczaniu. W diagnozie zawarto również wyniki badań dotyczących zadłużenia mieszkańców Mazowsza za energię.

3.3.3.11. Realizacja w 2023 roku Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2025

W 2021 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego uchwałą 373/214/21 (zmienioną uchwałą nr 1862/367/22) przyjął Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2025, wraz z ramowymi programami ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. W celu realizacji programu, w 2023 roku podjęto następujące działania.

- Przeprowadzono otwarty konkurs ofert dla organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego, na wsparcie realizacji zadania województwa w obszarze „Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym”. Konkurs obejmował zadania dotyczące profilaktyki i edukacji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (7 umów rocznych na łączną kwotę 479 tys. zł; ponadto podpisano 1 umowę na 10 tys. zł w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego) oraz programy korekcyjne dla sprawców przemocy w rodzinie (7 umów rocznych na łączną kwotę 500 tys. zł). Dla wybranych w konkursie organizacji zorganizowano spotkanie nt. rekrutacji uczestników oraz dotychczasowych i planowanych działań;
- Zlecono dodruk „Poradnika dla instytucji wspierających i osób zagrożonych przemocą”, który rozesłano do organizacji pozarządowych oraz przekazano uczestnikom konferencji nt. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Zorganizowano konferencję kondycji systemu ochrony dzieci przed przemocą w Polsce, w której uczestniczyli pracownicy jednostek samorządu terytorialnego, pomocy społecznej i ochrony zdrowia, policji, wymiaru sprawiedliwości, trzeciego sektora, dziennikarze.
- Zorganizowano superwizje indywidualne i grupowe w wymiarze 242 godzin dla kadr pomocy społecznej zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy na terenie województwa.
- Przeprowadzono 1 szkolenie on-line i 4 szkolenia stacjonarne, w tym 3 trzydniowe, dla kadr pomocy społecznej zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, zespołów interdyscyplinarnych i gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

3.3.3.12. Realizacja w 2023 roku Mazowieckiego programu ochrony zdrowia psychicznego na lata 2018-2023

W 2023 roku podjęto następujące działania w ramach Mazowieckiego programu ochrony zdrowia psychicznego na lata 2018-2023 (zaktualizowanego we wrześniu 2021 roku).

- Zapewniono funkcjonowanie Mazowieckiej Rady Zdrowia Psychicznego, powołanej przez Zarząd Województwa Mazowieckiego na lata 2022-2026 do realizacji następujących zadań:
 - inicjowanie i opiniowanie działań na rzecz poprawy jakości oraz dostępności do psychiatrycznych świadczeń opieki zdrowotnej,
 - koordynowanie i monitorowanie realizacji zadań dotyczących promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych,
 - współdziałanie przy opracowaniu Mazowieckiego programu ochrony zdrowia psychicznego na lata 2024-2028,
 - podejmowanie inicjatyw i działań w celu ochrony i promocji zdrowia psychicznego, w tym pełnienie funkcji opiniodawczej i doradczej dla samorządu województwa.

W 2023 roku odbyło się jedno posiedzenie rady.

- Zlecono w trybie konkursowym realizację zadań publicznych:
 - w zakresie edukacji zdrowotnej i wsparcia w kryzysie osób dorosłych w latach 2023-2024 (dofinansowano 13 projektów);
 - w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży w latach 2023-2024 (dofinansowano 18 projektów).
- Kontynuowano realizację zadań publicznych województwa zakresu:
 - psychoedukacji i wsparcia osób po 50 roku życia i ich bliskich,
 - edukacji zdrowotnej dla osób z chorobą nowotworową i ich bliskich w latach 2022-2023,
 - edukacji dotyczącej profilaktyki istotnych problemów zdrowotnych w latach 2022-2023.
- Kontynuowano realizację „Programu polityki zdrowotnej w zakresie profilaktyki zaburzeń depresyjnych dla dzieci i młodzieży z województwa mazowieckiego” na lata 2022-2024.
- Rozpoczęto realizację „Programu polityki zdrowotnej w zakresie profilaktyki zaburzeń depresyjnych dla osób po 60 roku życia z woj. mazowieckiego” na lata 2023-2025 – program umożliwi odbycie bezpłatnych badań przesiewowych, a w przypadku identyfikacji objawów depresji – konsultacji ze specjalistą, sesji terapeutycznych. Przewidziano też szkolenia dla lekarzy oraz opiekunów osób starszych. Budżet programu wynosi 2,6 mln zł.
- Zaktualizowano „Informator zdrowia psychicznego” – przewodnik na stronie „Zdrowe Mazowsze” z informacjami o dostępnych w województwie formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
- Zorganizowano konferencję na temat zdrowia psychicznego jako wyzwania XXI wieku w ramach I Mazowieckiego Forum Zdrowia Psychicznego.
- Przeprowadzono ewaluację regionalnego programu zdrowotnego pn. „Opracowanie wskazówek i zaleceń do pracy z dzieckiem z zaburzeniami ze spektrum autyzmu [ASD] w środowisku domowym”, który był realizowany ze środków RPO 2014-2020. W ramach programu wsparciem objęto 789 osób, w tym 376 dzieci z ASD i 413 rodziców/opiekunów.

3.3.3.13. Realizacja w 2023 roku Wojewódzkiego programu pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2027

Zarząd Województwa Mazowieckiego 24 kwietnia 2023 r. uchwałą nr 705/403/23 przyjął wojewódzki program pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi na lata 2023–2027. W 2023 roku w ramach jego realizacji podjęto następujące działania.

- Przeprowadzono monitoring poprzedniego programu na lata 2018-2022, porównując stan faktyczny z przyjętymi w programie celami i założeniami.
- Zlecono w trybie konkursowym realizację zadań publicznych w obszarze „Działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym”. Konkursy składały się z następujących zadań:
 - Droga do samodzielności – wsparcie samodzielności społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin (podpisano 6 umów rocznych na łączną kwotę 750 tys. zł),
 - działalność na rzecz poprawy jakości zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży (podpisano 4 umowy roczne na łączną kwotę 750 tys. zł),
 - Z Alzheimerem na co dzień – pomocna dłoń dla osób chorujących oraz ich rodzin (podpisano 6 umów rocznych na łączną kwotę 350 tys. zł),
 - kontynuacja wsparcia funkcjonujących dziennych domów pobytu dla osób starszych z chorobami otępiennymi, w tym chorobą Alzheimera (podpisano 6 umów na lata 2023-2025 na łączną kwotę 12,6 mln zł, w tym na 4,2 mln zł w 2023 roku),
 - utworzenie nowych dziennych domów pobytu dla osób starszych z chorobami otępiennymi, w tym chorobą Alzheimera (podpisano 6 umów, w tym 4 na lata 2023-2025 oraz 2 na lata 2023-2024, na łączną kwotę 19,1 mln zł, w tym 7,1 mln zł w 2023 roku),
 - utworzenie i działanie ośrodków wsparcia dla dzieci i młodzieży z potrzebami wynikającymi z zaburzeń psychicznych (podpisano 3 umowy, w tym 2 na lata 2023-2024 oraz 1 roczną, na łączną kwotę 4,8 mln zł, w tym na 2,5 mln zł w 2023 roku).
- Zorganizowano konferencję „Dzieci i ryby głosu nie mają” na temat zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, w której uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, nauczycieli i policji.
- Zlecono dodruk „Poradnika zdrowia psychicznego”, który został przekazany uczestnikom konferencji oraz rozesłany do organizacji pozarządowych aktywnych w obszarze promocji i ochrony zdrowia psychicznego.
- Zorganizowano superwizje indywidualne i grupowe w wymiarze 242 godzin dla kadr pomocy społecznej oraz pracowników organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie województwa mazowieckiego.
- Zorganizowano wizytę studyjną w dziennym domu pobytu w Myśliborzycach.
- Przeprowadzono ewaluację zadania publicznego pn. „Udzielenie pomocy i oparcia społecznego dla osób starszych chorujących psychicznie – utworzenia dziennego domu pobytu dla osób starszych z chorobami otępiennymi, w tym chorobą Alzheimera”. Zebrane dane pozwoliły na ocenę realizowanych w 2022 roku działań w 6 dziennych domach pobytu.
- Przeprowadzono 1 jednodniowe seminarium on-line, 1 jednodniowe szkolenie on-line i 3 szkolenia stacjonarne (w tym 2 dwudniowe) dla kadr pomocy społecznej.

3.3.3.14. Realizacja w 2023 roku Wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii Województwa Mazowieckiego na lata 2022-2025

Wojewódzki program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii został przyjęty w 2022 roku uchwałą 35/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego i Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej realizują zadania wynikające z nowego programu samodzielnie lub we współpracy z:

- Krajowym Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w Warszawie, Wojewódzkim Ośrodkiem Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Pruszkowie oraz innymi podmiotami działającymi w zakresie terapii i leczenia uzależnień,
- jednostkami samorządu terytorialnego i ich jednostkami organizacyjnymi,
- jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej,
- placówkami oświaty, wojewódzkimi ośrodkami ruchu drogowego,
- organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- podmiotami ekonomii społecznej,
- policją i mediami.

Realizacja zadań wynikających z programu miała charakter ciągły i była zależna od wysokości środków z tytułu wydawania zezwoleń na prowadzenie obrotu hurtowego napojami alkoholowymi.

W 2023 roku Departament Zdrowia i Polityki Społecznej realizował następujące zadania:

- finansowanie zadań Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Pruszkowie, powołanego uchwałą zarządu województwa w 2001 roku. Do zadań ośrodka należy m.in. monitorowanie funkcjonowania placówek leczenia uzależnienia od alkoholu, ocena jakości opieki nad uzależnionymi i udzielanie konsultacji podmiotom zajmującym się rozwiązywaniem problemów alkoholowych;
- poprawa jakości leczenia osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu. W celu zwiększenia dostępności i poprawy jakości leczenia, Samorząd Województwa Mazowieckiego wspiera podmioty lecznicze, przekazując środki z opłat za koncesję na sprzedaż alkoholu na zakup sprzętu i materiałów do realizacji działań leczniczych i terapeutycznych oraz poprawę warunków ich udzielania. W 2023 roku przekazano środki finansowe 11 podmiotom leczniczym samorządu prowadzącym działalność w zakresie uzależnień;
- realizacja „Programu w zakresie wsparcia oraz wzmocnienia efektów rehabilitacji dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionej od substancji psychoaktywnych”;
- kontynuacja realizacji zadań publicznych województwa dotyczących edukacji zdrowotnej obejmującej przeciwdziałanie i wczesne rozpoznawanie uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz behawioralnych wśród dzieci i młodzieży na lata 2022-2023.

Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej w 2023 roku zrealizowało następujące zadania.

- Przeprowadzono 25 szkoleń specjalistycznych dotyczących 12 tematów z zakresu profilaktyki uzależnień (w tym uzależnień behawioralnych) i przeciwdziałania przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym dla 674 osób, w tym pracowników jednostek pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, psychologów, pedagogów, pracowników oświaty i ochrony zdrowia, terapeutów uzależnień oraz innych osób zajmujących się profilaktyką i terapią uzależnień, jak też przemocą domową z terenu województwa.

- Zorganizowano konferencję „Bądź bezpieczny na drodze”, której celem było podniesienie wiedzy mieszkańców Mazowsza na temat wpływu substancji psychoaktywnych na sprawność psychofizyczną kierowców. W konferencji uczestniczyło 150 osób, w tym przedstawiciele instytucji zajmujących się poprawą bezpieczeństwa ruchu drogowego w województwie.
- Przeprowadzono 18 jednodniowych szkoleń profilaktycznych z elementami praktycznymi dla 800 kierowców w wieku 55+ i 18-24 lat.
- Zorganizowano dwie kampanie edukacyjne, „Porozumienie dla trzeźwości” oraz „Leki i alkohol – niebezpieczne związki”, w ramach których przygotowano i upowszechniono materiały profilaktyczno-edukacyjne i profilaktyczno-promocyjne oraz wyświetlano filmy w środkach komunikacji miejskiej i podmiejskiej w województwie.
- Przygotowano publikację nt. profilaktyki uzależnień na poziomie lokalnym, mającą wspierać samorządy lokalne w diagnozie i monitorowanie problemów uzależnień.
- Zorganizowano konferencję „Człowiek w sieci uzależnień”, w której wzięło udział 150 osób, w tym przedstawiciele instytucji zajmujących się profilaktyką uzależnień w województwie.
- Rozwijano współpracę z Mazowieckim Związkiem Stowarzyszeń Abstynenckich, m.in. zorganizowano dwie konferencje, zapewniono transport dla członków stowarzyszeń z województwa podczas zlotów abstynenckich, w ramach których przeprowadzono warsztaty, wykłady nt. profilaktyki uzależnień oraz treningi umiejętności.
- Wsparto działania zmierzające do aktywizacji zawodowej, edukacyjnej i społecznej osób uzależnionych od alkoholu lub zwiększające dostępność do istniejących form wsparcia – objęto dofinansowaniem 3 centra integracji społecznej i 1 klub integracji społecznej.
- Prowadzono współpracę z Krajowym Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w celu monitorowania trendów w zakresie uzależnień oraz pokrewnych problemów. Ekspert wojewódzki opracował profile użytkowania substancji psychoaktywnych przez uczniów w wieku 14-18 lat.
- W ramach współpracy z trzecim sektorem, przekazano 115 dotacji na łączną kwotę 7,7 mln zł na realizację zadań publicznych w podobszarach „Działania na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych” oraz „Profilaktyka uzależnień”, w tym na realizację:
 - programu profilaktycznego podczas wakacyjnego wypoczynku dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym (umowy roczne i wieloletnie na lata 2021-2023),
 - rekomendowanych programów profilaktycznych (zadanie roczne),
 - programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej (zadania wieloletnie na lata 2023-2025),
 - programów profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących płodowego zespołu alkoholowego (FAS) i spektrum płodowych zaburzeń alkoholowych (FASD) (zadanie roczne),
 - programów profilaktycznych i edukacyjnych dla dorosłych dzieci alkoholików (DDA) (zadanie roczne),
 - programów na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości na drogach (zadanie roczne),
 - programów promujących zdrowy styl życia bez uzależnień, ze szczególnym uwzględnieniem działalności stowarzyszeń abstynenckich (zadanie wieloletnie na lata 2023-2025),
 - programów pomocy psychologicznej i psychoterapii dla osób współuzależnionych (zadanie roczne),

- programów edukacyjnych na rzecz ograniczenia przemocy domowej w związku z nadużywaniem alkoholu (zadanie wieloletnie na lata 2023-2025),
- programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie lub programów ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie w związku z nadużywaniem alkoholu (zadanie roczne),
- programów wzmacniających proces socjalizacji dzieci i młodzieży ze środowisk marginalizowanych, w oparciu o ideę twórczej pedagogiki (zadanie roczne),
- wsparcia świetlic socjoterapeutycznych, środowiskowych i klubów młodzieżowych, ze szczególnym uwzględnieniem realizacji programów socjoterapii dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym (zadanie wieloletnie na lata 2023-2025),
- innych programów profilaktycznych w trybie z pominięciem otwartego konkursu ofert (tzw. „małe dotacje”).

W 2023 roku na realizację zadań wynikających z Wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii Województwa Mazowieckiego na lata 2022-2025 Samorząd Województwa Mazowieckiego wydatkował ok. 23 mln zł.

3.3.3.15. Realizacja w 2023 r. Wojewódzkiego programu rozwiązywania kryzysu bezdomności Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2027

W 2023 roku przeprowadzono konsultacje społeczne wojewódzkiego programu rozwiązywania kryzysu bezdomności, który został następnie przyjęty uchwałą nr 412/392/23 Zarządu Województwa Mazowieckiego z 21 marca 2023 r. W 2023 roku podjęto następujące działania w celu jego realizacji:

- opracowano i wydano „Poradnik dla instytucji wspierających osoby w kryzysie bezdomności i ich podopiecznych”, który został rozesłany do ośrodków pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych zajmujących się przeciwdziałaniem bezdomności na terenie województwa;
- na stronie internetowej Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej dodano zakładkę „Kryzys bezdomności” oraz opublikowano treści statystyczne dot. bezdomności w województwie;
- w ramach kontynuacji umów wieloletnich, w 2023 roku udzielono jednej dotacji dla organizacji pozarządowej w obszarze pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób, która stanowiła trzecią transzę dofinansowania na zadanie trzyletnie (2021-2023) na kwotę 300 tys. zł.

3.3.3.16. Realizacja w 2023 roku Programu transformacji cyfrowej województwa mazowieckiego

10 stycznia 2023 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego przyjął drugą edycję dokumentu wdrożeniowego Strategii rozwoju społeczeństwa informacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2020–2030: Program transformacji cyfrowej województwa mazowieckiego na lata 2023-2024. Program został opracowany w szerokim partnerstwie z ośrodkami nauki, edukacji, placówkami ochrony zdrowia, samorządami lokalnymi i aktywnymi w obszarze cyfryzacji podmiotami gospodarczymi. II edycja dokumentu zawiera 36 projektów z zakresu cyfryzacji w takich dziedzinach jak opieka zdrowotna, usługi publiczne, edukacja, ochrona powietrza, planowanie przestrzenne, rolnictwo i przemysł. Program realizuje wszystkie główne cele Strategii rozwoju społeczeństwa informacyjnego (niektóre projekty służą realizacji więcej niż jednego celu):

- Cel strategiczny 1: Wzrost kompetencji cyfrowych i zaufania do TIK (8 przedsięwzięć),
- Cel strategiczny 2: Elektroniczne systemy i usługi dla mieszkańców (23 przedsięwzięcia),

- Cel strategiczny 3: Internet dla Mazowsza (5 przedsięwzięć),
- Cel strategiczny 4: TIK dla nauki biznesu (19 przedsięwzięć).

3.4. Realizacja innych elementów polityki regionalnej

Poza strategiami, programami i planem zagospodarowania przestrzennego, Samorząd Województwa Mazowieckiego realizował też inne elementy polityki regionalnej (por. Tabela 33).

Tabela 33. Wykaz innych dokumentów i działań realizowanych w 2023 roku

Lp.	Tytuł	Jednostka odpowiedzialna	Horyzont czasowy
1	Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla województwa mazowieckiego	Departament Nieruchomości i Infrastruktury	2014-2030
2	Regionalny plan transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku	Departament Nieruchomości i Infrastruktury	2021-2027
3	Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2019-2024
4	Kierunki działań w zakresie polityki zdrowotnej województwa mazowieckiego na lata 2022-2026	Departament Zdrowia i Polityki Społecznej	2022-2026
5	Plan rozwoju ekonomii społecznej na Mazowszu na lata 2021-2030	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	2021-2030
6	Regionalny plan rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji dla województwa mazowieckiego na lata 2023-2025	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	2023-2025
7	Mazowsze dla czystego powietrza 2023	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2023
8	Mazowiecki instrument wsparcia adaptacji do zmian klimatu – Mazowsze dla klimatu 2023	Departament Polityki Ekologicznej, Geologii i Łowiectwa	2023
9	Mazowsze dla czystego ciepła 2023	Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych	2023
10	Mazowiecki program przygotowania szkół, nauczycieli i uczniów do nauczania zdalnego	Departament Edukacji Publicznej i Sportu	2023
11	Mazowiecki instrument wsparcia „Autobusy dla mazowieckich szkół”	Departament Edukacji Publicznej i Sportu	2023
12	Mazowiecki instrument aktywizacji sołectw Mazowsze 2023	Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich	2023
13	Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych 2023	Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich	2023
14	Mazowiecki instrument wsparcia infrastruktury sportowej „Mazowsze dla sportu 2023”	Departament Edukacji Publicznej i Sportu	2023
15	Mazowiecki instrument wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego	Departamentu Rozwoju Regionalnego i Funduszy Europejskich	2025
16	Regionalny plan działań na rzecz zatrudnienia na rok 2023 dla województwa mazowieckiego	Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie	2023
17	Realizacja działań w obszarze rozwoju społeczeństwa informacyjnego	Departament Cyfryzacji, Geodezji i Kartografii	2030
18	Plan działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich Mazowsza do roku 2027	Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich	2027
19	Mazowiecki instrument aktywizacji działkowców – Mazowsze dla działkowców 2023	Departament Polityki Ekologicznej, Geologii i Łowiectwa	2023
20	Mazowiecki program wsparcia zapobiegania bezdomności zwierząt – Mazowsze dla zwierząt 2023	Departament Polityki Ekologicznej, Geologii i Łowiectwa	2023
21	Instrumenty inżynierii finansowej 2007-2013	Agencja Rozwoju Mazowsza, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe	-

Źródło: Opracowanie własne Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego

3.4.1.1. Realizacja w 2023 roku Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla województwa mazowieckiego

Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla województwa mazowieckiego został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego w dniu 3 listopada 2014 roku jako akt prawa miejscowego. Plan ten określa główne cele i kierunki rozwoju publicznego transportu zbiorowego na lata 2014-2030 w przewozach o charakterze wojewódzkim realizowane w ramach użyteczności publicznej. Głównym założeniem Planu jest organizacja przewozów o charakterze użyteczności publicznej w sposób prowadzący do poprawy dostępności i spójności terytorialnej województwa. 17 października 2023 r. Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął uchwałą nr 183/2317 aktualizację planu transportowego, która uwzględnia założenia programu pilotażowego w zakresie uruchomienia autobusowych linii komunikacji poprzecznej, które będą stanowiły linie dowozowe do linii kolejowych. Ponadto, w związku z zakończeniem modernizacji linii 35 oraz po uzgodnieniach z Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w wojewódzkich przewozach kolejowych uwzględniono linię Ostrołęka – Chorzele – Szczytno – Olsztyn.

Operatorzy publicznego transportu zbiorowego, czyli spółki „Koleje Mazowieckie – KM” oraz Warszawska Kolej Dojazdowa, wykonywali przewozy na terenie województwa na podstawie umów ramowych nr 4/KM/NI.IT.I./09 i 5/WKD/NI.IT.I./09 z 19 maja 2009 r. (z późn. zm.) oraz umów rocznych o świadczenie usług publicznych w zakresie publicznego transportu zbiorowego na obszarze województwa mazowieckiego, odpowiednio nr W/UMWM-UU/UM/NI/5/2023 z 30 stycznia 2023 r. i nr W/UMWM-UU/UM/NI/27/2023 z 10 stycznia 2023 r. Wykonanie zadania przedstawia Tabela 34.

Tabela 34. Realizacja usług publicznych w zakresie publicznego transportu zbiorowego na obszarze województwa mazowieckiego w 2023 roku

Lp.	Operator publicznego transportu zbiorowego	Praca eksploatacyjna (mln pociągokilometrów)	Rekompensata (zł)
1	„Koleje Mazowieckie - KM” sp. z o.o.	19,56	655 805 708
2	Warszawska Kolej Dojazdowa sp. z o.o.	1,18	61 475 097

Źródło: Departament Nieruchomości i Infrastruktury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Elementem publicznego transportu zbiorowego na terenie województwa mazowieckiego jest realizacja i utrzymanie systemu parkingów w formule „Parkuj i jedź” w Błoniu, Brwinowie, Celestynowie, Mińsku Mazowieckim, Ożarowie Mazowieckim, Radomiu, Siedlcach, Teresinie i Żyrardowie. Wydatki związane z zarządzaniem parkingami w 2023 roku wyniosły ok. 630 tys. zł.

3.4.1.2. Realizacja w 2023 roku Regionalnego planu transportowego Województwa Mazowieckiego

Regionalny plan transportowy Województwa Mazowieckiego (RPTWM) zastąpi w perspektywie finansowej 2021-2027 dotychczas obowiązujący Plan wykonawczy do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030 w obszarze „Przestrzeń i transport” (por. Rozdz. 3.4.1.2). Projekt RPTWM i prognozy oddziaływania na środowisko zostały przyjęte przez Zarząd Województwa Mazowieckiego w styczniu 2022 roku i skierowane do konsultacji społecznych. Regionalny plan transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku został przyjęty przez Zarząd Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 2017/453/23 z dnia 5 grudnia 2023 r., a następnie przekazany do oceny Komisji Europejskiej.

3.4.1.3. Realizacja w 2023 roku Planu gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024

Gospodarkę odpadami w województwie mazowieckim reguluje Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024 (PGO WM 2024) uchwalony 22 stycznia 2019 roku przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 3/19. Integralną częścią uchwalonego PGO WM 2024 są: Plan inwestycyjny dla województwa mazowieckiego, Program zapobiegania powstawaniu odpadów oraz Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa mazowieckiego.

W 2023 roku, na podstawie art. 38b ustawy o odpadach, Marszałek Województwa Mazowieckiego kontynuował prowadzenie w biuletynie informacji publicznej list:

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje do przetwarzania odpadów;
- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Na liście funkcjonujących instalacji znajdowało się w 2023 roku 13 instalacji do przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych i wydzielenia frakcji nadających się do odzysku (o 1 mniej niż w poprzednim roku) oraz 16 składowisk. Z kolei na liście instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji znajdowało się 11 instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów (o 2 więcej niż w poprzednim roku) i 4 składowiska (bez zmian).

Monitorowanie kierunków zmian oraz działań w obszarze gospodarki odpadami odbywa się na podstawie sporządzanego w cyklu trzyletnim sprawozdania z realizacji wojewódzkiego planu gospodarki odpadami. Zawiera ono m.in. opis i ocenę zmian stanu gospodarki odpadami w regionie, inwentaryzację instalacji do zagospodarowania poszczególnych grup odpadów oraz ocenę stanu realizacji działań i osiągnięcia celów ujętych w planie. Sprawozdanie za lata 2019-2022 zostało przyjęte przez Zarząd Województwa Mazowieckiego 27 grudnia 2023 roku uchwałą nr 2208/461/23 i przedstawione sejmikowi na posiedzeniu w dniu 6 lutego 2024 roku.

Z przeprowadzonej analizy systemu gospodarki odpadami wynika, że:

- moce przerobowe instalacji do przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych pokrywają zapotrzebowanie województwa,
- istnieje zapotrzebowanie na nowe instalacje do zagospodarowania bioodpadów,
- pojemność składowisk pozostała do wypełnienia będzie się sukcesywnie zmniejszać,
- masa odpadów selektywnych (wytworzona oraz odebrana i zebrana) była w 2022 roku wyższa niż zdolności przerobowe instalacji w zakresie selektywnego zbierania odpadów.

Zapotrzebowanie na moce przerobowe do doczyszczania selektywnie zebranych odpadów oraz przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów może zostać zaspokojone poprzez:

- rozbudowę i zwiększenie sprawności istniejących instalacji,
- stopniowe przekształcanie części mechanicznych instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania na instalacje do sortowania, doczyszczania i odzysku selektywnie zebranych odpadów oraz instalacje do przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów,
- nowe, efektywne instalacje o niskim wpływie na środowisko: do sortowania i doczyszczania odpadów zebranych selektywnie oraz do przetwarzania bioodpadów, w tym biogazownie.

Rekomendacje wynikające ze sprawozdania zostaną uwzględnione w Planie gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2030, na opracowanie którego Zarząd Województwa Mazowieckiego przeznaczył 249 tys. zł. Prace nad nowym dokumentem rozpoczęto w 2023 roku, a ich zakończenie planowane jest w 2024 roku.

Wdrażanie zapisów PGO WM 2024

PGO WM 2024 służy stopniowemu wprowadzaniu zasad gospodarki o obiegu zamkniętym, które pozwolą jak najdłużej zachować wartość produktów, efektywnie wykorzystywać zasoby oraz ograniczać powstawanie odpadów. Przechodzenie z gospodarki linearnej do gospodarki o obiegu zamkniętym jest istotnym elementem zrównoważonego rozwoju. Aby wspomóc ten proces, w 2023 roku przeprowadzono konkursy ekologiczne oraz realizowano działania edukacyjno-informacyjne.

W marcu zarząd województwa ogłosił otwarty konkurs na realizację w 2023 roku zadania publicznego „Działania edukacyjne i informacyjne w zakresie gospodarki odpadami ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień związanych z wdrażaniem gospodarki o obiegu zamkniętym”. Wpłynęło 13 ofert. Dofinansowanie otrzymało 9 podmiotów na łączną kwotę 173 tys. zł. Działania edukacyjne kierowane do mieszkańców i przedsiębiorców dotyczyły zrównoważonego gospodarowania zasobami, zapobiegania powstawaniu odpadów oraz gospodarki o obiegu zamkniętym.

Samorząd Województwa Mazowieckiego był współorganizatorem XI Międzynarodowego Forum Gospodarki Odpadami SOSEXPO i XI Ogólnopolskiej Konferencji Samorządowej, które odbyły się 29 czerwca w Warszawie pod honorowym patronatem Marszałka Województwa Mazowieckiego. Jako temat przewodni SOSEXPO przyjęto przyspieszenie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym oraz źródła finansowania niezbędnych inwestycji. W konferencji wzięli udział m.in. przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, przedsiębiorstw z branży gospodarki odpadami, uczelni i instytucji badawczych. Koszt współorganizacji konferencji wyniósł 31 tys. zł.

Jesienią zorganizowano II edycję Konkursu promującego wiedzę o gospodarce o obiegu zamkniętym „Ekocykularni” dla przedszkoli oraz szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Celem konkursu było promowanie gospodarki cyrkularnej oraz ukazanie i docenienie pomysłowych pozalekcyjnych aktywności szkół i nauczycieli z terenu województwa w tym zakresie. Wpłynęło 75 prawidłowych i terminowych zgłoszeń. Ocenie podlegała wartość merytoryczna i edukacyjna zajęć, pomysłowość, zaangażowanie społeczności oraz codzienne działania realizowane w placówce na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym. 9 placówkom, które uzyskały największą liczbę punktów w danej kategorii placówek przyznano dyplomy i nagrody pieniężne w wysokości od 3,5 do 10 tys. zł.

W zakresie kontroli prowadzących instalacje do przetwarzania odpadów w celu weryfikacji przestrzegania przepisów o ochronie środowiska, zgodnie z art. 379 ustawy Prawo ochrony środowiska, w 2023 roku Wydział Kontroli Środowiskowych Departamentu Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych przeprowadził 15 kontroli wskazanych w rocznym planie kontroli oraz 5 kontrole doraźnych.

Mając na względzie fakt, że jednym z najpilniejszych wyzwań w nadchodzących latach będzie wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym, Departament Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych przeznaczył 135 tys. zł na opracowanie „Koncepcji transformacji gospodarki odpadami w województwie mazowieckim w kierunku GOZ”. W dokumencie określono diagnozę problemów, cele i kierunki działań prowadzące do wdrażania PGO WM 2024 oraz jego aktualizacji, zidentyfikowano zadania, warunki i koszty ich realizacji, ustalono plan finansowy oraz wskaźniki rezultatów. Na podstawie Koncepcji został przygotowany projekt zintegrowany pn. „Wdrożenie regionalnego planu gospodarki odpadami i programu zapobiegania powstawaniu odpadów dla województwa mazowieckiego” (GO MAZOVIA LIFE PL), który został zgłoszony do naboru w programie LIFE. Wstępny wniosek o dofinansowanie, na którego opracowanie przeznaczono 111 tys. zł, przeszedł pozytywnie proces weryfikacji, a Województwo Mazowieckie otrzymało zaproszenie do drugiego etapu naboru, tj. złożenia pełnego wniosku w I kwartale 2024 roku.

Celem przewidzianego na 10 lat projektu GO MAZOVIA LIFE PL jest wdrażanie zapisów Planu gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego oraz osiągnięcie zakładanych w tym dokumencie i Programie zapobiegania powstawaniu odpadów efektów. Przedsięwzięcie ma charakter badawczo-rozwojowy i opiera się na udziale przedstawicieli samorządów lokalnych, świata nauki, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców, którzy zgłosili chęć udziału w projekcie w celu wypracowania mechanizmów i narzędzi służących spełnieniu ambitnych wymagań środowiskowych wynikających z przepisów krajowych i unijnych.

3.4.1.4. Realizacja w 2023 roku Kierunków działań w zakresie polityki zdrowotnej województwa mazowieckiego na lata 2022–2026

Kierunki działań w zakresie polityki zdrowotnej województwa mazowieckiego na lata 2022–2026 zostały przyjęte 8 marca 2022 roku przez Zarząd Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 313/303/22. W 2023 roku realizowano następujące przedsięwzięcia:

- wsparcie rozwoju kadry medycznej poprzez przekazanie środków finansowych podmiotom leczniczym na kształcenie i podnoszenie kwalifikacji osób wykonujących zawody medyczne,
- Program stypendialny dla studentów kształcących się na kierunkach: lekarskim, pielęgniarstwo, ratownictwo medyczne,
- Regionalny program zdrowotny „Rozszerzenie dostępności nowoczesnych instrumentalnych metod diagnostyki i rehabilitacji dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym na terenie województwa mazowieckiego” na lata 2017-2023,
- Program polityki zdrowotnej leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego dla mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2019-2025,
- Program polityki zdrowotnej w zakresie poprawy sprawności fizycznej osób po 60 roku życia na lata 2020-2023,
- Program polityki zdrowotnej w zakresie profilaktyki wczesnego wykrywania raka piersi wśród mieszkanki województwa mazowieckiego na lata 2020-2023,
- Program polityki zdrowotnej w zakresie szczepień przeciwko pneumokokom dla osób powyżej 50 roku życia z województwa mazowieckiego na lata 2021-2023,
- Program polityki zdrowotnej w zakresie szczepień przeciwko meningokokom serogrupy B dla dzieci do lat 3 z województwa mazowieckiego na lata 2023-2025,
- Regionalny program zdrowotny dotyczący chorób kręgosłupa i otyłości wśród dzieci z województwa mazowieckiego na lata 2018-2023,
- Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023,
- Program polityki zdrowotnej z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej dla uczniów klas VII-VIII z województwa mazowieckiego na lata 2023 -2024,
- Program polityki zdrowotnej w zakresie profilaktyki i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 na lata 2021-2023,
- Program polityki zdrowotnej w zakresie profilaktyki i wczesnego wykrywania osteoporozy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2021- 2023,
- Program polityki zdrowotnej badań przesiewowych w kierunku wykrycia zakażenia wirusem zapalenia wątroby typu C na lata 2023-2025,
- Program polityki zdrowotnej w zakresie fizjoterapii u pacjentów z powikłaniami po przebytych zachorowaniu na COVID-19 na lata 2021-2023,

- projekt pt. „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy ratowników medycznych”, do którego realizacji zobowiązano Wojewódzką Stację Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego „Meditrans” Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Warszawie na podstawie art. 38 ustawy o działalności leczniczej,
- ciąg dalszy kampanii edukacyjnej „Daj życie” w zakresie promocji dawstwa i transplantacji;
- Szkoła Promocji Zdrowia – II edycja na lata 2019-2024,
- konferencję w ramach Mazowieckiego Przeglądu Zdrowia Publicznego: „Otyłość wśród dzieci i młodzieży – wyzwanie dla zdrowia publicznego”,
- kampania edukacyjna w zakresie profilaktyki nadwagi i otyłości oraz innych chorób cywilizacyjnych wśród dzieci i młodzieży.

Ponadto w 2023 roku rozpoczęto realizację Samorządowego Instrumentu Wsparcia Zdrowia Kobiety. Finansowaniem objęte były działania z zakresu profilaktyki i ochrony zdrowia kobiet, prowadzone w formie m.in. warsztatów, spotkań, akcji profilaktycznych wspierających wykrywalność najczęstszych chorób występujących u kobiet (w tym badań w kierunku wczesnego wykrywania nowotworów szyjki macicy, piersi, jajnika), badań w ramach profilaktyki osteoporozy, chorób uroginekologicznych, promocji zdrowego stylu życia, wsparcia zdrowia menstruacyjnego. W ramach instrumentu przekazano 1,5 mln zł pomocy finansowej dla powiatów oraz miast na prawach powiatu.

W odniesieniu do zadań publicznych zlecanych w trybie konkursowym, w 2023 roku:

- kontynuowano zadania zleczone w zakresie promowania zdrowia psychicznego, promowania dawstwa i transplantologii, wsparcia i promocji ratownictwa medycznego, podnoszenia świadomości na temat autyzmu, podnoszenia poziomu akceptacji społecznej wobec osób żyjących z HIV/AIDS oraz edukacji zdrowotnej w zakresie:
 - zapobiegania chorobom zakaźnym i zakażeniom, w tym przeciwdziałania skutkom nieprawidłowej antybiotykoterapii,
 - profilaktyki nowotworów złośliwych,
 - profilaktyki chorób układu sercowo-naczyniowego, w tym zawałów serca i udarów mózgu,
 - zapobiegania zaburzeniom depresyjnym;
- zlecono realizację zobowiązań określonych w „Programie Wsparcia Domów Opieki Medycznej” na lata 2023-2025; dofinansowanie otrzymało 14 projektów;
- zlecono przeprowadzenie szkoleń z zakresu medycyny taktycznej dla personelu medycznego, strażaków ochotniczych straży pożarnych oraz ludności cywilnej ze szczególnym uwzględnieniem ludności pochodzenia ukraińskiego w latach 2023-2024.

W 2023 roku zorganizowano kolejną edycję „Konkursu na wydarzenie medyczne roku”. Celem konkursu jest inspirowanie i promowanie wzrostu efektywności działalności leczniczej wojewódzkich podmiotów leczniczych. Konkurs odbył się w aż sześciu kategoriach. Trzy nagrody wręczono wojewódzkim podmiotom leczniczym, a trzy – osobom wykonującym zawody medyczne zatrudnionym w takich podmiotach. Pierwsze trzy kategorie to: osiągnięcie medyczne roku – w podziale na medycynę zabiegową i zachowawczą (nagrody do 1 mln zł) i innowacja medyczna roku (nagroda do 500 tys. zł). Nagrody dla osób indywidualnych wręczono w kategoriach: osobowość medyczna roku, medyk roku i wschodząca nadzieja medycyny (nagrody po 22-33 tys. zł).

3.4.1.5. Realizacja w 2023 roku Planu rozwoju ekonomii społecznej na Mazowszu na lata 2021-2030

Zarząd Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 952/238/21 z dnia 21 czerwca 2021 r. przyjął Plan rozwoju ekonomii społecznej na Mazowszu na lata 2021-2030. Dokument wyznacza kierunki rozwoju tego sektora, wpisując się w cele i zadania opracowywanej w 2021 roku Strategii polityki społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2030 (por. Rozdz. 3.1.2.3).

Głównym celem Planu jest, aby ekonomia społeczna stała się integralnym elementem życia społeczno-gospodarczego województwa. Zapewniona ma być swoboda realizacji różnorodnych inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej oraz niezbędne i adekwatne wsparcie dla ich prowadzenia.

Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej odpowiada za koordynowanie rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie. W tym celu, MCPS prowadzi działania na rzecz tego sektora, w tym badania i analizy, promocję produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej, działania edukacyjne, informacyjne i szkoleniowe. Inicjuje powstawanie sieci współpracy między sektorem ekonomii społecznej a jego otoczeniem, zwłaszcza jednostkami samorządu terytorialnego z terenu województwa, instytucjami pomocy społecznej, trzecim sektorem, Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej, biznesem, szkołami wyższymi itp.

W 2023 roku kontynuowano systemowe działania mające na celu rozwój infrastruktury podmiotów sektora ekonomii społecznej. Dofinansowaniem objęto jeden klub oraz trzy centra integracji społecznej – jeden nowy podmiot i dwa istniejące. W ramach pomocy dla Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), kontynuowano realizację konkursów wieloletnich (wsparcie podmiotów ekonomii społecznej, 3 mln zł rocznie) oraz ogłoszono nowe konkursy na zadania z zakresu popularyzacji ekonomii społecznej (2 mln zł), ekologii (1 mln zł) oraz praktyk studenckich (500 tys. zł).

MCPS, wspólnie z jednostkami samorządu terytorialnego, OWES, urzędami pracy i Mazowieckim Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej, opracowuje w I półroczu każdego roku raport z monitoringu Planu rozwoju ekonomii społecznej na Mazowszu na lata 2021-2030. Raport zawiera opis działań zrealizowanych w poprzednim roku oraz wnioski i rekomendacje dotyczące zadań w roku bieżącym. Szczegółowe zestawienie działań zawarte jest w raporcie dostępnym na stronie mcps.com.pl.

3.4.1.6. Realizacja w 2023 r. Regionalnego planu rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji dla województwa mazowieckiego na lata 2023-2025

Zarząd Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 526/398/23 z dnia 4 kwietnia 2023 r. przyjął regionalny plan rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025. Plan określa działania realizowane przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej i Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego na rzecz samorządów lokalnych oraz organizacji społecznych. Dokument stanowi uporządkowaną koncepcję zmian na poziomie regionalnym w obszarach objętych przejściem do usług środowiskowych, uwzględniającą plany, oczekiwania, potrzeby i możliwości społeczności lokalnych. Głównym źródłem finansowania przewidzianych w dokumencie działań są środki z programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 i programu krajowego Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego oraz środki własne samorządu województwa.

Głównym celem jest zintegrowanie regionalnych celów i działań dotyczących rozwoju oraz deinstytucjonalizacji usług społecznych w spójny proces adresowany do podmiotów lokalnych odpowiedzialnych za organizowanie i finansowanie tych usług. Plan ma ponadto służyć wytyczeniu kierunków rozwoju usług społecznych i skoordynowaniu działań na poziomie regionalnym.

Usługi w zakresie wsparcia społecznego i profilaktyki powinny być dostępne dla wszystkich mieszkańców. Podjęcia szczególnych działań wymagają osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wymagających wsparcia. W 2023 roku zrealizowano działania adresowane do następujących grup i obszarów wskazanych w dokumencie:

- rodziny i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami – działania zostały opisane w sekcji dotyczącej wojewódzkiego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (por. Rozdz. 3.3.3.7);
- osoby z niepełnosprawnością – działania zostały opisane w sekcji dotyczącej wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu (por. Rozdz. 3.3.3.9);
- osoby starsze – działania zostały opisane w sekcji dotyczącej programu polityki senioralnej (por. Rozdz. 3.3.3.8); ponadto, w zakresie realizacji wskaźnika dotyczącego liczby osób objętych usługami społecznymi świadczonymi w społeczności lokalnej, w których uwzględniono również świadczenie usługi teleopieki, przygotowano we współpracy z partnerami lokalnymi projekt pt. „Zwiększenie samodzielności seniorów w miejscu ich zamieszkania”, planowany do realizacji w ramach FEM 2021-2027,
- osoby w kryzysie zdrowia psychicznego – działania zostały opisane w sekcji dotyczącej wojewódzkiego programu pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi (por. Rozdz. 3.3.3.13);
- ekonomii społecznej – działania zostały szczegółowo opisane w sekcji dotyczącej planu rozwoju ekonomii społecznej (por. Rozdz. 3.4.1.5).

Zorganizowano również szkolenia dla 90 pracowników centrów usług społecznych z trzech modułów kompetencyjnych: zarządzanie i organizacja usług społecznych, opracowanie i realizacja indywidualnych planów usług społecznych, organizacja społeczności lokalnej (koszt: 58 tys. zł).

3.4.1.7. Realizacja w 2023 roku programu Mazowsze dla czystego powietrza

Województwo Mazowieckie w 2023 roku uruchomiło V edycję autorskiego programu wsparcia „Mazowsze dla czystego powietrza 2023”. Na wsparcie dla mazowieckich gmin przeznaczono ponad 10 mln zł, co pozwoliło na realizację 138 projektów. Dotyczyły one m.in. kontroli przestrzegania przepisów uchwały antyśmogowej, akcji edukacyjno-informacyjnych, zakupu ogólnodostępnych stacji ładowania pojazdów elektrycznych i czyszczenia na mokro ulic w miastach bądź przygotowania dokumentacji strategicznej. Do tej pory w ramach czterech edycji programu przeznaczono ponad 60 mln zł na realizację 922 projektów lokalnych samorządów.

3.4.1.8. Realizacja w 2023 roku Mazowieckiego instrumentu wsparcia adaptacji do zmian klimatu

W związku z rosnącymi potrzebami inwestycyjnymi, a także skromnymi budżetami mazowieckich samorządów lokalnych, Województwo Mazowieckie uruchomiło w 2023 roku kolejną edycję Mazowieckiego instrumentu wsparcia adaptacji do zmian klimatu – Mazowsze dla klimatu 2023. Na realizację programu przeznaczono 12,6 mln zł, co pozwoliło dofinansować 104 projekty, związane z rozwojem terenów zielonych, w tym nasadzeniem zieleni, rewitalizacją parków oraz łąkami kwietnymi (34 projekty), oświetleniem energooszczędnym (62 projekty), retencją wodną (2 projekty) oraz budową tężni solankowych (6 projektów). Realizacja 16 projektów została przeniesiona na 2024 rok.

3.4.1.9. Realizacja w 2023 roku programu Mazowsze dla czystego ciepła

W 2023 roku Samorząd Województwa Mazowieckiego uruchomił nowy program wsparcia dla mazowieckich gmin pod nazwą „Mazowsze dla czystego ciepła 2023”. Ma on na celu zapewnienie wsparcia dla mazowieckich samorządów na podniesienie efektywności energetycznej. W I edycji programu na dofinansowanie przeznaczono 5 mln zł. Na liście beneficjentów znalazło się 17 gmin, z czego jedna zrezygnowała z realizacji zadania. Przekazane beneficjentom środki zostaną wykorzystane na realizację programów dopłat dla mieszkańców przeznaczonych na podnoszenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych poprzez wymianę źródeł ciepła i termomodernizację.

3.4.1.10. Realizacja w 2023 roku Mazowieckiego programu przygotowania szkół, nauczycieli i uczniów do nauczania zdalnego

W 2020 roku w związku z zaistniałą sytuacją epidemiczną i uruchomieniem na terenie Polski nauczania zdalnego w szkołach i placówkach oświatowych, Zarząd Województwa Mazowieckiego podjął decyzję w sprawie uruchomienia kompleksowego wsparcia nauczania zdalnego w szkołach na terenie województwa poprzez przystąpienie do realizacji projektu pozakonkursowego „Mazowiecki program przygotowania szkół, nauczycieli i uczniów do nauczania zdalnego” w ramach RPO WM.

Projekt miał na celu podniesienie poziomu nauczania w szkołach z terenu województwa mazowieckiego, poprzez zakup sprzętu IT, oprogramowania interaktywnego 3D oraz umożliwiającego naukę zdalną, e-podręczników do nauki języka angielskiego, programu do nauki gry w szachy oraz przeprowadzenie szkoleń przygotowujących nauczycieli i uczniów do nauczania zdalnego. Wsparcie w ramach projektu otrzymały 552 szkoły z terenu województwa. Wartość projektu, trwającego do grudnia 2023 roku, wyniosła 70,5 mln zł, w tym 53,9 mln zł z funduszy unijnych. Łącznie przekazano szkołom 5232 laptopy oraz tablety, 255 monitorów interaktywnych, 552 projektory, 422 urządzenia wielofunkcyjne, 3486 drukarek i 4674 komputery stacjonarne. Zorganizowano też szkolenia dla nauczycieli dotyczące prowadzenia lekcji w formie zdalnej z wykorzystaniem zakupionego w ramach projektu sprzętu i oprogramowania.

3.4.1.11. Realizacja w 2023 roku Mazowieckiego instrumentu wsparcia „Autobusy dla mazowieckich szkół”

W 2022 roku rozpoczęto realizację programu Mazowiecki Instrument Wsparcia „Autobusy dla mazowieckich szkół”, którego celem jest wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ustawowego obowiązku dowozu dzieci i młodzieży (w tym z niepełnosprawnością) do szkół. Wsparcie polega na udzieleniu przez województwo dotacji celowej na zakup nowych autobusów szkolnych.

W 2023 roku w ramach realizacji I edycji programu 22 gminy zakupiły autobusy, a 20 otrzymało dotacje na ich zakup w 2024 roku. Ponadto w ramach uruchomionej II edycji programu, kolejne 43 gminy złożyły wnioski o wsparcie finansowe na zakup autobusów szkolnych. Na realizację II edycji przeznaczono 19,5 mln zł. Dotacje zostaną przyznane w 2024 roku.

3.4.1.12. Realizacja w 2023 roku Mazowieckiego instrumentu aktywizacji sołectw

Mazowiecki instrument aktywizacji sołectw – „Mazowsze dla sołectw 2023” był kontynuacją zainicjowanego przez Województwo Mazowieckie instrumentu wsparcia projektów istotnych dla rozwoju i zaspokajania potrzeb lokalnych społeczności tworzących mazowieckie sołectwa.

Wdrażając tę inicjatywę, dołożono starań, aby zasady udzielania i rozliczania dotacji były możliwie proste. Korzystanie z instrumentu ułatwia warstwa „sołectwa” na portalu mapowym Mazowiecki System Informacji Przestrzennej.

Instrument funkcjonuje w oparciu o oddolną inicjatywę lokalnych społeczności. To mieszkańcy, rada sołecka i sołtysi wyrażają opinię o celowości danej inwestycji, a często są również ich pomysłodawcami. W ramach instrumentu mogły zostać dofinansowane takie zadania, jak tworzenie nowych oraz utrzymanie istniejących terenów zielonych, remont i wyposażenie obiektów oraz miejsc publicznych pełniących funkcje rekreacyjne i sportowe, remont i wyposażenie gminnych bibliotek publicznych, wsparcie i promocja twórczości folklorystycznej, rękodzieła i innej twórczości kulturalnej.

O wsparcie ze środków Województwa Mazowieckiego mogły ubiegać się wszystkie gminy wiejskie i miejsko-wiejskie z terenu województwa. Maksymalna liczba wniosków na gminę wynosiła od 5 do 20, w zależności od liczby sołectw, a maksymalna wartość dofinansowania – 10 tys. zł na zadanie.

W 2023 roku 190 gmin złożyło wnioski dotyczące łącznie 781 zadań, z czego 24 wnioski zostały odrzucone jako niezgodne z założeniami instrumentu, a 2 zostały wycofane na prośbę gmin. Łącznie w 2023 roku przyznano 6,8 mln zł wsparcia z budżetu województwa na realizację 755 zadań w 190 gminach (w 26 przypadkach nie doszło do podpisania umowy z powodu rezygnacji gminy z realizacji zadania lub już zawarta umowa została rozwiązana z przyczyn leżących po stronie gminy, a realizację 2 zadań przesunięto na prośbę gmin na 2024 rok).

3.4.1.13. Realizacja w 2023 roku programu „Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych”

W 2023 roku uruchomiony został pilotaż nowego programu wsparcia Województwa Mazowieckiego – „Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych 2023”. Inicjatywa ma na celu wsparcie integracji, rekreacji i aktywności edukacyjno-kulturalnej mieszkańców województwa.

Cel ten jest realizowany poprzez wsparcie finansowe dla gmin zapewniających funkcjonowanie centrów integracyjno-kulturalnych, służących integracji lokalnych społeczności. Dofinansowane mogły być takie zadania, jak budowa, remont, modernizacja świetlic wiejskich, ośrodków i domów kultury oraz innych obiektów o odpowiednich parametrach (w tym wyposażeniu) umożliwiających całoroczną aktywizację lokalnych społeczności.

O wsparcie mogły się ubiegać gminy z terenu województwa i dzielnice Warszawy. Każdy uprawniony podmiot mógł złożyć jeden wniosek na wsparcie w wysokości do 150 tys. zł. Łącznie wpłynęły 240 wnioski, z czego 2 zostały odrzucone jako niezgodne z założeniami programu. Przyznane przez Sejmik Województwa Mazowieckiego wsparcie w wysokości 30,7 mln zł pozwoliło na dofinansowanie pozostałych 238 zadań.

W trakcie realizacji zadań w 4 przypadkach beneficjenci zrezygnowali z realizacji lub umowy zostały rozwiązane z przyczyn leżących po stronie beneficjenta. W 26 przypadkach, realizację przesunięto na 2024 rok na prośbę gminy.

3.4.1.14. Realizacja w 2023 roku Mazowieckiego instrumentu wsparcia infrastruktury sportowej

W 2018 roku decyzją zarządu województwa został wdrożony autorski program Samorządu Województwa Mazowieckiego: „Mazowiecki instrument wsparcia infrastruktury sportowej”. Stanowił on odpowiedź na potrzeby samorządów oraz oczekiwania lokalnych społeczności w zakresie rozwoju bazy sportowej. W 2023 roku realizowana była szósta edycja programu „Mazowsze dla sportu 2023”.

Celem programu jest poprawa jakości życia mieszkańców Mazowsza w zakresie kultury fizycznej, sportu i rekreacji, poprzez udzielenie jednostkom samorządu terytorialnego z terenu województwa

pomocy finansowej przeznaczonej na budowę nowej infrastruktury sportowej oraz przebudowę obiektów sportowych, które są w niedostatecznym stanie technicznym lub funkcjonalnym.

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o pomoc finansową były wszystkie gminy i powiaty z terenu województwa. Mogły nią zostać objęte zadania polegające na budowie, przebudowie (modernizacji) lub remoncie obiektów sportowych, takich jak: hale i boiska sportowe, boiska sportowe wielofunkcyjne, korty tenisowe, skateparki, lodowiska, obiekty do uprawiania sportów wodnych, obiekty do uprawiania sportów miejskich (siłownie plenerowe, *pumptrack*, *street workout*), place sportowo-rekreacyjne. Wysokość udzielanej pomocy finansowej mogła wynieść do 75% kosztów kwalifikowanych i nie mogła przekroczyć 350 tys. zł.

Na realizację programu w 2023 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego przeznaczył 50,4 mln zł, co pozwoliło na wsparcie 220 beneficjentów.

3.4.1.15. Realizacja w 2023 roku Mazowieckiego instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego

Instrument wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa został ustanowiony uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego nr 93/19 (z późniejszymi zmianami). Realizowane przy wsparciu województwa projekty samorządów lokalnych mają wpłynąć na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa oraz spójności wewnątrzregionalnej.

Wdrażanie instrumentu polega na wsparciu powiatów i gmin o niewystarczającym potencjale infrastruktury technicznej w realizacji zadań wieloletnich z zakresu dróg powiatowych i gminnych, edukacji oraz kultury. Przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu dotacji w ramach instrumentu brano pod uwagę stopień przygotowania inwestycji, uzasadnienie potrzeby jej realizacji oraz ograniczone szanse pozyskania środków z innych programów pomocowych dedykowanych rozbudowie infrastruktury. Sugerowana maksymalna kwota dotacji wynosiła 4,0 mln zł i 60% kosztów projektu.

Na realizację programu samorząd województwa przeznaczył 1,67 mld zł z dochodów własnych, w tym 393,0 mln zł w latach 2019-2022 i 425,4 mln zł w 2023 roku, a na lata 2024-2025 zaplanowano 846,6 mln zł. W latach 2019-2023 sejmik zatwierdził dofinansowanie 766 projektów na łączną kwotę dofinansowania 1,51 mld zł. Do końca 2023 roku podpisano 766 umów i zrealizowano 190 projektów.

3.4.1.16. Realizacja w 2023 roku Regionalnego planu działań na rzecz zatrudnienia dla województwa mazowieckiego

Regionalny plan działań na rzecz zatrudnienia na rok 2023 dla województwa mazowieckiego (RPDZ) był realizowany na podstawie uchwały Zarządu Województwa Mazowieckiego nr 1771/444/23 z 24 października 2023 r. Celem RPDZ w 2023 roku było efektywne realizowanie regionalnej polityki w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej.

RPDZ pełni głównie funkcję informacyjną, w szczególności dla instytucji i partnerów rynku pracy, w zakresie zadań wykonywanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie (WUP). Podstawą do przygotowania RPDZ były Założenia do projektu Krajowego planu działań na rzecz zatrudnienia na rok 2023. Dokument był też komplementarny w stosunku do strategii rozwoju województwa oraz programów krajowych i wojewódzkich dotyczących młodzieży i osób starszych. Projekt RPDZ podlegał zaopiniowaniu przez Wojewódzką Radę Dialogu Społecznego oraz Wojewódzką Radę Rynku Pracy.

Ujęte w RPDZ działania ustawowe wykonywane przez WUP były finansowane ze środków krajowych (budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego, Funduszu Pracy, Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych) i unijnych (Europejskiego Funduszu Społecznego).

RPDZ określał priorytetowe grupy bezrobotnych i osób, które powinny być szczególnie wspierane przez publiczne służby zatrudnienia na regionalnym rynku pracy. Należeli do nich długotrwale bezrobotni, bezrobotni z obszarów wiejskich oraz bezrobotni o niskich kwalifikacjach. Realizacja działań skierowanych do tych grup wpisywała się w cel główny na 2023 rok: wzrost aktywności zawodowej i wzrost zatrudnienia. Wśród celów szczegółowych wskazano też lepsze dopasowanie umiejętności kadr do rynku pracy, podniesienie jakości zatrudnienia i wydajności pracy, efektywne wykorzystanie kapitału kadrowego oraz skuteczne zarządzanie migracjami zarobkowymi. RPDZ realizowany był m.in. poprzez działania w ramach opisanych poniżej programów.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, oś priorytetowa I: Rynek pracy otwarty dla wszystkich

Celem Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) było zwiększenie możliwości zatrudnienia osób do 29 roku życia bez pracy, w tym w szczególności osób, które nie uczestniczą w procesach kształcenia i szkolenia (tzw. młodzież NEET). W ramach programu wdrażano działania 1.1 i 1.2 – Wsparcie osób młodych na regionalnym rynku pracy – przez projekty konkursowe i pozakonkursowe. W ramach poddziałania 1.1.1 wsparciem objęto osoby bezrobotne, młodych pracowników MŚP i organizacji pozarządowych oraz osoby samozatrudnione w wieku do 29 lat. W ramach poddziałania 1.2.1 objęto dodatkowo wsparciem imigrantów, w tym osoby, którym udzielono ochrony czasowej w związku z wojną w Ukrainie, osoby odchodzące z rolnictwa, tzw. ubogich pracujących, zatrudnionych na umowach krótkoterminowych i cywilno-prawnych.

W trakcie realizacji programu, WUP w Warszawie ogłosił 4 nabory w ramach poddziałania 1.1.1 dedykowane projektom pozakonkursowym. Podpisano 156 umów na kwotę 843,5 mln zł. Łączna alokacja, w wysokości 762,2 mln zł, została przekroczona o 11% ze względu na potrzebę wdrożenia nowego typu wsparcia w związku z trudnościami spowodowanymi pandemią, zgodnie z ustawą o zwalczaniu COVID-19.

W ramach poddziałania 1.2.1, dedykowanego projektom konkursowym, WUP w Warszawie ogłosił 6 konkursów. Alokacja na ogłoszone konkursy wyniosła łącznie 112,3 mln zł, z czego wykorzystano 87%, podpisując 121 umów na kwotę 97,9 mln zł.

Realizacja wszystkich projektów w ramach osi I PO WER została zakończona do końca 2023 roku. Wartości wskaźników osiągnięte w ramach obu poddziałań przedstawia Tabela 35.

Tabela 35. Wartości wskaźników osiągnięte w 2023 roku w ramach poddziałań 1.1.1 i 1.2.1 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój

Wskaźnik	Wartość osiągnięta w poddz. 1.1.1	Wartość osiągnięta w poddz. 1.2.1	Stopień osiągnięcia celu na 2023 r.
liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem	65 955	1841	97% / 254%
liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem	19 057	709	73% / 255%
liczba osób pracujących, w trudnej sytuacji na rynku pracy, objętych wsparciem	nie dotyczy	1628	210%
liczba osób objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii	27 186	nie dotyczy	100%
liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	5744	nie dotyczy	28%
liczba osób biernych zawodowo (NEET) objętych wsparciem	nie dotyczy	3941	131%
liczba osób poniżej 30 lat, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	nie dotyczy	5164	461%
kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	186,9 mln euro		112%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

Celem działań w ramach Osi VIII RPO było wspieranie mieszkańców Mazowsza w aktywności zawodowej. Realizacja wszystkich projektów w ramach tej osi została zakończona do grudnia 2023 roku. Wskaźniki liczby osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu, wyniosły 2855 (55% celu) dla osób bezrobotnych powyżej 30 roku życia i 1221 dla osób biernych zawodowo (281% celu). Łącznie objęto wsparciem 43 126 osób bezrobotnych (123% celu), a całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych wyniosła 159,3 mln euro (91% celu).

W 2023 roku trwało rozliczanie i zamykanie projektów powiatowych urzędów pracy województwa mazowieckiego: 39 przyjętych w 2020 roku w ramach Działania 1.1 PO WER oraz 39 przyjętych w 2021 roku w ramach Działania 8.1 RPO WM.

Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027

W ramach Działania 6.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027, w 2023 roku realizowano 39 projektów powiatowych urzędów pracy województwa. Podpisano umowy o dofinansowanie na łączną wartość 162,5 mln zł. W 2023 roku wsparciem objęto 3819 osób bezrobotnych. W ramach wsparcia, osoby bezrobotne mogły skorzystać z usług i instrumentów rynku pracy, w tym: pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego, jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, staży, prac interwencyjnych oraz szkoleń.

Programy regionalne: „Mazowsze 2023” i „Mazowsze 2023 – bezrobotni do 30 roku życia”

Programy regionalne zainicjowane zostały przez Marszałka Województwa Mazowieckiego. Celem ich realizacji w 2023 roku było zwiększenie wpływu samorządu województwa na kształtowanie regionalnej polityki rynku pracy poprzez stworzenie możliwości aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych. Wsparcie skierowane było do dwóch kategorii obszarów i osób.

Program „Mazowsze 2023” był adresowany do obszarów wiejskich, w których stopa bezrobocia spada wolniej niż w miastach, aby zniwelować różnicowanie terytorialne w województwie mazowieckim. Zaktywizowano 375 osób zamieszkałych na wsi w 10 powiatach, gdzie udział bezrobotnych na wsi przekracza 75% ogółu bezrobotnych. Koszt programu wyniósł 4,9 mln zł.

Program „Mazowsze 2023 – bezrobotni do 30 roku życia” stanowił odpowiedź na zalecenia Rady UE w zakresie wspierania osób młodych w podejmowaniu zatrudnienia. Zaktywizowano 619 osób w 15 powiatach, gdzie udział młodych bezrobotnych przekracza 30%. Koszt programu wyniósł 7,8 mln zł.

Obsługa Krajowego Funduszu Szkoleniowego

Podstawowym przeznaczeniem KFS jest dofinansowanie – na wniosek pracodawcy – kształcenia ustawicznego pracowników zatrudnionych w firmie. Skorzystać z tych środków może także sam pracodawca. W 2023 roku ze środków przekazanych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego powiatowe urzędy pracy wykorzystwały 33,1 mln zł na kształcenie ustawiczne 16 203 osób zatrudnionych u ponad 2800 pracodawców. Ponadto w ciągu roku zaopiniowano i przekazano do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 34 wnioski powiatowych/miejskich urzędów pracy o środki z rezerwy. Z przyznaných decyzjami ministra środki urzędy pracy wydatkowały 5,6 mln zł (95%), co pozwoliło przeszkolić 2985 osób z 361 podmiotów gospodarczych.

Obsługa Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych

Marszałek Województwa Mazowieckiego, przy pomocy Wojewódzkiego Urzędu Pracy, wykonuje zadania w zakresie ochrony roszczeń pracowniczych w związku z niewypłacalnością pracodawcy, realizowane w oparciu o środki Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (FGŚP). Do zadań WUP należy wypłacanie świadczeń pracowniczych, dochodzenie zwrotu wypłaconych świadczeń i udzielanie nieoprocentowanej pożyczki dla przedsiębiorców w przypadku powodzi.

W 2023 roku zarejestrowano 469 wniosków o wypłatę świadczeń pracowniczych ze środków FGŚP (o 2 więcej niż w 2022 roku), a wypłacono ogółem 6058 świadczeń na łączną kwotę 24,1 mln zł. Wypłatą zostało objętych 1779 pracowników lub byłych pracowników 80 niewypłacalnych firm.

Na terenie województwa zarejestrowanych jest najwięcej firm i ogłaszanych jest najwięcej postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych. W skali kraju, 2023 rok był pierwszym od dawna, w którym liczba ogłoszonych upadłości (391) była wyższa (o 16%) niż w roku poprzednim. Mimo to, w przypadku województwa mazowieckiego, ich liczba nadal spadała (o 13%, do 87). Znacząco przybyło zaś postępowań restrukturyzacyjnych (w skali kraju o 88%, do 4244; w województwie o 94%, do 709).

Dostępność procedury pozasądowej cieszy się dużą i rosnącą popularnością. Stanowi bowiem dodatkową zachętę dla przedsiębiorców balansujących na krawędzi wypłacalności do formalnego zabezpieczenia majątku przed egzekucją. Uproszczone postępowania restrukturyzacyjne nie stanowi przy tym podstawy do uruchomienia środków FGŚP na wypłatę świadczeń pracowniczych. Należy jednak mieć na uwadze, że duża ilość oddalonych wniosków o ogłoszenie upadłości wraz z rosnącą w skali kraju liczbą upadłości mogą mieć wpływ na zwiększoną liczbę wypłat świadczeń pracowniczych w województwie mazowieckim w latach kolejnych.

FGŚP jest stroną w zadaniach związanych z dochodzeniem zwrotu należności powstałych w wyniku wypłat świadczeń dokonanych za pracodawców niewypłacalnych. W toku prowadzonych spraw, w 2023 r. wystosowano 344 wezwania do zapłaty, sporządzono 75 pozwów w postępowaniu cywilnym, skierowano 348 wniosków o wszczęcie egzekucji komorniczej, dokonano 96 zgłoszeń wierzytelności w postępowaniu upadłościowym i sporządzono 142 opinie prawne.

Ponadto w 2023 roku skierowano do dysponenta funduszu 18 wniosków o rozłożenie należności na raty oraz 57 wniosków o umorzenie należności na łączną kwotę 12,5 mln zł. Decyzją dysponenta dokonano umorzeń w stosunku do 48 dłużników na łączną kwotę 10,1 mln zł. Ilość odzyskanych należności wzrosła w 2023 roku z 6,3 mln zł do 6,9 mln zł. Liczba dłużników na koniec roku wynosiła 1900 – o 10 więcej niż w roku poprzednim.

Realizacja zadań w zakresie ochrony miejsc pracy w związku z pandemią

Od kwietnia 2020 roku, na podstawie ustawy o zapobieganiu, przeciwdziałaniu i zwalczaniu COVID-19, WUP w Warszawie realizował zadania mające na celu ochronę miejsc pracy w okresie pandemii poprzez dofinansowanie ze środków FGŚP części kosztów wynagrodzeń pracowniczych. Podmioty, które odnotowały określone spadki obrotów w związku z ogłoszeniem stanu zagrożenia epidemicznego i czasowego ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, mogły wystąpić z wnioskiem o dofinansowanie do wynagrodzeń przez okres trzech miesięcy.

Świadczenia były wypłacane w oparciu o cztery instrumenty wsparcia. W przypadku pierwszego, przedsiębiorca zawierał umowę z dyrektorem WUP na dofinansowanie do wynagrodzenia ze środków FGŚP w okresie przestoju ekonomicznego lub obniżenia wymiaru czasu pracy. W przypadku drugiego, przedsiębiorca mógł uzyskać dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników nieobjętych przestojem lub obniżonym wymiarem czasem pracy w związku ze spadkiem obrotów w następstwie wystąpienia

COVID-19. Trzeci instrument dotyczył przedsiębiorców w 41 określonych branżach, a czwarty funkcjonował między lipcem a listopadem 2021 roku i dotyczył sklepików szkolnych. W ramach tych instrumentów, w województwie mazowieckim zaakceptowano 22,1 tys. z 32,5 tys. złożonych wniosków o dofinansowanie. Wsparciem objęto 846,3 tys. pracowników, na łączną kwotę 3,70 mld zł.

Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie od 2021 roku jest w fazie intensywnego rozliczania otrzymanej pomocy. Proces ten został rozłożony na 3 lata i składa się z weryfikacji rozliczenia otrzymanych środków i dokumentacji potwierdzającej wykorzystanie pomocy zgodnie z przeznaczeniem oraz kontroli w zakresie przestrzegania postanowień umowy. Na koniec 2023 roku wstępnej weryfikacji rozliczenia poddano 18 545 wniosków, a w pełni rozliczono 10 527 podmiotów.

W przypadku nierozliczonych lub niepoprawnie pobranych środków, Wojewódzki Urząd Pracy wystosował 1057 przedsądowych wezwań do zwrotu należności oraz złożył 495 pozwów sądowych, w wyniku których do końca 2023 roku wydano 244 wyroków nakazów zapłaty.

W ramach jednego typu wsparcia konieczne jest dochodzenie zwrotu należności na drodze procedury administracyjnej, w ramach której Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie wszczął 401 postępowań administracyjnych i wydał 266 decyzji (w tym 196 ostatecznych), które do końca 2023 roku w 62 sprawach zakończyły się odzyskaniem środków. W ramach rozliczania i dochodzenia należności, Wojewódzki Urząd Pracy współpracuje z odpowiednimi służbami (policja, prokuratura, urzędy skarbowe, CBA, ABW) w celu zabezpieczenia roszczeń i zgłaszania wykrytych nieprawidłowości.

Prowadzenie Rejestru Instytucji Szkoleniowych

Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie prowadzi Rejestr Instytucji Szkoleniowych. Dane wprowadzane są na poziomie województw i dostępne przez stronę stor.praca.gov.pl. W 2023 roku w województwie mazowieckim zarejestrowano 388 nowych instytucji, zaktualizowano dane 1712 instytucji, a 322 wykreślono. Na koniec roku zarejestrowanych było 1949 instytucji szkoleniowych.

Prowadzenie rejestru agencji zatrudnienia

Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie, działając z upoważnienia Marszałka Województwa Mazowieckiego, prowadzi rejestr agencji zatrudnienia, które mają swoje siedziby na terenie województwa mazowieckiego, i sprawuje kontrolę w zakresie przestrzegania warunków prowadzenia takich agencji. W trakcie roku przeprowadzono 84 kontrole agencji zatrudnienia. W 80 podmiotach stwierdzono nieprzestrzeganie warunków prowadzenia agencji. Natomiast w przypadku 17 agencji zatrudnienia powiadomiono Państwową Inspekcję Pracy o stwierdzeniu prawdopodobnego naruszenia przepisów, których kontrola i ściganie naruszeń leży w kompetencjach PIP.

W 2023 roku do rejestru wpisanych zostało 517 nowych agencji, a 432 wykreślono, w tym 404 z powodu niespełniania lub naruszenia warunków prowadzenia agencji zatrudnienia. Na koniec 2023 roku w rejestrze znajdowały się 1884 czynne agencje. Wzrost o ponad 80 agencji wskazuje, że – pomimo zmiennej sytuacji gospodarczej i spowolnienia tempa wzrostu gospodarczego – przedsiębiorcy byli nadal zainteresowani świadczeniem usług w zakresie pośrednictwa pracy, doradztwa personalnego i poradnictwa zawodowego lub w zakresie pracy tymczasowej.

Realizacja zadań dotyczących koordynacji systemu zabezpieczenia społecznego w zakresie świadczeń dla bezrobotnych

Przepisy wspólnotowe obejmują możliwość sumowania okresów zatrudnienia i ubezpieczenia na terytorium państw członkowskich, gdy osoba bezrobotna ubiega się o przyznanie prawa do zasiłku

dla bezrobotnych oraz możliwość transferu zasiłku w przypadkach, gdy bezrobotny poszukuje pracy w innym państwie członkowskim. W 2023 roku Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie wydał: 1,5 tys. decyzji w sprawie przyznania prawa do zasiłku w Polsce w oparciu o dokumenty potwierdzające zatrudnienie w krajach UE/EOG, Szwajcarii i Wielkiej Brytanii, 268 dokumentów potwierdzających okres zatrudnienia i ubezpieczenia w Polsce, 9 dokumentów dotyczących transferu świadczeń z Polski z tytułu bezrobocia osobom poszukującym pracy w krajach UE/EOG i Szwajcarii. Przyjął też do realizacji 393 dokumenty dotyczące transferu świadczeń z krajów UE/EOG oraz Szwajcarii do Polski.

Świadczenie poradnictwa zawodowego

Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej WUP w Warszawie udzielają pomocy w wyborze zawodu, specjalizacji, kierunku dalszego kształcenia, miejsca oraz rodzaju pracy i podjęciu działalności gospodarczej. Usługi poradnictwa koncentrowały się na kształtowaniu postaw, nabywaniu wiedzy oraz rozwijaniu umiejętności w obszarze planowania kariery zawodowej, poszukiwania pracy, zakładania działalności gospodarczej oraz rozwoju osobistego.

Usługi świadczone były w formie: porad indywidualnych i grupowych, badań predyspozycji, udzielania informacji, pomocy w zakresie planowania kariery, poszukiwania pracy i założenia działalności gospodarczej. W 2023 roku z indywidualnego poradnictwa zawodowego skorzystało 1057 osób, badaniami testowymi objęto 462 osoby. Z porad grupowych/zajęć warsztatowych skorzystało 791 osób. Indywidualnych informacji zawodowych udzielono 6758 osobom, a 6737 osób skorzystało z informacji grupowych.

3.4.1.17. Realizacja w 2023 roku działań w obszarze rozwoju społeczeństwa informacyjnego

Do kluczowych działań w obszarze rozwoju społeczeństwa informacyjnego należą utrzymanie i rozwój samorządowych platform cyfrowych i systemów teleinformacyjnych oraz wdrażanie Strategii rozwoju społeczeństwa informacyjnego województwa mazowieckiego na lata 2020-2030 (por. Rozdz. 3.1.2.2). Dokumentem wdrożeniowym jest przyjęty przez Zarząd Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 630/224/21 Program transformacji cyfrowej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2022.

W 2023 roku zakończone zostały wszystkie prace związane z cyfryzacją danych przestrzennych państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego (PZGiK), realizowane w ramach projektów: „Regionalne partnerstwo samorządów Mazowsza dla aktywizacji społeczeństwa informacyjnego w zakresie e-administracji i geoinformacji” oraz „Stworzenie otwartych danych wraz z budową zaplecza techniczno-technologiczno-koordynacyjnego dla samorządów terytorialnych województwa mazowieckiego”.

W ramach pierwszego projektu zrealizowano prace na rzecz uczestniczących w nim powiatów, dotyczące m.in. aktualizacji ewidencji gruntów i budynków, baz danych sieci uzbrojenia terenu i obiektów topograficznych. Ponadto, wykonanych zostało 90 umów na cyfryzację danych PZGiK w celu ich publikacji (w tym 19 w 2023 roku) oraz 39 umów na kontrolę tego procesu (w tym 3 w 2023 roku).

W ramach drugiego projektu, w 2023 roku zrealizowane zostały prace na rzecz powiatów uczestniczących w projekcie w zakresie cyfryzacji dokumentów PZGiK oraz danych przestrzennych znajdujących się w powiatowych ośrodkach dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej z zakresu baz i zbiorów: obiektów topograficznych, geodezyjnej ewidencji sieci uzbrojenia terenu, szczegółowych osnów geodezyjnych. Łącznie zakończonych zostało 30 umów na cyfryzację danych PZGiK, w tym 1 w zakresie zasobu wojewódzkiego. Ponadto, opracowana i opublikowana na portalu „Wrota

Mazowska” została usługa umożliwiająca zgłoszenie zniszczenia, uszkodzenia, przemieszczenia znaku geodezyjnego.

W 2023 roku utrzymywano funkcjonowanie odświeżonego serwisu Wrota Mazowska (wrotamazowska.pl). Na stronie umieszczone zostały odnośniki do:

- Portalu Mapowego Województwa Mazowieckiego – geoportalu spełniającego kryteria regionalnego węzła infrastruktury informacji przestrzennej, prezentującego dane Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej (MSIP),
- Portalu Usług Elektronicznych,
- strony Departamentu Cyfryzacji, Geodezji i Kartografii, udostępniającej aktualne dane o projektach cyfrowych realizowanych przez Samorząd Województwa Mazowieckiego,
- portalu E-kultura na Mazowszu,
- portalu Biblioteki Pedagogiczne Mazowsza,
- strony z e-usługami Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Warszawie.

Serwis objęty był incydem cyberbezpieczeństwa polegającym na ataku złośliwego oprogramowania szyfrującego, jednak podjęte prace pozwoliły na odzyskanie wdrożonych rozwiązań i przywrócenie sprawności serwisu w maju 2023 roku.

Portal Mapowy Województwa Mazowieckiego umożliwia integrację danych przestrzennych pochodzących z różnych źródeł i różnych dziedzin, wizualizację danych przestrzennych, generowanie analiz przestrzennych i tworzenie wizualizacji kartograficznych. Na portalu udostępnionych zostało 10 kompozycji mapowych podzielonych na 70 kategorii tematycznych. Każda kategoria zawiera warstwy informacyjne, prezentujące interaktywne mapy. W sumie prezentowanych jest ponad 1900 takich warstw. Zakres udostępnianych informacji jest stale poszerzany, a dane aktualizowane.

Mazowiecki System Informacji Przestrzennej (MSIP) służy gromadzeniu i udostępnianiu aktualnych danych przestrzennych z obszaru województwa, w tym: opracowań kartograficznych, map topograficznych, bazy danych obiektów topograficznych, kartograficznych opracowań tematycznych wojewódzkiego planu zagospodarowania przestrzennego, gminnych dokumentów planistycznych, monitorowania Ziemi. Informacje te mogą być wykorzystywane do analiz przestrzennych i wspomagają proces zarządzania województwem.

W 2023 roku, z uwagi na incydent cyberbezpieczeństwa, nie funkcjonował Portal Usług Elektronicznych, będący platformą zbudowaną przez Województwo Mazowieckie wspólnie z gminami i powiatami, zgodnie z ideą e-administracji i rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Z tego samego względu, funkcje związane z projektem „Regionalne partnerstwo samorządów Mazowsza dla aktywizacji społeczeństwa informacyjnego w zakresie e-administracji i geoinformacji” zostały zawieszono. Podjęto prace nad przywróceniem u partnerów projektu niedziałających w 2023 roku systemów dziedzinowych: wDialogu, Mieszk@niec, DI@NGO, Chatbot, Pracownik on-line.

Platforma E-kultura na Mazowsza powstała w ramach zakończonego w 2023 roku projektu „Regionalna Platforma Informacyjna – Kultura na Mazowszu”. Na platformie udostępniono 9 e-usług opracowanych w ramach projektu (4 o stopniu dojrzałości 4, 5 o stopniu dojrzałości 3), w tym: rezerwacja terminu zwiedzania obiektu kultury, kursy on-line, kalendarz wydarzeń, wirtualne spacery, cyfrowe wersje zbiorów muzealnych, zakup biletu, rezerwacja noclegów oraz wynajem sal.

Portal mazowieckich bibliotek pedagogicznych powstał w ramach projektu „Informatyzacja bibliotek pedagogicznych na Mazowszu”. Usługi na portalu zaprezentowane zostały czytelnikom na jednej wspólnej platformie oraz na nowoczesnych stronach bibliotek i ich 25 filii.

W 2023 roku zakończono realizację projektu „E-zdrowie dla Mazowsza 2”. W trakcie roku zrealizowano m.in. następujące zadania: opracowanie i wdrożenie platformy Mazowieckiego Centrum

Obsługi Pacjenta (MCOP) wraz z e-usługami, budowa platformy e-zdrowie wraz z budową archiwum długoterminowego, dostawa infrastruktury teleinformatycznej.

W 2023 roku zakończono też realizację inicjatywy wdrożenia w województwie mazowieckim koncepcji Smart Villages na terenie obszarów wiejskich województwa (por. Rozdz. 3.2.1.2).

Z punktu widzenia dostępności zasobów istotny jest ukończony projekt „Internet dla Mazowsza”, opisany w Rozdziale 3.2.1.6. Obecnie Województwo Mazowieckie utrzymuje i eksploatuje Regionalną Sieć Szerokopasmową "Internet dla Mazowsza" liczącą 3737 km.

3.4.1.18. Realizacja w 2023 roku Planu działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich Mazowsza do roku 2027

Cel Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ w zakresie gospodarki dotyczy wzrostu konkurencyjności regionu, w tym w obszarze rolnictwa. Aby go zrealizować, wskazane jest wzmacnianie towarowości i produktywności gospodarstw rolnych, wzmacnianie wykształconych kierunków produkcji rolniczej i przemysłu rolno-spożywczego oraz wspieranie ekologizacji rolnictwa.

Przyjęty przez Zarząd Województwa Mazowieckiego Plan działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich Mazowsza do roku 2027 przewiduje szereg inicjatyw, które wspierają mazowieckie rolnictwo i upowszechniają wiedzę na temat żywności. Działania podjęte w 2023 roku przedstawia Tabela 36.

Tabela 36. Działania podjęte w 2023 roku w ramach realizacji Planu działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich Mazowsza

Lp.	Działanie	Liczba
1	Udział w branżowych targach krajowych	8
2	Organizacja i udział w wydarzeniach promujących żywność tradycyjną i regionalną	58
3	Organizacja i współorganizacja konkursów o tematyce rolnictwa i żywności tradycyjnej i regionalnej	9
4	Własne i obce wydawnictwa promujące rolnictwo, tradycyjną i regionalną żywność oraz rozwój obszarów wiejskich	8
5	Współorganizacja wydarzeń promujących rolnictwo na Mazowszu	21

Źródło: Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego

Wśród wydarzeń promujących rolnictwo organizowanych przez samorząd województwa należy wymienić XXIV Dożynki Województwa Mazowieckiego oraz Mazowiecką Galę Aktywizacji Obszarów Wiejskich. Ponadto województwo uczestniczyło w Dożynkach Prezydenckich. Wydarzenia współorganizowane z samorządami lokalnymi służyły popularyzacji mazowieckiej kuchni, folkloru i twórczości kół gospodyń wiejskich.

Promocji żywności regionalnej służyły też Mazowieckie dobre praktyki i tradycje kulinarne, czyli działania szkoleniowe, które w 2023 roku kontynuował Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego. Szkolenia finansowane były z budżetu województwa w celu upowszechniania w społeczności Mazowsza wiedzy z zakresu produktu lokalnego i tradycyjnego, zagrodowej produkcji wyrobów w oparciu o surowce uzyskiwane we własnych gospodarstwach, dobrych praktyk pszczelarskich, mleczarskich, zielarskich, łańcuchów dystrybucji żywności, w tym żywności regionalnej i tradycyjnej. Łącznie przeprowadzono 58 szkoleń, w których uczestniczyło blisko 2900 osób. Szkolenia były prowadzone we współpracy z lokalnymi grupami działania, które dobierały tematy spotkań, terminy, partnerów oraz zapewniały miejsce i informowały zainteresowanych. Największym zainteresowaniem cieszyły się szkolenia o tematyce pszczelarskiej (13 szkoleń) oraz dotyczące produktu lokalnego i tradycyjnego (8 szkoleń).

Plan działań był również realizowany poprzez konkursy dla organizacji pozarządowych organizowane w ramach programu współpracy z organizacjami pozarządowymi (por. Rozdz. 3.3.3.6). Samorząd Województwa Mazowieckiego zorganizował w 2023 roku konkursy dla organizacji pozarządowych w celu realizacji następujących zadań:

- upowszechnienie produktów tradycyjnych, regionalnych i lokalnych (pula środków: 250 tys. zł). Wpłynęło 77 ofert na łączną kwotę 838 tys. zł. Dofinansowanie otrzymało 22 oferentów na kwotę 250 tys. zł;
- propagowanie rolnictwa ekologicznego oraz upowszechnienie roli pszczół w środowisku naturalnym (pula środków: 250 tys. zł). Wpłynęło 45 ofert na łączną kwotę 517 tys. zł. Dofinansowanie uzyskało 21 oferentów na kwotę 248 tys. zł;
- wspieranie rozwoju gospodyń aktywnych społecznie (pula środków: 6,9 mln zł). Wpłynęło 1,6 tys. ofert na łączną kwotę 7,5 mln zł. Dofinansowanie otrzymało 1039 oferentów na kwotę 6,9 mln zł. Jako że 15 organizacji nie dostarczyło potrzebnych dokumentów, ostatecznie dofinansowano 1024 zadania na kwotę 6,8 mln zł.

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 samorząd województwa realizował działania w zakresie scalania gruntów, zarządzania zasobami wodnymi, podstawowych usług i odnowy wsi na obszarach wiejskich oraz inicjatywy LEADER. Decyzją Komisji Europejskiej program został przedłużony o dwa lata. W ramach realizowanych działań, w 2023 roku złożono 480 wniosków o dofinansowanie na kwotę 65 mln zł, zawarto 540 umów na 79 mln zł, złożono 1144 wnioski o płatność na kwotę 142 mln zł i zrealizowano 1209 płatności na kwotę 124 mln zł.

Samorząd województwa realizował również Plan operacyjny na lata 2022-2023 Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich 2014-2020 (KSOW). W ramach Planu w 2023 roku realizowano:

- 29 projektów z konkursu dla partnerów Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na wybór operacji partnerskich (m.in. 6 projektów lokalnych grup działania, 7 projektów powiatów i gmin oraz 8 projektów Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego, na łączną kwotę 1,4 mln zł);
- projekty własne Biura Regionalnego KSOW i zadania informacyjno-promocyjne (m.in. konkurs na najaktywniejsze sołectwo, konkurs na najaktywniejszą liderkę wiejską, XVII Mazowiecki Kongres Rozwoju Obszarów Wiejskich, 15 imprez plenerowych w ramach kampanii „KSOW aktywizuje mieszkańców Mazowsza” – łączne wydatki: 1,5 mln zł).

Ponadto samorząd województwa realizował przedsięwzięcie służące wdrożeniu koncepcji Smart Villages na terenie obszarów wiejskich województwa (por. Rozdz. 3.2.1.2).

3.4.1.19. Realizacja w 2023 roku Mazowieckiego instrumentu aktywizacji działkowców

Mazowiecki instrument aktywizacji działkowców to jeden z programów wsparcia Samorządu Województwa Mazowieckiego. Umożliwia on pozyskanie przez jednostki samorządu terytorialnego wsparcia w celu poprawy przestrzeni do wypoczynku i rekreacji na terenie rodzinnych ogrodów działkowych. Program zachęca także do prowadzenia aktywnego i zdrowego trybu życia, ochrony środowiska i przyrody oraz efektywnego wykorzystania i zagospodarowania terenów zielonych. W 2023 roku w ramach instrumentu zrealizowano 97 projektów o wartości 1,6 mln zł. Dotyczyły one modernizacji infrastruktury ogrodowej, w tym domów działkowca, dróg dojazdowych, oświetlenia, kanalizacji ściekowej i instalacji wodociągowej, bram, ogrodzeń i wiat.

3.4.1.20. Realizacja w 2023 roku Mazowieckiego programu wsparcia zapobiegania bezdomności zwierząt – Mazowsze dla zwierząt 2023

Program Mazowsze dla zwierząt ma na celu zapobieganie bezdomności zwierząt poprzez wsparcie finansowe gmin, w szczególności w zmniejszeniu niekontrolowanego rozmnażania się psów i kotów oraz prowadzeniu schronisk dla zwierząt, jak też edukację mieszkańców w zakresie humanitarnego traktowania zwierząt oraz odpowiedzialnej opieki nad zwierzętami. W 2023 roku w ramach programu zrealizowano 168 projektów związanych z zapobieganiem bezdomności zwierząt oraz 7 związanych z modernizacją schronisk dla zwierząt, o łącznej wartości 2,4 mln zł.

3.4.1.21. Realizacja w 2023 roku zadań z zakresu wykorzystania środków zwrotnych pochodzących z instrumentów inżynierii finansowej 2007-2013

Zarząd Województwa Mazowieckiego jest dysponentem środków ze zwrotów z instrumentów inżynierii finansowej w wysokości 313 mln zł. Środki te mogą być ponownie wykorzystywane na rzecz projektów z zakresu rozwoju obszarów miejskich, małych i średnich przedsiębiorstw lub efektywności energetycznej i wykorzystania energii odnawialnej w budynkach. Wsparcie udzielane jest w formie pożyczek i poręczeń. Zarządzanie środkami zostało powierzone:

1. Agencji Rozwoju Mazowsza S.A., w kwocie 245 mln zł, na podstawie umowy, w ramach której został utworzony Fundusz Powierniczy Województwa Mazowieckiego zasilany ze środków zwróconych z pożyczek udzielanych w ramach inicjatyw JESSICA i JEREMIE (odpowiednio: działania 1.6, 4.3 i 5.2 oraz 1.4 RPO WM 2007-2013),
2. funduszom pożyczkowym i poręczeniowemu: Mazowieckiemu Regionalnemu Funduszowi Pożyczkowemu Sp. z o.o., Fundacji na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, Mazowieckiemu Funduszowi Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o., łącznie 68 mln zł, w ramach aneksów Strategii wyjścia do projektów realizowanych w ramach działania 1.4 RPO WM 2007-2013.

W 2023 roku ze środków Funduszu Powierniczego Województwa Mazowieckiego wdrażano:

1. Pożyczkę hipoteczną z przeznaczeniem na zakup nieruchomości, przystosowanie ich do potrzeb rozwoju działalności gospodarczej oraz na wydatki związane z procesem inwestycyjnym dotyczącym nieruchomości. Produkt był wdrażany od 5 października 2021 r. Alokacja na produkt wyniosła 28,2 mln zł, łącznie wsparcia udzielono 46 przedsiębiorcom.
2. Pożyczkę miejską przeznaczoną na inwestycje realizowane na terenach miejskich i miejsko-wiejskich województwa, a w szczególności projekty podnoszące jakość obszarów miejskich (renowacja i termomodernizacja budynków) oraz związane z efektywnością energetyczną, zarządzaniem energią i ochroną powietrza. Ostateczni beneficjenci to m.in. małe i średnie przedsiębiorstwa oraz jednostki samorządu terytorialnego. Alokacja na produkt wynosi 20 mln zł.

Fundusze pożyczkowe, tj. Mazowiecki Regionalny Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o. i Fundacja na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, w ramach realizacji projektów Strategii Wyjścia udzielały pożyczek przedsiębiorcom do 31 marca 2023 roku. Od 1 kwietnia 2023 roku zobowiązane są do pasywnego zarządzania środkami zwrotnymi.

Niemniej, w 2023 roku w ramach realizacji Strategii wyjścia:

1. Mazowiecki Regionalny Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o. w ramach projektu „Mazowiecki program pożyczkowy dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw” udzielił 2 pożyczek

o łącznej wartości 200 tys. zł, a w ramach projektu „Wzrost potencjału mazowieckich przedsiębiorstw” 5 pożyczek o łącznej wartości 460 tys. zł.

2. Fundacja na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa w ramach projektu „Wyodrębnienie funduszu pożyczkowego MIŚ dla przedsiębiorstw woj. mazowieckiego poprzez jego dokapitalizowanie” udzieliła 28 pożyczek o łącznej wartości 4,8 mln zł.
3. Mazowiecki Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w ramach projektu „Rozwój instrumentów finansowania Mazowieckiego Funduszu Poręczeń Kredytowych poprzez dokapitalizowanie funduszu” udzielił 301 poręczeń wadialnych o wartości 15,4 mln zł.

W związku z trudną sytuacją gospodarczą spowodowaną pandemią, w ramach Pożyczki energetycznej na wniosek pożyczkobiorcy obniżone zostało oprocentowanie pożyczki. W przypadku projektów pożyczkowych realizowanych w ramach Strategii wyjścia, Zarząd Województwa Mazowieckiego wyraził zgodę na dodatkowe 6-miesięczne karencje w spłacie kapitału, automatycznie przedłużające termin spłaty pożyczki lub 6-miesięczne wakacje kredytowe polegające na zawieszeniu rat odsetkowo-kapitałowych lub kapitałowych. W efekcie zrestrukturyzowanych zostało 10 pożyczek. W przypadku poręczeń kredytowych, zarząd województwa wyraził zgodę na wakacje kredytowe, obniżenie prowizji za nowe poręczenia oraz uproszczenie i przyśpieszenie procedur ocen ryzyka poręczeniowego z zachowaniem możliwości elektronicznego dostarczania dokumentów. Ze wsparcia w formie wakacji kredytowych skorzystały 2 firmy.

3.5. Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Mazowieckiego

W 2023 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego podjął 235 uchwał. Ze 182, których wykonanie zostało powierzone Zarządowi Województwa Mazowieckiego, 159 w pełni zrealizowano w 2023 roku. Z pozostałych 23 uchwał, 19 było na koniec roku w trakcie realizacji, co wynikało z horyzontu czasowego wykraczającego poza 2023 rok lub kwestii proceduralnych, 2 zostały zrealizowane częściowo, a 2 nie zostały zrealizowane.

Uchwały nr 44/23, 73/23, 91/23, 171/23, 211/23, 212/23, 231/23 i 232/23 dotyczyły udzielenia samorządom lokalnym pomocy finansowej i (w jednym przypadku) rzeczowej. Procedura przekazania pomocy nie została zakończona do końca 2023 roku. Należy zauważyć, że 4 z 8 uchwał zostały podjęte 19 grudnia 2023 roku, co pozostawiało niewielką ilość czasu na ich realizację.

Z podobnych względów w trakcie realizacji na koniec roku pozostała uchwała nr 229/23 w sprawie wyrażenia zgody na zamianę nieruchomości pomiędzy Województwem Mazowieckim a Powiatem Gostynińskim.

Uchwała nr 55/23 w sprawie wyrażenia zgody na dokonanie darowizny udziału Województwa Mazowieckiego w nieruchomości w Ostrołęce została zrealizowana częściowo. Zarząd Województwa Mazowieckiego przeznaczył do zbycia w drodze darowizny udział województwa w nieruchomości oraz postanowił o zbyciu udziału, jednak Prezydent Ostrołęki wycofał wniosek w tej sprawie.

Uchwały w sprawie programu „Mazowsze dla czystego ciepła 2023” (nr 60/23), zmieniające uchwałę w sprawie instrumentu „Autobusy dla mazowieckich szkół” (nr 147/23 i 216/23), w sprawie warunków sprzedaży nieruchomości gruntowych na rzecz ich użytkowników wieczystych (nr 228/23) oraz w sprawie regulaminów pomocy stypendialnej dla uczniów (nr 196/23 i 197/23) były w trakcie realizacji na koniec 2023 roku ze względów proceduralnych. W pierwszym przypadku do stycznia 2024 roku trwało sporządzanie sprawozdania z realizacji dofinansowanych zadań, w drugim – część beneficjentów wystąpiła o przeniesienie finansowania na 2024 rok, w trzecim – użytkownicy wieczysti

mogą składać wnioski do 31 sierpnia 2024 roku, a w czwartym – regulamin dotyczy projektów, które będą realizowane w roku szkolnym 2023/2024.

Uchwały nr 134/23 i 204/23 dotyczą wieloletnich programów ochrony powietrza, których termin realizacji sięga 2027 roku, przez co w 2023 roku były w trakcie realizacji.

Uchwała nr 121/23 w sprawie nadania statutów wojewódzkim ośrodkom ruchu drogowego została zrealizowana częściowo. Wojewoda Mazowiecki stwierdził bowiem nieważność pojedynczego sformułowania w załącznikach do uchwały.

Uchwała nr 182/23 w sprawie zasad udzielania dotacji wojewódzkim ośrodkom ruchu drogowego nie została zrealizowana, gdyż została unieważniona na podstawie rozstrzygnięcia Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie. Rozstrzygnięcie to zostało zaskarżone do wojewódzkiego sądu administracyjnego uchwałą nr 226/23 z dnia 19 grudnia 2023 r., będącą w trakcie realizacji do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez sąd.

Uchwała nr 195/23, wyrażająca zgodę na nabycie udziału w nieruchomości w Grodzisku Mazowieckim, nie została zrealizowana, gdyż Powiat Grodziski wycofał się ze sprzedaży swoich udziałów we współwłasności działki, na której znajduje się siedziba rejonu drogowego Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich, a część budynku administracyjnego zajmuje powiatowy zarząd dróg.

W przypadku uchwały nr 235/23 w sprawie powierzenia Województwu Świętokrzyskiemu realizacji transportu zbiorowego na odcinku granica województwa mazowieckiego – Radom Główny, przewidziany w uchwale okres realizacji przewozów rozpoczął się w 2024 r.

Wykaz uchwał wraz ze sposobem realizacji zawiera Załącznik 1 do Raportu.

3.6. Realizacja Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Mazowieckiego

Kontrakt Terytorialny dla Województwa Mazowieckiego (dalej: Kontrakt) został zatwierdzony przez Radę Ministrów i Zarząd Województwa Mazowieckiego w listopadzie 2014 roku. W art. 6 ust. 1 Kontraktu uwzględniono 139 przedsięwzięć priorytetowych z różnych obszarów, z których 57 znajduje się we właściwościach strony rządowej, natomiast 82 we właściwościach strony samorządowej, w tym 2 przedsięwzięcia mają charakter samorządowo-rządowy, a 3 – rządowo-samorządowy.

Pierwsze zmiany Kontraktu zatwierdzono uchwałą Rady Ministrów nr 110 z dnia 14 lipca 2015 roku w formie Aneksu nr 1. Określono w nim zakres i warunki dofinansowania Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Kolejną zmianą był Aneks nr 2 wraz z załącznikiem nr 1b dotyczącym uzgodnionych projektów z obszaru kultury, przyjęty przez Radę Ministrów 5 maja 2017 roku. Załącznik 1b uzupełniany był o projekty z obszaru transportu oraz dotyczące rozwoju klastrów energii. W załączniku 5b znajdują się projekty z obszaru B+R, kwalifikujące się do wsparcia ze środków EFRR w ramach priorytetu inwestycyjnego 1a w RPO WM. W 2022 roku podwyższono środki z EFRR o 25 mln euro przekazanych Polsce w ramach mechanizmu REACT-EU.

W 2023 roku procedowany był Aneks nr 5 dotyczący wpisania do kontraktu trzech nowych projektów w zakresie transportu: etapu II przebudowy drogi wojewódzkiej nr 579 Kazuń – Błonie (odcinek od km 22+600 do km 27+290), budowy tunelu pod torami kolejowymi w ciągu drogi wojewódzkiej nr 638 w Sulejówku oraz rozbudowy drogi wojewódzkiej nr 634 (ulicy księdza Skorupki w Ząbkach). Aneks nr 5 został zawarty 7 czerwca 2023 roku.

Kontrakt terytorialny dotyczył perspektywy finansowej 2014-2020, w związku z czym 2023 rok był ostatnim rokiem jego obowiązywania.

3.7. Współpraca zagraniczna

3.7.1. Wdrażanie priorytetów współpracy zagranicznej

Współpraca zagraniczna realizowana jest w oparciu o kierunki i działania określone w dokumencie programowym Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Mazowieckiego, przyjętym uchwałą nr 27/06 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 grudnia 2006 roku, w szczególności poprzez:

1. współdziałanie z partnerami regionalnymi z innych krajów w oparciu o obowiązujące dokumenty współpracy międzyregionalnej, np. porozumienia, listy intencyjne, deklaracje;
2. nawiązywanie kontaktów z zagranicznymi samorządami oraz poszukiwanie nowych obszarów współdziałania;
3. działania w ramach międzyregionalnych zrzeszeń i sieci;
4. udział w inicjatywach zagranicznych oraz podejmowanie własnych inicjatyw w kontekście debaty o przyszłości UE i innych zagadnień ważnych dla rozwoju województwa;
5. organizację konkursów ofert dla organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w obszarze integracji europejskiej i współpracy międzynarodowej.

W 2023 roku we współpracy zagranicznej silnie zaznaczał się wymiar europejski. Wyrazem tego podejścia była aktywność Marszałka Województwa Mazowieckiego w pracach Europejskiego Komitetu Regionów oraz zaangażowanie w inne inicjatywy i gremia międzyregionalne.

Realizacji w wymiarze aktywności zagranicznej celów zgodnych z kierunkami rozwoju społeczno-gospodarczego zdefiniowanymi w Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ sprzyjały projekty na rzecz integracji europejskiej, angażujące do współpracy organizacje z regionów partnerskich. Ponadto samorząd województwa uczestniczył w inicjatywach wykraczających poza porozumienia bilateralne. W 2023 roku dotyczyło to głównie spraw europejskich, zagadnień gospodarczych i promocji województwa poza granicami Polski.

Budowanie wizerunku województwa mazowieckiego jako silnego i atrakcyjnego regionu na arenie międzynarodowej oraz umacnianie więzi międzyregionalnych

1) Unia Europejska

• Europejski Komitet Regionów

Od 2004 roku Marszałek Województwa Mazowieckiego jest członkiem Komitetu Regionów, a od 2010 roku powoływany jest w skład prezydium. Marszałek uczestniczy w pracach dwóch Komisji: Polityki Spójności Terytorialnej i Budżetu Unii Europejskiej (COTER) oraz Środowiska, Zmiany Klimatu i Energii (ENVE).

Wybrana aktywność Marszałka Województwa Mazowieckiego w Europejskim Komitecie Regionów (EKR) i podmiotach powiązanych z EKR:

- 16 lutego podczas posiedzenia komisji COTER Marszałek Województwa Mazowieckiego przedstawił wyniki badania opinii mieszkańców na temat wykorzystania funduszy strukturalnych w województwie mazowieckim. 92% respondentów uważa, że fundusze europejskie przyczyniają się do rozwoju Polski.

- 15 marca Marszałek Adam Struzik wygłosił przemówienie podczas posiedzenia przedstawicieli 15 regionów należących do Sieci Regionów Trójmorza (SRT), przekonując o korzyściach wynikających ze współpracy w ramach tej struktury.
 - 16 maja Marszałek Adam Struzik był jednym z prelegentów panelu poświęconego innowacyjnym regionom jako siłę napędowej konkurencyjnej Europy podczas wydarzenia pt. „Wzmocnienie odbudowy, odporności i demokracji w regionach, miastach i wsiach”.
 - 24-25 maja w siedzibie Parlamentu Europejskiego Marszałek Województwa Mazowieckiego uczestniczył w debacie na temat kryzysu żywnościowego oraz sytuacji polskich rolników w kontekście wojny w Ukrainie.
 - W maju Marszałek Adam Struzik przystąpił do inicjatywy „Nowy rozdział dla demokracji uczestniczącej”, w ramach której są organizowane szkolenia na temat zaangażowania obywatelskiego i demokracji uczestniczącej.
 - Marszałek Adam Struzik, jako członek komisji ENVE, wziął udział w badaniu „Zdrowsze środowisko dla zdrowszego życia – wpływ europejskiego zielonego ładu na ludzkie życie”. Badanie dotyczyło wpływu unijnej strategii na poprawę jakości życia w miastach i regionach. W ramach badania zaprezentowany został program „Mazowsze dla czystego powietrza”, który uzyskał wysoką ocenę merytoryczną i został opublikowany w raporcie końcowym.
 - 16 listopada Marszałek Adam Struzik podpisał w imieniu Samorządu Województwa Mazowieckiego deklarację przystąpienia województwa mazowieckiego do Sojuszu Regionów o Rozwiniętym Przemysle Motoryzacyjnym (Automotive Regions Alliance).
- **Inne działania w ramach Unii Europejskiej**
 - Partnerstwo na rzecz Zazieleniania Miast (ang. Greening Cities Partnership), powstałe w ramach Agendy Miejskiej EU, którego Województwo Mazowieckie jest członkiem, pracowało nad zakresem działań w czterech grupach tematycznych: finansowanie, wdrażanie zielonej infrastruktury i celów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych, system wskaźników do mierzenia ilości zieleni miejskiej oraz metodologia pomiaru zapotrzebowania na zieleń miejską.
 - 10 października w ramach Europejskiego Tygodnia Regionów i Miast odbyła się konferencja pt. „Regiony Motoryzacyjne: sprawiedliwa i zrównoważona transformacja w celu wzmocnienia ekosystemów i wykorzystania talentów”, współorganizowana przez Województwo Mazowieckie i Saksonię-Anhalt.
 - 8 grudnia odbyło się robocze spotkanie Europejskiego Sojuszu Miast i Regionów na rzecz Odbudowy Ukrainy, na którym przedstawiono plany dotyczące decentralizacji i rozwoju regionalnego tego kraju, koncepcję odbudowy samorządu oraz projekt porozumienia ukraińskich burmistrzów w sprawie klimatu i energii.

2) Niemcy

- **Brandenburgia**

Od 28 lutego do 1 marca Sejmik Województwa Mazowieckiego gościł przedstawicieli Parlamentu Brandenburgii. Rozmawiano m.in. nt. trwałego i zrównoważonego rozwoju, energii odnawialnej, wojny w Ukrainie, pomocy humanitarnej oraz zacieśnieniu współpracy w ramach Małego Trójkąta Weimarskiego.

27 listopada w Warszawie odbyła się konferencja pod tytułem „Czy warto się dzisiaj rozwijać?” z udziałem panelistów z Mazowsza i Brandenburgii. Organizatorem konferencji był Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego przy współudziale Kraju Związkowego Brandenburgii.

- **Saksonia-Anhalt**

W 2023 roku Mazowsze i Saksonia-Anhalt obchodziły 20. jubileusz partnerstwa regionalnego. Z tej okazji zorganizowano szereg wydarzeń:

- 5 lipca Premier Kraju Związkowego Saksonii-Anhalt oraz Marszałek Województwa Mazowieckiego uczestniczyli w wydarzeniu pt. "Saksonia-Anhalt i Mazowsze: 20 lat partnerstwa regionalnego wychodzi naprzeciw Europie". Podczas spotkania Marszałek Adam Struzik został uhonorowany Orderem Zasługi, który jest najwyższym odznaczeniem kraju związkowego Saksonii-Anhalt za wybitne zasługi dla tego regionu i jego obywateli.
- 16-17 września przedstawiciele Województwa Mazowieckiego gościli na 28 Krajowych Dożynkach Saksonii-Anhalt w Magdeburgu w ramach „Wioski Europejskiej”. Na mazowieckim stoisku oferowano degustację tradycyjnych specjałów regionalnych oraz rozdawano materiały promujące kulturę i turystykę województwa. W wydarzeniu wzięło udział ok. 35 tys. osób. Województwo Mazowieckie uczestniczyło w krajowych dożynkach już po raz 11.
- 4 października w Warszawie gościła delegacja przedstawicieli rządu i parlamentu Saksonii-Anhalt z premierem Reinerem Haseloffem na czele. Z delegacją parlamentarzystów Saksonii-Anhalt spotkał się wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Mazowieckiego oraz radni z sejmikowej Komisji Promocji Województwa Mazowieckiego i Współpracy Zagranicznej.

3) Chiny

W 2023 roku kontynuowane były relacje z partnerami chińskimi, zarówno na poziomie przedstawicielstwa dyplomatycznego ChRL w Polsce jak i w ramach przyjmowania delegacji regionów.

Samorząd Województwa Mazowieckiego wspierał działania mające na celu promocję polskiego sektora produkcyjnego, w tym podczas wydarzeń towarzyszących targom China Homelife w Nadarzynie (31 maja, 30 listopada).

W kwietniu władze prowincji Hebei, prowincji partnerskiej Województwa Mazowieckiego, przekazały do Polski darowiznę finansową (97 tys. dolarów) mającą na celu wsparcie poprawy warunków życia uchodźców z Ukrainy. Darowiznę rozdysponuje oddział Polskiego Czerwonego Krzyża w Warszawie, w koordynacji z Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej.

4) Izrael

W ciągu 2023 roku zrealizowano wydarzenia o charakterze naukowym i gospodarczym z udziałem podmiotów gospodarczych i instytucji otoczenia biznesu z Izraela, w tym:

- 30 marca w Warszawie odbyło się Mazowieckie seminarium gospodarcze: eksportuj do Izraela, w którym wzięły udział firmy zainteresowane wymianą handlową. Seminarium zorganizowano w kontekście planowanej misji gospodarczej.
- 20 września w Warszawie zorganizowano Mazowieckie forum technologii cyfrowych w medycynie, poświęcone cyfryzacji i wykorzystaniu sztucznej inteligencji. W forum uczestniczyli przedstawiciele mazowieckich szpitali i jednostek naukowych oraz firm izraelskich, w tym największego ośrodka badań medycznych – Sheba Medical Center w Tel Awiwie.
- 28 listopada odbyło się spotkanie poświęcone ochronie infrastruktury krytycznej w placówkach medycznych na Mazowszu. Rozwiązania zaprezentowały firmy izraelskie.

5) Rumunia

W 2023 roku Samorząd Województwa Mazowieckiego kontynuował działania związane z przygotowaniem do podpisania porozumienia o współpracy międzyregionalnej z rumuńskim Okręgiem Ilfov. Podpisanie dokumentu planowane jest na 2024 rok.

6) Mongolia

W listopadzie przedstawiciele samorządu Ajmaku Centralnego Mongolii odwiedzili Mazowsze w celu omówienia zakresu przyszłej współpracy. Strony ustaliły, że współpraca bilateralna mogłaby odbywać się w takich sektorach, jak gospodarka, rolnictwo, kultura, turystyka, innowacje czy edukacja.

7) Inne wydarzenia o charakterze międzynarodowym

Samorząd Województwa Mazowieckiego był partnerem strategicznym Dyplomatycznego Otwarcia Roku 2023, organizowanego przez Krajową Izbę Gospodarczą. Wydarzenie jest okazją do przedstawienia planów nt. międzynarodowej współpracy gospodarczej. W ramach wydarzenia polskie regiony i miasta miały okazję promowania swoich potencjałów, w tym na stoisku promocyjnym Województwa Mazowieckiego został zaprezentowany potencjał gospodarczy i turystyczny regionu.

Samorząd Województwa Mazowieckiego był partnerem Polish Circular Forum, a Marszałek Województwa Mazowieckiego objął wydarzenie honorowym patronatem. Forum jest platformą wymiany wiedzy między uczestnikami procesów gospodarczych nt. gospodarki o obiegu zamkniętym, skierowaną do przedstawicieli biznesu. Wśród prelegentów i ekspertów znaleźli się przedstawiciele instytucji europejskich.

Samorząd Województwa Mazowieckiego współorganizował w 2023 roku szóstą edycję wydarzenia Mazovia Circular Congress poświęconego gospodarce o obiegu zamkniętym. Podczas Kongresu, oprócz debat i paneli, miały miejsce wirtualne targi i warsztaty. Mazovia Circular Congress to spotkanie liderów i ekspertów z Polski i Europy. Kongres był wydarzeniem podsumowującym i zamykającym Circular Week – międzynarodową serię wydarzeń i inicjatyw poświęconych tematyce gospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego rozwoju, które mają miejsce w całej Europie.

17 maja w Lublinie podczas trzeciej edycji Samorządowego Kongresu Trójmorza podpisano umowę określającą zasady funkcjonowania Sieci Gospodarczej Regionów Trójmorza. Aktualnie skupia ona 25 regionów z 7 krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Współpraca pomiędzy podmiotami, poprzez realizację wspólnych projektów, możliwa jest w dziedzinie gospodarki, infrastruktury, ochrony środowiska, cyfryzacji oraz edukacji i nauki. Sieć ma być uzupełnieniem działań władz centralnych o wymiar samorządowy.

W 2023 roku samorząd województwa po raz kolejny podjął współpracę z Liceum Ogólnokształcącym z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Władysława Jagiełły w Płocku przy organizacji międzynarodowej konferencji będącej symulacją obrad organów ONZ. Wydarzenie zorganizowali uczniowie programu Matury Międzynarodowej IBDP. Jego celem było zainteresowanie młodzieży aktualnymi problemami współczesnego świata, kształtowanie postaw obywatelskiej odpowiedzialności oraz poszerzenie umiejętności językowych i dyplomatycznych. W przedsięwzięciu wzięło udział 150 młodych delegatów – uczniów i studentów z Polski i z zagranicy.

Spotkania Marszałka Województwa Mazowieckiego z przedstawicielami korpusu dyplomatycznego w Polsce (Indonezji, Nigerii, Portugalii, Mongolii) były okazją do omówienia możliwości rozwijania współpracy międzyregionalnej w wybranych obszarach, do prezentacji warunków biznesowych i promocji Mazowsza w wymiarze kulturalnym, edukacyjnym i turystycznym.

Wspieranie międzynarodowej współpracy międzyregionalnej

Biuro Przedstawicielskie Województwa Mazowieckiego w Brukseli jest jedyną zagraniczną placówką Samorządu Województwa Mazowieckiego. Pełni ono funkcję punktu pierwszego kontaktu dla wszystkich podmiotów funkcjonujących w Brukseli i poszukujących informacji o Mazowszu, partnerów do współpracy czy pomocy w nawiązaniu kontaktu z podmiotami w województwie.

Działania Biura służą rozwijaniu współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej. W 2023 roku Biuro było organizatorem lub współorganizatorem następujących wydarzeń.

- 7 maja, w ramach Dnia Polskiego w Brukseli (*Polish Day in Brussels*), zorganizowanego przez Ambasadę RP w Królestwie Belgii oraz Konsulat Polski w Brukseli, Województwo Mazowieckie zorganizowało stoisko promocyjne, którego tematem przewodnim były jabłka. Przedstawiciele Zarządu Województwa Mazowieckiego i Stowarzyszenia Sady Grójeckie wzięli udział w spotkaniach dotyczących przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej oraz europejskiej polityki regionalnej. W całym wydarzeniu, które odbyło się w formie pikniku rodzinnego, wzięło udział około 20 tysięcy osób.
- 25 października w Parlamencie Europejskim odbyła się debata "Copernicus4Regions Debate", współorganizowana przez Komisję Europejską, Europejską Agencję Kosmiczną, sieć NEREUS oraz Województwo Mazowieckie. Podczas debaty zwrócono uwagę na udane wykorzystanie technologii satelitarnych w ramach Programu Copernicus w różnych sektorach, w tym w sektorze publicznym.
- 7 listopada 18-osobowa delegacja Młodzieżowej Rady Miasta Wołomin odwiedziła Parlament Europejski. Wizyta została zrealizowana w ramach zadania „Unia Europejska Przyszłością Młodzieży”, dofinansowanego ze środków budżetu województwa mazowieckiego, w ramach samorządowego instrumentu „Mazowsze dla Młodzieży”.

Działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami przez organizacje pozarządowe

W ramach realizacji zadań publicznych Województwa Mazowieckiego, w 2023 roku w obszarze „Działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami” Kancelaria Marszałka przeprowadziła otwarty konkurs ofert dla organizacji pozarządowych oraz podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W wyniku zwiększenia kwoty przyznanych dotacji względem lat poprzednich, możliwe było wybranie 4 zwycięskich projektów z udziałem mieszkańców z regionów partnerskich Województwa Mazowieckiego:

- zainteresowanej sztuką młodzieży i młodych dorosłych z Regionu Stołecznego Brukseli oraz Obwodu Lwowskiego – projekt „Sztuka Codziennosci (*Art of Everyday*)”,
- rodzin z dziećmi z doświadczeniem ubóstwa z Kraju Związkowego Brandenburgia (Niemcy) – projekt „Rodzina bez granic. Działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami”,
- specjalistów działających na rzecz osób niepełnosprawnych z obwodów lwowskiego i kijowskiego – projekt „Ukraina na wielkim spotkaniu niewidomych, słabowidzących i ich bliskich”,
- badaczy kultury ludowej z Żupanii Zagrzebskiej (Chorwacja) – projekt „Szlakiem reemigrantów”.

3.7.2. Udział w międzynarodowych sieciach, stowarzyszeniach i programach współpracy

Województwo mazowieckie było w 2023 roku reprezentowane na forum instytucji Unii Europejskiej i w stowarzyszeniach międzynarodowych: Sieci Europejskich Regionów i Obszarów Metropolitalnych (METREX), Europejskiej Platformie Regionów Podmiejskich (PURPLE), Europejskiej

Sieci Społecznej (ESN), Sieci Regionów Europejskich Wykorzystujących Technologie Kosmiczne (NEREUS), Europejskiej Sieci Regionów Chemicznych (ECRN), Platformie S3 na rzecz Modernizacji Przemysłu, Europejskiej Sieci na rzecz Monitorowania Regionalnych Rynków Pracy (EN RLMM), Europejskiej Sieci Publicznych Służb Zatrudnienia (PES Network) oraz sieci Europejskich Służb Zatrudnienia (EURES).

Stowarzyszenie METREX skupia miasta oraz regiony metropolitalne w Europie. Celem stowarzyszenia jest ułatwianie wymiany informacji, wiedzy oraz doświadczeń w zakresie rozwoju regionalnego i planowania przestrzennego na poziomie obszarów metropolitalnych w Europie. Członkowie METREX biorą również udział w projektach badawczych służących lepszemu poznaniu wspólnych problemów i poszukiwaniu sposobów ich rozwiązywania. W 2023 roku opublikowane zostało opracowanie nt. modernizacji alei Jana Pawła II w Warszawie, przygotowane z udziałem Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego.

Stowarzyszenie Peri-Urban Regions Platform Europe (PURPLE) zrzesza przedstawicieli regionów okołomiejskich, na terenie których przenikają się funkcje miejskie i wiejskie. Głównym celem działalności stowarzyszenia jest ochrona specyficznej struktury takich obszarów poprzez ich użytkowanie zgodnie z zasadami trwałego rozwoju. W tym celu PURPLE lobbuje na rzecz odpowiedniej polityki rolnej i środowiskowej, jak też pełni funkcję źródła informacji na temat obszarów okołomiejskich poprzez organizowanie spotkań i konferencji oraz publikację krótkich opracowań. W 2023 roku rozpoczęła się realizacja projektu PLUS Change, finansowanego z programu Horyzont Europa i przygotowanego z udziałem stowarzyszenia. Realizacja projektu, w którym partnerem jest Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego, jest przewidziana do 2027 roku.

European Social Network (ESN) jest organizacją zrzeszającą osoby i instytucje finansowane ze środków publicznych, które odpowiadają za planowanie i kontraktowanie usług społecznych. Organizacja stwarza warunki do wymiany wiedzy i doświadczeń, nawiązywania kontaktów pomiędzy służbami pomocy i integracji społecznej krajów członkowskich oraz podnoszenia jakości i efektywności rozwiązań. Od 2012 roku Samorząd Województwa Mazowieckiego jest reprezentowany w tej organizacji przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

W czerwcu 2023 roku przedstawiciele MCPS uczestniczyli w konferencji w Malmo, której tematem przewodnim był wpływ nowych technologii na rozwój usług społecznych oraz ich rola we wspieraniu samodzielności i integracji społecznej. Ponadto, w październiku, na seminarium ESN w Barcelonie, delegacja MCPS przedstawiła międzynarodowej publiczności autorską koncepcję dziennych domów pobytu skierowanych do osób z chorobami otępiennymi.

Pracownicy MCPS zaangażowani są również w prace grup roboczych ESN, które starają się wypracować rekomendacje dla służb pomocy społecznej. Jedno z takich spotkań odbyło się 20-21 kwietnia 2023 roku w Warszawie. Starano się na nim odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób organizacje działające w obszarze wsparcia społecznego mogą zarządzać rosnącym zapotrzebowaniem na ich usługi w kontekście sytuacji kryzysowych coraz częściej dotyczących kontynent europejski.

Misją **Sieci Regionów Europejskich Wykorzystujących Technologie Kosmiczne (NEREUS)** jest odkrywanie korzyści wynikających z technologii kosmicznych dla europejskich regionów i ich obywateli, jak też promowanie wykorzystania przestrzeni kosmicznej i towarzyszących jej narzędzi.

Europejska Sieć Regionów Chemicznych (ECRN) ma na celu zwiększenie świadomości władz regionalnych i osób zaangażowanych w kształtowanie polityki w Europie nt. potrzeb rozwojowych branży chemicznej. W 2023 roku przedstawiciele ECRN uczestniczyli w wydarzeniu Polskie Forum Gospodarki Cyrkularnej (*Polish Circular Forum*), którego partnerem było Województwo Mazowieckie.

Celem **Europejskiej Sieci na rzecz Monitorowania Regionalnych Rynków pracy** (European Network on Regional Labour Market Monitoring - ENRLMM) jest rozwój systemu monitorowania poprzez wymianę wiedzy w zakresie wyzwań metodologicznych, nowych obszarów badań i analiz, a także zmieniających się sposobów prezentowania informacji. Sieć łączy przedstawicieli z ponad 30 państw, m.in. z regionalnych i lokalnych obserwatoriów rynku pracy. Wydział Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy (MORP) Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie jest członkiem ENRLMM od 2010 roku i corocznie uczestniczy w organizowanych przez sieć konferencjach. Są one okazją do tworzenia sieci kontaktów, wymiany doświadczeń oraz prezentacji dobrych praktyk. W 2023 roku gospodarzem spotkania były Agencja Rozwoju Gospodarczego Brandenburgii oraz Uniwersytet Goethego. Tematem przewodnim konferencji były ścieżki zielonej transformacji rynku pracy.

Sieć **Europejskich Służb Zatrudnienia** (European Employment Services - EURES) została ustanowiona przez Komisję Europejską w 1993 roku. EURES jest siecią współpracy publicznych służb zatrudnienia oraz partnerów rynku pracy wspierającą mobilność pracowników na poziomie międzynarodowym i transgranicznym w krajach UE/EOG i Szwajcarii. Celem EURES jest ułatwianie mieszkańcom UE/EOG i Szwajcarii podejmowania pracy poza krajem zamieszkania oraz wspomaganie pracodawców w poszukiwaniu pracowników na całym obszarze Wspólnoty. EURES działa w oparciu o sieć informatyczną i ludzką. Ważnym elementem systemu jest strona internetowa eures.europa.eu oraz krajowa strona sieci EURES – eures.praca.gov.pl. Zadania w ramach EURES od chwili przystąpienia Polski do Unii Europejskiej realizuje Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie.

W 2023 roku do Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie wpłynęło 375 ofert od pracodawców zagranicznych obejmujących 3091 miejsc pracy. Większość ofert nadal dotyczyła prac długoterminowych skierowanych do osób znających w stopniu dobrym lub komunikatywnym język angielski i niemiecki. Wśród zgłoszonych ofert pracy część dotyczyła pracy sezonowej. Dominowały oferty pracy z Niemiec, Norwegii, Czech, Austrii, Belgii oraz Holandii. Przeważały propozycje pracy dla: elektryków, pracowników budowlanych, spawaczy, pracowników montażu, kierowców ciężarówek, operatorów CNC, mechaników, magazynierów, operatorów wózków widłowych, ślusarzy, sprzętaczek, kucharzy, kelnerów, pracowników rolnych, operatorów maszyn, monterów, pracowników technicznych, inżynierów, pracowników produkcyjnych, pracowników magazynu, pielęgniarek oraz osób do opieki i pracowników przy zbiorach. W ramach współpracy z polskimi pracodawcami otrzymano 4 oferty na terenie województwa mazowieckiego obejmujące 85 miejsc pracy. Poszukiwani byli elektromonterzy instalacji elektrycznych, murarze, cieśle i zbrojarze. Doradcy i asystenci EURES skontaktowali się z 4010 podmiotami, w tym pracodawcami z Polski i zagranicy, agencjami zatrudnienia, osobami poszukującymi zatrudnienia oraz innymi instytucjami zewnętrznymi. Kadra EURES z WUP w Warszawie koordynowała 10 projektów rekrutacyjnych. Za granicę przekazano 33 CV polskich kandydatów. Z informacji od pracodawców wynika, że pracę pozyskało co najmniej 26 osób.

Ponadto, w ramach współpracy z polskimi pracodawcami, wpłynęła 1 oferta pracy z terenu województwa mazowieckiego, obejmująca 2 miejsca pracy, skierowane do obywateli państw UE/EOG. Poszukiwani byli elektromonterzy instalacji elektrycznych, murarze, cieśle i zbrojarze.

Kadra EURES zorganizowała 45 spotkań grupowych z cyklu „EURES – Bezpieczny Wyjazd – Bezpieczny Powrót”, w których wzięło udział 1311 osób poszukujących pracy za granicą (w tym uczniowie). Ponadto doradca EURES w Ostrołęce przeprowadził 45 spotkań dla 843 osób w celu przekazania informacji m.in. nt. sposobów poszukiwania legalnej pracy za granicą, przygotowania się do wyjazdu do pracy za granicę, praw pracy przysługujących pracownikom stałym i sezonowym.

Europejska Sieć Publicznych Służb Zatrudnienia (European Network of Public Employment Services - PES Network) została utworzona na mocy decyzji Rady i Parlamentu Europejskiego w celu

maksymalizacji skuteczności publicznych służb zatrudnienia (PSZ). Jej główne cele to: porównywanie działalności PSZ poprzez benchmarking, identyfikacja dobrych praktyk i wspieranie wzajemnego uczenia się; promocja modernizacji i wzmocnienie świadczenia usług publicznych służb zatrudnienia, w tym gwarancji dla młodzieży; przygotowanie danych wejściowych do europejskiej strategii zatrudnienia i odpowiednich krajowych polityk rynku pracy.

W 2023 roku, w ramach współpracy z siecią, Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie uczestniczył w webinarium oraz kontynuował współpracę w ramach europejskiego badania Barometr Rynku Pracy. Z inicjatywy sieci PES oraz EURES, od 2016 roku we wszystkich krajach UE/EOG organizowane są Europejskie Dni Pracodawców (EDP). Celem EDP jest wspieranie współpracy między pracodawcami i publicznymi służbami zatrudnienia, m.in. poprzez podniesienie poziomu wiedzy pracodawców na temat usług oferowanych przez urzędy pracy i partnerów rynku pracy, kreowanie pozytywnego i profesjonalnego wizerunku służb zatrudnienia oraz pomoc pracodawcom w pozyskaniu pracowników. W ramach EDP Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie, wspólnie z organizacjami pracodawców, organizuje dla pracodawców z Mazowsza spotkania informacyjne/konferencje poświęcone m.in.: zmianom w przepisach dotyczących zatrudniania cudzoziemców, zasadom pozyskiwania pracowników z krajów UE/EOG w ramach sieci EURES, wsparciu pracodawców w zakresie poradnictwa zawodowego przez urzędy pracy, usługom urzędów pracy i partnerów rynku pracy dla pracodawców.

4. Problemy, bariery i wyzwania w realizacji zadań samorządu

Poniżej przedstawiono bariery, problemy i wyzwania zidentyfikowane podczas realizacji zadań samorządu przez poszczególne departamenty urzędu marszałkowskiego oraz wojewódzkie jednostki organizacyjne. Zaznaczono też działania podjęte i planowane do podjęcia w celu rozwiązania napotkanych trudności.

Departament Nadzoru Właścicielskiego i Inwestycji

W 2023 roku głównymi problemami w realizacji zadań były:

- Długotrwały proces uzyskiwania wszelkiego rodzaju zezwoleń – z uwagi na wydłużony proces rozpatrywania wniosków i uzgodnień oraz odwołań stron – wydłuża proces inwestycyjny, a w przypadku inwestycji współfinansowanych ze środków zewnętrznych może doprowadzić do utraty dofinansowania. Ponadto w przypadku inwestycji drogowych problemem jest wzrost kosztów inwestycji z powodu istotnych kosztów środowiskowych (ekrany akustyczne, przejścia dla zwierząt, ochrona roślin i zwierząt) ponoszonych przez zarządcę drogi.
- Długotrwały proces uzgodnień przy realizacji inwestycji w obiektach wpisanych do rejestru zabytków i znajdujących się w strefie konserwatorskiej – większość jednostek realizujących inwestycje pozytywnie ocenia współpracę, ale zwraca uwagę na następujące problemy:
 - brak możliwości odwołania od niekorzystnych zapisów zaleceń konserwatorskich (nie stosuje się trybów określonych w kodeksie postępowania administracyjnego),
 - zmiany stanowiska służb konserwatorskich w trakcie procesu inwestycyjnego (powoduje to konieczność zmian w dokumentacji projektowej oraz komplikacje formalne w relacji zamawiający-wykonawca),
 - długi termin oczekiwania na stanowiska służb konserwatorskich, szczególnie w obszarach objętych opieką UNESCO (wiele instytucji opiniujących, różne stanowiska).

W przypadku jednostek podległych Samorządowi Województwa Mazowieckiego (szpitale, muzea, zarząd dróg wojewódzkich) pojawiały się problemy z wyłonieniem wykonawców robót budowlanych z powodu braku ofert lub ofert przewyższających środki zaplanowane na realizację zamówienia. Taka sytuacja skutkowała koniecznością powtarzania postępowań przetargowych lub zwiększania środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań. Ponowna próba wyłonienia wykonawcy powodowała opóźnienia w harmonogramach projektów, w przypadku zaś projektów unijnych stwarzała zagrożenie utraty dofinansowania.

W zadaniach realizowanych przez wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne na podstawie umów dotacyjnych zawartych w latach 2020-2022 występowały przypadki wnioskowania przez wykonawców o waloryzację wynagrodzeń. Realizacja inwestycji bez waloryzacji wynagrodzenia wykonawcy była trudna, a czasami wręcz niemożliwa. Taka sytuacja skutkowała potrzebą zwiększania środków na realizację zadania oraz koniecznością podpisywania aneksów do umów. Dodatkowo, interpretacje przepisów często budziły wątpliwości. W związku z powyższym stosowane były „Wytyczne określające sposób postępowania przez wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne podległe Samorządowi Województwa Mazowieckiego przy rozpatrywaniu wniosków wykonawców robót budowlanych i usług wyłonionych na podstawie postępowań o udzielenie zamówień publicznych wszczętych przed i po wybuchu konfliktu w Ukrainie, dotyczących waloryzacji wynagrodzenia spowodowanej nadzwyczajnym wzrostem cen materiałów i usług, z odniesieniem do dokumentu wydanego przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej <<Zmiana umowy z uwagi na nadzwyczajny wzrost cen [...]>>”. Wytyczne stanowiły wzór przy prowadzeniu i rozliczaniu umów podpisywanych przez wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne w latach 2020-2022.

Departament Rozwoju Regionalnego i Funduszy Europejskich

Samorzady terytorialne poniosły wysokie koszty związane z inflacją, która w I kwartale 2023 roku osiągnęła najwyższy poziom na przestrzeni ostatnich lat. Ciągły wzrost cen w stosunku do planowanych pierwotnie wartości zamówień skutkował dezaktualizacją zakresów projektów realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020. Rodziło to problemy związane z wyborem wykonawców, koniecznością ograniczania zakresów rzeczowych projektów bądź wydłużania terminu ich realizacji. Beneficjenci zgłaszali również ograniczony dostęp do wykonawców usług, co również utrudniało realizację projektów. W niektórych przypadkach problemy te skutkowały rezygnacją z podpisania umowy o dofinansowanie z uwagi na brak środków na pokrycie dodatkowych kosztów po stronie wnioskodawcy po zwiększeniu wartości planowanej inwestycji.

W celu przeciwdziałania negatywnym konsekwencjom zaistniałej sytuacji, w 2023 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego podejmował niezbędne środki zaradcze, które polegały m.in na wydłużeniu terminów realizacji projektów (w wyjątkowych przypadkach poza 2023 rok, będący maksymalnym okresem kwalifikowalności wydatków), czy wydłużeniu terminów na dostarczenie niezbędnej dokumentacji, umożliwiając beneficjentom dalszą realizację inwestycji objętych wsparciem. W celu efektywnego wydatkowania środków podejmowane były również decyzje dotyczące ich realokacji do obszarów, gdzie możliwe było dofinansowanie projektów z list rezerwowych bądź zwiększenie dofinansowania w projektach już realizowanych. Rok 2023 był ostatnim rokiem kwalifikowalności wydatków i okresem zamykania projektów w perspektywie 2014-2020, stąd podejmowane działania miały na celu maksymalne wydatkowanie środków unijnych.

W przypadku programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027, negatywny wpływ na jego wdrażanie w 2023 roku miało późne zatwierdzenie programu przez Komisję Europejską. Przyjęcie FEM 2021-2027 przez Komisję Europejską dopiero w grudniu 2022 r. spowodowało opóźnienia

w przygotowaniu dokumentów niezbędnych do wdrażania programu (np. szczegółowego opisu priorytetów programu) i wszczęciu czasochłonnej procedury przygotowywania naborów, w tym przyjmowania kryteriów przez Komitet Monitorujący FEM 2021-2027.

Na realizację FEM 2021-2027 wpływ miała również konieczność przesuwania terminów naboru na skutek niezakończonego procesu ustalania szczegółów dotyczących dokumentacji programowej z Komisją Europejską oraz Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej. W wyniku prowadzonych negocjacji następują zmiany w wytycznych oraz zakresie interpretacji finansowania krzyżowego. Efektem tych negocjacji są także opóźnienia w przyjęciu zaleceń do kryteriów (np. w obszarze „zdrowie”). W konsekwencji konieczne są zmiany kryteriów lub regulaminów naboru.

Wyzwania we wdrażaniu FEM 2021-2027 są także związane z realizacją niektórych działań poprzez instrumenty terytorialne. Realizacja Mazowieckich strukturalnych inwestycji terytorialnych (MSIT) dla 6 miast subregionalnych odbywa się dzięki współpracy jednostek samorządu terytorialnego. Prowadzenie szerokiej współpracy, włączającej wielu partnerów oraz mającej na celu realizację kompleksowych przedsięwzięć rozwojowych realizujących potrzeby ponadlokalne, w tym współdzielenie usług lub ich sieciowanie jest procesem trudnym do skoordynowania. Proces realizacji wspólnej strategii jest skomplikowany, a w wymiarze formalnym – czasochłonny i wymagający szerokich uzgodnień i opiniowania, w tym ze służbami ochrony środowiska. Biorąc pod uwagę powyższe oraz fakt, że w FEM 2021-2027 przewidziane są działania dedykowane dla MSIT, opóźnienia w procesie przyjmowania strategii ponadlokalnych generują opóźnienia we wdrażaniu programu, co przekłada się na konieczność elastycznego podejście do założonych wcześniej terminów.

Podobne trudności pojawiają się przy działaniach z zakresu rewitalizacji. Stopień złożoności i wieloetapowości procesu przygotowania gminnych programów rewitalizacji, w tym uwzględnienie partycypacji społecznej na każdym etapie, powodują, że trwa on co najmniej kilkanaście miesięcy.

Koleje Mazowieckie

Głównymi problemami są:

- niewystarczająca alokacja środków unijnych,
- ciągły wzrost cen na rynku materiałów i usług, który powoduje wzrost kosztów inwestycji,
- maksymalny okres kwalifikowalności wydatków w ramach Krajowego Planu Odbudowy określony na połowę 2026 roku, co przekłada się na bardzo krótki czas na realizację inwestycji, stwarzając ryzyko niezrealizowania dostaw taboru w wymaganym terminie oraz w okresie kwalifikowalności wydatków.

Głównym zagrożeniem dla realizacji inwestycji jest ryzyko:

- nieotrzymania przez spółkę dofinansowania ze środków UE na realizację planowanych inwestycji, co może skutkować koniecznością unieważnienia prowadzonego przetargu,
- otrzymania dofinansowania ze środków UE na niewystarczającym poziomie, co może doprowadzić do konieczności zapewnienia wyższego wkładu własnego, w tym zaangażowania właściciela spółki.

Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej

1. Wyzwania i bariery związane z realizacją programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych

Zidentyfikowano następujące bariery:

- ograniczony dostęp do danych nt. skali i zróżnicowania niepełnosprawności ze względu na sposób ich gromadzenia i udostępniania przez podmioty orzekające niepełnosprawność,
- niewystarczająca i nierównomiernie dostępna oferta usług wspierających samodzielność i aktywność osób niepełnosprawnych,
- niewielkie szanse zatrudnieniowe na otwartym rynku pracy dla osób z niepełnosprawnością (szczególnie z pewnymi jej rodzajami, np. intelektualną, sprzężoną czy chorobą psychiczną), zarówno ze względu na brak otwartości po stronie pracodawców, jak i samych osób niepełnosprawnych (niska samoocena, obawa związana z utratą otrzymywanych świadczeń),
- niewystarczająco rozwinięte usługi środowiskowe wspierające samodzielność i aktywność,
- niewystarczające warunki oraz ograniczona dostępność w obiektach służących rehabilitacji,
- ograniczona integracja i otwartość środowiska lokalnego na osoby niepełnosprawne.

Dlatego wskazane jest w najbliższych latach podjęcie następujących działań:

- porównywanie i integracja informacji z różnych źródeł, m.in. spisu powszechnego, Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, systemu monitoringu orzekania o niepełnosprawności,
- wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji działań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
- rozwijanie usług środowiskowych, w tym szczególnie mieszkań wspomaganych,
- wspieranie działań związanych z tworzeniem przyjaznych warunków zatrudnienia i rehabilitacji osób niepełnosprawnych, m.in. przez rozwój zakładów aktywności zawodowej,
- wspieranie poprawy warunków w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych,
- upowszechnianie istotnych społecznie informacji dotyczących środowiska osób niepełnosprawnych poprzez kampanię społeczną.

2. Wyzwania i bariery związane z realizacją wojewódzkiego programu polityki senioralnej

W związku z przewidywanym nasileniem się procesu „podwójnego starzenia się” ludności polegającego na wzroście liczby i udziału osób w sędziwym wieku, rekomenduje się:

- zwiększenie udziału seniorów w procesach programowania i planowania polityki senioralnej na poziomie wojewódzkim,
- kontynuowanie upowszechniania wykorzystania nowoczesnych technologii w opiece nad seniorami (teleopieka, telemedycyna),
- wspieranie samorządów lokalnych w realizacji zadań na rzecz osób starszych,
- wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz mazowieckich seniorów,
- kontynuowanie konkursów ofert na realizację zadań publicznych w zakresie zwiększania samodzielności i przeciwdziałania zagrożeniu marginalizacją społeczną seniorów.

3. Wyzwania i bariery związane z realizacją programu wspierania rodziny i pieczy zastępczej

Zidentyfikowano następujące bariery:

- niewystarczające środki finansowe na realizację działań,
- brak kandydatów na rodzicielstwo zastępcze,
- nadmiernie skomplikowane procedury w zakresie ustabilizowania sytuacji prawnej dzieci.

W związku z tym, w 2024 roku i latach następnych planowane są następujące działania:

- prowadzenie kampanii na rzecz rodzinnych form pieczy zastępczej i deinstytucjonalizacji,

- kontynuowanie działań w ramach programów profilaktycznych i specjalistycznych oraz specjalistycznych usług w zakresie poradnictwa rodzinnego, jak też przeprowadzenie pilotażu programów skierowanych do usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej,
- wspieranie organizacji pozarządowych działających w obszarze wspierania rodzin z dziećmi,
- rozwój zróżnicowanych form działań i usług społecznych wspierających rodziny z dziećmi,
- wspieranie kadry pieczy zastępczej, w tym organizowanie superwizji i szkoleń,
- upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie pieczy zastępczej,
- zapewnienie środków z budżetu państwa na funkcjonowanie ośrodków adopcyjnych.

4. Wyzwania i bariery związane z realizacją programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zidentyfikowano następujące bariery:

- brak wiedzy obywateli co do możliwości zgłaszania sytuacji związanych ze zjawiskiem przemocy domowej oraz samodzielnego podejmowania kroków prawnych,
- niewystarczający dostęp i system poradnictwa i pomocy dla osób stosujących przemoc,
- zbyt mała liczba dostępnych form wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- pogłębiający się problem przemocy rówieśniczej, w tym cyberprzemocy, co skutkuje wzrostem liczby samobójstw dzieci i młodzieży,
- uczucie wstydu towarzyszące ofiarom, które często zniechęca je do zgłaszania aktów przemocy odpowiednim służbom i sięgania po pomoc.

W związku z tym, w 2024 roku i latach następnych planowane są następujące działania:

- opracowanie raportu za 2023 rok z realizacji programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- organizacja konferencji i dystrybucja materiałów informacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym poprzez stronę internetową MCPS,
- aktualizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

5. Wyzwania i bariery związane z realizacją planu rozwoju ekonomii społecznej

Największą barierą we wdrażaniu planu były trudności z wykorzystaniem potencjału i dorobku sektora nauki oraz biznesu na rzecz sektora ekonomii społecznej. Prace w tym zakresie będą dalej monitorowane i prowadzone.

6. Wyzwania i bariery związane z realizacją programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii

W 2023 r. wysokość dotacji wnioskowanych przez organizacje pozarządowe była wyższa niż pula środków do wykorzystania, w szczególności na realizację programów profilaktycznych podczas wakacyjnego wypoczynku dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym. Wskazuje to na zasadność zwiększenia wysokości środków przeznaczonych na ten cel.

7. Wyzwania i bariery związane z realizacją programu pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Zidentyfikowano następujące problemy:

- niewystarczający dostęp do pomocy z powodu zbyt małej liczby placówek pomocowych,

- zbyt mała liczba dostępnych form wsparcia dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin,
- niewystarczające możliwości realizacji działań pomocowych w sposób bezpośredni,
- krótki czas realizacji działań – kilka miesięcy od ogłoszenia wyników do końca realizacji w przypadku umów z rocznym okresem realizacji, a pomoc psychologiczna jest skuteczna, gdy jest długotrwała,
- brak wystarczających środków na realizację działań w stosunku do potrzeb.

W związku z tym, w 2024 roku i latach następnych planowane są następujące działania:

- organizacja konferencji poświęconej tematyce zdrowia psychicznego w obszarze społecznym,
- opracowanie i udostępnianie materiałów informacyjnych z zakresu pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

8. Wyzwania i bariery związane z realizacją programu rozwiązywania kryzysu bezdomności:

Zidentyfikowano następujące bariery:

- trudności z pomiarem zjawiska bezdomności, w szczególności pozamieszkaniowej,
- niewystarczająca ilość usług i programów mieszkaniowych,
- niewystarczająca liczba szkoleń dla kadry pracującej w instytucjach wspierających osoby w kryzysie bezdomności.

W związku z powyższym, w 2024 roku i latach następnych planowane są następujące działania:

- opracowanie raportu za 2023 rok z realizacji programu rozwiązywania kryzysu bezdomności,
- wspieranie rozwoju usług mieszkaniowych w tym: mieszkań chronionych, wspomaganych, wspieranych, treningowych, readaptacyjnych,
- wspieranie działań mających na celu aktywizację i usamodzielnianie osób doświadczających kryzysu bezdomności,
- rozwijanie ponadgminnej współpracy i budowanie relacji międzysektorowych w obszarze przeciwdziałania bezdomności poprzez organizację spotkania sieciującego,
- podnoszenie kompetencji kadr udzielających wsparcia osobom w kryzysie bezdomności,
- kontynuowanie konkursów ofert na realizację zadań publicznych w zakresie przeciwdziałania bezdomności.

9. Wyzwania i bariery związane z realizacją programu przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu:

Zidentyfikowano następujące bariery:

- znaczna grupa beneficjentów pomocy społecznej jest od niej uzależniona, a z pobierania zasiłków stworzyła pomysł na życie. Uzależnienie to jest konsekwencją m.in. dziedziczenia postaw i zachowań, przyjmowania postaw pasywnych i zachowawczych lub niedopasowania do rzeczywistości; w związku z tym beneficjenci nie są skłonni do uczestnictwa w kontraktach socjalnych i innych formach aktywizacji,
- pracownicy pomocy społecznej odczuwają wypalenie zawodowe, nie mają motywacji do poprawy własnych wyników, jak też wskazują na niską skuteczność działań pomocowych,
- choć wskaźniki ubóstwa materialnego wykazują tendencję zniżkową, pojawił się nowy problem związany z ubóstwem energetycznym.

W związku z powyższym w ofercie szkoleniowej dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej MCPS proponuje tematy związane z pracą i komunikacją z trudnym klientem, sposobami radzenia sobie ze stresem i pracą nad emocjami oraz wypaleniem zawodowym.

Obraz zjawiska ubóstwa energetycznego został przedstawiony w raporcie z przeprowadzonego w 2023 r. badania pn. „Diagnoza przyczyn ubóstwa energetycznego w województwie mazowieckim”.

Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych

Wdrażanie regionalnego programu operacyjnego opóźniały lub zakłócały trudności spowodowane przez pandemię, takie jak:

- opóźnienia w realizacji projektów, ich zawieszenie lub realizacja w ograniczonym zakresie,
- brak po stronie beneficjentów środków ochrony osobistej koniecznych do realizacji działań projektowych i spełnienia wymogów sanitarnych,
- ograniczenie realizacji zajęć i przedsięwzięć edukacyjnych, w szczególności w formule stacjonarnej – beneficjenci mieli ograniczoną możliwość wydatkowania środków.

W celu przeciwdziałania zidentyfikowanym problemom, w 2023 roku:

- na bieżąco informowano beneficjentów o zasadach ewentualnego zawieszenia realizacji projektu i działaniach, które muszą podjąć w celu realizacji projektu w późniejszym okresie, jak też o zasadach realizacji zajęć w formie zdalnej,
- monitorowano postęp poszczególnych projektów oraz indywidualnie uzgadniano przesunięcia wydatkowania i zmiany w harmonogramach, zawieszenie realizacji projektów, wydłużenie okresu realizacji oraz realizację w ograniczonym zakresie,
- w przypadku potrzeby zakupu dodatkowych środków ochrony osobistej, zwiększano wartość projektów, wprowadzano zmiany we wnioskach o dofinansowanie.

Warszawska Kolej Dojazdowa

W 2023 roku problemem nadal były rosnące koszty i długi okres realizacji zamówień na części zamienne do taboru i elementów infrastruktury kolejowej, będące skutkiem sytuacji geopolitycznej. Reakcją po stronie WKD było zwiększenie pakietu naprawczego oraz dywersyfikacja dostaw.

Wzrost kosztów materiałów i usług skutkowało koniecznością waloryzacji niektórych długoterminowych kontraktów, w tym kontraktu na budowę drugiego toru od Podkowy Leśnej do Grodziska Mazowieckiego – o blisko 10%. Spółka WKD zmuszona była do zaciągnięcia kredytu.

Wzrastające koszty życia oraz wysoka inflacja skutkowało żądaniami płacowymi związków zawodowych. Rozpoczęty spór zbiorowy dzięki zawartemu porozumieniu został zażegnany po strajku ostrzegawczym jednego ze związków. Postulaty zgłoszone na 2023 rok zostały wypełnione, jednak wyzwanie pozostanie aktualne w perspektywie następnych lat. Będzie to wymagać od spółki poszukiwania dodatkowych środków finansowych.

Na skutek przebudowy stacji Warszawa Zachodnia przez PKP PLK S.A., WKD do 2024 roku będzie miała utrudniony dostęp do infrastruktury, co skutkuje koniecznością ponoszenia kosztów zastępczej komunikacji autobusowej, ograniczeniem oferty przewozowej, zmniejszeniem przychodów spółki, jak też partycypowaniem w kosztach inwestycji realizowanej przez PKP PLK.

W celu ograniczenia uciążliwości wynikających z prac PKP PLK, zawarto porozumienia i umowy umożliwiające pasażerom WKD skorzystanie z alternatywnych form dojazdu. Bilety WKD (jednorazowe i okresowe) są honorowane w pojazdach Zarządu Transportu Miejskiego w Warszawie oraz Kolei Mazowieckich. Jednocześnie skutkuje to wzrostem kosztów działalności podstawowej WKD.

Trwająca w 2023 roku budowa drugiego toru przez WKD skutkowała koniecznością wprowadzania licznych zmian organizacji ruchu pociągów oraz częstego wykorzystywania zastępczej komunikacji autobusowej. Działania te wymagały zwiększonych nakładów pracy po stronie spółki. Jednocześnie sytuacja ta przekładała się na niedogodności dla pasażerów, co negatywnie wpływa na odbiór marki WKD. W celu ograniczenia uciążliwości, spółka każdorazowo zapewniała kompleksową informację o zmianach rozkładu jazdy we wszystkich dostępnych kanałach informacyjnych.

Trwające w 2023 roku prace skutkowały koniecznością zmniejszenia liczby połączeń – ze 192 w 2022 roku do nieco powyżej 180 u progu 2023 roku oraz do 100 w drugim półroczu, gdy na prace na linii WKD nałożyły się utrudnienia związane z przebudową stacji Warszawa Zachodnia, co skutkowało dodatkowo koniecznością skrócenia kursów. Efektem utrudnień był spadek liczby pasażerów na całej linii, w poszczególnych miesiącach o 25-30% względem analogicznego okresu w 2022 roku.

W 2023 roku spółka WKD została objęta regulacjami, które ograniczają wpływ podwyżek cen energii elektrycznej na funkcjonowanie samorządów. Niemniej, rynek energii elektrycznej w dalszym ciągu pozostaje nieustabilizowany, co skutkuje niepewnością odnośnie przyszłych kosztów.

Niestabilna sytuacja geopolityczna i stan gospodarki krajowej skutkowały niepewnością w branży transportowej, w której funkcjonuje WKD. Zdaniem spółki, wspomniane czynniki ryzyka mogą się utrzymywać w 2024 roku. W 2023 roku, wobec ryzyka pogorszenia się sytuacji finansowej spółki, w ciągu 2023 roku WKD kontynuowała działania w zakresie ograniczania wydatków do niezbędnych do świadczenia usług publicznych oraz racjonalizacji nakładów na inwestycje. Działania te miały na celu utrzymanie płynności finansowej spółki, zaś zaoszczędzone środki finansowe zapewniły zdolność do terminowego wywiązywania się z wszystkich bieżących zobowiązań.

Jednocześnie spółka WKD kontynuuje proces ubiegania się o wsparcie z instrumentów finansowych dedykowanych dla transportu publicznego kolejowego w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz przygotowuje się do wdrożenia działań związanych z pozyskaniem środków budżetu Unii Europejskiej w ramach polityki spójności 2021-2027 (m.in. ze środków Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko).

Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie

Problemy wynikają przede wszystkim z zadań nałożonych na urząd przepisami ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID -19. Trudności przy rozliczaniu przez urząd wsparcia udzielonego przedsiębiorcom od 2020 roku są konsekwencją:

- złożoności procesu rozliczania wsparcia przyznanego w ramach poszczególnych instrumentów, a także ogromnej liczby (ponad 22 tys.) wniosków, na podstawie których WUP udzielił dofinansowania oraz pracowników objętych wsparciem (ponad 800 tys. osób),
- niewystarczających zasobów kadrowych i finansowych do obsługi tak dużej liczby wniosków.

Głównym działaniem zaradczym podjętym w odpowiedzi na te problemy w 2023 roku było zwiększenie zasobów kadrowych, w tym oddelegowanie części pracowników WUP do ww. zadań oraz zatrudnienie nowych pracowników.

Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie

Problemy, z którymi styka się Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego przy realizacji zadań, związane są przede wszystkim z ustawodawstwem dotyczącym planowania rozwoju, w tym

planowania przestrzennego oraz orzecznictwem w tym zakresie. Nie dotyczą one niemożności realizacji zadań, lecz podejścia do opracowywanych dokumentów, dokonywanych uzgodnień i opinii w świetle istniejących przepisów. W tym kontekście najistotniejsze są wymienione poniżej problemy.

- Brak zintegrowania planowania strategicznego z planowaniem przestrzennym. Wbrew zapowiedziom, plan zagospodarowania przestrzennego i strategia rozwoju województwa pozostają osobnymi dokumentami, regulowanymi osobnymi ustawami.
- Brak możliwości wprowadzania ustaleń o charakterze normatywnym poprzez plan zagospodarowania przestrzennego województwa. Wobec braku zmian w tym zakresie w uchwalonej w 2020 roku ustawie o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, plan zagospodarowania województwa nadal nie jest skutecznym instrumentem umożliwiającym rezerwowanie terenów pod ponadlokalne inwestycje celu publicznego. Procedury są nastawione na realizację inwestycji, w przypadku których zabezpieczone są środki na wypłaty odszkodowań dla właścicieli nieruchomości.
- Audyt krajobrazowy jako dokument na poziomie regionalnym, czyli próba budowania ładu przestrzennego na poziomie administracji, który nie posiada władztwa planistycznego. Przewidziany w prawie zakres i stopień szczegółowości analiz audytu krajobrazowego nie jest właściwy dla planowania na poziomie regionalnym. Audyt nie jest aktem prawa miejscowego i nie może być podstawą prawną do wydawania decyzji administracyjnych, a jego ustalenia to przede wszystkim wnioski i rekomendacje nieposiadające charakteru ustaleń wiążących przy ich implementacji z poziomu planowania regionalnego do planowania miejscowego. Pomimo to, rozporządzenie w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych wkracza w kompetencje planowania miejscowego. Skutkować to może protestami samorządów lokalnych, których prawo miejscowe zostanie zmienione poprzez zapisy audytu. Jednocześnie nie przewidziano uwzględnienia wyników audytu przy uzgadnianiu i wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu inwestycji celu publicznego, mających szczególny wpływ na jakość krajobrazu i ład przestrzenny.
- Brak odpowiedniego programowania w ujęciu finansowo-rzeczowym, brak programu zadań rządowych, którego nie zastąpią ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa czy strategii rozwoju województwa. Stosownie do zapisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, marszałek województwa wprowadza ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa do planów miejscowych po przeprowadzeniu negocjacji z gminą i uzgodnieniu terminu realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, warunków wprowadzenia ustaleń oraz kosztów inwestycji. Jednak większość ustaleń planów województwa dotyczy inwestycji celu publicznego, dla których brakuje odpowiednich gwarancji finansowych, pozwalających na podejmowanie negocjacji z gminą. Skutkuje to konfliktami przy uzgadnianiu MPZP i decyzji o warunkach zabudowy w przypadku inwestycji nie mających programów i przesądzeń odnośnie terminu realizacji, kosztów, czy wręcz podmiotu realizującego.
- Niskie pokrycie MPZP – gra o przestrzeń w formie decyzji urzędniczych. Szacuje się, że obecnie tylko ok. 30% powierzchni kraju posiada pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Na pozostałych 70% proces zagospodarowania przestrzennego odbywa się w oparciu o arbitralne decyzje o warunkach zabudowy (przede wszystkim dla inwestycji prywatnych) i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (dla inwestycji publicznych). Decyzje o warunkach zabudowy wydawane są

niezależnie od ich zgodności ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania; nie muszą też być zgodne z MPZP, które są jeszcze w trakcie opracowywania.

- Realizowanie zagospodarowania przestrzennego dla wielu inwestycji infrastrukturalnych o charakterze liniowym poza dokumentami planistycznymi, w oparciu o specustawy. Specustawy skutkują ustaleniem lokalizacji w trybie decyzji administracyjnych niezwiązanych z aktami planowania przestrzennego. Udział innych podmiotów polityki przestrzennej ograniczony jest do opiniowania i bardzo ograniczonego udziału społeczeństwa. Takie rozwiązania osłabiają kompetencje samorządu na rzecz administracji rządowej. Specustawy pozwalają na budowę liniowych inwestycji infrastrukturalnych nieujętych w dokumentach planistycznych poziomu regionalnego i gminnego, a nawet z nimi sprzecznych. Budzi to konflikty przestrzenne i protesty, kierowane często do samorządu województwa, który nie jest organem właściwym do rozstrzygania sporów w tym zakresie.

Niniejszy raport, będący sprawozdaniem z działalności Zarządu Województwa Mazowieckiego, zdaje się być dobrym miejscem, by wskazać istniejące uwarunkowania stanowiące problemy i bariery w realizacji zadań samorządu województwa. Ze względu na ich systemowy charakter, wyżej wymienione problemy mają charakter wieloletni. Duża część z nich dotyczy rozwiązań systemowych w zakresie ustawodawstwa, o którego zmianę może zabiegać samorząd województwa.

5. Najważniejsze osiągnięcia i działania Samorządu Województwa Mazowieckiego

W części sprawozdawczej raportu omówiono kierunki działań, działania i zadania realizowane na podstawie dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych. Poniżej przedstawiono najważniejsze inicjatywy i działania Samorządu Województwa Mazowieckiego w 2023 roku na rzecz rozwoju województwa oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Zwrócono również uwagę na kluczowe osiągnięcia z zakresu polityki rozwoju i pomocy Ukrainie.

Wsparcie rzeczowe dla Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym

W ramach pomocy Ukrainie w 2023 roku Samorząd Województwa Mazowieckiego podjął działania mające na celu wsparcie ukraińskich wspólnot lokalnych i regionalnych oraz uchodźców. Zarząd Województwa Mazowieckiego wyraził zgodę na przekazanie 8 ambulansów i 3 innych pojazdów wycofanych z eksploatacji przez wojewódzkie podmioty lecznicze oraz podjął decyzję o przekazaniu Fundacji Rozwoju Regionów wyposażenia niewykorzystywanego do bieżącej działalności przez 7 podmiotów leczniczych, dla których Województwo Mazowieckie jest podmiotem tworzącym lub w których posiada udziały. Przekazano również zgłoszone wyposażenie do dalszego wykorzystania przy mobilnym szpitalu, mającym wspierać działania realizowane w Ukrainie.

Samorząd Województwa Mazowieckiego wspierał Ukrainę, biorąc udział w projekcie „Wsparcie przy zabezpieczeniu podstawowych potrzeb obywateli ukraińskich”, realizowanym w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020. Środki własne województwa przeznaczono na zakup powerbanków, odzieży i kotła centralnego ogrzewania. Natomiast ze środków projektowych zakupiono wyposażenie sanitarne, artykuły gospodarstwa domowego, środki czystości i higieniczne, tekstylia, agregat prądotwórczy, stacje i zestawy zasilania.

Kancelaria Marszałka współorganizowała wraz z Mazowiecką Regionalną Organizacją Turystyczną, we współpracy z Europejskim Komitetem Regionów, Stowarzyszeniem Miast Ukrainy, przy wsparciu UNICEF, wakacje dla 100 dzieci z ukraińskich regionów objętych działaniami wojennymi.

Realizacja projektu "Mazowsze dla Ukrainy"

Projekt trwający od 24 lutego 2022 roku do 31 grudnia 2023 roku na obszarze województwa mazowieckiego, był inicjatywą wsparcia osób dotkniętych skutkami konfliktu zbrojnego na Ukrainie. Przedsięwzięcie to, częściowo finansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach RPO WM 2014-2020, miało na celu wspomaganie procesu włączenia społecznego uchodźców uciekających przed rosyjską inwazją. Projekt służył nie tylko zabezpieczeniu podstawowych potrzeb życiowych, ale także udzieleniu kompleksowej pomocy socjalnej, psychologicznej, prawnej i terapeutycznej tym, którzy legalnie przekroczyli granicę polsko-ukraińską od 24 lutego 2022 r. i wyrażali chęć długoterminowego pobytu na terenie województwa. 1607 osób objętych wsparciem otrzymało dostęp do różnorodnych form wsparcia, m.in.: doradztwa zawodowego, kursów specjalistycznych dostosowanych do lokalnych potrzeb rynku pracy, nauki języka polskiego, usług psychologicznych, a także tłumaczeń uwierzytelnionych oraz pomocy prawnej i obywatelskiej.

Nagroda za skuteczną komunikację z mieszkańcami

W 2023 roku Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego został uhonorowany Nagrodą Złoty Lajk Local-SoMe Region. Nagrody przyznawane są za angażujące strategie komunikacyjne dla mieszkańców na poziomie regionalnym, z wykorzystaniem mediów społecznościowych do efektywnej i innowacyjnej wymiany informacji. Województwo Mazowieckie zdobyło nagrodę w kategorii Kultura „za najbardziej angażującą komunikację wydarzeń kulturalnych województwa w mediach społecznościowych i Internecie”.

Powołanie Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych

W ramach działań na rzecz grup zagrożonych marginalizacją, w 2023 roku powołano Wojewódzką Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych, będącą organem opiniodawczo-doradczym działającym przy Marszałku Województwa Mazowieckiego. Do zakresu działania wojewódzkiej rady należy inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, realizacji praw osób niepełnosprawnych, opiniowanie projektów wojewódzkich programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ocena realizacji programów, opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez sejmik województwa pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Finalizacja projektów rozpoczętych w związku z pandemią

Samorząd Województwa Mazowieckiego zakończył w 2023 roku realizację projektu o wartości 578 mln zł pn. „Zakup niezbędnego sprzętu oraz adaptacja pomieszczeń w związku z pojawieniem się koronawirusa SARS-CoV-2 na terenie województwa mazowieckiego” w ramach środków RPO WM 2014-2020 (493 mln zł to środki UE). Projekt realizowany był wspólnie z kilkudziesięcioma podmiotami prowadzącymi działalność w różnych lokalizacjach na terenie województwa.

Projekt miał na celu zwiększenie możliwości diagnostycznych, ratowniczych i medycznych na terenie województwa. Projekt objął placówki wojewódzkie, miejskie i powiatowe, zabezpieczając mieszkańców całego regionu. W ramach projektu zakupiono 3,4 tys. szt. aparatury medycznej i ponad

42,3 tys. szt. wyposażenia, w tym: 29 tomografów komputerowych, 104 aparaty RTG, 301 defibrylatorów, 104 aparaty USG. Ponadto do partnerów projektu trafiło 161 ambulansów i 5 busów do przewozu osób zakażonych.

Redukcja negatywnych skutków zdrowotnych w wyniku poprawy jakości powietrza

Realizacja działań określonych w programach ochrony powietrza przyczyniła się do spadku stężeń m. in. pyłu zawieszonego PM_{2,5} w powietrzu, a co za tym idzie do redukcji skutków zdrowotnych związanych z zanieczyszczeniem powietrza. Zgodnie z opracowaniem „Analiza redukcji skutków zdrowotnych w wyniku poprawy jakości powietrza w okresie 2018-2022 w województwach: małopolskim, mazowieckim, śląskim”, wykonanym przez Fundację Europejskie Centrum Czystego Powietrza w marcu 2024 roku, dzięki poprawie jakości powietrza w województwie mazowieckim uniknięto 6723 zgonów i 5615 hospitalizacji. Największa redukcja osiągnięta została w Warszawie (odpowiednio 2382 i 1998 przypadków), w Radomiu (327 i 238 przypadków) oraz w powiecie wołomińskim (277 i 299 przypadków). Dominacja Warszawy związana jest z liczbą ludności zamieszkującą stolicę.

Realizacja zakupów wspólnych na rzecz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych

Stosowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie od 2015 roku system zakupów grupowych przyczynił się do wzrostu efektywności zakupów, standaryzacji asortymentu oraz profesjonalizacji działania dzięki efektywnej organizacji pracy i optymalizacji zasobów na każdym jego etapie. Istotną zaletą dokonywania zakupów grupowych jest również silniejsza pozycja zamawiającego na rynku zamówień publicznych, m.in. dzięki wysokiemu wolumenowi zamówień.

W 2023 roku Pion Zakupów Wspólnych Departamentu Organizacji przeprowadził postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w wyniku których zawarto 48 umów i 21 aneksów – na łączną kwotę 26 mln zł. Dodatkowo, wykonano zakupy dodatkowe, wynikające z nagłych sytuacji – na kwotę 2,2 mln zł. Zawarto ponadto dwuletnie umowy na usługi wspomagające proces pracy w wysokości 3,8 mln zł.

Została również uruchomiona nowoczesna platforma zakupowa dla wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych oraz instytucji kultury, w której podmioty te mogą składać zapotrzebowania zakupowe w formie wystandaryzowanego asortymentu. Nowe technologie usprawniają realizację zakupu, a także minimalizują ryzyka wynikające z realizacji zakupów grupowych na rzecz tak szerokiego grona odbiorców.

W ramach w zakupów wspólnych, w 2023 roku rozpoczęto także realizację Programu zakupu samochodów na rzecz instytucji kultury, dla których organizatorem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2024. Program jest odpowiedzią na zapotrzebowanie 18 instytucji kultury na zakup 30 samochodów, a jego szacowana wartość to 5,9 mln zł. Mając na uwadze dotychczasowe osiągnięcia w obszarze zakupów wspólnych, w 2023 roku utworzono na rzecz instytucji kultury również wieloletni program zakupów sprzętu komputerowego oraz techniczno-biurowego. Program ten realizowany będzie w latach 2024-2027, a jego szacowana wartość wyniesie blisko 17,5 mln zł.

Zamówienia publiczne są realizowane w sposób ograniczający ich negatywny wpływ na środowisko poprzez zastosowanie kryteriów środowiskowych. Uwzględniane są też klauzule społeczne, takie jak wymóg zatrudniania przez wykonawcę określonego odsetka pracowników na umowę o pracę przez cały okres realizacji umowy. Ponadto aby zwiększyć poziom bezpieczeństwa biznesowego, uwzględniony został mechanizm klauzul waloryzacyjnych.

6. Spis rycin i tabel

Rycina 1. Struktura Raportu o stanie województwa mazowieckiego za rok 2023.....	6
Rycina 2. Podział województwa mazowieckiego na jednostki NUTS, obowiązujący od 2018 roku.....	7
Rycina 3. Zróżnicowanie produktu krajowego brutto w województwie mazowieckim w 2022 roku...	10
Rycina 4. Dochody województwa z PIT pozyskane w 2023 roku według powiatów	26
Rycina 5. Dochody województwa z CIT pozyskane w 2023 roku według powiatów	27
Rycina 6. Prognoza limitu spłat zobowiązań oraz wskaźnik spłaty zobowiązań na lata 2023-2038, określone według wzoru, o którym mowa w art. 243 ustawy o finansach publicznych.....	36
Rycina 7. Trasy ujęte w koncepcji tras rowerowych wskazanych do realizacji w perspektywie do 2030 roku, w tym trasy, dla których trwa opracowywanie koncepcji programowych	58
Tabela 1. Kierunki wykorzystania powierzchni w 2023 roku	8
Tabela 2. Ludność według grup wieku i regionów w województwie, stan na 30 czerwca 2023 roku	9
Tabela 3. PKB w 2022 roku dla NUTS 1 i NUTS 2 województwa mazowieckiego.....	10
Tabela 4. PKB na mieszkańca w stosunku do średniej krajowej w latach 2020 i 2021 w podregionach województwa (Polska = 100, ceny bieżące)	11
Tabela 5. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w 2022 roku	21
Tabela 6. Struktura dochodów województwa.....	25
Tabela 7. Wykonanie PIT i CIT przez Województwo Mazowieckie w latach 2021-2023.....	27
Tabela 8. Plan i wykonanie wydatków województwa.....	28
Tabela 9. Wydatki majątkowe – kierunki wydatkowania środków	28
Tabela 10. Wykonanie w 2023 roku wydatków niewygasających z upływem 2022 roku.....	29
Tabela 11. Wykaz wydatków niewygasających z upływem 2023 roku	29
Tabela 12. Rozliczenie wyniku budżetowego	29
Tabela 13. Udział zaciągniętych kredytów i pożyczek w dochodach w 2023 roku	32
Tabela 14. Wskaźnik spłaty zobowiązań województwa (lewa strona wzoru) dla 2023 roku.....	33
Tabela 15. Dopuszczalny limit spłaty zobowiązań województwa (prawa strona wzoru) dla 2023 roku	33
Tabela 16. Budżet zadaniowy Województwa Mazowieckiego na 31 grudnia 2023 roku	33
Tabela 17. Plan i wykonanie wydatków na realizację przedsięwzięć w WPF w 2023 roku.....	34
Tabela 18. Łączne nakłady oraz plan i wykonanie w 2023 roku wydatków majątkowych w WPF	34
Tabela 19. Dług Województwa Mazowieckiego.....	35

Tabela 20. Wielkość prognozowanej w latach 2023-2038 nadwyżki operacyjnej oraz rocznej obsługi zadłużenia (w zł)	38
Tabela 21. Relacja planowanej kwoty długu do planowanych dochodów bieżących (w zł)	38
Tabela 22. Mienie województwa otrzymane na podstawie ostatecznych decyzji komunalizacyjnych Wojewody Mazowieckiego lub nabyte w drodze umów cywilno-prawnych, stan na koniec 2023 roku	39
Tabela 23. Liczba i wartość rozliczonych w 2023 roku projektów dofinansowanych z RPO WM 2014-2020 w poszczególnych obszarach tematycznych Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+	42
Tabela 24. Projekty realizujące programy Strategii rozwoju kultury w 2023 roku	47
Tabela 25. Liczba projektów dofinansowanych w ramach otwartego konkursu ofert realizujących programy Strategii rozwoju kultury w 2023 roku	47
Tabela 26. Projekty realizowane we współpracy z innymi podmiotami kultury i jednostkami samorządu terytorialnego w 2023 roku	48
Tabela 27. Zadania zlecane w ramach otwartego konkursu ofert na realizację Strategii rozwoju turystyki w województwie mazowieckim w obszarze „Turystyka i krajoznawstwo” w 2023 roku.....	48
Tabela 28. Wykonanie zadań przewidzianych w Planie wykonawczym na 2023 rok	49
Tabela 29. Stan realizacji inwestycji w zakresie transportu kolejowego i lotniczego	55
Tabela 30. Wykaz programów obowiązujących w 2023 roku	76
Tabela 31. Wartość rozliczonych w 2023 roku umów współfinansowanych z RPO w podregionach... 80	
Tabela 32. Działania służące realizacji Programu opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025 w 2023 roku	88
Tabela 33. Wykaz innych dokumentów i działań realizowanych w 2023 roku	100
Tabela 34. Realizacja usług publicznych w zakresie publicznego transportu zbiorowego na obszarze województwa mazowieckiego w 2023 roku	101
Tabela 35. Wartości wskaźników osiągnięte w 2023 roku w ramach poddziałań 1.1.1 i 1.2.1 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój	111
Tabela 36. Działania podjęte w 2023 roku w ramach realizacji Planu działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich Mazowsza	117

7. Wykaz załączników³⁸

Załącznik 1. Wykaz uchwał Sejmiku Województwa Mazowieckiego realizowanych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego

Załącznik 2. Stan przygotowań dokumentacji na potrzeby inwestycji z zakresu dróg wojewódzkich

Załącznik 3. Stan realizacji inwestycji z zakresu dróg wojewódzkich

Załącznik 4. Zestawienie spółek, w których Województwo Mazowieckie posiada udziały lub akcje (według stanu na 31 grudnia 2023 roku)

Załącznik 5. Wykaz projektów dofinansowanych ze środków RPO WM, których końcowe wnioski o płatność zostały zatwierdzone w 2023 roku

Załącznik 6. Przedsięwzięcia realizowane przez Samorząd Województwa Mazowieckiego i podległe mu jednostki w 2023 roku, z wyłączeniem inwestycji transportowych

³⁸ Wartość przedsięwzięć w załącznikach 3 i 6 została zaokrąglona do pełnych tysięcy złotych.

Załączniki

Załącznik 1. Wykaz uchwał Sejmiku Województwa Mazowieckiego realizowanych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego

Lp.	Numer i tytuł uchwały	Data podjęcia	Sposób realizacji
1	Uchwała nr 1/23 w sprawie pozbawienia kategorii drogi wojewódzkiej odcinka dawnej drogi krajowej nr 9 położonego na terenie Gminy Ilża	17 stycznia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
2	Uchwała nr 2/23 w sprawie Programu ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku	17 stycznia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
3	Uchwała nr 4/23 zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2038	17 stycznia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
4	Uchwała nr 5/23 zmieniająca uchwałę w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2023 rok	17 stycznia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
5	Uchwała nr 6/23 w sprawie udzielenia pomocy społeczności lokalnym i regionalnym Ukrainy w 2023 roku	17 stycznia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
6	Uchwała nr 7/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia „Autobusy dla mazowieckich szkół”	17 stycznia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
7	Uchwała nr 8/23 w sprawie udzielenia Gminie Piaseczno pomocy finansowej	17 stycznia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
8	Uchwała nr 9/23 w sprawie pozbawienia kategorii dróg wojewódzkich niektórych odcinków dróg położonych na terenie m.st. Warszawy	17 stycznia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
9	Uchwała nr 10/23 w sprawie zmiany nazwy samorządowej instytucji kultury pod nazwą „Muzeum Regionalne w Siedlcach” oraz nadania jej statutu	17 stycznia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
10	Uchwała nr 20/23 zmieniającej uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023–2038	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
11	Uchwała nr 21/23 zmieniającej uchwałę w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2023 rok	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
12	Uchwała nr 22/23 zmieniającej uchwałę w sprawie wydzielonych rachunków dochodów samorządowych jednostek budżetowych prowadzących działalność oświatową Województwa Mazowieckiego	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
13	Uchwała nr 23/23 zmieniająca uchwałę ws. udzielenia pomocy finansowej z przeznaczeniem na realizację projektów w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
14	Uchwała nr 24/23 w sprawie udzielenia Gminie Stary Lubotyń pomocy finansowej na zakup samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Stary Lubotyń	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
15	Uchwała nr 25/23 zmieniającej uchwałę w sprawie zaciągnięcia przez Województwo Mazowieckie kredytu długoterminowego w wysokości 150 000 000 zł w Europejskim Banku Inwestycyjnym	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
16	Uchwała nr 26/23 o projekcie uchwały w sprawie udzielenia Gminie Rybno pomocy finansowej	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
17	Uchwała nr 27/23 zmieniającej uchwałę w sprawie nadania statutu Państwowemu Zespołowi Ludowemu Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego w Karolinie	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
18	Uchwała nr 28/23 zmieniająca uchwałę w sprawie utworzenia Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych i nadania jej Statutu	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
19	Uchwała nr 30/23 zmieniająca uchwałę w sprawie Mińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
20	Uchwała nr 31/23 w sprawie uzgodnienia projektu uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego zmieniającej uchwałę w sprawie nadania statutu Górznieńsko-Lidzbarskiemu Parkowi Krajobrazowemu	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
21	Uchwała nr 32/23 w sprawie uzgodnienia projektu uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego zmieniającej uchwałę w sprawie nadania statutu Gostynińsko-Włocławskiemu Parkowi Krajobrazowemu	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
22	Uchwała nr 33/23 w sprawie zamiaru przeniesienia kształcenia w zawodach technik leśnik i technik architektury krajobrazu, zamiaru likwidacji oraz zamiaru przekształcenia niektórych szkół i placówek wchodzących w skład Zespołu Szkół Drzewnych i Leśnych im. Jana Kochanowskiego w Garbatce-Letnisku	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana

Lp.	Numer i tytuł uchwały	Data podjęcia	Sposób realizacji
23	Uchwała nr 34/23 w sprawie wysokości opłaty za przeprowadzenie egzaminu państwowego wymaganego do uzyskania prawa jazdy odpowiedniej kategorii	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
24	Uchwała nr 35/23 zmieniającej uchwałę w sprawie „Rocznego programu współpracy Województwa Mazowieckiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2023 rok”	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
25	Uchwała nr 36/23 zmieniającej uchwałę w sprawie konkursu pt. „Mazowieckie Zdarzenia Muzealne – Wierzba”	28 lutego 2023 r.	Uchwała zrealizowana
26	Uchwała nr 42/23 zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023–2038	28 marca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
27	Uchwała nr 43/23 zmieniającej uchwałę w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2023 rok	28 marca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
28	Uchwała nr 44/23 w sprawie udzielenia Powiatowi Siemiatyckiemu pomocy finansowej	28 marca 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
29	Uchwała nr 45/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na dofinansowanie zadań w ramach „Mazowieckiego Instrumentu Aktywizacji Sołectw” – „Mazowsze dla sołectw 2023”	28 marca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
30	Uchwała nr 46/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Infrastruktury Sportowej „Mazowsze dla sportu 2022”	28 marca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
31	Uchwała nr 47/23 w sprawie udzielenia pomocy finansowej w 2023 roku w formie dotacji celowej powiatom prowadzącym, w ramach powiatowych bibliotek publicznych, działy pedagogiczne na bazie zlikwidowanych filii bibliotek pedagogicznych	28 marca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
32	Uchwała nr 48/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej z przeznaczeniem na realizację projektów w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa	28 marca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
33	Uchwała nr 49/23 zmieniająca uchwałę w sprawie wyboru przedstawicieli do składu rad społecznych działających przy samodzielnych publicznych zakładach opieki zdrowotnej, dla których podmiotem tworzącym jest Samorząd Województwa Mazowieckiego	28 marca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
34	Uchwała nr 54/23 w sprawie określenia zadań oraz wysokości środków przeznaczonych na ich realizację w ramach podziału środków finansowych pochodzących z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2023 r.	28 marca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
35	Uchwała nr 55/23 w sprawie wyrażenia zgody na dokonanie darowizny udziału Województwa Mazowieckiego w nieruchomości położonej w Ostrołęce przy ul. Traugutta 2	28 marca 2023 r.	Uchwała zrealizowana częściowo
36	Uchwała nr 56/23 w sprawie udzielenia Miastu Węgrów pomocy finansowej	28 marca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
37	Uchwała nr 57/23 zmieniającej uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023–2038	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
38	Uchwała nr 58/23 zmieniającej uchwałę w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2023 rok	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
39	Uchwała nr 59/23 zmieniającej uchwałę w sprawie wydzielonych rachunków dochodów samorządowych jednostek budżetowych prowadzących działalność oświatową Województwa Mazowieckiego	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
40	Uchwała nr 60/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach programu „Mazowsze dla czystego ciepła 2023”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
41	Uchwała nr 61/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach programu „Mazowsze dla czystego powietrza 2023”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
42	Uchwała nr 62/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach „Mazowieckiego Programu Wsparcia Zapobiegania Bezdomności Zwierząt – Mazowsze dla zwierząt 2023”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
43	Uchwała nr 63/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach „Mazowieckiego Instrumentu Aktywizacji Działkowców” – „Mazowsze dla działkowców 2023”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana

Lp.	Numer i tytuł uchwały	Data podjęcia	Sposób realizacji
44	Uchwała nr 64/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Samorządowego Instrumentu Wsparcia Zdrowia Kobiety „Mazowsze dla Zdrowia Kobiety 2023”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
45	Uchwała nr 65/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Samorządowego Instrumentu Wsparcia Inicjatyw Rad Seniorów „Mazowsze dla Seniorów 2023”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
46	Uchwała nr 66/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej z przeznaczeniem na realizację projektów w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
47	Uchwała nr 72/23 w sprawie przyjęcia rocznego sprawozdania z działalności Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych za okres 1 stycznia – 31 grudnia 2022	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
48	Uchwała nr 73/23 w sprawie udzielenia Miastu i Gminie Piaseczno pomocy rzeczowej w postaci przekazania wykonanych robót związanych z przebudową oświetlenia na terenie gminy Piaseczno	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
49	Uchwała nr 74/23 zmieniającej uchwałę w sprawie utworzenia jednostki budżetowej pod nazwą „Mazowieckie Biuro Geodezji i Urzędzeń Rolnych”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
50	Uchwała nr 75/23 w sprawie udzielenia pomocy finansowej gminom w ramach zadania „MAZOWIECKIE STRAŻNICE OSP-2023”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
51	Uchwała nr 76/23 w sprawie udzielenia gminom pomocy finansowej w ramach zadania „OSP-2023”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
52	Uchwała nr 77/23 zmieniającej uchwałę w sprawie konkursu „Edukreator na Mazowszu”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
53	Uchwała nr 78/23 zmieniającej uchwałę w sprawie konkursu Nagroda Marszałka Województwa Mazowieckiego.	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
54	Uchwała nr 79/23 zmieniającej uchwałę w sprawie kryteriów i trybu przyznawania nagród dla nauczycieli szkół i placówek prowadzonych przez Samorząd Województwa Mazowieckiego	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
55	Uchwała nr 81/23 w sprawie powierzenia Województwu Kujawsko-Pomorskiemu realizacji zadania organizacji publicznego transportu zbiorowego na odcinku Sierpc – granica Województwa Mazowieckiego na linii kolejowej Nasielsk – Toruń Wsch. w okresie od dnia 11.12.2022 r. do 14.12.2030 r.	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
56	Uchwała nr 82/23 w sprawie nadania Medycznej Szkole Policealnej w Otwocku imienia Hanny Chrzanowskiej	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
57	Uchwała nr 83/23 w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez Województwo Mazowieckie z Fundacją „Bogaci Miłosierdziem” umowy na realizację w latach 2023–2025 zadania pn. „Budowa Domu Mocarzy”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
58	Uchwała nr 84/23 w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez Województwo Mazowieckie z Wyższym Seminarium Duchownym Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego umowy na realizację w latach 2023–2024 zadania pn.: „Przebudowa obiektu Centrum Edukacyjno-Formacyjnego w Wyższym Seminarium Duchownym w Ołtarzewie w zakresie dostosowania gmachu do potrzeb osób niepełnosprawnych”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
59	Uchwała nr 85/23 w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez Województwo Mazowieckie ze Zgromadzeniem Sióstr Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego umowy na realizację w latach 2023–2025 zadania pn.: „Budowa nowego budynku mieszkalnego dla osób z niepełnosprawnością intelektualną będących mieszkańcami Domu Pomocy Społecznej w Pruszkowie”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
60	Uchwała nr 86/23 w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez Województwo Mazowieckie z Gminą Pułtusk umowy na realizację w latach 2023–2025 zadania pn.: „Rozbudowa i przebudowa Przedszkola Miejskiego nr 5 w Pułtusku na potrzeby osób z niepełnosprawnościami”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
61	Uchwała nr 87/23 w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez Województwo Mazowieckie z Gminą Miasta Radomia umowy na realizację w latach 2023–2024 zadania pn.: „Rozbudowa budynku X LO przy ul. B. Prażmowskiego o salę do gimnastyki korekcyjnej dla osób z niepełnosprawnością ruchową”	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
62	Uchwała nr 88/23 w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez Województwo Mazowieckie ze Zgromadzeniem Sióstr Misjonarek Apostolstwa	25 kwietnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana

Lp.	Numer i tytuł uchwały	Data podjęcia	Sposób realizacji
	Katolickiego (Siostry Pallotyńki) Prowincja Polska umowy na realizację w latach 2023–2025 zadania pn.: „Dostosowanie budynku do potrzeb osób z niepełnosprawnościami Publicznego Przedszkola Integracyjnego nr 22 w Warszawie”		
63	Uchwała nr 89/23 zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2038	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
64	Uchwała nr 90/23 zmieniająca uchwałę w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2023 rok	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
65	Uchwała nr 91/23 w sprawie udzielenia pomocy finansowej w formie dotacji celowej Powiatowi Płońskiemu	23 maja 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
66	Uchwała nr 92/23 w sprawie udzielenia Gminie Andrzejewo pomocy finansowej	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
67	Uchwała nr 93/23 zmieniającej uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Samorządowego Instrumentu Wsparcia Zdrowia Kobiety „Mazowsze dla Zdrowia Kobiety 2023”	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
68	Uchwała nr 94/23 zmieniającej uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej z przeznaczeniem na realizację projektów w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
69	Uchwała nr 95/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na dofinansowanie zadań w ramach programu wsparcia „Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych 2023”	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
70	Uchwała nr 96/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Infrastruktury Sportowej „Mazowsze dla sportu 2023”	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
71	Uchwała nr 97/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Adaptacji do Zmian Klimatu – Mazowsze dla Klimatu 2023	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
72	Uchwała nr 98/23 w sprawie przeniesienia kształcenia w zawodach technik leśnik i techniki architektury krajobrazu, wyłączenia i likwidacji oraz przekształcenia niektórych szkół i placówek wchodzących w skład Zespołu Szkół Drzewnych i Leśnych im. Jana Kochanowskiego w Garbatce-Letniku	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
73	Uchwała nr 99/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Zachowania i Tworzenia Miejsc Pamięci Narodowej pn.: „Mazowsze dla miejsc pamięci 2023”	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
74	Uchwała nr 100/23 w sprawie rozstrzygnięcia naboru wniosków i przyznania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa mazowieckiego w ramach programu „Mazowsze dla zabytków 2023”	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
75	Uchwała nr 105/23 w sprawie warunków wynagradzania egzaminatorów zatrudnionych w wojewódzkich ośrodkach ruchu drogowego Województwa Mazowieckiego	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
76	Uchwała nr 106/23 w sprawie wyrażenia zgody na dokonanie darowizny części nieruchomości położonej w Otrębusach na rzecz Gminy Brwinów	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
77	Uchwała nr 107/23 w sprawie uchwały zmieniającej uchwałę w sprawie Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu	23 maja 2023 r.	Uchwała zrealizowana
78	Uchwała nr 109/23 zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2038	20 czerwca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
79	Uchwała nr 110/23 zmieniająca uchwałę w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2023 rok	20 czerwca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
80	Uchwała nr 111/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach programu „Mazowsze dla czystego ciepła 2023”	20 czerwca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
81	Uchwała nr 112/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia „Autobusy dla mazowieckich szkół”	20 czerwca 2023 r.	Uchwała zrealizowana

Lp.	Numer i tytuł uchwały	Data podjęcia	Sposób realizacji
82	Uchwała nr 113/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach „Mazowieckiego Programu Wsparcia Zapobiegania Bezdomności Zwierząt - Mazowsze dla zwierząt 2023”	20 czerwca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
83	Uchwała nr 114/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej z przeznaczeniem na realizację projektów w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego	20 czerwca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
84	Uchwała nr 115/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Samorządowego Instrumentu Wsparcia Inicjatyw Młodzieżowych Rad Gmin/Powiatów i Dzielnic m.st. Warszawy pn. „Mazowsze dla Młodzieży”	20 czerwca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
85	Uchwała nr 119/23 zmieniająca uchwałę w sprawie Zieluńsko-Rzęgnowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu	20 czerwca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
86	Uchwała nr 120/23 w sprawie przyjęcia Oceny zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę sytuacji społecznej i demograficznej Województwa Mazowieckiego za 2022 rok	20 czerwca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
87	Uchwała nr 121/23 w sprawie nadania statutów wojewódzkim ośrodkom ruchu drogowego	20 czerwca 2023 r.	Uchwała zrealizowana częściowo
88	Uchwała nr 130/23 zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2038	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
89	Uchwała nr 131/23 zmieniająca uchwałę w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2023 rok	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
90	Uchwała nr 132/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia gminom pomocy finansowej w ramach zadania „OSP–2023”	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
91	Uchwała nr 133/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej z przeznaczeniem na realizację projektów w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
92	Uchwała nr 134/23 w sprawie programu ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny dwutlenku siarki w powietrzu	11 lipca 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
93	Uchwała nr 135/23 zmieniająca uchwałę w sprawie rozstrzygnięcia naboru wniosków i przyznania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa mazowieckiego w ramach programu „Mazowsze dla zabytków 2023”	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
94	Uchwała nr 136/23 zmieniająca uchwałę w sprawie nadania statutu Mazowieckiemu Centrum Polityki Społecznej	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
95	Uchwała nr 137/23 w sprawie Regulaminu programu stypendialnego w roku akademickim 2023/2024 dla studentów kształcących się na kierunkach pielęgniarstwo i ratownictwo medyczne	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
96	Uchwała nr 138/23 w sprawie Regulaminu programu stypendialnego w roku akademickim 2023/2024 dla studentów kształcących się na kierunku lekarskim	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
97	Uchwała nr 139/23 w sprawie utworzenia Branżowej Szkoły II Stopnia Specjalnej w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niepełnosprawnych im. Marii Grzegorzewskiej w Radomiu	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
98	Uchwała nr 140/23 zmieniająca uchwałę w sprawie zasad udzielania i rozmiaru obniżek tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dla nauczycieli, którym powierzono stanowiska kierownicze w jednostkach oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Samorząd Województwa Mazowieckiego	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
99	Uchwała nr 141/23 w sprawie Nadwiślańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu położonego na terenie powiatów garwolińskiego, mińskiego i otwockiego	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
100	Uchwała nr 142/23 w sprawie przyznania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy budynku oranżerii w Zespole pałacowo-parkowym w Korczewie	11 lipca 2023 r.	Uchwała zrealizowana
101	Uchwała nr 143/23 zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2038	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana

Lp.	Numer i tytuł uchwały	Data podjęcia	Sposób realizacji
102	Uchwała nr 144/23 zmieniająca uchwałę w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2023 rok	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
103	Uchwała nr 145/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej gminom w ramach zadania „Mazowieckie strażnice OSP-2023”	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
104	Uchwała nr 146/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia gminom pomocy finansowej w ramach zadania „OSP-2023”	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
105	Uchwała nr 147/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia „Autobusy dla mazowieckich szkół”	19 września 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
106	Uchwała nr 148/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Samorządowego Instrumentu Wsparcia Inicjatyw Młodzieżowych Rad Gmin/Powiatów i Dzielnic m.st. Warszawy pn. „Mazowsze dla Młodzieży”	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
107	Uchwała nr 149/23 w sprawie udzielenia gminom pomocy finansowej na zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
108	Uchwała nr 150/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na dofinansowanie zadań w ramach „Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych 2023”	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
109	Uchwała nr 151/23 w sprawie upoważnienia do wszczęcia postępowania dotyczącego wyboru biegłego rewidenta do przeprowadzenia badania rocznych sprawozdań finansowych Województwa Mazowieckiego za lata 2023, 2024 i 2025	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
110	Uchwała nr 152/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na dofinansowanie zadań w ramach „Mazowieckiego Instrumentu Aktywizacji Społeczności MAZOWSZE 2023”	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
111	Uchwała nr 153/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Infrastruktury Sportowej „Mazowsze dla sportu 2023”	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
112	Uchwała nr 154/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej z przeznaczeniem na realizację projektów w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
113	Uchwała nr 155/23 w sprawie przyjęcia dokumentu pn. „Strategia rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2023-2027”	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
114	Uchwała nr 156/23 zmieniająca uchwałę w sprawie rozstrzygnięcia naboru wniosków i przyznania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa mazowieckiego w ramach programu „Mazowsze dla zabytków 2023”	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
115	Uchwała nr 157/23 w sprawie przyjęcia dokumentu pn. „Strategia rozwoju turystyki w województwie mazowieckim na lata 2023-2027”	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
116	Uchwała nr 158/23 w sprawie dalszego członkostwa Województwa Mazowieckiego w Europejskiej Platformie Regionów Podmiejskich PURPLE	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
117	Uchwała nr 159/23 w sprawie utworzenia w granicach województwa mazowieckiego obszaru ograniczonego użytkowania dla drogi ekspresowej S8 w rejonie ulic Klaudyny i Gwiazdzistej w Warszawie	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
118	Uchwała nr 160/23 w sprawie ustalenia przebiegu istniejącej drogi wojewódzkiej nr 632	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
119	Uchwała nr 161/23 w sprawie wyrażenia zgody na ustanowienie nieodpłatnej służebności przesyłu na nieruchomości położonej w Zagórzcu	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
120	Uchwała nr 162/23 zmieniająca uchwałę w sprawie utworzenia jednostki budżetowej pod nazwą „Mazowiecki Zarząd Nieruchomości w Warszawie”	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
121	Uchwała nr 163/23 w sprawie utworzenia Rady Seniorów Województwa Mazowieckiego i nadania jej statutu	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
122	Uchwała nr 164/23 w sprawie ustalenia przebiegu istniejących dróg wojewódzkich na terenie m.st. Warszawy	19 września 2023 r.	Uchwała zrealizowana
123	Uchwała nr 169/23 zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023 – 2038	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana

Lp.	Numer i tytuł uchwały	Data podjęcia	Sposób realizacji
124	Uchwała nr 170/23 zmieniająca uchwałę w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2023 rok	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
125	Uchwała nr 171/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia Gminie Kozienice pomocy finansowej	17 października 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
126	Uchwała nr 172/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia gminom pomocy finansowej w ramach zadania „OSP-2023”	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
127	Uchwała nr 173/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia gminom pomocy finansowej na zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
128	Uchwała nr 174/23 zmieniająca uchwałę w sprawie budżetu obywatelskiego Województwa Mazowieckiego	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
129	Uchwała nr 176/23 w sprawie zaciągnięcia przez Województwo Mazowieckie pożyczki długoterminowej w Banku Gospodarstwa Krajowego	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
130	Uchwała nr 177/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na dofinansowanie zadań w ramach „Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych 2023”	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
131	Uchwała nr 178/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na dofinansowanie zadań w ramach „Mazowieckiego Instrumentu Aktywizacji Sołectw MAZOWSZE 2023” – „Mazowsze dla sołectw 2023”	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
132	Uchwała nr 179/23 zmieniająca uchwałę w sprawie określenia zadań oraz wysokości środków przeznaczonych na ich realizację w ramach podziału środków finansowych pochodzących z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2023 r.	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
133	Uchwała nr 180/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej z przeznaczeniem na realizację projektów w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
134	Uchwała nr 181/23 zmieniająca uchwałę w sprawie podziału województwa mazowieckiego na obwody łowieckie oraz zaliczenia obwodów łowieckich do kategorii, o których mowa w art. 26a ust.1 ustawy Prawo łowieckie	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
135	Uchwała nr 182/23 w sprawie zasad udzielania dotacji wojewódzkim ośrodkom ruchu drogowego Województwa Mazowieckiego, trybu postępowania w sprawie ich udzielania oraz sposobu ich rozliczania	17 października 2023 r.	Uchwała niezrealizowana
136	Uchwała nr 183/23 w sprawie aktualizacji Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Mazowieckiego	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
137	Uchwała nr 184/23 zmieniająca uchwałę w sprawie rozstrzygnięcia naboru wniosków i przyznania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa mazowieckiego w ramach programu „Mazowsze dla zabytków 2023”	17 października 2023 r.	Uchwała zrealizowana
138	Uchwała nr 189/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Infrastruktury Sportowej „Mazowsze dla sportu 2023”	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
139	Uchwała nr 190/23 w sprawie „Rocznego programu współpracy Województwa Mazowieckiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2024	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
140	Uchwała nr 191/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej z przeznaczeniem na realizację projektów w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana

Lp.	Numer i tytuł uchwały	Data podjęcia	Sposób realizacji
141	Uchwała nr 192/23 w sprawie pozbawienia kategorii dróg wojewódzkich niektórych dróg oraz odcinków dróg położonych na terenie województwa mazowieckiego	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
142	Uchwała nr 194/23 w sprawie wyrażenia zgody na nabycie własności nieruchomości położonej w Radomiu, oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...)	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
143	Uchwała nr 195/23 w sprawie wyrażenia zgody na nabycie na rzecz Województwa Mazowieckiego udziału wynoszącego ½ części we własności nieruchomości położonej w Grodzisku Mazowieckim przy ul. R. Traugutta 41, oznaczonej jako działka ewidencyjna nr 17, obręb 0011	21 listopada 2023 r.	Uchwała niezrealizowana
144	Uchwała nr 196/23 w sprawie Regulaminu przyznawania pomocy stypendialnej dla uczniów uzdolnionych, znajdujących się w niekorzystnej sytuacji pobierających naukę w VII i VIII klasach szkoły podstawowej oraz liceach ogólnokształcących zlokalizowanych na terenie Województwa Mazowieckiego w ramach projektów Mazowiecki program stypendialny dla uczniów uzdolnionych, realizowanych na obszarze Regionu Mazowieckiego Regionalnego oraz Regionu Warszawskiego Stołecznego, w roku szkolnym 2023/2024	21 listopada 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
145	Uchwała nr 197/23 w sprawie Regulaminu przyznawania pomocy stypendialnej dla uczniów szkół zawodowych w ramach programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 w roku szkolnym 2023/2024	21 listopada 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
146	Uchwała nr 198/23 w sprawie ogłoszenia roku 2024 na Mazowszu „Rokiem Tadeusza Boya-Żeleńskiego”	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
147	Uchwała nr 199/23 w sprawie ogłoszenia roku 2024 na Mazowszu „Rokiem Witolda Gombrowicza”	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
148	Uchwała nr 200/23 w sprawie ogłoszenia roku 2024 na Mazowszu „Rokiem Stanisława Grzebskiego”	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
149	Uchwała nr 201/23 w sprawie ogłoszenia roku 2024 na Mazowszu „Rokiem Zbigniewa Herberta”	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
150	Uchwała nr 202/23 w sprawie ogłoszenia roku 2024 na Mazowszu „Rokiem Jacka Malczewskiego”	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
151	Uchwała nr 203/23 w sprawie ogłoszenia roku 2024 na Mazowszu „Rokiem 80. rocznicy Powstania Warszawskiego”	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
152	Uchwała nr 204/23 zmieniająca uchwałę w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu	21 listopada 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
153	Uchwała nr 206/23 w sprawie wyrażenia zgody na nabycie na rzecz Województwa Mazowieckiego udziału wynoszącego 84,25% części we własności nieruchomości położonej w Ciechanowie, oznaczonej jako działki ewidencyjne nr 257/8 i nr 257/1 w obrębie 0010 – Śródmieście	21 listopada 2023 r.	Uchwała zrealizowana
154	Uchwała nr 207/23 zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2023–2038	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
155	Uchwała nr 208/23 zmieniająca uchwałę w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2023 rok	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
156	Uchwała nr 209/23 w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2024-2038	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
157	Uchwała nr 210/23 w sprawie uchwały budżetowej Województwa Mazowieckiego na 2024 rok	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
158	Uchwała nr 211/23 w sprawie udzielenia Gminie Rzewnie pomocy finansowej	19 grudnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
159	Uchwała nr 212/23 w sprawie udzielenia Gminie Opinogóra Górna pomocy finansowej	19 grudnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
160	Uchwała nr 213/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia gminom pomocy finansowej w ramach zadania „OSP-2023”	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
161	Uchwała nr 214/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej gminom w ramach zadania „Mazowieckie strażnice OSP-2023”	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
162	Uchwała nr 215/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia gminom pomocy finansowej na zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana

Lp.	Numer i tytuł uchwały	Data podjęcia	Sposób realizacji
163	Uchwała nr 216/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia „Autobusy dla mazowieckich szkół”	19 grudnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
164	Uchwała nr 217/23 w sprawie wydatków niewygasających z upływem 2023 roku	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
165	Uchwała nr 218/23 w sprawie wyboru biegłego rewidenta do przeprowadzenia badania rocznych sprawozdań finansowych Województwa Mazowieckiego za lata 2023, 2024 i 2025	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
166	Uchwała nr 219/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej z przeznaczeniem na realizację projektów w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
167	Uchwała nr 220/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na dofinansowanie zadań w ramach „Mazowieckiego Instrumentu Aktywizacji Sołectw MAZOWSZE 2023” – „Mazowsze dla sołectw 2023”	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
168	Uchwała nr 221/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach programu „Mazowsze dla czystego ciepła 2023”	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
169	Uchwała nr 222/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na dofinansowanie zadań w ramach „Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych 2023”	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
170	Uchwała nr 223/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach programu „Mazowsze dla czystego powietrza 2023”	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
171	Uchwała nr 224/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Samorządowego Instrumentu Wsparcia Inicjatyw Młodzieżowych Rad Gmin/Powiatów i Dzielnic m.st. Warszawy pn. „Mazowsze dla Młodzieży”	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
172	Uchwała nr 225/23 w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Przysowy	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
173	Uchwała nr 226/23 w sprawie zaskarżenia do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie rozstrzygnięcia nadzorczego Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie z dnia 21 listopada 2023 r.	19 grudnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
174	Uchwała nr 227/23 zmieniająca uchwałę w sprawie nowego brzmienia statutu wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej pod nazwą Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
175	Uchwała nr 228/23 w sprawie szczegółowych warunków sprzedaży nieruchomości gruntowych na rzecz ich użytkowników wieczystych	19 grudnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
176	Uchwała nr 229/23 w sprawie wyrażenia zgody na zamianę części nieruchomości położonych w Gostyninie pomiędzy Województwem Mazowieckim a Powiatem Gostynińskim, bez dokonywania dopłat oraz ustanowienie nieodpłatnej służebności gruntowej na części nieruchomości położonej w Gostyninie	19 grudnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
177	Uchwała nr 230/23 w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Samorządowego Instrumentu Wsparcia Inicjatyw Młodzieżowych Rad Gmin/Powiatów i Dzielnic m.st. Warszawy pn. „Mazowsze dla Młodzieży” realizowanego w ramach edycji dodatkowej	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
178	Uchwała nr 231/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia Gminie Biezuń pomocy finansowej	19 grudnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
179	Uchwała nr 232/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia Miastu Stołecznemu Warszawie pomocy finansowej	19 grudnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji
180	Uchwała nr 233/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Infrastruktury Sportowej „Mazowsze dla sportu 2023”	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana
181	Uchwała nr 234/23 zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia przez Województwo Mazowieckie pomocy finansowej na realizację zadań w ramach Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Adaptacji do Zmian Klimatu – Mazowsze dla Klimatu 2023	19 grudnia 2023 r.	Uchwała zrealizowana

Lp.	Numer i tytuł uchwały	Data podjęcia	Sposób realizacji
182	Uchwała nr 235/23 w sprawie powierzenia Województwu Świętokrzyskiemu realizacji zadania organizacji publicznego transportu zbiorowego ze względu na planowany przebieg linii komunikacyjnej w wojewódzkich przewozach pasażerskich na linii kolejowej Warszawa Zachodnia – Kraków na odcinku granica województwa mazowieckiego – Radom Główny w okresie od dnia 10 marca 2024 r. do dnia 14 grudnia 2030 r.	19 grudnia 2023 r.	Uchwała w trakcie realizacji

Załącznik 2. Stan przygotowań dokumentacji na potrzeby inwestycji z zakresu dróg wojewódzkich

Lp.	Opis	Nr drogi	(Planowana) data zakończenia
Dokumentacja przygotowana w 2023 roku			
1	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 541 Żuromin – Sierpc – Dobrzyń n. Wisłą w m. Sierpc odc. od km 84+738 do km 86+042 (ul. Głowackiego)	541	2023
2	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 541 w zakresie budowy drogi dla pieszych i rowerów na odcinku od chodnika przy rondzie Tajnej Organizacji Nauczycielskiej (km 59+193) do istniejącego odcinka jezdni dodatkowej (ok. km 59+520), w miejscowości Żuromin	541	2023
3	Rozbudowa skrzyżowania DW nr 544 z drogą gminną w km 122+387 w Rogowie	544	2023
4	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 560 w zakresie budowy chodnika, na odcinku od ok. km 75+030 do ok. km 75+220 (tj. do istniejącego chodnika), w miejscowości Bielsk (ul. Sierpecka)	560	2023
5	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 683 na terenie miejscowości Sobików, gmina Góra Kalwaria	683	2023
6	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 683 na odcinku od km ok. 20+400 do km ok. 21+409	683	2023
7	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 721 na odcinku od ul. Julianowskiej w Piasecznie do ul. Skolimowskiej w Konstancinie-Jeziornie	721	2023
8	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 803 w zakresie budowy ścieżki rowerowej na odcinku od m. Dąbrówka-Ług a m. Skórzec	803	2023
9	Budowa zachodniej obwodnicy Mławy-odcinek między ulicą Gdyńską a nowoprojektowaną drogą krajową S7		2023
Dokumentacja w trakcie przygotowywania w 2023 roku			
1	Rozbudowa dróg wojewódzkich nr 559 na odcinku od km 37+738 do km 38+361 oraz nr 540 na odcinku od km 15+520 do km 16+152, w Sikorzu, gmina Brudzeń Duży, powiat płocki	540/559	2025
2	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 541 na odcinku od km 93+445 do km 93+956 w Sierpcu	541	2024
3	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 541 na odcinku od km 95+002 do km 95+920 w Sierpcu	541	2024
4	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 541 na odcinku od km 93+956 do km 94+586 i od km 94+708 do km 94+984	541	2024
5	Rozbudowa skrzyżowania DW nr 544 z drogą gminną w km 122+387 na terenie m. Rogowo	544	2024
6	Rozbudowa DW nr 544 na odcinku od km 131+500 do km 132+660 na terenie Gminy Krasnosielc (z zakresie zamiennego projektu budowlanego od km 131+500 do km 132+430)	544	2024
7	Budowa obwodnicy Ostrołęki wraz z budową w nowym śladzie drogi wojewódzkiej nr 627 do rejonu węzła drogi ekspresowej S61 "Komorowo"	544/627	2025
8	Rozbudowa DW nr 559 w km 45+060 do 46+730, przejście przez Maszewo Duże	559	2024
9	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 562 od skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 555 w m. Murzynowo do granicy miasta Płocka	562	2025
10	Budowa południowo-wschodniej obwodnicy miasta Żuromin	563	2024
11	Rozbudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 563 (ulica Wyzwolenia, ulica Mławska) z ulicą Żeromskiego w m. Żuromin, powiat żuromiński, woj. mazowieckie	563	2024
12	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 571 w zakresie budowy ścieżki pieszo-rowerowej i sieci elektroenergetycznej oświetlenia na odcinku od granicy m. Pułtusk do skrzyżowania z DK61	571	2024
13	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 573 od km 26+870 do km 29+870 na odcinku od m. Budy Kaleńskie do m. Kaleń na terenie gm. Szczawin Kościelny	573	2024
14	Budowa wschodniej obwodnicy Gąbina - koncepcja	574	2026
15	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 574 od km 13+100 do km 14+500 w Waliszewie, gm. Szczawin Kościelny	574	2024

Lp.	Opis	Nr drogi	(Planowana) data zakończenia
16	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 575 na odcinku od km 24+800 do km 26+300 w Słubicach	575	2024
17	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 575 w rejonie m. Łady gm. Łów	575	2025
18	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 577 od km 19+189 do km 22+760 na terenie m. Czyżew gm. Sanniki, powiat gostyniński	577	2024
19	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 577 od km 24+785 do km 30+449 na terenie m. Szkarada i Brzezia gm. Sanniki, powiat gostyniński	577	2024
20	Budowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 579 w Błoniu	579	2026
21	Rozbudowa i budowa drogi wojewódzkiej nr 579 od ul. Żukówka na terenie m. Błonie do węzła „Grodzisk Maz.” na autostradzie A2	579	2024
22	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 579 w zakresie budowy ścieżki pieszo-rowerowej na odcinku od ok. 47+933 do km ok. 51+820	579	2024
23	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 579 w zakresie budowy drogi dla pieszych i rowerów na odcinku od km ok. 22+600 do km ok. 24+400 na terenie gminy Błonie i gminy Leszno	579	2025
24	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 580 w zakresie budowy chodnika na odcinku od km ok. 42+700 do km 45+370 na terenie gminy Kampinos	580	2024
25	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 583 na odcinku od km 7+627 do km 14+000 w gm. Pacyna	583	2024
26	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 583 na odcinku od km 16+600 do km 22+875 na terenie gmin: Pacyna oraz Sanniki, powiat gostyniński	583	2026
27	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 583 na odcinku od km 23+506 do km 29+062 na terenie gminy Sanniki, powiat gostyniński	583	2026
28	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 584 na odcinku od km 0+065 do km 6+669 na terenie gminy Sanniki, powiat gostyniński	584	2026
29	Rozbudową drogi wojewódzkiej nr 616 na odcinku od km 16+800 do km 17+500 w miejscowości Rudno Kosiły	616	2024
30	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 616 na odcinku od km 38+350 do km 39+170 w miejscowości Szulmierz	616	2024
31	Rozbudowa DW nr 618 – budowa ścieżki pieszo-rowerowej i sieci elektroenergetycznej oświetlenia od skrzyżowania z DP4407W (ul. Tartaczna) do skrzyżowania z DG340447W	618	2024
32	Budowa drogi wojewódzkiej nr 627 na odcinku Kosów Lacki - Sokołów Podlaski	627	2024
33	Budowa drogi wojewódzkiej nr 627 na terenie miasta i gminy Ostrów Mazowiecka	627	2025
34	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 627 na odcinku od m. Orło do m. Małkinia Górna	627	2026
35	Budowa drogi wojewódzkiej nr 630 na terenie gminy Jabłonna	630	2026
36	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 631 na odcinku od skrzyżowania z drogą krajową nr 61 do skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 634	631	2024
37	Rozbudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 631 w km 18+379 z drogą gminną nr 180525W w m. Wieliszew	631	2024
38	Rozbudowa skrzyżowania DW nr 631 z ul. Słoneczną i ul. Popiełuszki w Wieliszewie	631	2024
39	Rozbudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 631 w km 14+474 z ul. Szkolną w Skrzyszewie	631	2024
40	Rozbudowa drogi wojewódzkiej 632 od m. Józefów gm. Nieporęt pow. legionowski do skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 633 w m. Rembelszczyzna	632	2025
41	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 632 na odcinku od ok. km 53+650 do ok. km 54+150 na terenie m. Łajski gm. Wieliszew, powiat legionowski	632	2024
42	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 632 na odcinku od ok. km 57+510 do ok. km 57+680 na terenie m. Legionowo (skrzyżowanie z ul. Polną)	632	2024

Lp.	Opis	Nr drogi	(Planowana) data zakończenia
43	Budowa drogi 634 od skrzyżowania ulicy 1 Maja z Al. Niepodległości w Wołominie do skrzyżowania ulicy Szosa Jadowska z ul. Ogrodową w m. Duczki na terenie gm. Wołomin	634	2026
44	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 635 w zakresie budowy urządzeń do odwodnienia	635	2024
45	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 636 w zakresie skrzyżowania z drogą powiatową 4311W w miejscowości Wola Rasztowska na terenie gminy Klembów, powiat wołomiński	636	2024
46	Budowa drogi wojewódzkiej nr 637 na terenie gminy Stanisławów	637	2025
47	Budowa drogi wojewódzkiej nr 677 na odcinku od rejonu węzła drogi ekspresowej S61 "Komorowo" do skrzyżowania z drogą krajową nr 60 w m. Grądy	677	2025
48	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 683 na odcinku od km 6+200 do km 8+200 w miejscowościach Wągradno i Uwieliny na terenie gminy Prażmów	683	2024
49	Rozbudowa drogi 691 od Garbatki Letniska do Bąkowca, gm. Garbatka Letnisko	691	2025
50	Rozbudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 787 z drogą wojewódzką 691 oraz drogą powiatową nr 3523W (ul. Piłsudskiego, ul. Zwoleńska, ul. Wspólna) w Pionkach, pow. radomski	691/787	2025
51	Budowa drogi wojewódzkiej nr 694 (Obwodnica m. Nur)	694	2025
52	Przebudowa DW nr 698 – budowa drogi dla pieszych i rowerów oraz kanalizacji deszczowej na odcinku od km 2+761 (granica Siedlec) do km 4+548 (zjazd na ul. Wspólną) w Siedlcach	698	2025
53	Budowa bezkolizyjnych skrzyżowań linii kolejowej nr 3 Warszawa Zachodnia – Kunowice z drogami wojewódzkimi nr 718 i nr 701 na terenie Gminy Ożarów Mazowiecki	701	2025
54	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 701 na odcinku od drogi wojewódzkiej nr 718 (km ok. 6+660) do skrzyżowania z drogą gminną (ul. Żbikowską, km ok. 7+450), w m. Pruszków	701	2025
55	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 705 w zakresie budowy chodnika i ścieżki rowerowej wraz z budową kładki przez rzekę Sucha Nida oraz rozbudową skrzyżowania z drogą powiatową nr 3835W w miejscowości Nowa Sucha, na terenie gminy Nowa Sucha	705	2024
56	Rozbudowa drogi woj nr 718 na odc. od skrzyżowania z drogą woj. nr 580 do DK92	718	2025
57	Rozbudowa drogi 718 od węzła autostradowego "Pruszków" do skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 719 z ul. Partyzantów oraz rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 719 od skrzyżowania z ul. Partyzantów do granicy m. st. Warszawa	718/719	2026
58	Budowa bezkolizyjnych skrzyżowań linii kolejowej nr 3 Warszawa Zachodnia – Kunowice z drogami wojewódzkimi nr 718 i nr 701 na terenie Gminy Ożarów Mazowiecki	718	2025
59	Budowa obwodnicy Lesznowoli w ciągu drogi wojewódzkiej nr 721 (nowy przebieg)	721	2024
60	Budowa drogi wojewódzkiej nr 721 i 769 tzw. „Paszkwianki” na odcinku od węzła autostrady A2 "Pruszków" do skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 719	721	2025
61	Budowa drogi wojewódzkiej nr 721 tzw. „Paszkwianki” na odcinku od skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 719 do węzła drogi ekspresowej S8 „Paszków”	721	2026
62	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 721 w zakresie budowy drogi dla pieszych, na odcinku od ok. km 21+420 do ok. km 21+500 w Konstancinie-Jeziornie	721	2024
63	Studium Techniczno-Ekologiczno-Środowiskowe dla budowy nowego przebiegu DW721	721	2025
64	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 724 w zakresie budowy przejścia dla pieszych przy przychodni lekarskiej w Słomczynie (ul. Wilanowska)	724	2024
65	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 725 na odcinku od km 25+000 do km 25+800 w miejscowości Wilków Drugi, gmina Błędów, powiat grójecki	725	2025
66	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 727 na odcinku od km 45+217 do km 47+500 na terenie gminy Szydłowiec	727	2024
67	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 733 na terenie m. Odechów	733	2025

Lp.	Opis	Nr drogi	(Planowana) data zakończenia
68	Rozbudowa DW nr 736 na odcinku od km 13+321 do km 13+764 w Magnuszewie	736	2025
69	Budowa DW nr 740 w nowym śladzie od granicy m. Radom do węzła „Radom Zachód”	740	2027
70	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 740 w zakresie budowy chodnika na odcinku od km 9+970 do km 12+938 na terenie miejscowości Marianowice, gmina Zakrzew	740	2025
71	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 744 na odcinku od km 16+660 do km 17+684 w miejscowości Wierzbitca (ul. Górna), gmina Wierzbitca, powiat radomski	744	2025
72	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 801 na odcinku od skrzyżowania z drogą krajową nr 50 w m. Piotrowice gm. Karczew do skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 805 i drogą wojewódzką nr 799 w m. Dziecinów gm. Sobienie Jeziory pow. otwocki	801	2025
73	Budowa drogi wojewódzkiej nr 801 na terenie gminy Józefów na odcinku od granicy z m. st. Warszawa do skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 721	801	2027
74	Rozbudowa skrzyżowania drogi krajowej DK76 z drogą wojewódzką DW801 w gminie Wilga	801	2024
75	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 801 (m. Domaszew, powiat garwoliński) na odcinku od km 68+184 do km 69+168	801	2025
76	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 801 na odcinku od km 64+945 do km 65+600 w miejscowości Samogoszcz / Podłęż, gmina Maciejowice, powiat garwoliński	801	2025
77	Opracowanie dokumentacji projektowej dla rozbudowy DW801 od skrzyżowania z DW721 do skrzyżowania z ul. Górczewską	801	2026
78	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 802 na odcinku od km 24+565 do km 25+867 na terenie m. Latowicz Wymyśle, gm. Latowicz	802	2024
79	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 803 na odcinku od km 28+150 do km 28+960 w miejscowości Wodynie, gmina Wodynie, powiat siedlecki	803	2025
80	Budowa po nowym śladzie drogi wojewódzkiej nr 805 tzw. obwodnica m. Pilawa	805	2025
81	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 805 na odc. od km 21+860 do km 22+710 w miejscowości Trąbki, Gmina Pilawa, powiat garwoliński	805	2025
82	Budowa drogi pieszo-rowerowej przy drodze wojewódzkiej nr 805 na odcinku od miejscowości Choiny (granica terenu zabudowanego) do miejscowości Parysów (skrzyżowanie z ulicą Jana Pawła II) na terenie gm. Parysów	805	2025
83	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 805 na odc. od km 19+335 do km 20+890 w miejscowości Lipówki / Pilawa, gmina Pilawa, powiat garwoliński	805	2025
84	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 807 na odcinku od skrzyżowania z drogą krajową nr 17 do granicy województwa mazowieckiego i lubelskiego	807	2024
85	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 807 od skrzyżowania z drogą krajową nr 17 do węzła Gończyce w ciągu drogi ekspresowej nr S17	807	2024

Źródło: Opracowanie Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego na podstawie danych Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich.

- Inwestycje zawarte w tabeli inwestycji celu publicznego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego
- Inwestycje postulowane w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

Załącznik 3. Stan realizacji inwestycji z zakresu dróg wojewódzkich

Lp.	Opis	Rok rozpoczęcia realizacji	Nr drogi	Wartość zapłaconych faktur za 2023 r.	Data protokołu odbioru
1	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 541 na odc. od km 57+660 do km 69+230	2020	541	2 190 000	06.06.2023
2	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej 574 Gąbin-Dobrzyków/BOM2	2023	574	2 579 000	28.12.2023
3	Budowa zachodniej obwodnicy Grodziska Mazowieckiego w ciągu drogi wojewódzkiej nr 579 odcinek od km 2+209,60 do km 9+560,51	2020	579	7 324 602	02.02.2023
4	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 579 Kazuń – Błonie, Etap II odcinek od km 22+600 do km 27+290	2021	579	1 230 000	23.02.2023
5	Budowa zatoczek autobusowych w miejscowości Gładczyn w ciągu drogi DW618	2023	618	860 000	24.11.2023
6	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 627 w zakresie budowy nowego kanału deszczowego z odcinka al. 550-lecia do skrzyżowania z drogą krajową nr 62 do rzeki Cetynia i Kościotek w m. Sokołów Podlaski od km 92+699 do km 95+842	2022	627	15 016 000	19.12.2023
7	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 627 w km ok. 91+620 do km 91+910 w gminie Sokołów Podlaski	2023	627	689 000	16.06.2023
8	Budowa zatok autobusowych przy drodze wojewódzkiej nr 632 od km 44+700 do km 45+300 w Ludwinowie Dębskim, gmina Serock	2023	632	1 502 000	20.11.2023
9	Rozbudowa DW634 ul. Księdza Skorupki w Ząbkach (pow. wołomiński)	2022	634	1 688 000	16.01.2024
10	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 634 na odcinku od km 21+377 do km 21+533 w Zielonce, powiat wołomiński w zakresie budowy ciągu pieszo-rowerowego	2022	634	26 441 000	24.11.2023
11	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 635 na odcinku od km 10+726 do km 11+486 na terenie miasta Wołomin	2022	635	8 341 000	23.11.2023
12	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 637 relacji Warszawa – Węgrów na odcinku od km 35+674 do km 37+742,40 oraz od km 38+199,39 do km 41+360	2021	637	771 000	05.05.2023
13	Budowa tunelu drogowego w ciągu drogi wojewódzkiej nr 638 z jednoczesną likwidacją przejazdu kolejowego w poziomie szyn w km 19,376 linii kolejowej nr 2 Warszawa Zachodnia- Terespol oraz przebudową układu drogowego w ramach projektu POIiŚ 5.1-21	2022	638	24 846 000	30.11.2023
14	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 722 na odcinku od km 9+410,96 do km 10+936,55 w Bogatkach, gmina Piaseczno, ETAP II	2022	722	6 642 000	07.12.2023
15	Rozbudowa DW747 od km 30+046 do km 30+667 w zakresie budowy dodatkowej jezdni (strona prawa)	2023	747	858 000	30.11.2023
16	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 802 w miejscowości Huta Mińska w zakresie budowy chodnika od km 2+370 do 2+420	2023	802	148 000	16.06.2023
17	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 802 na odcinku od km 9+456,6 do km 9+728,6 w miejscowości Siennica	2023	802	193 000	19.12.2023

Źródło: Opracowanie Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego na podstawie danych Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich

Inwestycje zawarte w tabeli inwestycji celu publicznego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

Załącznik 4. Zestawienie spółek, w których Województwo Mazowieckie posiada udziały lub akcje (według stanu na 31 grudnia 2023 roku)

Lp.	Spółka / adres	Struktura kapitałowa ³⁹	Liczba akcji / udziałów województwa	Wartość nominalna 1 akcji / udziału	Wartość nominalna akcji / udziałów województwa
1	Agencja Rozwoju Mazowska S.A. ul. Świętojerska 9, Warszawa	Województwo Mazowieckie 100%	60 000	1 000 zł	60 000 000 zł
2	Mazowiecki Regionalny Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o. al. Niepodległości 58, Warszawa	Województwo Mazowieckie 100%	2 900	10 000 zł	29 000 000 zł
3	Instytucja Filmowa "MAX-FILM" S.A. ul. Panieńska 11, Warszawa	Województwo Mazowieckie 100%	29 235	1 060 zł	30 989 100 zł
4	Centrum Administracyjne MAZOVIA Sp. z o. o. w likwidacji ul. Jagiellońska 26, Warszawa	Województwo Mazowieckie 100%	39 196	1 000 zł	39 196 000 zł
5	Mazowiecki Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. ul. Mycielskiego 20, Warszawa	Województwo Mazowieckie 56,5% Miasto Stołeczne Warszawa 40,2% Pozostali udziałowcy 3,3%	22 460	1 000 zł	22 460 000 zł
6	"Koleje Mazowieckie-KM" Sp. z o.o. ul. Lubelska 26, Warszawa	Województwo Mazowieckie 100%	963 818	500 zł	481 909 000 zł
7	Mazowiecki Port Lotniczy Warszawa-Modlin Sp. z o. o. ul. Gen. Wiktora Thommee 1a Nowy Dwór Mazowiecki	Województwo Mazowieckie 37,2% Agencja Mienia Wojskowego 31,1% Miasto Nowy Dwór Maz. 4,3% Przedsiębiorstwo Państwowe "Porty Lotnicze" 27,4%	267 091	500 zł	133 545 500 zł
8	Warszawska Kolej Dojazdowa Sp. z o.o. ul. Batorego 23, Grodzisk Mazowiecki	Województwo Mazowieckie 99,05% Miasto Pruszków 0,29% Gmina Grodzisk Maz. 0,21% Gmina Brwinów 0,21% Gmina Milanówek 0,12% Miasto Podkowa Leśna 0,09% Gmina Michałowice 0,03%	572 289	500 zł	286 144 500 zł
9	POLREGIO Sp. z o. o. ul. Kolejowa 1, Warszawa	Województwo Mazowieckie 6,8% Agencja Rozwoju Przemysłu 50,1% Pozostałe województwa: 1,5%-4,9%	207 982	200 zł	41 596 400 zł
10	Mazowiecka Agencja Energetyczna Sp. z o.o. ul. Bitwy Warszawskiej 1920 r. 3, Warszawa	Województwo Mazowieckie 82,2% Pozostałych 51 współników 17,8%	250	10 000 zł	2 500 000 zł
11	Mazowieckie Centrum Neuropsychiatrii Sp. z o. o. Zagórze k. Warszawy, Wiązowna	Województwo Mazowieckie 100%	24 171	500 zł	12 085 500 zł
12	Szpital Mazowiecki w Garwolinie Sp. z o. o. al. Legionów 11, Garwolin	Województwo Mazowieckie 100%	11 725	500 zł	5 862 500 zł
13	Mazowiecki Szpital Wojewódzki im. św. Jana Pawła II w Siedlcach Sp. z o.o. ul. Poniatowskiego 26, Siedlce	Województwo Mazowieckie 100%	457 339	500 zł	228 669 500 zł
14	Mazowieckie Centrum Rehabilitacji „STOCER” Sp. z o.o. ul. Wierzejewskiego 12, Konstancin-Jeziorna	Województwo Mazowieckie 100%	54 804	500 zł	27 402 000 zł
15	Mazowiecki Szpital Bródnowski Sp. z o.o. ul. Kondratowicza 8, Warszawa	Województwo Mazowieckie 100%	204 738	500 zł	102 369 000 zł
16	Mazowieckie Centrum Stomatologii Sp. z o.o. ul. Nowy Zjazd 1, Warszawa	Województwo Mazowieckie 100%	13 212	500 zł	6 606 000 zł
17	"Mazowiecki Szpital Wojewódzki Drewnica" Sp. z o.o. ul. Rychlińskiego 1, Ząbki	Województwo Mazowieckie 100%	81 661	1 000 zł	81 661 000 zł
18	Mazowiecki Szpital Specjalistyczny Sp. z o. o. ul. J. Aleksandrowicza 5, Radom	Województwo Mazowieckie 100%	81 800	1 000 zł	81 800 000 zł

³⁹ Dane mogą nie sumować się do 100% ze względu na zastosowane zaokrąglenia do najbliższego promila, a w przypadku Warszawskiej Kolei Dojazdowej – do najbliższej 1/10 promila.

Załącznik 5. Wykaz projektów dofinansowanych ze środków RPO WM, których końcowe wnioski o płatność zostały zatwierdzone w 2023 roku

Załącznik 6. Przedsięwzięcia realizowane przez Samorząd Województwa Mazowieckiego i podległe mu jednostki w 2023 roku, z wyłączeniem inwestycji transportowych